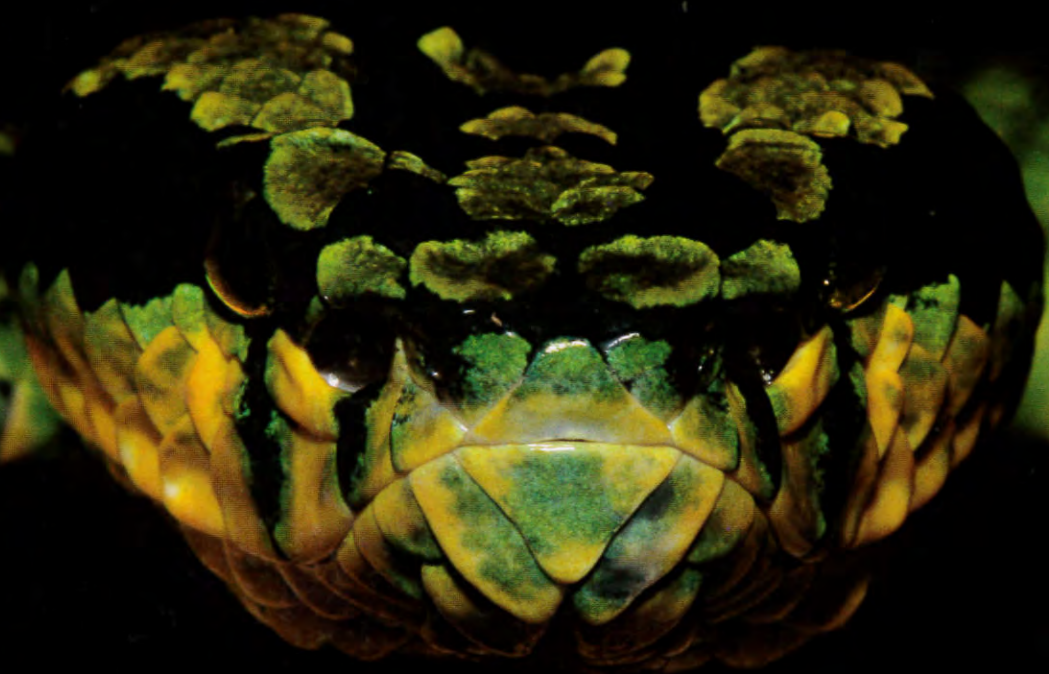

ශ්‍රී ලංකාවේ සර්පයින්

රුවිර සෝමවිර

ශ්‍රී ලංකාවේ සර්පයින්

ශ්‍රී ලංකාවේ සර්පයින්

ශ්‍රී ලංකාවේ සර්පයින්

රාවේර කෝමේර

WHT Publications (Pvt) Ltd
Colombo

THE WORLD BANK

මේ ප්‍රකාශනය නිමැවීමට හැකි වූයේ ලෝක බැංකු/නෙදර්ලන්ත හවුල්කාර වැඩසටහනෙන් සැපයුණු අරමුදල් සමගිනි.

This publication has been made possible with funding from the World Bank/Netherlands Partnership Programme.

අප රට විසූ පැරැන්නන් තම සංස්කෘතියට සර්පයින් ඇදාගත් බවට ඇති සාක්ෂි රැසකින් එකක්නම් වෙස්මුහුණු කලාවයි. ලංකාවේ විවිධ වකවානුවලදී පුද්ගල ප්‍රසාදයට පත් ජනසම්මත රැකුම් ක්‍රම වන කෝලම් සහ නාඩගම් මෙන්ම පහතරට නැටුම් සම්ප්‍රදායට අයත් සන්නි සඳහා යොදාගනු ලබන වෙස්මුහුණු රැසකම නාගයින් කැටයම් කර ඇත. අදාල නැටුම් අංගය අනුව, ගෞරවය හෝ හිතිය විඳහා දැක්වීමට මෙන්ම ඇතැම්විට හුදෙක් සැරසිල්ලක් ලෙසද නාග රූප වෙස්මුහුණුවලට යොදා ගෙන තිබේ. මෙලෙස, නාග රාස්ස (රත්නකුට), රත්නමෙස, නාග මරු රාස්ස, නාග කනන, නාග කුමාර, භූම නාරජ, අසුර, කාලකුට, කළියක්ස, කාලි, ගුරුළු රාක්ෂ, නා ගුරුල, සියවටුක රාක්ෂ, කවරාස්ස, වටරාස්ස, නාග සන්නිය, මහකෝල සන්නිය, මරු සන්නිය, බිහිටි සන්නිය සහ දහඅට සන්නිය ආදී සම්ප්‍රදායික වෙස්මුහුණුවල නාග රූප දක්නට ලැබේ.

ශ්‍රී ලංකාවේ සර්පයින්

ශ්‍රී ලංකාවේ සර්පයින්

රුවේර සෝමවීර

පළමු පළ කිරීම 2006 සැප්තැම්බර්

සියලුම හිමිකම් කතුවරයා සතුය.

© රුවේර සෝමවීර

ශ්‍රී ලංකා ජාතික පුස්තකාලය - සුවිගත කළ ප්‍රකාශන දත්ත

ශ්‍රී ලංකාවේ සර්පයින්
රුවේර සෝමවීර
කොළඹ, ශ්‍රී ලංකා වනජීවී උරුම භාරය, 2006.

අන්තර්ජාතික විබැඳි පොත් අංකය

ISBN ++++++

සැකසුම සහ සැලසුම

සුමින්ද මුණිදාස

පරිගණක පිටු සැකසුම

මහේෂ් බුද්ධික ඒකනායක සහ සුමින්ද මුණිදාස

පිට වැස්ම නිර්මාණය

රුවේර සෝමවීර

පිට වැස්මේ ඡායාරූපය

+++++

කොළඹ 8, ආචාර්ය එන්. එම්. පෙරේරා මාවතේ, අංක 95 දරණ තැන පිහිටි සී/ස අයිටීස් කලර් ග්‍රැෆික්ස් සමාගමේදී පෙර මුද්‍රණ කටයුතු නිමවා, යක්කල රාඟල්වත්තේ “විග්‍රම” යන ස්ථානයේ පිහිටි මෙලියොස් සමාගමේ මුද්‍රණය කරවා, කොළඹ 8, ආචාර්ය එන්. එම්. පෙරේරා මාවතේ, අංක 95 දරණ තැන පිහිටි ශ්‍රී ලංකා වනජීවී උරුම භාරය විසින් පළ කරන ලදී,

පටුන

පෙරවදන.....	00
සර්පයින් සම්බන්ධ වැදගත් කරුණු කිහිපයක්	00
ප්‍රජනනය සහ සංවාසය	
ආහාර	
සංවේදනය	
විලෝපිකයින්ගෙන් ආරක්ෂාවීම	
සංචරණය	
සර්ප විෂ	
ශ්‍රී ලංකාවේ සර්පයින්	00
පැරණි පොතපත	
බන්ධුතාවයන්	
සර්පයින් සංඛ්‍යාව	
සර්පයින් සංරක්ෂණය	
සර්ප දෂ්ටන සහ ප්‍රතිකාර	
ශ්‍රී ලංකාවේ සර්පයින්ගේ නාමාවලිය	00
කොරල සහ ගරීර කොටස්.....	00
විශේෂයක විස්තර දක්වා ඇති ආකාරය.....	00
ඇක්‍රොකොඩ්ඩේ කුලය (Family Acrochordidae) - දිය ගොයන්/ රෙදි නයින්.....	00
බොයිඩේ කුලය (Family Boidae) - කොට පිඹුරන්	00
කොලුබ්‍රඩේ කුලය (Family Colubridae) - කොලුබ්‍රඩාවන්	00
සිලින්ඩ්‍රොෆිඩේ කුලය (Family Cyliodrophiidae) - දෙපත් නයින්	00
ඉලැපිඩේ කුලය (Family Elapidae) - නයින්, කරවලුන් හා දෙපත් කළුවන්.....	00
හයිඩ්‍රොෆිඩේ කුලය (Family Hydrophiidae) - මුහුදු නයින්	00
පයිතොනිඩේ කුලය (Family Pythonidae) - පිඹුරන්	00
ටිප්ලොපිඩේ කුලය (Family Tylopidae) - පණුළුලුන්/ කණුළුලුන්	00
යුරෝපෙල්ටිඩේ කුලය (Family Uropeltidae) - තුඩුල්ලන්/ වල්තා ඇඹයන්.....	00
වයිපෙරිඩේ කුලය (Family Viperidae) - පොළඟන් සහ වල-පොළඟන්	00
විමර්ශන ග්‍රන්ථ නාමාවලිය.....	00
සූචිය	00

වචනයෙන් කියා නිම කිරීමට බැරි පමණට
මා හට සෙනෙහස ලබා දී, මාගේ දිවිය ආලෝකමත් කළ,
මාගේ ආදරණීය අම්මා සහ තාත්තා හට
මෙම කුඩුඳුල් පොත ගෞරවයෙන් පුදමි.....

පෙරවදන

අදින් වසර 35,000 - 40,000කට පෙර ප්‍රාග් ඓතිහාසික සමයේ විසූ ගුහා වාසී බලංගොඩ මානවයින් පිඹුරන්ගේ සහ පලා පොළොඟුන්ගේ මස් අනුභව කළ බවට ඇති විශ්වාසය මෙන්ම පසුකාලීන සමාජයේ පැවති නාග චන්දනාව, ජාතක කතා වස්තූ, නයි පෙන සහිත බුද්ධ සහ දේව රූප, මුරගල් සහ වෙස්මුහුණු කලාවද, මෙරට විසූ පැරැන්නන් තම ජීවිතවලට සර්පයින් ඇඳුමක් බවට ඇති කාක්ෂි කිහිපයකි. නමුත් මෙම සංස්කෘතික අංග මුළුමනින්ම පාහේ නාගයින් වටා පමණක් සීමා වී ඇති අතර, වෙනත් සර්පයෙකු සම්බන්ධ වූ ජන සංස්කෘතික අංගයක් කොයා ගැනීම උගතටය. කෙසේවුවද පොදුවේ ගත් කල, මෙරට සමාජයේ එදා සිට අද දක්වාම සර්පයින් කෙරෙහි පවතින්නේ අප්‍රසන්න සහ පිළිකුල් සහගත හැඟීමකි. මෙම තත්ත්වය මෙලෙස පැවතීමට ප්‍රධානතම හේතුව නම්, මොවුන්ගේ සැබෑ තත්ත්වය සහ වැදගත්කම පහදා දීමේ සඵල ක්‍රියාමර්ගයක් හෝ වැඩසටහනක් මෙතෙක් මෙරට ක්‍රියාත්මක නොවීමයි. සර්පයින් පිළිබඳව අද සමාජයේ යම් අවධානයක් හෝ තිබෙනම් ඒ සර්ප දෂ්ඨනයන් හේතුවෙන් ඇතිවූ උපද්‍රව හේතුවෙන් පමණි.

විද්‍යාත්මක පසුබිමක් තුල මෙරට සර්පයින් හැදෑරීම ඇරඹුනේ ක්‍රි.ව. 1600දී පමණය. එකල සිට මේ දක්වා ගෙවුනු වසර 400කට ආසන්න කාලය තුල මෙරට සර්පයින් අලලා ලියැවුණු ලිපි ප්‍රමාණය දහස් ගණනකි. පොත් ප්‍රමාණය සියයකට ආසන්නය. නමුත් ඉන් අතිමහත් බහුතරයක් ඉංග්‍රීසි බසින් රචනා වී ඇත. රටේ ජනගහනයෙන් 80%කට වැඩි ප්‍රමාණයක් සිංහල පාඨකයින් වන ශ්‍රී ලංකාවේ, වන ජීවින් ගැන ලියැවුණු පොතපත බොහොමයක් ඉංග්‍රීසි බසින් රචනා වී ඇති බැවින් මෙරට බහුතරයක් පාසල් සිසුන්හට සහ ඒ පිළිබඳව උනන්දුවක් දක්වන පුද්ගලයින්හට එම කෘතීන්ගෙන් ලැබිය හැක්කේ සීමාසහිත ප්‍රයෝජනයකි. සිංහල බසින් ලියැවුණු පොත් අතරොස්සද යම් සර්ප කාණ්ඩයකට හෝ සර්ප විෂ හා සම්බන්ධ විෂයකට හෝ පමණක් සීමා වී ඇති අතර ඒවායින් බොහෝමයක් අඩංගු කරැණුවල විද්‍යාත්මකව අතින් පහළ මට්ටමක පවතී. මෙම තත්ත්වය, විදු ඇසින් මෙම ක්ෂේත්‍රයක් දෙස බැලීමට උත්සාහ ගන්නා සිංහල පාඨකයින් හට ඇති ප්‍රධානතම බාධකය වේ.

ඒ අනුව බලන කල මෙරට සියළු සර්ප විශේෂවල විස්තර ඇතුලත්ව විද්‍යාත්මක පසුබිමක සිට සිංහල බසින් රචිත මුල්ම පොත මෙය වේ. එලෙසම මෙතෙක් මෙරට සර්පයින් පිළිබඳව පල වී ඇති සියළු පොත් අතුරින් විශේෂ සියල්ලගේම වර්ණ පාඨාරූප ඇතුලත් මුල්ම මෙන්ම එකම ග්‍රන්ථයද මෙය වේ.

‘ශ්‍රී ලංකාවේ සර්පයින්’ කෘතිය නිම කර එය ලක්වැසියන් වෙත ඉදිරිපත් කිරීමෙහිලා දායක වූ පිරිස ඉතා විශාල වන අතර මෙහිදී ඔවුන් සිහිපත් කිරීම මාගේ යුතුකම වේ. ශ්‍රී ලංකාවේ උරගයින් පිළිබඳව මාගේ අධ්‍යයන සහ පර්යේෂණ කටයුතු ආරම්භ කළ මුල් වකවානුවේදී ඒ සඳහා මග පෙන්වමින් මා හට ඉදිරියට ඒමට අවස්ථාව සැලසූ ඇන්ස්ලම් බී සිල්වා, ආචාර්ය වන්ත බඹරදෙනිය සහ ආචාර්ය රන්ජිත් බ්‍රෙකන්ඩ්‍රිප් මෙන්ම මෙම කෘතිය සම්පාදනය කිරීමට ආරාධනා කළ රොනාන් පෙතියාගොඩ සහ ඒ සඳහා අවස්ථාව උදා කරදුන් මහාචාර්ය මංගල බී සිල්වා යන මහත්වරුන් හට මා විශේෂයෙන් ස්තූතිවන්ත වෙමි. ශ්‍රී ලංකා වන ජීවී උරුම හාරයේ කළමනාකාර අධ්‍යක්ෂ රොනාන් පෙතියාගොඩ මෙම පොත සඳහා අවශ්‍ය අරමුදල් රැස්කිරීමට මෙන්ම පොත මුද්‍රණය කරවා පළ කිරීමටද දැක්වූ උනන්දුව සහ කැපකිරීම මා බෙහෙවින් අගය කොට සලකමි.

මෙරට සර්පයින් පිළිබඳව තොරතුරු සෙවීමටත්, ඔවුන් පාඨාරූපයට නැගීමටත් මා හට සහය දුන් මෙන්බිස් වික්‍රමසිංහ, ජේමසිරි පිරිස්, දුෂාන්ත කණ්ඩම්බි, ඉමේෂ් නුවන් බණ්ඩාර, සේනානි

කරුණාර්ත, කෞෂල්‍ය මහගෙදර, ජයලත් ෆර්මිනැන්ඩ්ස් සහ එන්. එච්. වික්‍රමසේකර මෙන්ම කෞතුකාගාර නිදර්ශක හැදැරීමේදී සහය දුන් යසන්තා මාපටුන, ධර්ම ශ්‍රී කණ්ඩම්බ, ලලිත් කාරියවසම්, ස්වර්ණපාලි සමරදිවාකර (ශ්‍රී ලංකා ජාතික කෞතුකාගාරය): සුදත් නානායක්කාර, මොහොමඩ් ඔහිර් (අග්‍රා කෞතුකාගාරය): වරාද් ගිරි, විතෝඩා හෙප් (බොම්බේ ස්වභාව විද්‍යා සංගමය) සහ තිස්ස අලගොඩ (පේරාදෙණිය විශ්ව විද්‍යාලය සත්ත්ව විද්‍යා දෙපර්තමේන්තුව) යන අයට මා ස්තූතියක් වෙමි. එලෙසම තොරතුරු ගවේෂණයේදී සහය දුන් විවිධ පුස්තකාලවල කාර්යය මණ්ඩල සහ ආචාර්ය හැටි ඇන්ඩෘස් ඇතුළු Madras Crocodile Bank හි කාර්යය මණ්ඩලය වෙතද කෘතඥ වෙමි. සර්පයින්ගේ ජායාරූප ලබා දීමෙන් මෙන්ඩිස් වික්‍රමසිංහ, ආරෝන් ලෝබෝ, ඇඩ්සන් වින්, ස්ටීව් ගොට්ටි, චු මී-චුං, රෙයිනර් ගන්තර්, මිනිඩ් මැක්නෝහර්, ස්ටීවන් රොපර්ස්, ඉගාන් අගාර්වාල්, අගෝක් කැප්ටන්, කණිෂ්ක උකුවෙල, ස්ටීව් විල්සන්, අර්නි රෙඩ්ස්ටේඩ් රස්මුසන්, ඇලන් රෙයිටර්, ඩේවිඩ් ගෝවර්, හැරෝල්ඩ් වෝට්ස් සහ කෙඩාර් ඔහ්ඩ් සිදුකළ මෙහෙය සහ ජායාරූප මුද්‍රණය කිරීමේදී මහනුවර Ninehearts ආයතනය දැක්වූ අනුග්‍රහයද බෙහෙවින් පැසසුව මනාය.

මෙම ග්‍රන්ථයේ මූලික සැකසුම් සඳහා දායක වූ නිලධාරීන්ගෙන්, ජනක බස්නායක, මනේෂ් බුද්ධික ඒකනායක, බුද්ධිකා පෙරේරා සහ සමන්මාලි ගුණතිලක: සිතියම් සැකසීම සිදුකළ දහම් තරංග ජයවර්ධන: ජායාරූප සංස්කරණය මෙන්ම මෙය මනා නිමාවකින් එළිදැක්වීම සඳහා අවසන් සැකසුම සිදුකළ සුමිත්ද මුණිදාස හට මෙහිදී තුනි පුද කරමි.

මෙම පොත සම්පාදනය කිරීමේදී මුල සිටම මා හට දිටි දුන් සහ නන් අයුරින් සහයෝගය දැක්වූ මාගේ දෙමවුපියන්, නිලධාරීන් ගුණාර්ත, රසික සෝමවර, මෙන්ඩිස් වික්‍රමසිංහ, නයන මුතුලියන, කැරම් මනමේන්ද්‍ර-ආරච්චි, පේරාදෙණිය විශ්ව විද්‍යාලය සත්ත්ව විද්‍යා දෙපර්තමේන්තුවේ ආචාර්ය මණ්ඩලය සහ පේරාදෙණිය විශ්ව විද්‍යාලය සත්ත්වවේදීන්ගේ සංගමයේ සාමාජිකයින් හට මාගේ හෘදයාංගම ස්තූතිය පිරිනමමි.

'ශ්‍රී ලංකාවේ සර්පයින්' නම් වන මෙම පොත හැකි ඉහළම මට්ටමින් ඔබ වෙත ඉදිරිපත් කිරීමට මා සැම උත්සාහයක්ම දැරිමි. නමුත් මෙහි අඩුපාඩු මෙන්ම වැඩිදියුණු කළ යුතු කොටස් ඇතිබව නිසැකය. එබැවින්, මෙම පොත පිළිබඳව ඔබ දක්වන අදහස්, යෝජනා සහ විවේචන, ඉදිරියේදී මෙම පොත තව තවත් වැඩි දියුණු කිරීමට මහත් රුකුලක් වනු ඇත.

රුවර් සෝමවර

2006 අගෝස්තු.
සත්ත්ව විද්‍යා දෙපර්තමේන්තුව,
විද්‍යා පීඨය,
පේරාදෙණිය විශ්ව විද්‍යාලය,
පේරාදෙණිය.

සර්පයින් සම්බන්ධ වැදගත් කරුණු කිහිපයක්

ප්‍රජනනය සහ සංචායය

සර්පයින් අතර ප්‍රධාන ප්‍රජනන ක්‍රම දෙකකි. එනම් අණ්ඩජනාවය (oviparous) සහ අණ්ඩජලබුජනාවයයි (ovoviviparous). අණ්ඩජනාවය පෙන්වන සර්පයින් බිජුලන අතර මෙම කාණ්ඩයට නාගයින්, දිය නයින්, පිඹුරන්, ඇතැම් කොඳුබුඩාවන් ආදිය අයත් වේ. මෙවුන් අතුරින් ඇතැම් විශේෂ සමූහ වශයෙන් බිජුලුම සිදු කරයි (උදා. *Natrix natrix*). මෙම සතුන්ගේ පැටවුන්, තුඩු අභ ගෙවත් බිත්තර දැන (egg tooth) මඟින් බිත්තර කටුව බිඳ පිටතට පැමිණේ. අනෙක් කාණ්ඩයේ සර්පයින්ගේ බිත්තර ගර්භ අභ්‍යන්තරයේදී පිපීරී සජීවී පැටවුන් (live young) ප්‍රසූත වේ. ඇතැටුල්ලන්, බොහොමයක් පොළොකුන්, වැලි පිඹුරන් සහ මුහුදු නයින් ආදිය මෙම කොටසට අයත් වේ. කිසිදු සර්ප විශේෂයක් පැටවුන් වැඩෙන තුරු රැක බලා ගැනීම සිදු නොකළද, ඇතැම් පිඹුරන් විශේෂ බිජු රැකීමද (incubate), රාජ නාගයින් ඇතුළු සර්ප විශේෂ කිහිපයක් පැටවුන් බිහිවන තෙක් බිජු ආරක්ෂා කිරීමද (protect) සිදු කරයි. කුණුදිය කළුවන් ඇතුළු සර්ප විශේෂ කිහිපයක පැටවුන් ඉපදී දින කිහිපයක් යනතෙක් මව අසල ගැටියේ. උපතේ පටන් පැටවුන්හට ආහාර කොසා ගැනීමටත්, විෂ දළු භාවිතයටත් හැකියාව ඇත.

සර්පයින්ගේ ලිංග නිර්ණය කළ හැකි (ගැහැණු සහ පිරිමි සතුන් වෙන්කර හඳුනා ගත හැකි) ක්‍රම කිහිපයක්ම තිබේ.

1. *Cloacal probing technique* - ජම්බාලියෙන් වලිගය තුළට විශේෂ කුරක් (sexing probe) ඇතුළත් කිරීමේ ක්‍රමයකි. මෙහිදී පිරිමි සතෙකුගේ නම් පොච්ඡ උදරිය කොරල 8-16ක් පමණද, ගැහැණු සතකුගේ නම් පොච්ඡ උදරිය කොරල 1-3ක් පමණද ගැඹුරට මෙම කුර ගමන් කරනු ඇත (නමුත් *Diamond python* ඇතුළු සර්ප විශේෂ කිහිපයක ගැහැණු සතුන්ගේ පොච්ඡ උදරිය කොරල 8-9ක් පමණ ගැඹුරට මෙම කුර ගමන් කළ හැක). මෙම ක්‍රමය භාවිතා කළ යුත්තේ ඒ පිළිබඳව පළපුරුද්දක් ඇති අයෙකු විසින් පමණි.

වම - Cloacal probing ක්‍රමය අනුව ජම්බාලියෙන් වලිගය තුළට විශේෂ කුරක් ඇතුළත් කිරීම දකුණ - Cloacal probing ක්‍රමය දෙබල් ලිංගික අවයවය පිටතට ඒමට සැලැස්වීම [RS]

2. *Cloacal popping technique* – මෙම ක්‍රමය වඩාත් සාර්ථක වන්නේ පැටවුන් සඳහාය. මෙහිදී එක් අතක මහපට ඇඟිල්ලෙන් ගුද කොරලය පහතට මදක් තෙරපා, ඉතා සුපරික්ෂාකාරීව හා පරිස්සමින් අනෙක් අතේ ඇඟිල්ලකින් වලිගයේ උදරිය පැත්තේ, වලිග කෙළවරේ සිට ඉදිරියට වලිගය මිරිකමින් ගෙන ඒමෙන්, සර්පයින්ගේ දෙබල් ලිංගික අවයවය (hemipenis) පිටතට ඒමට සැලැස්විය හැක. පිරිමි සතුන්ගේ මෙම දෙබල් අවයවයේ කොටස් නොබෙදී (උදා. පිඹුරන්, අභරකුක්කන්) හෝ දෙකට බෙදී (උදා. කුණකටුවන්)

ශ්‍රී ලංකාවේ සර්පයින්

පවතින අතර ගැහැණු සතුන්ගේ එවැනි අවයවයක් නොපිහිටයි. නමුත් ඇතැම් සර්ප විශේෂවල (උදා- Blood python, Short-tailed python ආදිය) ගැහැණු සතුන්ගේ ගන්ධ ග්‍රන්ථියේ පිටිකාව (Scent gland papillae) මෙසේ පිටතට නෙරා ආ හැකි වුවද, මෙම අවයවය සත්‍යය ලිංගික අවයවයකට වඩා බෙහෙවින් කෙටිය. මෙම ක්‍රමය භාවිතා කළ යුත්තේද ඒ පිළිබඳව මනා පළපුරුද්දක් ඇති අයෙකු විසින් පමණි.

3. ලිංගික ද්විරූපතාව (sexual dimorphism) - ඇතැම් සර්ප විශේෂවල පිරිමි සහ ගැහැණු සතුන්ගේ ඇති බාහිර රූපීය වෙනස්කම්ද ලිංග වෙන්කර හඳුනා ගැනීමට ඉවහල් වේ. උදා:
- පිරිමි සතුන්ගේ ජම්බාලියට (cloaca) පිටුපසින් පිහිටි වලිගයේ මුල් කොටස (base of the tail) මහතින් වැඩි අතර, වලිගය දිගින් වැඩිය.

වම - පිරිමි සතුන්ගේ දෙබල් ලිංගික අවයවය සහ මහතින් වැඩි මුල් කොටසක් සහිත දිගින් වැඩි වලිගය, දකුණ - ගැහැණු සතුන්ගේ සිතින් මුල් කොටසක් සහිත සාපේක්ෂව කෙටි වලිගය [RS]

- ඇතැම් සර්පයින්ගේ ගැහැණු සහ පිරිමි සතුන් සාපේක්ෂ දේහ ප්‍රමාණයෙන් වෙන්කර ගත හැක. සටන් රංගන (combat dances) දක්වන නයිත්, ගැරඹියන්, කරවලුන් ආදී විශේෂවල පිරිමි සතුන් වඩා විශාලව හා දිගුව වැඩෙන අතර දියබටියන්, පොළොකුන් හා පිඹුරන් වැනි සර්පයින්ගේ ගැහැණු සතුන් වඩා විශාලව හා දිගුව වැඩේ.

- ඇතැම් විශේෂවල පිරිමි සතුන්ගේ සමහරක් කොරල නොතල හෙවත් කීලක (keels) හෝ ගැටිති (tubercle) සහිත විම (උදා- මැඩ්ල්ලන්ගේ පිරිමි සතුන්ගේ ජම්බාලිය අවට පෙදෙසේ (ischiodic region) පර්ශුක කොරල නොතල දරයි) හෝ නොතල වඩා විශාලව හා කණ්ටකයක් (spine) සේ තියුණුව වැඩි තිබීම (උදා- මුහුදු සර්පයින්ගේ) දැකිය හැක. පිඹුරන්ගේ ජම්බාලිය දෙපස පිහිටි නෙරු දෙක පිරිමි සතුන්ගේ වඩාත් විශාලව සහ මහත්ව ඇත.

- තුණ්ඩ අවයවයන් (Rostral appendages) සහිත ඇතැම් විශේෂයන්ගේ එම අවයවය ලිංගය අනුව වෙනස් හැඩ සහිත වේ (උදා. *Langaha nasuta* විශේෂය).

- ඇතැම් පොළොකුන් ඇතුළු සර්ප විශේෂ අතරොස්සක පිරිමි සතුන් වඩාත් තද පැහැ වේ.

පිඹුරෙකුගේ ජම්බාලිය දෙපස පිහිටි නෙරුවක් [RS]

4. හැසිරීම (Behavior) – බොහොමයක් සර්ප විශේෂවල පිරිමි සතුන් වඩාත් ක්‍රියාශීලී මෙන්ම කලබලකාරීද වේ. එසේම සටන් රංගන (combat dances) දක්වන්නේ පිරිමි සතුන් පමණි.

බොහොමයක් සර්පයින් වසරේ යම් කාලවලදී පමණක් ප්‍රජනනය කරන අතර ගැහැණු සතුන් සොයාගැනීම සඳහා ඔවුන්ගේ ශරීරයෙන් නිකුත්වන ආරම්භක (pheromones) නම් රසායන ද්‍රව්‍යය යොදා ගනී. ප්‍රජනන සමයේදී පිරිමි සතුන් අතර සටන් රංගන (combat dances) ඇතිවනු දැකිය හැක. මෙය තම කැකියාව සහ ප්‍රජනනයට ඇති සුදුසුකම විදහා පෙන්වීමට යොදාගන්නා අතර මෙහිදී පිරිමි සතුන් දෙදෙනෙකු එකිනෙකා හා වෙලි, එක් සතෙක් අනෙකාගේ හිස බිමට තබා තද කිරීමට වෙර දරයි. එලෙසම ඇතැම් විශේෂවල ගැහැණු සහ පිරිමි සතුන් අතර සංසර්ගයට පෙර ආලිංගන රංගන (courtship dances) සිදුවේ. එකිනෙකා හා වෙලි සිදුකරන මෙම වර්ධයාව ලිංගික උත්තේජනය සඳහා මෙන්ම දේශ සීමා (වසම්) රැකීම සඳහාද සඳහා වේ.

සංසර්ගයේ යෙදීමේදී පිරිමි සතා විසින් ගැහැණු සතාගේ ප්‍රමාද්‍රියට (cloaca) තම ලිංගික අවයවය (hemipenis) ඇතුළු කරයි. සංසර්ගය පැය කිහිපයක් වුවද පැවතිය හැක. ගර්භනිය සමය සාමාන්‍යයෙන් දින 40-60ක් පමණ පවතින අතර විශේෂය අනුව වරකට පැටවුන්/ බිජු 4-80ක් පමණ බිහි කරයි. මෙම සර්පයින් අතුරින් දුමුටු කණුපල්ලගේ (*Ramphotyphlops braminus*) ගැහැණු සතුන් පමණක් සංසර්ගයකින් තොරව, කොමරෝල්පචිතව (parthenogenically) බිත්තර දමයි [77].

සටන් රංගනයේ යෙදෙන ගැරඹියන් දෙදෙනකු [RS]

ආහාර

සර්පයින් සියළු දෙනා මාංශක්ෂක (carnivorous) වන අතර විලෝපිකයින් (predators) වේ. ඇතැම් සර්පයින් රැක සිට ගොදුර බැහැරැනීමද (sit and wait foraging), ඇතැමුන් ක්‍රියාශීලීව ගොදුරු හඟා ගොස් ගොදුර අල්ලා ගැනීමද (active foraging) සිදු කරයි. කලාතුරකින් සර්පයින් 'නැවුම්' මළකුණුද (fresh kills) ආහාරයට ගනී. බොහොමයක් සර්පයින් සජීවී සතුන් ගොදුරු කර ගත්තද, නයිට් සහ දත් කැටියන් වැනි සර්පයින් වෙනත් සතුන්ගේ බිත්තරද ආහාරයට ගනී. සර්ප විශේෂය අනුව, කුමියන්ගේ සිට වැඩුණු මුවන් දක්වා විශාල පරාසයක සතුන් ගොදුරු ලෙස ගනී. සර්ප විශේෂ කිහිපයක් ස්වභාවිකත්වයද (cannibalism) පෙන්වන අතර (උදා- කරවලුන්, නාගයින්), ඉතා කලාතුරකින් ඇතැම් සර්පයින් කුණපහක්ෂ (carrion-feeding) වර්ධාවන්ද දක්වයි.

බහුතරයක් සර්ප විශේෂ ගොදුර අල්ලාගත් පසු එය අඩපණ කිරීමට විෂ (venom) හෝ විෂ සහිත බේටය (venomous saliva) ශරීරගත කිරීම සිදුකරයි. පිඹුරන්, කටකළුවන් වැනි සර්පයින් ගොදුරු තම ශරීරයෙන් වෙලාගෙන (සංකුචනය කොට) (constrict) අඩපණ කරයි. ගැරඹියන් බිමට තෙරපීමෙන් ගොදුර අඩපණ කරයි. බොහෝ සර්පයින් තම ගොදුර කැබලි වලට නොකඩා, සම්පූර්ණ සත්ත්වයා ලෙසම ගිලදමයි. එමනිසා ගොදුරක් ගත්පසු සැලකිය යුතු කාලයක් යන තුරු නිරාහාරව සිටීමට ඔවුන්ට හැක. නමුත් පෙටාර්ඩ්ගේ දිය බරියා (*Gerarda prevostiana*), තම ප්‍රධාන ආහාරය වන කුස්වේසියාවන්, ඇතැම්විට කැබලි වලට කඩා, කොටස් වශයෙන් ගිලදමයි.

ගෙම්බෙකු ගොදුරු කර ගත් ගැරඹියන් දෙදෙනකු[RS]

සර්පයින් හට හනුක අස්ථි (jugal bone) සහ ඉහළ ගංඛක අස්ථි (upper temporal bone) නොමැති බැවින්, තම හනු එකිනෙකින් වෙන්කොට ඇත් කළ හැක. එලෙසම ඔවුන්ගේ අධෝහනුක අස්ථි (mandibles), බන්ධනයකින් (ligament) පමණක් එකිනෙක හා සම්බන්ධ බැවින් ඒවා එකිනෙකින් ස්වාධීනව ක්‍රියාකරවිය හැක. එමනිසා, සර්පයින්ට තම මුඛයේ ප්‍රමාණයට වඩා බෙහෙවින් විශාල ගොදුරු ගිල දැමිය හැක. මේ සඳහා හිස්කබලට සම්බන්ධ විවිධ ශ්‍රේණි සහ උඩු තල්ලේ පිහිටි ඇතුළතට වක්‍ර වූ දත් පෙළ හතරද උපයෝගී වේ. උරහිස් මොඩලවෙක් (shoulder girdle) හෝ උරතලයක් (sternum) නොමැති වීමද විශාල ගොදුරු ගිල දැමීමට රුකුලකි. සර්පයින්ගේ ස්වාසනාලය (trachea) මුඛයේ පූර්ව කොටසින් ඇරඹේ. විශාල ගොදුරක් ගිල දැමීමේදී ස්වසන ක්‍රියාවලියට බාධාවීම වැළැක්වීමට මෙය අනුවර්තනයකි.

සංවේදනය

කිසිදු සර්පයකුට බාහිරව පිහිටන ශ්‍රවණේන්ද්‍රිය නොමැති හෙයින් වාතය ඔස්සේ පැමිණෙන බොහොමයක් ශබ්ද හඳුනා ගත නොහැකිය. නමුත් තම හිස්කබලේ ගැටෙන ශබ්ද තරංග, හනු සහ හිස්කබල අතර පිහිටි වතුරසු අස්ථිය (quadrate bone) සහ කර්ණ අස්ථියක් වන ස්ටම්බිකාව (columella) හරහා අභ්‍යන්තර ශ්‍රවණේන්ද්‍රියකට (inner ear) සම්ප්‍රේෂණය කිරීමෙන්, හර්ට්ස් 200-500ක් තරම් වන ශබ්ද ‘ඇසිය’ හැක. එලෙසම පෙනහළු ආශ්‍රයෙන්ද ඇතැම් තරංග ‘ශ්‍රවණය’ කළ හැකි බව පර්යේෂණ මඟින් තහවුරු වී ඇත^[59]. බිම හෝ වැරිඳු සිටින පෘෂ්ඨය ඔස්සේ පැමිණෙන තරංග වලට සර්පයින් ඉතා සංවේදී වේ. එමනිසා පුද්ගලයකු කතා කරන ශබ්දය සර්පයකුට නැසුනද, ගමන් කරන ශබ්දය පැහැදිලිව දැනේ.

සර්පයින්ට බොහෝදුරට වර්ණ දෘෂ්ටියක් (colour vision) නොමැත. අඳුරු පරිසරවල වෙසෙන සහ පාංශු පිවිතයක් ගත කරන සර්පයින්ගේ දෘෂ්ටිය සාපේක්ෂව වඩාත් දුර්වලය (උදා. පණුඋල්ලන්). බොහොමයක් භෞමික සර්පයින්ට ළඟ ඇති වස්තු පමණක් පැහැදිලිව පෙනෙන (short-sighted) නමුත් ඛනුතරයක් වෘක්ෂීය සර්පයින්ට සැලකිය යුතු තරමේ දුර දෘෂ්ටිකත්වයක් සහ ත්‍රිමාණේක්ෂක දෘෂ්ටියක් (stereoscopic vision) ඇත. ඇසේ කාචයේ හැඩය වෙනස් කිරීමෙන් වස්තූන් නාභිගත කළ හැක්කේ *Ahaetulla* ගණයේ සර්පයින් හට පමණි. අනෙකුත් සර්පයින් කාචය ඉදිරිපසට සහ පිටුපසට වලනය කිරීමෙන් වස්තූන් නාභිගත කරයි. ඇතැම් මුහුදු සර්පයින්ගේ වලිල, වර්ෂීය ප්‍රකාශප්‍රතිග්‍රාහක හැකියාව (cutaneous photoreception) සහිත බැවින්, ආලෝක සංවේදී වේ^[109]. නිවාටර සහ ගොම්මන් කාලවලදී හැසිරෙන (crepuscular) සර්ප විශේෂ ඛනුතරයකට සිරස් කණිතිකාවන්ද (vertical pupil), දිවාටර සර්ප විශේෂ ඛනුතරයකට වටකුරු කණිතිකාවන්ද (round pupil) ඇත. කිසිදු සර්ප විශේෂයකට ඇසිපිය (eyelids) නොපිහිටන අතර මෙම ලක්ෂණය පාද රහිත වෙනත් උරගයින්ගෙන් සර්පයින් වෙන්කොට හඳුනා ගැනීමට උපයෝගී වේ.

ගඳ සුවඳ ආග්‍රහණය කිරීමේ හැකියාව සර්පයින්ගේ හොඳින් දියුණු වී ඇත. මේ සඳහා නාසය මෙන්ම උඩුතල්ලේ පිහිටි පේකොබිසන් අවයවද (vomeronasal organ/ Jacobson’s organ) යොදා ගනී. සර්පයින් නිතරම තම දිව පිටතට දැමීම මඟින් සිදු කරන්නේ වායුගෝලයේ ඇති ගන්ධ අංශු දිව මඟින් ගෙනගොස්, ගන්ධ සංවේදී පේකොබිසන් අවයවයේ දැවටීමයි. එමඟින් ඔවුනට තම ගොදුරු හෝ සතුන් පිළිබඳව අවබෝධයක් ලබා ගත හැක.

සියළුම සර්පයින්ගේ කොරල ආශ්‍රිතව ස්පර්ශ-සංවේදී ගැටිති (tubercles) පිහිටයි. නමුත් අදාළ විශේෂය අනුව මේවා පිහිටන ස්ථානය සහ ප්‍රමාණය වෙනස් වේ. තුරු හාල්දණ්ඩා, රැක් මාපිලා සහ දඟර දණ්ඩා ඇතුළු ඇතැම් සර්ප විශේෂයන්ගේ පර්ශුක කොරලවල, කුඩා සිදුරු ලෙස දිස්වන අග්‍රස්ථ සිදුරු හෙවත් අග්‍රස්ථ පිඳ (Apical pit) එකක් හෝ ඊට වැඩි ගණනක් පිහිටයි. බොහෝවිට මෙවා උෂ්ණත්ව සංවේදී අවයව (thermoreceptors) හෝ ස්පර්ශ සංවේදී අවයව (mechanoreceptors) බවට විශ්වාස කෙරේ. නමුත් මෙම පිඳ කිසිදු පාංශු සර්ප විශේෂයක

නොපිහිටන බැවින් ඇතැමුන් මේවා ආලෝක සංවේදී අවයව (photoreceptors) ලෙස සලකයි. වල-පොළොකුන්ගේ (pit vipers) ඇස සහ නාස් විවරය අතර තාප සංවේදී ලොරියල් පිදු (loreal pits) ඇත. මෙම අවයව සෙන්ටිග්‍රේඩ් අංශක 0.003ක පමණ තාප වෙනසකට පවා සංවේදී අතර [103], එමඟින් උණුසුම් ලේ ඇති (අවලංගාපි) ගොදුරු හඳුනා ගත හැක. මීට අමතරව භෞමිය සහ වෘක්ෂීය පිඹුරන්ගේද, අධෝරක්ත කිරණ වලට සංවේදී ලේබියල් පිදු (labial pits) තොල් ආශ්‍රිතව පිහිටයි. ඇතැමුන්ගේ මතය මෙම විශේෂ සංවේදී අවයව ගොදුරු හඳුනා ගැනීමට නොව තම ආත්මාරක්ෂාවට (විලෝපිකයින්ගේ පැමිණීම දැන ගැනීමට) වඩාත් උපයෝගී කරගන්නා බවයි.

මීට අමතරව *Malpolon* සහ *Psammophis* ගණ වලට අයත් සර්පයින් තම නාස් කුහරය අසල පිහිටි ගුන්ථියකින් නිකුත්වන සුවයන් යොදා ගනිමින් කොරල මැදීම (scale polishing) සිදුකරයි. මෙම ක්‍රියාව කොරලවල ජල පාරගමනතාව අඩු කිරීමට අමතරව රසායනික සංදේශනය සඳහාද වැදගත්වන බවට සැළකේ.

වම- පල) පොළොකුකුගේ පිහිටි ලොරියල් පිදු සහ, දකුණ- පිඹුරෙකුගේ පිහිටි ලොරියල් පිදු [RS]

විලෝපිකයින්ගෙන් ආරක්ෂාවීම

ස්වභාවික පරිසරයේදී, මාංශභක්ෂක පක්ෂීන්, මාංශභක්ෂක සහ කසලගෝධක ක්ෂීරපායින් (උදා- මුගටියන්, වල්ඌරන්) සහ කිඹුලන්, කබරගොයන් වැනි උරගයින් මෙන්ම වෙනත් සර්ප විශේෂද (උදා. කරවලුන්, නාගයින්), සර්පයින්ගේ විලෝපිකයින් වේ. මෙම සතුන්ගෙන් බේරීමට විවිධ උපක්‍රම සර්පයින් විසින් භාවිතා කරනු ලැබේ.

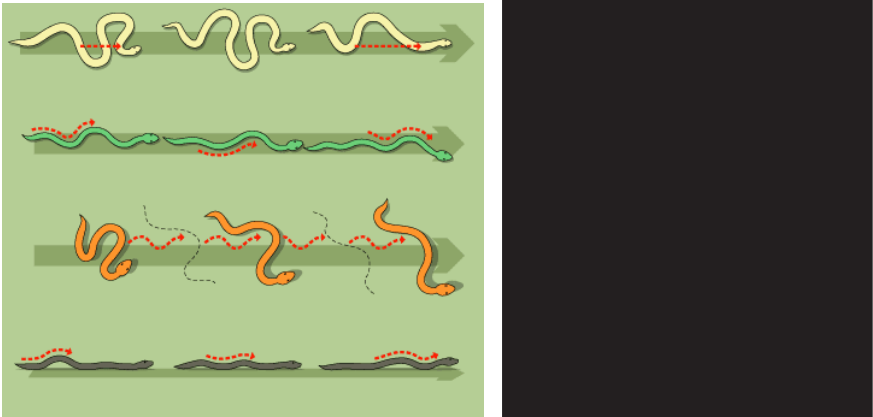
බහුතරයක් සර්පයින් භාවිතා කරන උපක්‍රම වන්නේ, වේගයෙන් පලායාම (rapid escape) (උදා- ගැරඬියන්), නොසෙල්වී සිටීම, සැකවීම (උදා- බිංඳල්ලන්), හිස සකවා ගැනීමට තැන් කිරීම (උදා- කරවලුන්), ගුලුවීම (balling) (උදා- රදනකයින්) හෝ දියයට කිමිදීමයි (උදා- ජලජ සර්පයින්). ඇතැම් පිඹුරන් සහ *Heterodon* ගණයට අයත් සර්පයින් පෙන්වන විශේෂ ආරක්ෂිත ක්‍රමයක් නම් මළ රංගනයයි (death feigning). මෙහිදී මළකුණක් ලෙස හැසිරීම හේතුවෙන්, විලෝපිකයාගේ එම ගොදුර පිළිබඳව ඇති උනන්දුව නැතිවීමෙන් ගොදුර හැරදීමයි. විලෝපිකයින් ප්‍රිය නොකරන සතුන් අනුකරණයද (mimicry) විලෝපිකයන්ගෙන් ආරක්ෂ විය හැකි ක්‍රමයකි. මේ සඳහා පැහැයෙන් උග්‍ර විෂැති කරවලුන් අනුකරණය කරන රදනකයින්, දැර රදනකයින් සහ ගැට රදනකයින්ද, වර්ණ රටාවෙන් විෂැති පත්තයන් අනුකරණය කරන ඇතැම් තුඩුල්ලන්ද උදාහරණ වේ. මීට අමතරව ඉතා සුළු විශේෂ සංඛ්‍යාවක් තම වලිගය කඩා දැමීමෙන් (caudal autotomy) (උදා- *Natriceteres* ගණයේ ජලජ සර්පයින්) හෝ පිටතට රුධිරය වැස්සීමට සැළැස්වීමෙන් (autohaemorrhagy) (උදා- *Tropidophis* ගණයේ පිඹුරන්) සතුරන්ගෙන් බේරීමට පෙළඹේ. ඇතැම් සර්පයින් විශේෂ, විලෝපිකයන් බිය වැද්දවීමට තැත් කරයි. මේ සඳහා වැලි පොළොකුන් ශරීරය ඇතිල්ලීම මඟින් ශබ්ද, පිටකිරීම, හිත් පොළොකුන් පිඹීම මඟින් ශබ්ද කිරීම, ගිගිරි

පොළොකුන් තම ගිගිරිය (rattle) සෙලවීම, නයින් පෙනය කිරීම, දෙපත් නයින් සහ දෙපත් කළුවන් තම වලිගය පැතලිකර උඩට හටවා පෙන්වීම, කට කළුවන් සහ *Leptophis* ගණයේ සර්පයින් කට ඇර පෙන්වීම (gaping) උදාහරණ කිහිපයකි. අනතුරු ඇඟවීමේ වර්ණයන් වන දිස්නිමත් රතු, කහ සහ කළු වැනි අපසංඥාකාර වර්ණයෙන් යුක්ත වීමද (aposematic colouration) විලෝපිකයින් බියවද්දා ඔවුන්ගෙන් ආරක්ෂා විය හැකි තවත් ක්‍රමයකි. මීට අමතරව *Hemachatus haemachatus* සහ *Naja mossambica* ආදී නයින් විශේෂවලට විෂ විදීමෙන් (spitting venom) තම සතුරන් හා සටන් කළ හැක.

සංචරණය සහ ඒ සඳහා අනුවර්තන

සංචරණය සඳහා සර්පයින් තම ජේෂි, කොරල, වලිගය මෙන්ම නිසද යොදාගනී. සර්පයින්ගේ භෞමික සංචරණ ආකාර ප්‍රධාන ලෙස සතරකි. ඒවා සැකැවින් පහත පරිදි වේ.

1. Horizontal undulatory progression - ශරීරය දඟරගසා, දෙපසින් මැදට තල්ලු කිරීමෙන්, ඉඳිරියට සම්ප්‍රයුක්ත බලයක් ලබාගෙන සංචරණය කිරීම. මෙය වඩාත් සුලබතම ආකාරයයි. (උදා: නයින්)
2. Rectilinear progression - උදිරිය කොරල යොදාගෙන රේඛීයව සංචරණය කිරීම. (උදා: පිඹුරන්)

වම-Concertina progression, Horizontal undulatory progression, Sidewinding සහ Rectilinear progression සංචරණය ක්‍රම දකුණ-සිරස් ගස් කඳක ඉහළට නඟින රදනකයෙක් [RS]

3. Concertina progression - ශරීරය දඟරගසා, පළමුව අපර කොටසින් පූර්ව කොටස ඉඳිරියට තල්ලු කිරීමත්, ඉන්පසුව නිස අධාරකයක් කරගනිමින් පූර්ව කොටසින් අපර කොටස ඉඳිරියට ඇදීමත් මාරුවෙන් මාරුවට සිදුකරමින් සංචරණය කිරීම. බහුතරයක් සර්පයින් ගස් හැරීමේදී සහ පොළොව තුළට හාරායෑමේදී මෙම ක්‍රමය භාවිතා කරයි.

4. Sidewinding - භූමිය සමඟ ස්පර්ශව සිටින කාලය සහ ස්පර්ශ පෘෂ්ඨය අවම වන පරිදි, පාර්ශ්වීයව පතිමින් සංචරණය කිරීම. (උදා: කාන්තාරවාසී පොළොකුන්)
 සර්පයින් බහුතරයකට පිහිනිය හැක. ජලජ සර්පයින්ට ජල පෘෂ්ඨයේ රැඳීසිටීමට අනුවර්තන ලෙස වඩාත් පෘෂ්ඨීයව පිහිටන ඇස් සහ නාස් වීචර ඇත. ජලයේ පිහිනීමට, මුහුදු සර්පයින්ගේ වලිග පැතලි වී හබල් ආකාරයට (oar-like) විකර්ණය වී ඇත. එසේම කිමිදීමේදී ආශ්වාස කළ වාතය රඳවාගැනීමට ඔවුන්ට විශාල පෙනහළු සහ ජේෂිමය තැල්ලකින් (muscular flap) වැසිය හැකි නාස් වීචර පිහිටයි.

වෘක්ෂීය සර්පයින්ට අමතරව බොහෙමයක් භෞමීය සහ ඇතැම් ජලජ සර්පයින්ට තරමක් දුරට ගස් නැගීමේ හැකියාව ඇත. වෘක්ෂීය සර්පයින්ගට ගස් මත සංචරණයට දායක වන දිගු, ග්‍රාහක වලිග (prehensile tails) සහ ද්විපාර්ශ්වික කිලක සහිත උදරීය කොරල පිහිටයි. සර්ප විශේෂ ඉතා සුළු සංඛ්‍යාවකට ඉහළ සිට පහළට පැනීමේදී වාතයේ පාවියාමේ (gliding) හැකියාවද ඇත (උදා: මල්සරා, දැහර දණ්ඩා).

පාංශු සර්පයින්ගට පස තුලට හරා යෑමට ඇති අනුවර්තන ලෙස උල් වූ හිස් (ඇතැම් විශේෂ වල නොමිඩ කෙළවරේ නොතලයක්ද පිහිටයි): කුඩා, පණු-ආකාර (worm-like), ඒකාකාර මහතකින් යුත් ගර්ථ: අභිපිතිත නොවන, දිලිසෙනසුලු කොරල සහ පාරගමන කොරල වලින් වැසුණු ඇස් පිහිටයි.

සර්ප විෂ

උරගයින් අතර විෂ නිපදවන ග්‍රන්ථි සහ ඒවා ගර්ථගත කළහැකි පද්ධතියක ඉහළම පරිණාමයක් සහ වර්ධනයක් පෙන්නුම් කරන්නේ සර්පයින්ගේය. විෂ, මූලික වශයෙන් තම ගොදුරු අඩපණ කිරීමට හා පිරිණය කිරීමටත්, ද්විතියිකව තම ආත්මාරක්ෂාවටත් සර්පයින්ට උපකාරී වේ. ඇතැම් සර්පයින්ගට සත්‍ය විෂ ග්‍රන්ථි (true venom glands) පිහිටන අතර, සුළු විෂැති සහ සමහරක් නිර්විෂැති සර්පයින්ට ධූවනෝයි ග්‍රන්ථි (Duvernoy's glands) පිහිටයි. සමහරක් විශේෂයන්ගේ මෙම ධූවනෝයි ග්‍රන්ථි වලින් විෂැති බේටය ස්‍රාවය කරනු ලැබේ. නමුත් මෙම ග්‍රන්ථි කිසිවක් රහිත සර්පයින්ගේ බේටයද විෂ සහිත විය හැකි වුවද, එම විෂවලින් බලපෑමක් කළ හැක්කේ ඉතා කුඩා ගොදුරුවලට පමණි. මෙවැනි සර්පයින්ගේ බේටය මගින් මිනිසුන් හට සුළු බලපෑමක් වුවද එල්ලවන්නේ ඉතා කලාතුරකිනි. සර්පයින්ගේ විෂ දළ (venom fangs) හා දත් (teeth) සම්පූර්ණයෙන් වෙනස් අවයවයන් දෙකක් වන අතර මෙම දෙවර්ගයටම කලින් කලට සැලී, අළුතින් වර්ධනය වේ.

සර්ප විෂ දුඹුරු හෝ කහ පැහැති, පැහැදිලි, විශිෂ්ඨ ගුරුත්වය 1.09ක් පමණ වන, ගන්ධයක් රහිත ප්‍රාවණයකි. මෙහි වියළි බරින් 90%ක් පමණ ප්‍රෝටීන (එන්සයිම) වේ. මේ අතර පිරිණ එන්සයිම වන proteases, phospholipases, nucleotidases, ribonucleases සහ erepsin ප්‍රධාන වේ. මීට අමතරව, ඇමීන (උදා. serotonin), ග්ලයිකොප්‍රෝටීන සහ වෙනත් පොලිපෙප්ටයිඩ්වලද සර්ප විෂෙහි අඩංගු වේ. ප්‍රධාන වශයෙන් ප්‍රෝටීන වලින් සැදුම්ලා ඇති බැවින්, ඉහළ උෂ්නත්වවලදී ප්‍රෝටීන දුස්වානාවීකරණය (denaturate) වීමෙන්, සර්ප විෂෙහි ක්‍රියාකාරිත්වය නැති වේ.

අදාළ විෂෙහි ක්‍රියාකාරිත්වය මූලික වශයෙන් බලපාන පද්ධතිය මත, විෂ පහත පරිදි වර්ග කළ හැක. සර්පයින් බහුතරයකට මෙම විෂ වර්ග දෙකක් හෝ ඊට වැඩි ගණනක මිශ්‍රණයක් පිහිටයි.

විෂ කාණ්ඩය	බලපාන අවයවය/ කොටස	උදාහරණ
Haematotoxins	රුධිරය	නයිට්
Neurotoxins	ස්නායු පද්ධතියට හා ස්නායු-පේශි සම්ප්‍රේෂණය (neuro-muscular transmission)	කරවලුන්
Nephrotoxins	වකුගඩු	තෙලස්සන්
Cardiovascular toxin	හෘදය	
Myotoxins	පේශි	මුහුදු සර්පයින්
Endocrine toxins	හෝමෝන පද්ධතිය	

විෂ ග්‍රන්ථි සහ විෂ දළවල පිහිටීම අනුව සර්පයින් කොටස් 4කට බෙදා දැක්විය හැක.

1. Aglyphous - විෂ ග්‍රන්ථි හෝ විශේෂණය වූ විෂ දළ නොපිහිටයි. විෂ ග්‍රන්ථියකට සම්බන්ධ නොවූ සාමාන්‍ය දත් පමණක් පිහිටයි. උදා:- පිඹුරන්

2. Opisthoglyphous - නොදියුණු (ප්‍රාථමික) විෂ පද්ධති ක්‍රමයකි. උගුර ආසන්නයේ පිහිටි විකර්ණය වූ දළ වලින් සහ ඩුවනෝයි ග්‍රන්ථියකින් යුක්තය. විෂ ගලා ඒමට දළවල කාණුවක් (groove) පිහිටයි. උදා- සුළු විෂැති කොලූඩුවෙන්
3. Proteroglyphous - සත්‍ය විෂ ග්‍රන්ථියකට සමීඛන්ධ වූ, මුඛයේ ඉදිරියෙන් පිහිටි, සෙලවිය නොහැකි, ප්‍රමාණයෙන් කුඩා, විෂ දළ යුගලයකින් යුක්තය. විෂ ගලා ඒමට දළවල කාණුවක් (groove) පිහිටන අතර ඇතැම් විට මෙම කාණුවේ දාර අභිපිභිත වීමෙන් කුහරයක් (channel) නිර්මාණය වී ඇත. උදා- නයා, කටුවලා, මුහුදු නයින්
4. Solenoglyphous - සත්‍ය විෂ ග්‍රන්ථියකට සමීඛන්ධ වූ, මුඛයේ ඉදිරිපස පිහිටි, ඉදිරියට හා පසුපසට සෙලවිය හැකි, විශාල විෂ දළ යුගලයකින් (හෝ යුගල කිහිපයකින්) යුක්තය. විෂ ගලා ඒමට දළවල කුහරයක් (channel) පිහිටයි. සාමාන්‍ය අවස්ථාවන්හිදී මෙම දළ ජේශි පටලයකට සමීඛන්ධව, එයින් ආවරණය වී, මුඛයේ සිට උගුර දෙසට හකුලා තබා ගනී. පහරදීමේදී පමණක් වලනය කරනු ලබයි. උදා- පොළොකුන්, වල පොළොකුන්

ඉහළ වම-Aglyphous, ඉහළ දකුණ-Opisthoglyphous, පහළ වම Proteroglyphous-සහ පහළ දකුණ-Solenoglyphous වර්ගවලට අයත් විෂ පද්ධති සහිත සර්පයින් නිස් කබල් (ජ්‍යොදෙණිය විශ්ව විද්‍යාලය සත්ත්ව විද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුව) [RS]

විෂෙහි ප්‍රභවය සහ බලපෑම් අනුව සර්පයින් උග්‍ර විෂ (Highly venomous), මදවිෂ (Moderately venomous), සුළු විෂ (Mildly venomous) හා නිර්විෂ (Non venomous) ලෙස කොටස් හතරකට බෙදා දැක්විය හැක. උග්‍ර විෂැති සර්පයින්ගේ දෂ්ඨකිරීම් බහුතරයකදී විෂ ශරීරගත වීමෙන් රෝගියා මරණයට පත්විය හැකි අතර මද විෂැති සර්පයින්ගේ දෂ්ඨකිරීම් වලදී රෝගීන් මරණයට පත්වන්නේ කලාතුරකිනි. නමුත් ශරීර අවයවයකට (උදා- වකුගඩු) ආබාධ ඇතිවිය හැක. සුළු විෂැති සර්පයින්ගේ දෂ්ඨකිරීම් වලින් මෙරටින් මරණ වාර්තා වී නැත. නමුත් දෂ්ඨ කළ ස්ථානය අවට සුළු වේලාවක් හෝ ඉතා කලාතුරකින් සුළු කලක් පවතින

වේදනාව, ඉදිමීම හා තදපැහැවීම් පැවතිය හැක. නිර්විෂ සර්පයින්ගෙන් විෂ ගරිරගත වීමක් සිදු නොවේ. නමුත් විෂැති බේටය හේතුවෙන් පිටගැස්ම (tetnus) සහ ගස් කුණු වීම (gas gangrene) ආදී රෝගී තත්වයන් ඇතිවූ අවස්ථාවක් වාර්තා වේ [19]. එසේම, මොවුන් සපාකැමේදී දැන් මඟින් තුවාල සිදුවිය හැක. යම් පුද්ගලයකුට සර්ප දෂ්ඨකිරීමේ කිහිපයක් සිදුවීම මඟින් එම විෂ සඳහා ප්‍රතිශක්තියක් ඇතිවීම සිදුනොවේ. නමුත් පාලිත තත්වයන් යටතේ සර්ප විෂ කුඩා ප්‍රමාණ ගරිරගත කිරීමෙන්, සුළුකාලීන තාවකාලික ප්‍රතිශක්තියක් ඇති කරගත හැක. නමුත් මෙම ක්‍රියාවලිය මඟින් අදාළ තැනැත්තාගේ අක්මාව සහ වකුගඩුවලට දැඩි ආබාධ ඇතිවීමේ අවදානමක් ඇත.

උග්‍ර විෂැති සර්පයෙකු දෂ්ඨ කළ විට දැනට භාවිතා කරන සාර්ථකම ප්‍රතිකාර ක්‍රමය සර්ප ප්‍රති විෂ එන්නත් (Anti-Venom Serum - AVS) ලබාදීමයි. සර්ප දෂ්ඨකිරීමකදී රෝගියෙකු රෝහල්ගත කළ පසු, අදාළ පරීක්ෂණ සිදුකිරීමෙන් අනතුරුව, අතනාවයනය නම් පමණක් මෙම සර්ප ප්‍රති විෂ එන්නත් ලබා දේ. මෙම කාලය තුළ රෝගියා හට මුත්‍රා කාරක ඖෂධ (diuretics), ප්‍රති-නිස්මින ඖෂධ (anti-histamin), ස්ටෙරොයිඩ් ඖෂධ (steroid) සහ වේදනා නාශක ඖෂධ (analgesic) අවශ්‍ය පරිදි ලබා දීම සිදුකෙරේ. එලෙසින්ම රෝගියාගේ ස්වසන වේගය, හෘද ස්පන්දනය, ඇසේ කළු ඉංගිරියාවේ ප්‍රමාණය හා රුධිර සාම්පල කැටි ගැසීමට ගතවන කාලය ආදිය නිරතුරුව පරීක්ෂා කෙරේ.

සර්ප ප්‍රති විෂ එන්නත් එක් සර්ප විශේෂයකගේ විෂට පමණක් ප්‍රතිරෝධී ලෙස (monovalent) හෝ සර්ප විශේෂ කිහිපයකගේ විෂ මිශ්‍රණයකට ප්‍රතිරෝධී ලෙස (polyvalent) හෝ නිෂ්පාදන කරයි. ප්‍රති විෂ එන්නත් නිෂ්පාදනය කරනුයේ, අදාළ සර්පයින්ගේ විෂ අශ්වයකුට එන්නත් කර (ඇතැම්විට පර්යේෂණ සඳහා එළවන්, බැරළුවන් හෝ භාවන්ද යොදාගනී), උගේ සිරුරේ නිපදවෙන ප්‍රති දේහ (anti-bodies) ජලාස්මාවෙන් ඉවත් කර ගැනීමෙනි. පසුව මේ ප්‍රතිදේහ තව දුරටත් පිරිසිදු කොට, වියළා, ස්පටික කිරීමෙන් පසුව, බඳුන්වල අසුරා, අදාළ ආයතන වෙත නිකුත් කෙරේ. කිහිලි බිත්තර යොදා ගනිමින්, අඩු වියදමින් සර්ප ප්‍රති විෂ එන්නත් නිෂ්පාදනය කළ හැකි ක්‍රමයක් පිළිබඳවද, ඉන්දියානු විද්‍යාඥයින් පර්යේෂණ පවත්වයි [04].

පර්යේෂණ සඳහා නයෙකුගේ විෂ දෙවීම [RS]

සර්ප දෂ්ඨකිරීමකදී කළ යුතු ප්‍රථමාධාර

- රෝගියාගේ බිය දුරු කරන්න. සර්ප දෂ්ඨකිරීමකට පසුව බහුතරදෙනෙකු මිය යන්නේ අධික බිය හේතුවෙන් ඇතිවන අතිකී තත්වයන්ගෙනි, කලබල වීම හේතුවෙන් රුධිර සංසරණය වේගවත් වී, ගරිරයේ විෂ ව්‍යාප්ත වන වේගයද වැඩිවේ.
- දෂ්ඨ කළ ස්ථානය සහ ඒ අවට සබන් යොදා පිරිසිදු ජලයෙන් කෝදා, පිරිසිදු රෙදි කඩකින් වසන්න. එවිට සම මතුපිට ඇති විෂ ඉවත් වේ.
- දෂ්ඨකිරීම සිදුකළේ නයෙකු හෝ කරවලයෙකු නම් පමණක් (ඒ පිළිබඳව විශ්වාසනම් පමණක්), දෂ්ඨකිරීමට බඳුන් වූ අත හෝ කකුල සම්පූර්ණයෙන්ම (ඇතිලද ඇතුල්ව) වෙලුම්පටි (හෝ පිරිසිදු රෙදි පටියක්) යොදාගත, සාමාන්‍යය ප්‍රමාණයට තද වන ලෙස වෙලුන්න. අදාළ ගාත්‍රය සෙලවීම වැලැක්වීමට ලී පතුරක්ද තබා වෙලිය හැක, මෙම නවීන නිර්දේශිත ක්‍රමය Aussie bandage ලෙස හඳුන්වන අතර, එය රුධිර සංසරණයට බාධා

ශ්‍රී ලංකාවේ සර්පයින්

නොවන පරිදි ගරිරයේ විෂ පැතිරයාම අවම කරන ක්‍රමයක් ලෙස සැලකේ. නමුත් පොළොං දුෂ්ඨනයකදී මෙම ක්‍රමය අනුගමනය නොකල යුතුය.

- රෝගියාට නොදිත් සිතිය තිබේනම් පමණක් වේදනාව සමනය කිරීමට පැරසෙටමෝල් පෙනි 2ක් දෙන්න.
- දුෂ්ඨකිරීම සිදු වූ ස්ථානය සහ ඒ අවට ඉදිමිය හැකි බැවින්, අදාළ ගාත්‍රයේ පැළඳ සිටින ආභරණ ගලවන්න.
- රෝගියාගේ හුස්ම නිරවි සිති නැතිව ඇත්නම් කෘත්‍රිම ස්වසනයද, හෘද ස්පන්දනය නොවන්නේ නම් කෘත්‍රිම හෘද සම්භානනයද ලබා දෙන්න.
- දුෂ්ඨනය සිදුවූ ගාත්‍රය නොසෙල්වෙන පරිදිද, රෝගියා වෙහෙස නොවෙන පරිදිද (වාහනයකින් හෝ ඔසවාගෙන) වහාම ළඟම පිහිටි රජයේ රෝහලක් වෙත ගෙන යන්න.

* දුෂ්ඨ කළ සර්ප විශේෂය හඳුනා ගැනීමට විවිධ වෛද්‍ය විද්‍යාත්මක ක්‍රමවේද ඇති බැවින්, දුෂ්ඨ කළ සර්පයා (පණ පිටින් හෝ මරා) රැගෙන යාමට තැත් නොකළ යුතුය. මෙය තවත් දුෂ්ඨකිරීම් සිදුවීමට හේතුවක් විය හැක.

සර්ප දුෂ්ඨකිරීමකින් අනතුරුව නොකළ යුතු දේ

- දුෂ්ඨමුඛය (දුෂ්ඨනය සිදුවූ ස්ථානය) කැපීම නොකළ යුතුය. මෙය වෙනත් ආසාදනයන් ඇති වීමටත්, රක්තපාතය බරපතලව සිදුවීමටත්, පිටගැස්ම ඇති වීමටත් හේතුවිය හැක.
- රෝගියාට සිතිය නැතිනම් කිසිවක් පානය කරවීමට තැත් නොකළ යුතුය. එය හුස්ම හිර වීමට හේතුවිය හැක.
- ඇස්පිත් (ඇස්පිත් සංයෝගවල ලේ කැටි ගැසීම වළක්වන ගුණයක් ඇති බැවින් රක්තපාතය වැඩි විය හැක), මත්පැන් (විෂ අවශෝෂණය ඉක්මන් කරවයි) හෝ පොටෑසියම් ලවණ ඔහුල වශයෙන් ඇති කුරුමිඩා හා පළතුරු යුෂ වැනි දෑ (වකුගඩු වලට විය හැකි හානි තවදුරටත් වැඩි විය හැක) කිසිවක් රෝගියාට නොදිය යුතුය.
- අත් බෙහෙත් හෝ ගොඩ වෙදකම් නොකළ යුතුය. නස්න වැනි ප්‍රතිකාර ක්‍රම භයානක ප්‍රතිඵලයක් ගෙන දිය හැක.
- දැනට පිළිගන්නා පරිදි අදාළ ගාත්‍රයේ රුධිර සංසරණය නතර වන සේ තිරිංග බැඳීම නොකළ යුතුය. වැරදි ආකාරයට බඳින ලද තිරිංගයකින් යහපතකට වඩා අයහපතක් සිදු වේ.
- පටක විනාශවීමට ඉඩ ඇති බැවින් තුවාලයට කොන්ඩිස් (පොටෑසියම් පර්මැංගනේට්) නොදැමිය යුතුය.
- රෝගියාට ඇවිද වීම සහ වෙහෙසට පත් කිරීම නොකළ යුතුය.

ශ්‍රී ලංකාවේ සර්පයින්

පැරණි පොතපත

ශ්‍රී ලංකාවේ සර්පයින් පිළිබඳ ලියැවුණු, දැනට සුරක්ෂිත කර ඇති ඉපැරණි වාර්තා සියල්ල පාහේ සර්ප විෂට ප්‍රතිකාර සඳහන් කර ඇති පොත්පත්ය. මේ අතර ක්‍රිස්තු වර්ෂ 340-368 අතර කාලයේදී බුද්ධදාස රජු විසින් රචිත සාරාංශ සංග්‍රහය නම් වෙද පොත, මෙරට සර්පයින් පිළිබඳව විස්තර ඇතුළත් පැරණිතම ග්‍රන්ථයක් ලෙස සැලකේ. ඉන්පසුව එකට මධුරපාද පිරිවණාධිපතිව වැඩසිටි ස්වාමීන් වහන්ස කමක් විසින් 1247දී ලියැවුණු බයිසප්ප මංජුසා සහ 1276දී රචිත ශෝගර්නාවය යන ග්‍රන්ථ වලද සර්ප විෂට ප්‍රතිකාර දක්වා ඇත. මීට අමතරව සංස්කෘත, පාලි, දෙමළ සහ සිංහල භාෂා වලින්, තල පත්‍ර (*Corypha umbraculifera*) වල රචිත, ඉපැරණි පුස්තකාල පොත් කිහිපයක්ද හමු වී ඇත. මෙම පුස්තකාල පොත් වල, සර්පයින් ඇතුළු විවිධ සත්වයින්ගේ විෂ හා සම්බන්ධව දුටු නිමිති ලක්ෂණ, මන්ත්‍ර සහ වෙනත් ප්‍රතිකාර දක්වා ඇත.

මෙරට සර්පයින් පිළිබඳව රචනා වූ ප්‍රථම මුද්‍රිත සිංහල පොත වනුයේ සී. පෙරේරා (C. Perera) විසින් 1876දී එළිදැක්වූ ‘සඵවිසඵිනෝදනයං’ නැමැති ග්‍රන්ථයයි ^[34]. 1876 වසරේ එම පොත නිකුත් වීමෙන් පසුව මේ වන තෙක් ගෙවුණු වසර 125කට වැඩි කාලය තුළදී ශ්‍රී ලංකාවේ සර්පයින් පිළිබඳව සිංහල බසින් ලියැවී පලවුණු ලිපි සහ පොත් පත් සංඛ්‍යාව 270කට ආසන්නය. නමුත් මින් අති බහුතරයක සර්ප විෂ සහ ඒ සඳහා ප්‍රතිකාර පිළිබඳව පමණක් විස්තර කෙරේ.

ශ්‍රී ලංකාවේ සර්පයින් පිළිබඳව තොරතුරු, විජාතික භාෂා (දෙමළ හැර) පොත් පත්වල මුලින්ම ලියැවීම ඇරඹුණේ සාපේක්ෂව මෑත කාලීනවය. මේ අතරින් මෙරට සර්පයින් සම්බන්ධ ඇතැම් කරුණු ඇතුළත් පැරණිතම විකාශිත ග්‍රන්ථ ලෙස 1563දී පෘතුගීසි ජාතික ගාසියා ඩා ඕටා (Garcia da Orta) ලියූ ‘Coloquis dos simples drogas he medicinals’, 1672දී ලන්දේසි ජාතික ෆිලිප්ස් බෝල්ඩියස් පියතුමා (Rev. Phillippus Baldaeus) විසින් ශ්‍රී ලංකාව පිළිබඳව රචිත පොත සහ රොබට් නොක්ස් (Robert Knox) විසින් 1681දී ප්‍රකාශයට පත්කළ ‘An Historical Relations of the Island Ceylon’ සැලකිය හැක. මෙම ඇතැම් ග්‍රන්ථවල, සර්ප දෂ්ඨක සඳහා ප්‍රථමාධාර ද දක්වා ඇත. නොක්ස්ගේ ග්‍රන්ථය මෙරට සර්පයින් පිළිබඳව යම් සඳහනක් ඇති පැරණිතම ඉංග්‍රීසි ග්‍රන්ථය වශයෙන්ද සැලකේ.

ඉන් පසුව 19වන සියවසේදී, ජෝන් ඩේවි (John Davy) (1818, 1820 සහ 1821), එඩ්වර්ඩ් කෙලාර්ට් (Edward Kelaart) (1852), ග්‍රේ (J. E. Gray) (1858), එමර්සන් ටෙනන්ට් (Emerson Tennent) (1861), ගන්තර් (A. Günther) (1864), විලියම් ෆර්ගුසන් (William Ferguson) (1877) සහ බොලෙන්ගර් (G. A. Boulenger) (1890) ඇතුළු විද්වතුන් රැසක් මෙරට සර්පයින් අලලා ඉංග්‍රීසි බසින් විවිධ වාර්තා සහ ග්‍රන්ථ පළකරන ලදී. ඔවුන්ගේ සමකාලීනයෙකු වූ බෙනට්ට් (J. W. Bennett) (1843), තම ‘Ceylon and its capabilities’ නම් ග්‍රන්ථයේ මෙරට වෙසෙන සර්පයින්ගේ නාමාවලියක් දක්වා ඇත.

සිරිලක සර්පයින් පිළිබඳව පර්යේෂණ සිදුකෙරුණු සහ විස්තර පළකෙරුණු ස්වර්ණමය යුගය විසිවන සියවසයි. මෙම සියවසේදී මෙරට සර්ප සංහති ය පිළිබඳව විස්තරාත්මකව ලියැවුණු ග්‍රන්ථ අටක් එළිදැක්විණි. එනම්, අබ්ක්‍රොම්බි (Abercromby, 1910), වෝල් (Wall, 1921),

නිකොල්ස් (Nicholls, 1929), ටේලර් (Taylor, 1950), දැරනියගල (Deraniyagala, 1955), පී. එච්. ඩී. එච්. ඩී සිල්වා (de Silva, 1969 & 1980) සහ ඇන්ස්ලම් ඩී සිල්වා (de Silva, 1990) යන අයවලුන් විසින් රචිත ග්‍රන්ථයි. මීට අමතරව මැලේකම් ස්මිත් (Smith, 1943) විසින් 'Fauna of British India, Ceylon & Burma' නමින් මෙරට සර්පයින් පිළිබඳ විස්තර ද ඇතුළත් ග්‍රන්ථයක් රචනා කරන ලදී. ඉහත පොතපත අතුරින්, වෝල් විසින් 1921දී රචිත 'Ophidia Taprobanica' ග්‍රන්ථය, මෙරට සර්පයින් පිළිබඳව මෙතෙක් ලියවී ඇති සවිස්තරාත්මකම වාර්තාව ලෙස සැලකිය හැක.

ඉතාමත් මෑත කාලීනව මෙරට සර්පයින් පිළිබඳව එතරම් පොත්පත් ලියවී නොතිබුණද, විවිධ ලිපි බොහෝ ප්‍රමාණයක් රචනා වී ඇත. ශ්‍රී ලංකාවේ උරගයින් පිළිබඳව ඩාස් සහ ඩී. සිල්වා^[17] විසින් පලකළ ග්‍රන්ථය, මෙරට සර්පයින් පිළිබඳව විස්තර ඇතුළත්, මේවන විට ඉංග්‍රීසි බසින් ප්‍රකාශිත අවසන් ග්‍රන්ථය වේ.

බන්ධුතාවයන්

ගොන්ඩ්වානාලන්ත සම්භවයක් (Gondwanaland origin) සහිත ශ්‍රී ලංකාව ස්වාධීන සත්ත්ව ව්‍යාප්ති කලාපයක් (zoogeography province) ලෙස සැලකේ^{[29], [73], [74]}. හුම් ප්‍රමාණයෙන් කුඩා වුවද, දකුණු ආසියානු කලාපයේ වැඩිම උරග ආවේණිකත්වයකට උරුමකම් කියන ශ්‍රී ලංකාවේ^[15], හමුවන අවශිෂ්ඨ විශේෂ (relict species) සංඛ්‍යාව දකුණු ඉන්දීය මහද්වීපයේ හමුවන අවශිෂ්ඨ විශේෂ සංඛ්‍යාවට වඩා වැඩිය.

මධ්‍යේෂිත අවධියේදී ඉන් පසුව පැවති ප්ලයිස්ටොසීන ග්ලැසියර අවධි කිහිපයේදීද දකුණු ඉන්දියාව හා භෞමියව අඩුණ්ඩව පැවති බැවින්, මෙරට හමුවන උරග විශේෂ බහුතරයක් දකුණු ඉන්දීය බන්ධුතාවයක් සහිතය. මෙලෙස භෞමිකව සම්බන්ධව සිටි කාලවකවානුවලදී, ඉන්දියාවෙන් මෙරටටත්, මෙරටින් ඉන්දියාවටත් විවිධ සත්ත්ව විශේෂ පර්යන්තය කරන ලදී. මේ අනුව, යම් කුලයක හමුවන ආවේණික විශේෂ සංඛ්‍යාව, ගණයක සාමාජිකයින් සංඛ්‍යාව සහ විශේෂයක සුලබතාවය පදනම් කරගනිමින් ටේලර් විසින් 1950දී^[97] මෙරට සර්පයින්, මුල්කාලීන සම්ප්‍රාප්තියක් සිදු වූ සර්පයින් (early arrivals) [උදා: Uropeltidae කුලය, Typlopidae කුලය, *Aspidura*, *Boiga* සහ *Oligodon* වැනි ගණ ආදිය] සහ පසුකාලීන සම්ප්‍රාප්තියක් සිදු වූ සර්පයින් (late arrivals) [උදා: Acrocordidae කුලය, *Argyrogena* සහ *Gerarda* වැනි ගණ ආදිය], ලෙස කොටස් දෙකකට බෙදා දක්වන ලදී.

මේ අනුව Acrochordidae, Elapidae සහ Viperidae යන කුලවලට අයත් සර්පයින් ඉන්දියානු සම්බවයක් සහිත බවට සලකයි. Cyliodrophiidae කුලයට අයත් සර්පයින් ඉන්දියාවෙන් වාර්තා නොවුණද, මලයාසියාව, තායිලන්තය සහ විශ්වනාමය වැනි රටවල්වලින් වාර්තා වේ. එබැවින් මෙම කුලය මලයානු සම්බවයක් (Malayan origin) සහිත බවට විශ්වාස කරයි. මෙලෙසම Colubridae කුලයට අයත් *Dendrelaphis*, *Chrysopelea*, *Boiga*, *Dryocalamus*, *Aretium* සහ *Ahaetulla* යන ගණවල සර්පයින් මලයානු සම්බවයක් සහිතය. Colubridae කුලයට අයත් *Sibynophis* ගණය අප්‍රිකානු මහද්වීපයෙන් හමුනොවුණද, ඊට ආසන්න මැධගසකර් සහ කොමෝරෝ දූපත් වලින් හමුවේ. එබැවින් මෙම කුලය මැධගසකර් සම්බවයක් සහිත බවට සලකයි. Hydrophiidae කුලයේ මුහුදු සර්පයින් ඔස්ට්‍රේලියානු සහ ආසියානු මිශ්‍ර සම්බවයක් හෙවත් ඔස්ට්‍රේලියන් සම්බවයක්ද (Australasian origin) සහිත බවට විශ්වාස කෙරේ. හමුත් Boidae සහ Pythonidae වංශික පිඹුරන්ගේ සම්භවය සිදුවූ කලාපය පිළිබඳව පැහැදිලි නිගමනයකට මෙතෙක් එළඹ නැත^{[23], [29], [44], [61], [75], [97]}.

සර්පයින් සංඛ්‍යාව

ශ්‍රී ලංකාවේ හමුවන සර්ප විශේෂ අතුරින්, විද්‍යාත්මකව නම් කෙරුණු පළමු සර්ප විශේෂය පිඹුරාය. ඒ 1734 දී ඇල්බට් සිබා (Abert Zeba, 1734) විසිනි. මෙරටට ආවේණික සර්පයින් අතුරින් මුලින්ම විදුලොවට එක් වූයේ දෙපත්තයා (එවකට *Anguis maculata*) සහ කබරදත් කැටියාය (එවකට *Coluber calamarius*). එනම්, කාල් ලිනියස් (Carolus Linnaeus) විසින් 1758දී එළිදැක්වූ 'Systema Nature' ග්‍රන්ථයෙනි.

ශ්‍රී ලංකාව පිළිබඳව, ශ්‍රීමත් එමර්සන් ටෙනන්ට් (Sir Emerson Tennent) විසින් 1861දී ප්‍රකාශිත ග්‍රන්ථයේ මෙරට වෙසෙන සර්ප විශේෂ 36කගේ නම් දක්වා ඇත. ඉන් වසර 16කට පසුව, එනම් 1877දී, විලියම් ෆර්ගියුසන් (William Ferguson) ටවනා කළු, මෙරට උරගයින්ගේ සම්පූර්ණ නාමාවලියක් දක්වා ඇති මුල්ම ග්‍රන්ථයක් වන 'Reptile Fauna of Ceylon' ග්‍රන්ථයෙහි මෙරටින් එවකට වාර්තා වී තිබූ සර්ප විශේෂ 86කගේ නම් දක්වා ඇත. ෆර්ගියුසන්ට පසුකාලීනව, ශ්‍රී ලංකාවේ සර්පයින් අලලා ලියැවුණු ප්‍රමුඛ පෙළේ පොත්පත් කිහිපයක මෙරට හමුවන සර්ප විශේෂ සංඛ්‍යාව පහත පරිදි දක්වා ඇත.

කතු වරයා/ කතු වරු විශේෂ සංඛ්‍යාව	කුල සංඛ්‍යාව	ආවේණික විශේෂ සංඛ්‍යාව	ගණ සංඛ්‍යාව	
වෝල් (1921) ^[101]	6	53	83	27
ටේලර් (1950) ^[97]	8	41	74	37
දැරණියගල (1955) ^[22]	5	44	83	34
පී. එච්. ඩී. එච්. ඩී සිල්වා (1980) ^[44]	8	47	92	39
ඇ. ඩී සිල්වා (1990) ^[29]	8	43	93	47
ඩාස් සහ ඇ. ඩී සිල්වා (2005) ^[17]	9	46	94	43

මීට අමතරව, ස්මිත් විසින් 1943දී රචිත 'Fauna of British India' ග්‍රන්ථයෙහි මෙරට හමුවන සර්ප විශේෂ 60ක් පිළිබඳව දක්වා ඇත ^[91].

සර්පයින් පිළිබඳව මෑතකාලීනව සිදුකෙරුණු සංශෝධන සහ නව විශේෂ නම් කිරීම් මෙන්ම පැරණි ලිපි සහ පොත්පත් සැලකීමෙන්, මෙරට දැනට හමුවී ඇති පිළිගත හැකි සර්ප විශේෂ සංඛ්‍යාව 97ක් ලෙස මෙම පොතෙහි සලකා ඇත. ඔවුන් කුල 10කට සහ ගණ 47කට අයත්වන අතර විශේෂ 44ක් (මීට අවශිෂ්ට විශේෂ (Relict species) 10ක්ද අයත් වේ) සහ උප විශේෂ 9ක් මෙරටට ආවේණික වේ.

සර්පයින් සංරක්ෂණය

උරග කාණ්ඩයක් වශයෙන් මෙරට වැඩිම තර්ජනයකට ලක්ව ඇත්තේ සර්පයින්ය. පොදුවේ අන් සත්ත්ව කාණ්ඩවලටද බලපාන, වන විනාශය, නාගරීකරණය, මාර්ග අනතුරු ආදී තර්ජන වලට අමතරව, ඉවක් බවක් නොමැතිව මිනිසුන් විසින් සර්පයින් මරා දැමීම ඔවුනට ඇති ප්‍රධානතම තර්ජනයයි. මේ සඳහා නොදැනුවත්කම, වරදවා හඳුනා ගැනීම මෙන්ම ඉදිවියේදී සිදුවිය හැකි අනතුරු වළක්වාලීමට ගන්නා ක්‍රියාමාර්ගයක් ලෙස මෙය සැලකීමද හේතු සාධක වේ. මෙම තර්ජනයන් හමුවේ මෙරට සර්පයින් විශේෂ බහුතරයක් ක්‍රමයෙන් වැදවී යමින් පවතී. එබැවින් ඔවුන්ගේ වටිනාකම වටහා ගැනීමත්, සංරක්ෂණයට දායක වීමත් වැදගත් කාලෝචිත ක්‍රියාවන්ය. සර්පයින් සංරක්ෂණය කළ යුතු වීමට හේතූන් කිහිපයකි.

ශ්‍රී ලංකාවේ සර්පයින්

1. පරිසර විද්‍යාත්මක වැදගත්කම - විවිධ කුඩා සතුන් ගොදුරු කර ගැනීමෙන් මෙන්ම, ඇතැම් විශාල සතුන්ට ගොදුරු බවට පත්වීමෙන්ද, සර්පයින් පරිසර සමතුලිතතාවය පවත්වාගැනීම සඳහා විශාල මෙහෙයක් සිදුකරයි. කෘෂිකර්මාන්තය තම ආර්ථිකයේ වැදගත්ම කොටසක්ව ඇති මෙරට, බෝගවගාවන්ට මෙන්ම ගබඩාවලටද, මියන්ගෙන් සිදුවන හානිය සුළුපටු නොවේ. මීට අමතරව මහාමාරිය ආදී රෝගයන්ගේ වාහකයින් ලෙසද මියන් සැලකිය යුතු ආර්ථික හානියක් සිදු කරයි. මියන්ගේ ප්‍රධානතම ස්වාභාවික විලෝපිකයින් වනුයේ සර්පයින්ය. එබැවින් වසරකට මියන් අතිවිශාල ප්‍රමාණයක් විනාශ කරමින් සර්පයින් සිදු කරන නිහඬ මෙහෙය සුළුපටු නොවේ.
2. වෛද්‍ය විද්‍යාත්මක වැදගත්කම - සර්ප දෂ්ඨකිරීම්වලදී ලබාදෙන ප්‍රති විෂ නිෂ්පාදනය කරනුයේද සර්ප විෂම යොදාගෙනය. එලෙසම රක්තවාතය (rheumatism), කම්මුල්ගාය, ස්වාස නාල ප්‍රදාහය (bronchitis), මහාමාරිය, කොලරාව, පීට ගැස්ම, සන්ධි ඉරිඹිම (arthritis) ආදී ලෙඩ රෝග වලටද සර්ප විෂ යොදා ගනිමින් විවිධ ඖෂධ සහ ප්‍රතිකාර ක්‍රම නිපදවා ඇත. Cobroxin සහ Nyloxin වැනි නවීන වෛද්‍යනාශක නිපදවනුයේ නයිත්ගේ විෂ යොදාගනිමිනි. මීට අමතරව සර්ප විෂ, වෙනත් පර්යේෂණයන් සඳහා ප්‍රතිකැටිකාරක (anti-coagulants) සහ පිරිණ එන්සයිම (digestive enzymes) ලෙසද යොදාගනී. නමුත් අප තවම හඳුනාගෙන ඇත්තේ සර්ප විෂ මඟින් ලබාගත හැකි ප්‍රයෝජනවලින් ඉතා අතලොස්සක් බවනම් සැබැවකි.
3. සඳාචාරාත්මක හේතූන් - සර්පයින් මෙන් මිනිසාගේ කුතුහලය සහ අවධානය දිනාගන්නා වෙනත් සත්ත්ව කොටසක් නැති තරමිය. වෙනත් සතුන්ට හිංසා කිරීම කිසිදු ආගමක පිළිවෙත නොවේ. ශ්‍රී ලංකාව වැනි බෞද්ධ රටකට මෙය විශේෂයෙන්ම අදාළ වේ.

1937දී සම්මත වූ ශ්‍රී ලංකා වනජීවී සහ තුරුලතා ආරක්ෂක ආඥාපනතට (Flora & Fauna Protection Act), 1993දී අංක 49 දරණ පනත එක්කිරීමෙන් සිදු කළ හත්වන සංශෝධනයට අනුවණී නයා, තිත් පොළඟා, වැලි පොළඟා, තෙල් කරවලා සහ මුදු කරවලා යන උග්‍ර විෂැති භෞමිය සර්ප විශේෂ පහ හැර, මෙරට වෙසෙන අන් සියළු සර්ප විශේෂයන් නීතියෙන් ආරක්ෂිත වේ. ඉහත කී විශේෂ පහ නීතියෙන් ආරක්ෂිත නැති විශේෂ ලැයිස්තුවට හෙවත් නිෂේධන ලයිස්තුවට (negative list) ඇතුළත් කිරීමට හේතුව ඔවුන්ගෙන් මිනිස් ජීවිත වලට හානි සිදුවීමේ හැකියාවක් පැවතීමයි ¹⁵⁷.

මේ අනුව ආඥාපනතේ 30වන කොටසට අනුව ආරක්ෂිත සර්පයෙකු, ඔවුන්ගේ කොටස් හෝ ඔවුන්ගේ බිත්තර එක්රැස් කිරීම, ප්‍රවාහනය කිරීම, ඔවුන්ට හිංසා කිරීම හෝ මැරීම, රු. 10,000-30,000ක දඩ මුදලකට හෝ වසර 2-5ක සිර දඬුවමකට හෝ මෙම දඬුවම් දෙකටම හෝ හේතු විය හැකි වරදක් ලෙස සැලකේ. මෙලෙසම යම් ආරක්ෂිත සර්පයෙකු හෝ ඔවුන්ගේ කොටස් (උදා :- සම) අලෙවි කිරීම හෝ අලෙවි කිරීමට තැත් කිරීමද ඉහත සඳහන් දඬුවමට හේතුවන වැරදි ලෙස සැලකේ.

ආඥාපනතේ අංක 37වන කොටස අනුව වනජීවී සංරක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුවේ අධ්‍යක්ෂතුමා විසින් නිකුත් කළ නීතියානුකූල බලපත්‍රයක් රකිනව ඕනෑම නීතියෙන් ආරක්ෂිත හෝ ආරක්ෂිත නැති සර්පයෙකු (සජීවීව හෝ අජීවීව), ඔවුන්ගේ කොටසක් හෝ බිත්තර ආනයනය කිරීමද ඉහත සඳහන් දඬුවම්වලට හේතු සාධක විය හැක. මෙවැනි අවස්ථාවක ඒ සඳහා සුදුසු ක්‍රියාමාර්ගයක් ගැනීමට රේගු දෙපාර්තමේන්තුවටද (Customs Department) නීතියානුකූල අවසර තිබේ.

මීට අමතරව තර්ජනයට ලක්ව ඇති විශේෂවල අන්තර්ජාතික වෙළඳාම සඳහා වන සම්මුතිය (Convention on International Trade of Endangered Species - CITES) මඟින් සජීවී සර්පයින්, නිදර්ශක හා කොටස් (සම්, විෂ ආදිය), නීතියානුකූල බලපත්‍රයකින් තොරව ආනයනය සහ අපනයනය තහනම් කර ඇත. මෙරට සර්පයින් අතුරින් පිඹුරා, මෙම සම්මුතියේ පළමු

උපග්‍රන්ථය (Appendix I) යටතේද, වැලිපිඹුර, ගැරඹියා සහ නයා දෙවන උපග්‍රන්ථය (Appendix II) යටතේද ලැයිස්තුගත කර ඇත ^[47].

මෙවැනි තර්ජන සහ හේතූන් නිසා, ලෝක සංරක්‍ෂණ සංගමය (World Conservation Union - IUCN) මඟින් 2000දී ප්‍රකාශිත 'The 1999 List of Threatened Fauna & Flora of Sri Lanka' වාර්තාව අනුව, මෙරට සර්පයින් විශේෂ 35ක් තර්ජනාත්මක (Threatened) කාණ්ඩයටද, විශේෂ 5ක් අභියාසිත තර්ජනාත්මක (Highly Threatened) කාණ්ඩයටද ඇතුළත් වේ ^[63]. එසේම පිඹුර, ලෝකයේම තර්ජනයට බඳුන් වූ පිටින්නේ නම් ඇතුළත්, 'IUCN 2006 Global Red List' වාර්තාවේ, වර්තමානයේදී එතරම් තර්ජනාත්මක තත්ත්වයක නොසිටියද, එලෙස විමට හැකියාව සහිත සතුන් ඇතුළත් කර ඇති Lower Risk – Near Threatened (LR/nt) කාණ්ඩය යටතේ වර්ග කර ඇත ^[62].

සර්ප දෂ්ඨක සහ ප්‍රතිකාර

සර්ප දෂ්ඨකිරීම් සම්බන්ධව පළවූ එක් වාර්තාවකට අනුව, 1980 වර්ෂයේදී සර්ප දෂ්ඨක හේතුවෙන් ලියාපදිංචි රෝගීන් 2708 දෙනෙකු රෝහල්ගත වී ඇති අතර එවකට සර්ප දෂ්ඨක හේතුවෙන් සිදුවූ සාමාන්‍යය මරණ සංඛ්‍යාව, ජනගහනයෙන් 10,000කට 5.7ක් පමණ වී ඇත ^[37]. මෙය ලොව අන් රටවල් හා සැසඳීමේදී ඉතා ඉහළ අගයකි.

මෙරට විෂ සහිත සර්පයින්ගෙන් වැඩිම දෂ්ඨකිරීම් ප්‍රමාණයකට හේතුවන්නේ කුණකටුවන්ය (*Hypnale spp.*). ඒ වාර්තාගත දෂ්ඨක වලින් 27.1%කට පමණය. නමුත් දෂ්ඨක හේතුවෙන් සිදුවන මරණ සංඛ්‍යාව සැලකූවිට, ඉන් 40%කට තිත්පොළොකුන් හේතුවේ ^[37]. අනුරාධපුර ප්‍රධාන රෝහලේ වාර්තාවන්ට අනුව පසුගිය වසර කිහිපයක් තුළ එම රෝහලේ පමණක් සර්ප දෂ්ඨක හේතුවෙන් මියගිය රෝගීන් සංඛ්‍යාව පහත පරිදි වේ.

වර්ෂය	මුළු මරණ සංඛ්‍යාව	තෙල් කරවලා	තිත් පොළොකු	කුණකටුව	නයා
1996	14	7	6	1	1
1997	10	6	3	1	0
1998-2003 (වසර 5 සඳහා)	47	24	16	3	2

උපුටාගැනීම – Kularatne, 2004

ශ්‍රී ලංකාවේ හමුවන සර්ප විශේෂ 97 අතුරින්, විශේෂ 20ක් උග්‍ර විෂ සහිත සර්පයින් ලෙස සැලකේ. මේ අතරට මුහුදු සර්පයින් විශේෂ 15ක් සහ තෙල් කරවලා, මුදු කරවලා, නයා, තිත් පොළොකු සහ වැලි පොළොකු යන භෞමික සර්ප විශේෂ පහ අයත් වේ. නමුත් දෂ්ඨකිරීම් හේතුවෙන් මේ වන විට මෙරටින් මරණ වාර්තා වී ඇත්තේ තෙල් කරවලා, මුදු කරවලා, නයා, තිත් පොළොකු සහ බඩ කහ මුහුදු නයා යන විශේෂ වලින් පමණි. වැලි පොළොකු සහ වෙනත් මුහුදු නයින් විශේෂ කිහිපයකම දෂ්ඨක මෙරටින් වාර්තා වී තිබුණද ඒ එමගින් මරණ සිදුවී නොමැත. සාමාන්‍යය ප්‍රමාණයේ මිනිසෙකු මරණයට පත්කිරීමට ගර්චරගත විය යුතු, ඉහත සඳහන් ඇතැම් විශේෂ වලට අයත් ඉන්දියානු සර්පයින්ගේ විෂ ප්‍රමාණ පහත පරිදි වේ ^[19].

- තෙල් කරවලා - 06 mg
- නයා - 12 mg
- වැලි පොළොකු - 08 mg
- තිත් පොළොකු - 15 mg

මෙරට හමුවන මද විෂ සහිත සර්ප විශේෂ වන කුණකටුවා හෙවත් පොළොං තෙලිස්සා, මුකලන් තෙලිස්සා, කුඩා මුකලන් තෙලිස්සා, පලා පොළොකු සහ දෙපත් කළුවා යන විශේෂ පහෙන්ම

ශ්‍රී ලංකාවේ සර්පයින්

දුෂ්ඨකිරීම් වාර්තා වී තිබුණද, ඒ අතුරින් මිනිස් මරණයකට හේතුවී ඇත්තේ කුණකටුවන්ගේ දුෂ්ඨන සුළු ප්‍රමාණයක් පමණි. මෙරට සර්ප දුෂ්ඨන හේතුවෙන් සිදුවන වාර්තාගත මරණ වලින් සාමාන්‍ය සංඛ්‍යාවකට හේතුවන නිසා, ඇතැමුන් කුණකටුවන් උග්‍ර විෂැති සර්ප විශේෂයක් ලෙසද සලකයි.

ශ්‍රී ලංකාවේ හමුවන සුළු විෂැති සර්පයින් සංඛ්‍යාව 13කි. මොවුන් සියල්ලම කොඳුබූඩේ වංශිකයින් වන අතර, මේ වන විට මොවුන්ගේ සපාකෑම් හේතුවෙන් මෙරටින් කිසිදු මිනිස් මරණයක් වාර්තා වී නැත.

මෙරට හමුවන ඉතිරි විශේෂ සියල්ල නිර්විෂැති සර්පයින් වේ.

සර්ප දුෂ්ඨනයන්ට ප්‍රතිකාර සිදු කරන ක්‍රම රැසක් ශ්‍රී ලංකාවේ පවතී. මේ අතරට මෙරට ආදිවාසී වැද්දන් සහ අතිකුණ්ටකයින් භාවිතා කරන සාම්ප්‍රදායික ප්‍රතිකාර ක්‍රමයන්ට අමතරව, සිද්ධ, උනාති වැනි ඉන්දිය සම්භවයක් සහිත ක්‍රම, හෝමියෝපති (Homeopathy), දේශීය අර්ථප්‍රකාශාව සහ ඉන්දියානු ආභාෂය සහිතව ඇතිවූ ආයුර්වේද ක්‍රම සහ බටහිර වෛද්‍ය විද්‍යාත්මක ක්‍රමද ඇයත් වේ. මීට අමතරව ඇතැම් ප්‍රදේශවල සර්ප දුෂ්ඨනයන්ට ප්‍රතිකාර වශයෙන් බලි තොවිල්ද පවත්වනු ලැබේ.

බටහිර වෛද්‍ය විද්‍යාවේ, සර්ප දුෂ්ඨනයන්ට ප්‍රතිකාර ලෙස යොදා ගන්නා ප්‍රධානතම ප්‍රතිකාරය ප්‍රති විෂ (anti-venom) ලබා දීමයි. දැනට වසර කිහිපයකට පෙර, තිත් පොළොං විෂට ප්‍රති විෂක් ලෙස ‘පොළොං ටැබ්’ (Polonga Tab) නම් ඖෂධයක් මෙරට නිපදවුවද, මේ වනවිට එහි නිෂ්පාදනය නවත්වා ඇත. නමුත් පර්යේෂණ මට්ටමෙන් ප්‍රති විෂ ඖෂධ කිහිපයක්ම මේ වන විටද අත්හදා බලමින් පවතී. දැනට මෙරට උග්‍ර විෂැති සර්පයින්ගේ දුෂ්ඨන වලට ප්‍රතිකාර ලෙස යොදා ගැනෙනුයේ ඉන්දියාවේ Haffkine Laboratories, Serum Institute of India සහ Vins Bioproducts Limited වැනි ආයතනවලින් මෙන්ම ඉන්දුනීසියාව සහ එන්ගලන්තය වැනි රටවල නිෂ්පාදනය කර ආනයනය කරනු ලබන, නයා, තිත් පොළොං, තෙල් කරවලා සහ වැලි පොළොං යන සර්පයින්ගේ විෂට පොදුවේ භාවිතා කළ හැකි ප්‍රති විෂ ඖෂධය (Polyvalent) නමුත් මෙම ප්‍රති විෂ කුණකටුවාගේ මුදු කරවලාගේ විෂට එරෙහිව භාවිතා කළ නොහැක. කෙසේවෙතත්, ඉහත සඳහන් ප්‍රති විෂ ඖෂධ යොදා ගනිමින් මුහුදු සර්පයින්ගේ දුෂ්ඨන වලට සාර්ථකව ප්‍රතිකාර කළ අවස්ථා වාර්තා වේ ^[67].

මෙසේ ආනයනය කරනු ලබන ප්‍රති විෂ එන්නත් නිපදවීමට යොදාගන්නා සර්පයින්ගේ විෂ ඇතැම්විට මෙරට වෙසෙන සර්පයින්ගේ විෂට වඩා සුළු වශයෙන් වෙනස් විය හැක. එසේම ප්‍රති විෂ එන්නත් ලෙස ගර්භගත කරනුයේ වෙනත් සත්ත්වයෙකුගේ සිරුරක් තුළ නිපදවනු ද්‍රව්‍යයකි. එබැවින්, මෙම ප්‍රති විෂ ගර්භගත කිරීමෙන් පසුව, අසාත්මික ප්‍රතික්‍රියා (anaphyletic reactions) සහ වෙනත් අතුරු ආබාධ ඇතිවීමේ යම් අවධානමක් ඇත.

ශ්‍රී ලංකාවේ සර්පයින්ගේ නාමාවලිය

2006 වසරේ මැයි මස වන තෙක් මෙරටින් වාර්තා වී ඇති, තනවුවරු කටන ලද, සර්ප විශේෂයන්ගේ ලයිස්තුවක් පහත දක්වා ඇත. නාමාවලිය, පළමුව කල නමයේ අකාට්චි පිළිවෙළටත්, ඉන් පසුව කලය යටතේ ඇති ගණ නාමයද, අවසන් වශයෙන් විශේෂ සහ උප විශේෂ නාමයේ අකාට්චි පිළිවෙළටත් පෙළගස්වා ඇත. කුල, ගණ සහ විද්‍යාත්මක නම් ලෙස යොදා ඇත්තේ මේ වන විට ජනකදීම ලියවුණු පොත්පත්/ ලිපි ආදියේ එම විශේෂයට නාවිතා කර ඇති නමයි. අවස්ථා කිහිපයක හැර අන් විට සිංහල නම් ලෙස යොදා ඇත්තේ කී සිල්වා [෪] විසින් හඳුන්වාදුන් නමීය. යම් විශේෂයක උප විශේෂයක් හෝ උප විශේෂය කිහිපයක් මෙරට හමුවේ නම්, එම උප විශේෂ, අංකනය කිරීමකින් තොරව, අදාළ විශේෂය යටතේ දක්වා ඇත. විද්‍යාත්මක නාමයට පිටුපසින් යොදා ඇත්තේ එම විශේෂය මුල්වරට හඳුන්වාදුන් විද්‍යාඥයන්ගේ/ විද්‍යාඥයින්ගේ නම් සහ හඳුන්වාදුන් වර්ෂයයි. එම නම් සහ වර්ෂය වරහන් තුළ දක්වා ඇති විශේෂ වල විද්‍යාත්මක නාමයන් පසු කාලීනව වෙනස් කර ඇත.

(* ආවේණික විශේෂ Endemic species / * ආවේණික උප විශේෂ Endemic sub species / # අවශිෂ්ට විශේෂ Relict species)

ඇක්‍රොකොර්ඩයිඩ් කුලය : Family Acrochordidae Bonaparte, 1831 - දිය තොයන්/ රෙදි හයින්

- 1. *Acrochordus granulatus* (Schneider, 1799) Wart Snake/ Cloth Snake රෙදි හයා/ දිය තොයා
- Common Sand Boa කොට පිඹුවා/ වැලි පිඹුවා
- 2. *Gongylophis conicus* (Schneider, 1801) Sri Lankan Sand Boa

බොයිඩ් කුලය : Family Boidae Gray, 1825 - කොට පිඹුවන්

- 2. *Gongylophis conicus* (Schneider, 1801) Common Sand Boa
- Gongylophis conicus brevis* (Deraniyagala, 1951) * Sri Lankan Sand Boa

කොලුබ් කුලය : Family Colubridae Oppel, 1811 - කොලුබ් කාටන් 2

- 3. *Ahaetulla nasuta* (Lacepede, 1789) Green Vine Snake ඇහැටුල්ල
- 4. *Ahaetulla pulverulenta* (Dumeril, Bibron & Dumeril, 1854) Brown Vine Snake හෙනකඳයා
- 5. *Amphiesma stolatum* (Linnaeus, 1758) Buff Stripped Keelback අහරඹුත්ත
- 6. *Argyrogena fasciolata* (Shaw, 1802) 1 Banded Racer වල් ගැරුඬියා
- 7. *Aspidura brachyorrhos* (Boie, 1827) * Cope's Rough-side ලේ මැඩීල්ල
- 8. *Aspidura copei* Gunther, 1864 * Deraniyagala's Rough-side කඩ මැඩීල්ල
- 9. *Aspidura deraniyagalae* Gans & Fetcho, 1982 * Drummond-Hay's Rough-side කඳු මැඩීල්ල
- 10. *Aspidura drummondhayi* Boulenger, 1904 * කෙට්ටල් මැඩීල්ල

ශ්‍රී ලංකාවේ සර්පයින්

11. <i>Aspidura guentheri</i> Ferguson, 1876 ^{*,#}	Gunther's Rough-side	කුඩා මැඩිල්ල
12. <i>Aspidura trachyrocta</i> Cope, 1860 ^{*,#}	Common Rough-side	දළු මැඩිල්ල
13. <i>Atractum schistosomum</i> (Daudin, 1803)	Olive Keelback	කඩොලා/ දිය වර්නය
14. <i>Balanophis ceylonensis</i> (Gunther, 1858) ^{*,#}	Sri Lankan Blossom Krait	හිකළුලා/ මල් කරවලා
15. <i>Boiga barnesii</i> (Gunther, 1869) [*]	Barnes's Cat Snake	පඳුරු මායිලා
16. <i>Boiga beddomei</i> (Wall, 1909)	Beddome's Cat Snake	කක මායිලා
17. <i>Boiga ceylonensis</i> (Gunther, 1858)	Sri Lanka Cat Snake	හිඳි මායිලා
18. <i>Boiga forsteni</i> (Dumeril, Bibron & Dumeril, 1854)	Forsten's Cat Snake	ලේ මායිලා/ නාග මායිලා
19. <i>Boiga ranawanei</i> <small>Samarawickrama, Samarawickrama, Wijesena & Orlov, 2005</small> [*]	Ranawana's Golden Cat Snake	රන්ගවනගේ රන් මායිලා
20. <i>Boiga trigonata</i> (Bechstein, 1802)	Common Cat Snake	රැන් මායිලා
<i>Boiga trigonata trigonata</i> (Bechstein, 1802)	Common Indian Cat Snake	
21. <i>Cerberus rynchops</i> (Schneider, 1799)	Dog-faced Water Snake	කුණුදිය කළුලා
<i>Cerberus rynchops rynchops</i> (Schneider, 1799)	Dog-faced Water Snake	දුර කරවලා/ දුර රදනකයා
22. <i>Cercaspis carinatus</i> (Kuhl, 1820) ^{*,#}	Sri Lanka Wolf Snake	
23. <i>Chrysopelea ornata</i> (Shaw, 1802)	Ornate Flying Snake	
<i>Chrysopelea ornata sinhaleya</i> (Deraniyagala, 1945) [*]	Ornate Flying Snake	පොල්මල් කරවලා
24. <i>Chrysopelea taprobanica</i> Smith, 1943 [*]	Sri Lankan Flying Snake	දඹර දණ්ඩා
25. <i>Coelognathus helena</i> (Daudin, 1803)	Trinket Snake	කටකළුලා
26. <i>Dendrelaphis bifrenalis</i> (Boulenger, 1890) [*]	Boulenger's Bronze-back	පඳුරු මාල්දණ්ඩා
27. <i>Dendrelaphis caudolineolatus</i> (Gunther, 1869)	Striped-tailed Bonze-back	වයිටී මාල්දණ්ඩා
28. <i>Dendrelaphis oliveri</i> (Taylor, 1950) ^{*,1}	Oliver's Bronze-back	කලිවර්ගේ මාල්දණ්ඩා
29. <i>Dendrelaphis tristis</i> (Daudin, 1803)	Common Bronze-back	කුරු මාල්දණ්ඩා
30. <i>Dryocalamus gracilis</i> (Gunther, 1864) ¹	Gunther's Slender Bridal Snake	මිශාට කරවලා
31. <i>Dryocalamus nympha</i> (Daudin, 1803)	Common Bridal Snake	ශාට කරවලා
32. <i>Gerarda prevostiana</i> (Eydyoux & Gervais, 1837)	Glossy Marsh Snake	ප්‍රෙවෝස්ටීගේ දිය බරියා
33. <i>Haplocercus ceylonensis</i> Gunther, 1858 ^{*,#}	Black-spined Snake	කුරුන් කරවලා/ රන් කරවලා
34. <i>Liopeltis calamaria</i> (Gunther, 1858)	Reed Snake	පන්බරියා

35. <i>Lycodon aulicus</i> (Linnaeus, 1758)	Common Wolf Snake	අළු රදළකකයා
36. <i>Lycodon osmanhilli</i> Taylor, 1950 *	Flowerly Wolf Snake	මල් රදළකකයා
37. <i>Lycodon striatus</i> (Shaw, 1802)	Barred Wolf Snake	කඩර රදළකකයා
<i>Lycodon striatus sinhaleyus</i> Deraniyagala, 1955 *	Shaw's Wolf Snake	
38. <i>Macropisthodon plumbicolor</i> (Cantor, 1839)	Green Keelback	
<i>Macropisthodon plumbicolor palabariya</i> Deraniyagala, 1955 *	Sri Lankan Green Keelback	පලාඹටියා
39. <i>Oligodon arnensis</i> (Shaw, 1802)	Common Banded Kukri Snake	අරණි දත් කැටියා
40. <i>Oligodon calamarius</i> (Linnaeus, 1754) *	Templeton's Kukri Snake	කඩර දත් කැටියා
41. <i>Oligodon sublineatus</i> Dumeril, Bibron & Dumeril, 1854 *	Streaked Kukri Snake	පුල්ලි දත් කැටියා
42. <i>Oligodon taeniolata</i> (Jerdon, 1853)	Russell's Kukri Snake	
<i>Oligodon taeniolata ceylonicus</i> (Wall, 1921) *	Variiegated Kukri Snake	වයිටි දත් කැටියා
<i>Oligodon taeniolata fasciatus</i> (Gunther, 1864)	Indian Streaked Kukri Snake	පුල්ලි දත් කැටියා
43. <i>Ptyas mucosa</i> (Linnaeus, 1758)	Rat Snake	
<i>Ptyas mucosa maximus</i> (Deraniyagala, 1955) *	Sri Lankan Rat Snake	ගැරඹියා
44. <i>Sibynophis subpunctatus</i> (Dumeril, Bibron & Dumeril, 1854)	Black-headed Snake	දැණිගෝමරයා
<i>Sibynophis subpunctatus ceylonicus</i> de Silva, 1969 *	Black-headed Snake	දිය බටියා
45. <i>Xenochrophis asperimus</i> (Boulenger, 1891) *	Sri Lankan Keelback	දිය නයා
46. <i>Xenochrophis piscator</i> (Sheneider, 1799)	Checkedred Keelback	

සිලින්ඩ්‍රොෆිඩේ කුලය : Family Cylindrophidae Fitzinger, 1843 - දෙපත් හයින්

47. <i>Cylindrophis maculatus</i> (Linnaeus, 1758) *	Sri Lankan Pipe Snake	දෙපත්නගයා / වටවල්ල
--	-----------------------	--------------------

ඉලැපීඩේ කුලය : Family Elapidae Boie, 1827 - හයින්, කරවලුන් හා දෙපත් කවචන් ²

48. <i>Bungarus caeruleus</i> (Schneider, 1801)	Common Indian Krait	තෙල් කච්චම/ මහමරුවා
49. <i>Bungarus ceylonicus</i> Gunther, 1864 *	Sri Lankan Krait	
<i>Bungarus ceylonicus ceylonicus</i> Gunther, 1864 *	Sri Lankan Krait	මුදු කච්චම
<i>Bungarus ceylonicus karavala</i> Deraniyagala, 1955 *	Sri Lankan Krait	හත් කච්චම

ශ්‍රී ලංකාවේ සර්පයින්

50. <i>Calliophis melanurus</i> (Shaw, 1802)	Slender Coral Snake	
<i>Calliophis melanurus sinhaleys</i> Deraniyagala, 1951 ⁺ 3	Sri Lankan Coral Snake	දෙපත් කළුවා
51. <i>Naja naja</i> (Linnaeus, 1758)	Indian Cobra/ Spectacled Cobra	නායා/ නායක
පර්පයින්ගේ කුලය : Family Hydrophiidae Boie, 1827 - මුහුදු නයිස් ⁴		
52. <i>Astrota stokesii</i> (Gray & Stokes, 1846)	Stoke's Sea Snake	මහ වාලක්කඩියා
53. <i>Enhydrina schistosus</i> (Daudin, 1803)	Hook-nosed Sea Snake	වාලක්කඩියා
54. <i>Hydrophis bituberculatus</i> Peters, 1873	Peter's Sea Snake	පීටර්ගේ මුහුදු නයා
55. <i>Hydrophis cyanocinctus</i> Daudin, 1803	Chittul/ Annulated Sea Snake	චයිටල් මුහුදු නයා
56. <i>Hydrophis gracilis</i> (Shaw, 1802)	Small-headed Sea Snake	කුඩා-නිස් මුහුදු නයා
57. <i>Hydrophis lapemoides</i> (Gray, 1849)	Persian Gulf Sea Snake	පර්සියානු මුහුදු නයා
58. <i>Hydrophis mammillaris</i> (Daudin, 1803)	Bombay Gulf Sea Snake	බෝම්බේ මුහුදු නයා
59. <i>Hydrophis ornatus</i> (Gray, 1842)	Gray's Sea Snake	ග්‍රේගේ මුහුදු නයා
<i>Hydrophis ornatus ornatus</i> (Gray, 1842)	Gray's Sea Snake	මහ මුහුදු නයා
60. <i>Hydrophis spiralis</i> (Shaw, 1802)	Narrow-banded Sea Snake	ගත්තර්ගේ මුහුදු නයා
61. <i>Hydrophis stricicollis</i> Gunther, 1864	Gunther's Sea Snake	
62. <i>Kerilia jerdonii</i> (Gray, 1849)	Jerdon's Sea Snake	
<i>Kerilia jerdonii jerdonii</i> (Gray, 1849)	Jerdon's Sea Snake	පර්ඩෝනිගේ මුහුදු නයා
63. <i>Lapemis curtus</i> (Shaw, 1802)	Shaw's Short Sea Snake	ශ්‍රේට්ගේ කුඩා මුහුදු නයා
64. <i>Laticauda colubrina</i> (Schneider, 1799)	Yellow-lipped Sea Krait	තොල කහ මුහුදු කර්වීම
65. <i>Pelamis platurus</i> (Linnaeus, 1766)	Yellow-bellied Sea Snake	බඩි කහ මුහුදු නයා
66. <i>Praescutata viperina</i> (Schmidt, 1852)	Viperine Sea Snake	පොළොං මුහුදු නයා
පර්පයින්ගේ කුලය : Family Pythonidae Fitzinger, 1826 - පිඬුරන්		
67. <i>Python molurus</i> (Linnaeus, 1758)	Rock Python	පිඬුරා
<i>Python molurus molurus</i> (Linnaeus, 1758)	Indian Rock Python	

විජලවිච්චි කුලය : Family Typhlopidae Merrem, 1820 - පණුරුල්ලේ/ කණුරුල්ලේ ²

- 68. *Ramphotyphlops braminus* (Daudin, 1803) දුඹුටු කණුරුල්ලේ
- 69. *Typhlops ceylonicus* Smith, 1943 * ¹ ස්මිත්ගේ කණුරුල්ලේ
- 70. *Typhlops lankaensis* Taylor, 1947 * ¹ ලක් කණුරුල්ලේ
- 71. *Typhlops leucomelas* Boulenger, 1890 * ¹ කඩර කණුරුල්ලේ
- 72. *Typhlops malcolmi* Taylor, 1947 * මැල්කම්ගේ කණුරුල්ලේ
- 73. *Typhlops mirus* Jan, 1860 * ජින් කණුරුල්ලේ
- 74. *Typhlops porrectus* Stoliczka, 1871 ස්ටොලිස්කාගේ කිහිප කණුරුල්ලේ
- 75. *Typhlops tenebrarum* Taylor, 1947 * ¹ ටේලර්ගේ කණුරුල්ලේ
- 76. *Typhlops veddae* Taylor, 1947 * ¹ වැද්දේගේ කණුරුල්ලේ
- 77. *Typhlops violaceus* Taylor, 1947 * ¹ දම් කණුරුල්ලේ

පුරවිජලවිච්චි කුලය : Family Uropeltidae Müller, 1832 - තුඩුල්ලේ/ වල්ලා ඇඹයන් ²

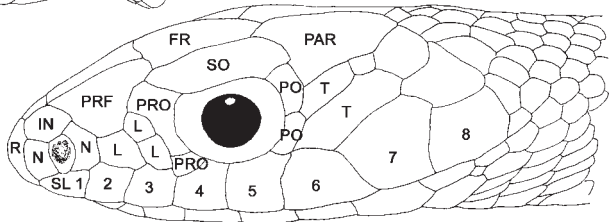
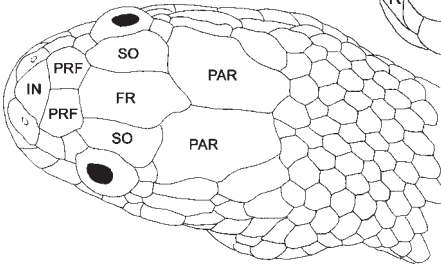
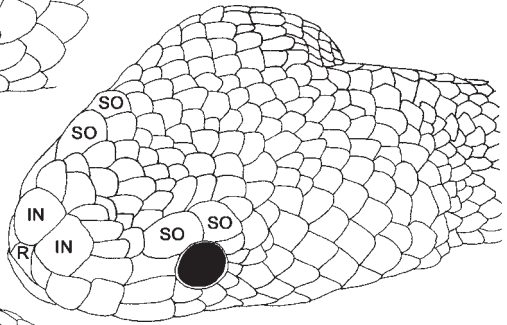
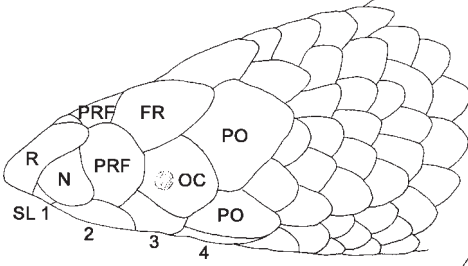
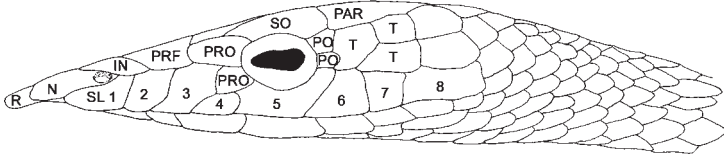
- 78. *Platyplecturus madurensis* Beddome, 1877 ¹ මදුරායි බිංජල්ලේ
- Platyplecturus madurensis ruhunae* Deraniyagala, 1954 * මහ බිංජල්ලේ
- 79. *Pseudotyphlops philippinus* (Müller, 1832) * [#] ගෝමර තුඩුල්ලේ
- 80. *Rhinophis blythii* Kelaart, 1853 * තම්බපානි වල්ලා ඇඹය
- 81. *Rhinophis dorsimaculatus* Deraniyagala, 1941 * ¹ තපෝ තුඩුල්ලේ
- 82. *Rhinophis drummondhayi* Wall, 1921 * දෙපාන් තුඩුල්ලේ
- 83. *Rhinophis homolepis* (Hemprich, 1820) * උල් තුඩුල්ලේ
- 84. *Rhinophis oxyrhynchus* (Schneider, 1801) * කුවීයර්ගේ වල්ලා ඇඹය
- 85. *Rhinophis philippinus* (Cuvier, 1829) * දින් තුඩුල්ලේ
- 86. *Rhinophis porrectus* Wall, 1921 * ¹ ජින් තුඩුල්ලේ
- 87. *Rhinophis punctatus* Muller, 1832 * දැරානියාගලේ වල්ලා ඇඹය
- 88. *Rhinophis tricoloratus* Deraniyagala, 1975 * කප වකඩුල්ලේ
- 89. *Uropeltis melanogaster* (Gray, 1858) * ගුලංකාමේ සර්පයින්

90. <i>Uropeltis phillipsi</i> (Nicholls, 1929) *	Phillip's Earth Snake	ඉරි වකුල්ල
91. <i>Uropeltis ruhunae</i> Deraniyagala, 1954 *	Southern Earth Snake	රුහුණු වකුල්ල
වයඹෙහි කුලය : Family Viperidae Boie, 1827 - පොළඹුන් සහ වල-පොළඹුන් ²		
92. <i>Daboia russelii</i> (Shaw & Nodder, 1797)	Russell's Viper	රිත් පොළඹා/ දැර පොළඹා
<i>Daboia russelii russelii</i> (Shaw & Nodder, 1797)	Indian Russell's Viper	
93. <i>Echis carinatus</i> (Schneider, 1801)	Saw-scaled Viper	වැරලිපොළඹා
<i>Echis carinatus carinatus</i> (Schneider, 1801)	South Indian Saw-scaled Viper	පොළොං තෙලිස්සා/ කුණකටුව
94. <i>Hypnale hypnale</i> (Merrem, 1820)	Merrem's Hump-nosed Pit Viper	මුකලන් තෙලිස්සා
95. <i>Hypnale nepa</i> (Laurenti, 1768) *	Millard's Hump-nosed Pit Viper	කුඩා මුකලන් තෙලිස්සා
96. <i>Hypnale walli</i> (Gloyd, 1977) *	Wall's Hump-nosed Pit Viper	පල පොළඹා
97. <i>Trimeresurus trigonocephalus</i> (Sonnini & Latreille, 1801) *	Sri Lankan Green Pit Viper	

පසුපට්ටන්

- 1 මෙම විශේෂයේ මෙරට තත්ත්වය නිරාකරණය කිරීම සඳහා තවත් නිදර්ශක අවශ්‍ය වේ.
- 2 මෙම කුලයට අයත් දැනට භාවිතා වන සුවි මඟින් හඳුනා ගත නොහැකි සත්ත්ව නිදර්ශක කිහිපයක් මෑත කාලීනව මෙරටින් හමු වී ඇති බවින් ඇතැම්විට මෙම කුලය සංශෝධනයකට බඳුන් විය හැක.
- 3 මෙරට හමුවන දෙපත් කථිවන්, ඉන්දියානු විශේෂයේ උප විශේෂයක් නොව මෙහිම විශේෂයක් බව ඇතැම් විද්‍යාඥයින්ගේ මතයයි.
- 4 ඉන්දියාව අවට මුහුදේ සුලඛව හමුවන මේතන් මුහුදු හයින් විශේෂ කිහිපයක්ම මෙරට මුහුදු තීරයෙන් හමුවීමේ හැකියාවක් පවතී.

ශිෂ්‍ය කොරල

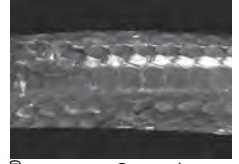

- R – Rostral තුණ්ඩ කොරලය
- IN – Inter nasal අන්තර් නාස් කොරල
- PRF – Prefrontal පුරෝලලාච කොරලය
- OC – Ocular අක්ෂි ඵලක කොරල
- PRO – Preocular පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල
- PO – Postocular අපර අක්ෂි ඵලක කොරල

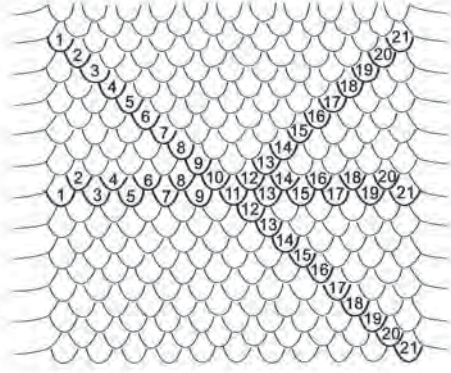
- N – Nasal නාස් කොරල
- L – Loreal ලොරියල් කොරල
- FR – Frontal ලලාච කොරලය
- SO – Supra ocular අධ්‍යක්ෂිත කොරලය
- T – Temporals භංඛක කොරල
- SL – Supar labials අධ්‍යධර කොරල

ගරීර කොටස් සහ දේ

කයේ කොරල Vertebrals

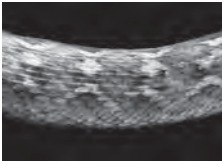

විශාල සහ ආඩම්බරාකාර
Enlarged & hexagonal
ලද. කරවලින්

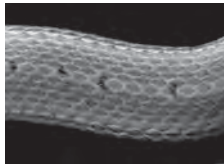

දේහයේ හරස්
කොරල සංඛ්‍යාව
ගණනය කිරීමේ
සම්මත ක්‍රම
(Schultz, 1998
අනුවය)

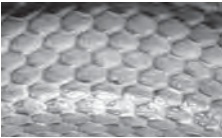
පර්ශුක කොරල Costals

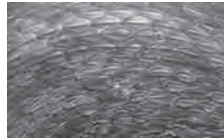
අභිජිහිත වූ Overlapping
or Imbricate
ලද. පොළොඹගුන්

අභිජිහිත නොවූ Contiguous
or Juxtaposed
ලද. බොහෝමයක් පාංශු
සර්පයින්

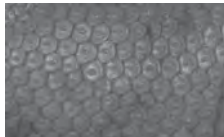
සුමුදු Smooth
ලද. කරවලින්

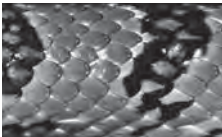
නොතලයක් සහිත Keeled
ලද. දියබටියන්

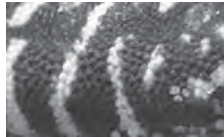
කණ්ටක සහිත Spinous
ලද. ඇතැම් මුහුදු සර්පයින්

ගැටිත්තක් සහිත Tubercled
ලද. ඇතැම් මුහුදු සර්පයින්

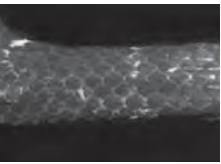
අග්‍රස්ථ පිටුසක් සහිත With
apical pit
ලද. භාලදුණ්ඩන්

ගැටිති ආකාර කොරල
Granular
ලද. දියගොයන්

නිය
ගෙල

හ කොරල

සාමාන්‍යය Normal
උදා. ඔහුතරයක්
සර්පයින්ගේ

වලිගය Tail

ක්‍රමයෙන් සිහින් වන
Tapering
උදා. ඔහුතරයක්
සර්පයින්ගේ

වලිග පලිතක් සහිත
With tail shield
උදා. වල්ගා ඇඹයන්

වල්ග අග
කණ්ටකයක් සහිත
With terminal
spine
උදා. පණුඋල්ලන්

හඹල් ආකාර Oar-
like
උදා. මුහුදු සර්පයින්

පූර්ව ගුද කොරලය Pre anal
ජම්බාලිය Cloaca
ගුද කොරලය Anal
අපර ගුද කොරලය Post anals

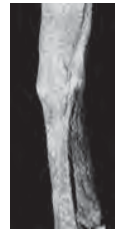
පෝච්ඡ උදරීය කොරල Caudo ventrals (Sub caudals)

බෙදුණු Divided /
Biseriate
උදා. ගැරඹියා

නොබෙදුණු
Undivided / Entire
උදා. කරවලුන්

අක්‍රමවත් Irregular
උදා. බොහොමයක්
මුහුදු සර්පයින්

උදරීය කොරල Ventrals

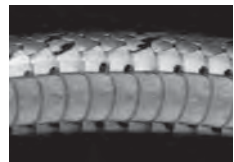
මින වු Reduced /
minute
උදා. පාංගු සර්පයින්

සාමාන්‍යය Normal
උදා. බොහොමයක්
සර්පයින්

බෙදුණු Divided
උදා. ඇතැම් මුහුදු
සර්පයින්

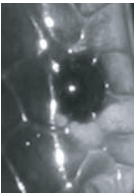

පාර්ශ්වික භෞතල සහිත
With lateral keels
උදා. පාල්දණ්ඩන්

හිසේ කොටස්

ඇස (eye)

සම්ප්‍රීඪනයෙන් කළ
උදා. කැටලින්

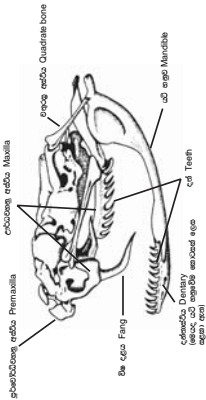
වටලුවූ කණිනිකාවක් සහිත
උදා. ගැටඹියා

සිංස් කණිනිකාවක් සහිත
උදා. මැඩලින්

හිටස් කණිනිකාවක් සහිත
උදා. ඇසැවුල්ල

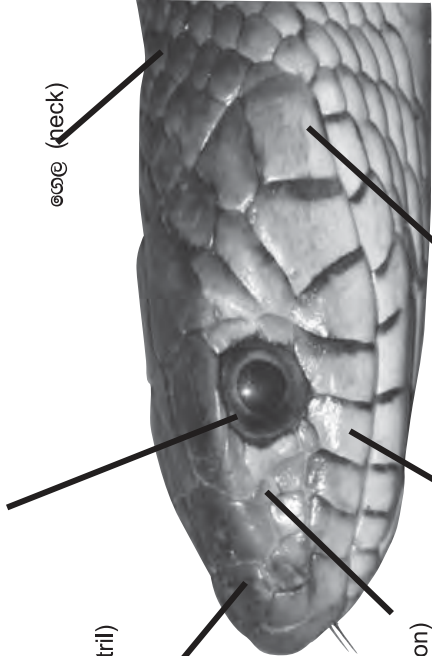
තුණිති නෙට්ම (rostral appendage)

උදා. Ahaetulla නණ්ඞ
(ඇසැවුල්ල) සහ හෙතකැඳියා)

උදා. Hypnale නණ්ඞ
(හෙලිස්සානි)

ගෙල (neck)

නාස් විවර (nostril)

නොමීම (snout)

ලොරියල් පෙදෙස. (loreal region)

මුඛය (mouth)

මුඛයේ යෝජිතිය (comisure)

විශේෂයක විස්තර දක්වා ඇති ආකාරය (සමහරක් විශේෂයන්ගේ මෙම ඇතැම් කොටස් දක්වා නොමැති විය හැක)

1 කොළඹවේ භූගය : Family Colubridae

2 *Ahaetulla nasuta* **3** (Lacepede, 1789)

4 ඇතැල්ලු **5** Green Vine Snake

6 වෝල් (1921)- *Dryophis mycterizans* :

7

8 දේහය

9 කොරල

10 වර්ණය

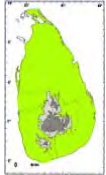
11 දිග

12 හැසිරීම

13 ආහාර

14 විෂ

15 ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ හත්ත්වය

16

- 1** භූගය (Family).
- 2** නවතම ග්‍රන්ථ/ ලිපි වල දක්වා ඇති විද්‍යාත්මක නම (Scientific name).
- 3** ඇදුළු විශේෂය මුල්වරට හඳුන්වාදුන් විද්‍යාඥයාගේ/ විද්‍යාඥයින්ගේ නම සහ හඳුන්වාදුන් වර්ෂය (Authority). එම නම සහ වර්ෂය වරහන් තුළ දක්වා ඇති විශේෂ වල විද්‍යාත්මක නාමයන් පසු කාලීනව වෙනස් කර ඇත.
- 4** සිංහල පොදු නම/ නම් (Common Sinhala name/ names).

5 ඉංග්‍රීසි පොදු නම/ නම් (Common English name/ names).

6 වෝල් (1921) ^[101], ස්මිත් (1943) ^[91], ටේලර් (1950) ^[97], දැරණියගල (1955) ^[22], පී. එච්. ඩී. එච්. ඩී සිල්වා (1980) ^[44] සහ ඇ. ඩී සිල්වා (1990) ^[29] යන ග්‍රන්ථ වල වෙනත් විද්‍යාත්මක නමක් භාවිතා කර ඇත්නම් එම නම්/ නාමකරණයේ වෙනසම් වැදගත් වෙනසක් සිදුවී ඇත්නම් හෝ මෙරටින් උප විශේෂ කිහිපයක් හමුවේ නම් ඒ පිළිබඳ විස්තර.

7 විෂ කාණ්ඩය දක්වන සංකේතය.

- උග්‍ර විෂ (Highly venomous) - රතු
- මද විෂ (Moderately venomous) - තැඹිලි
- සුළු විෂ (Mildly venomous) - කහ
- නිර්විෂ (Non venomous) - සුදු

8 බාහිර දේහ ස්වරූපය (physique/ morphology).

9 කොරල සංඛ්‍යා සහ හැඩ. පළමුව දේහ කොරලද, (body scales) සහ ඉන්පසුව (නැවතීමේ තිතෙන් පසුව) තිස් කොරල (head shields) පිළිබඳවද දක්වා ඇත. සංඛ්‍යා පරාස සඳහා, නිරීක්ෂණ මෙන්ම විවිධ ග්‍රන්ථ වලින් ලබාගත් අවම සහ උපරිම කොරල සංඛ්‍යාවන් යොදා ඇත.

10 ශරීර වර්ණය පෘෂ්ඨීය (dorsal), පාර්ශ්වික (lateral) සහ උදරීය (ventral) පිළිවලට.

ශ්‍රී ලංකාවේ සර්පයින්

11 පැටවුන්ගේ (උපතේදී) සහ වැඩුණු සතුන්ගේ සාමාන්‍යය මුළු දිග (total length). එනම්, නොමිඩ කෙළවර සිට වලිග තුඩට ඇති සෘජු දිගයි. යම් විශේෂයක මෙතෙක් හමුව ඇත්තේ එක් නිදර්ශකයක් පමණක් නම්, එම දර්ශක නිදර්ශකයේ (Type specimen) දිග දක්වා ඇත. නමුත් වෙනත් රටවල හමුවන එහෙත් මෙරටින් එක් නිදර්ශකයක් පමණක් හමුවී ඇති විශේෂයන්ගේ දිග වෙනත් ග්‍රන්ථ ආශ්‍රයෙන් දක්වා ඇත. (මි.මි. = මිලි මීටර්).

12 නැසිරෙන කාලය, පරිසර (habitat), වැදගත් වර්ගයා රටා (habits) සහ ප්‍රජනනය (reproduction) පිළිබඳ විස්තර සැකැවිණි.

13 ප්‍රධාන ආහාර වර්ග සහ (ඇතැම්විට) ආහාර ගන්නා ආකාරය සැකැවිණි.

14 විෂ කාණ්ඩය (venom group) සහ දෂ්ඨිත හේතුවෙන් ඇතිවන රෝග ලක්ෂණ (symptoms).

15 ව්‍යාප්ති කලාපය (distributed range), හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය (status).

15a. තත්ත්වය - ආවේණික (Endemic) - එක දේශීය හෙවත් ස්වාභාවිකව මෙරටට පමණක් සීමාවූ විශේෂ හෝ උප විශේෂ. අවශිෂ්ට (Relict) - ඉතා ඈත කාලයේදී මෙරටට පැතිර, වර්තමානයේදී හමුවන විශේෂ (අදාළ ගණයම මෙරටට සීමා වී ඇත).

15b. ශ්‍රී ලංකාව තුළ ව්‍යාප්තව සිටින කලාප සහ පරිසර පද්ධති. (මු.ම.උ.මි. = මුහුදු මට්ටමේ සිට උස මීටර්/ ම.ව.ව. = මධ්‍ය වාර්ෂික වර්ෂාපතනය).

මේ සඳහා දේශගුණය අනුව

1. තේ කලාපය wet zone (ම.ව.ව. > මි.මි. 2400)
2. අතරමැදි කලාපය intermediate zone (ම.ව.ව. = මි.මි. 1750-2400)
3. වියළි කලාපය dry zone (ම.ව.ව. < මි.මි. 1750)
4. අර්ධ ශුෂ්ක කලාපය semi-arid zone (ම.ව.ව. < මි.මි. 1200) ලෙසද,

උච්චත්වය අනුව

1. පහතරට lowlands (මු.ම.උ.මි. 270 දක්වා)
2. මැදරට uplands (මු.ම.උ.මි. 270- 1060 දක්වා)
3. කඳුරට highlands (මු.ම.උ.මි. 1060ට වැඩි) ලෙසද ප්‍රදේශ වෙන්කොට සලකා ඇත,

15c. අදාළ විශේෂය වාර්තා වී ඇති ස්ථාන (සුලබ විශේෂ සඳහා) හෝ නිදර්ශක හමුවී ඇති සහ නැමිපත් කර ඇති ආයතනය (ඉතා දුර්ලභ විශේෂ සඳහා). වාර්තාගත ස්ථාන ප්‍රධාන වශයෙන් මාගේ සහ මෙන්ඩිස් වික්‍රමසිංහ යන අයගේ පුද්ගලික නිරීක්ෂණ වලට අමතරව [17], [22], [29], [44], [96], [97], [104] යන විමර්ශන ලේඛන මත පදනම් වී ඇති අතර එසේ නොවන අවස්ථාවන්හිදී අදාළ ලේඛන අංකය දක්වා ඇත. (නමුත් පුළුල් ව්‍යාප්තියක් පෙන්වන විශේෂ සඳහා මෙම විස්තර දක්වා නොමැත).

15d. ලෝක සංරක්ෂණ සංගමයේ ශ්‍රී ලාංකීය ශාඛාව මඟින් 1999දී සිදුකළ තත්ත්ව තක්සේරුවට අනුව එම විශේෂයේ මෙරට තත්ත්වය ^[63]

තර්ජනයට ඔදුන් වූ Threatened TR දැඩි ලෙස තර්ජනයට ඔදුන් වූ H i g h l y Threatened HT, සහ අන්තර්ජාතික වෙළඳාම සඳහා වන සම්මුතියේ (Convention on International Trade of Endangered Species of Fauna & Flora- CITES) අදාළ විශේෂය ලයිස්තුගත කර ඇති උපග්‍රන්ථය (Appendix) ^[47].

16 ශ්‍රී ලංකාව තුළ ව්‍යාප්තිය පෙන්වන සිතියම. වාර්තාගත ස්ථාන රතු තිත් ලෙස දක්වා ඇත. පුළුල් ව්‍යාප්තියක් පෙන්වන විශේෂ සඳහා රතු වර්ණයෙන් දක්වා ඇත්තේ වාර්තාගත ස්ථාන නොව, දළ වශයෙන් අදාළ විශේෂය ව්‍යාප්තව සිටිය හැකි ප්‍රදේශයයි. සිතියම්වල අක්ෂ Local Coordinate System ක්‍රමයට අනුව ක්‍රමාංකනය කර ඇත.

එක් එක් කුලය දක්වා ඇති වර්ණය

Acrochordidae	-	Boidae	-
Colubridae	-	Cylindrophiidae	-
Elapidae	-	Hydrophiidae	-
Pythonidae	-	Tylopidae	-
Uropeltidae	-	Viperidae	-

ජායාරූපකරුවන්ගේ නමී සහ යොදා ඇති සංකේත

රුචිර සේමවීර Ruchira Somaweera - RS; මෙන්ඩිස් වික්‍රමසිංහ Mendis Wickramasinghe - MW; ශ්‍රී ලංකා වනජීවී උරුම භාරය Wildlife Heritage Trust of Sri Lanka - WHT; දුෂාන්ත කණ්ඩම්බි Dushantha Kandambi - DK; ආරෝන් ලෝබෝ Aaron Lobo - AL; ඇලන් රෙසෙටර් Alan Resetar – AR; ඩේවිඩ් ගෝවර් David Gower - DG; ඇඩ්සන් වින් Addison Wynn - AW; ස්ටීව් ගොට්ට් Steve Gotte - SG; ටු මිං-චුං Tu Ming-Chung - TMC; රෙයිනර් ගන්තර් Rainer Günther – RG; මින්ඩ් මැක්නෝහර් Mindy McNaugher – MM; ස්ටීවන් රොජර්ස් Stephen Rogers – SR; ඉශාන් අගාර්වාල් Ishan Agarwal - IA; අශෝක් කප්ටන් Ashok Captain - AC; කනිෂ්ක උකුවෙල Kanishka Ukuwela - KU; ස්ටීව් විල්සන් Steve Wilson - SW; ඇර්නි රෙඩ්ස්ටේඩ් රස්මුසෙන් Arne Redsted Rasmussen - ARR; හැරෝල්ඩ් වෝරිස් Harold Voris - HV; කේඩාර් ඛනිඞ් Kedar Bhide - KB.

තාක්ෂමය ප්‍රශ්නයක් සේතුවෙන්, species යන්නට ‘රටාසමයා’ යන සිංහල නම ඇතැම් ග්‍රන්ථවල භාවිතා කර තිබුණද, මෙම ග්‍රන්ථයේ ඒ සඳහා වඩාත් ඔහුලුව භාවිතාවන හුපුරුදු ‘විශේෂය’ යන පදය යොදා ඇත. මෙය අධ්‍යාපන ප්‍රකාශන දෙපර්තමේන්තුව මඟින් ප්‍රකාශිත සත්ත්ව විද්‍යා පාරිභාෂික ගබ්ද මාලාවටද (Glossary of technical terms - Zoology) ^[1] අනුකූලය.

**ඇක්‍රොකෝඩීඩේ කුලය : Family Acrochordidae Bonaparte, 1831
(දිය ගොයන්/ රෙදි හයින්)**

ජලජ දිවියකට පූර්ණ වශයෙන්ම පාහේ අනුවර්තනය වී ඇති මොවුන්ගේ ගොඩබිම සංවරණ හැකියාව ඉතා දුර්වලය. නිශචර වන අතර සෙමින් සංවරණය කරයි. ජලය තුල විනාඩි 30ක පමණ කාලයක් වුවද රැඳී සිටිය හැක ^[45]. එබැවින්, මෙම සර්පයින් හට ජලයේ දියවී ඇති ඔක්සිජන්, යම් ප්‍රමාණයකට ලබා ගැනීමට හැකි යැයි විශ්වාස කෙරේ. ජලජ ජීවිතයකට (සහ ජලයේ කිමිදීමට) ඇති අනුවර්තන ලෙස, වඩාත් පෘෂ්ඨීයව පිහිටන ඇස් සහ කාටිලේජනීය තැල්ලකින් වැසිය හැකි නාස් විවර, පිස්වික ලවණ ග්‍රන්ථි (lingual salt glands) මෙන්ම සාපේක්ෂව වැඩි රුධිර පරිමාව සහ රක්තාණු සාන්ද්‍රණයද සැලකිය හැක. එසේම මොවුන්ගේ සමේ පිහිටි සංවේදී අවයව හේතුවෙන් අඳුරු, බොරු ජලයේ ගමන් කල හැක.

සම මූරුල් ස්වභාවයක් ගන්නා අතර, කුඩා, අභිපිහිත නොවූ, ඒකාකාර, ගැටිති ආකාර කොරල වලින් වැසී ඇත. මෙම රළු සම මොවුන්ගේ ගොදුරු (මසුන්) හොඳින් අල්ලා තබා ගැනීමට උපකාරී වේ ^[46]. උදරීය හෝ පෞච්ඡ උදරීය කොරල, අන් දේහ කොරලවලින් වෙන්කර හඳුනා ගැනීම ඉතා අපහසුය. බොහෝදුරට මසුන් මත යැපේ. අන්තර්ජලාමුජ සර්පයින් වන මොවුන් පැටවුන් බිහි කරයි. නිර්විෂැතීය. බොහෝවිට සපා නොකයි.

අභ්‍යන්තර ශරීරික ලක්ෂණ කිහිපයක ඇති සමානකම් හේතුවෙන්, ඇතැමුන් මොවුන් කොලුබුඩේ කුලයට අයත් ලෙසද සලකා ඇත. ආසියා-ඔස්ට්‍රේලියා කලාපයට සීමාවී ඇති මෙම කුලයට සාමාජිකයින් තිදෙනෙකු අයත් වේ. වනම් *Acrochordus granulatus*, *A. arafurae* සහ *A. javanicus* යන විශේෂයි. මේ අතරින් *A. granulatus* විශේෂය මෙරටින් වාර්තා වේ.

රෙදි නයෙකුගේ (*Acrochordus granulatus*) නිසෙහි සමීප රූපයක් [AL]

Acrochordus granulatus (Schneider, 1799)

චෙද්‍රි හයා/ දිය ගොයා/ මඩ පණුවා Wart Snake/ Cloth Snake/ File Snake
මෝල් (1921)- *Chersydrus granulatus*

හඳුනා ගැනීම

දේහය- මධ්‍යම දිගක් සහිත, ස්ථූල ශරීරය කුඩා, රළු, ගැටිති ආකාරයේ (wart-like) කොරලවලින් වැසී ඇත. ලිහිල් පෙනුමක් ගන්නා සම. පැහැදිලි ගෙලක් නොමැති, කුඩා, වටකුරු හිස. සාපේක්ෂව විශාල නාස් විවර සහ තිරස්ව ඉලිප්සාකාර කණිනිකාවක් සහිත ඉතා කුඩා ඇස් හොඹව මතුපිටට වන්නට පිහිටයි. නාස් විවර කාටිලේජනීය තැල්ලකින් (cartilaginous flap) වැසිය හැක. උදරියව පිහිටි මදක් ඵසඳුනු දායක හේතුවෙන් වලිගය පාර්ශ්විකව පැතලි ස්වරූපයකින් දිස්වේ. වලිගය කෙටිය, උල් වූ කෙළවරක් සහිතය, මද ග්‍රාහක හැකියාවක්ද සහිතය.

කොරල- මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 100-150; ශරීර කොරල ඉතා කුඩාය, ගැටිති ආකාරය, මොට නොතලයක් සහිතය, දිගට වඩා පලළින් වැඩිය, අතිපිහිත නොවේ; උදරයේ තරමක් ඉහළට එසවී ඇති මධ්‍ය දායක (central ridge) දිගට කණ්ටක සහිත කොරල පෙළකි; උදරිය කොරල කුඩාය, පලළට වඩා ඉතා සුළු වශයෙන් දිගින් වැඩිය; පෞච්ඡ උදරිය කොරල වෙන්වී නොපෙනේ. හිස කුඩා කොරලවලින් ආවරණය වී ඇත; තොල මත සහ නාස් විවරයට පිටුපසින් සාපේක්ෂව විශාල කොරල පිහිටයි; කුඩා අධ්‍යධර කොරල 14-22; තුණ්ඩ හා හිකට කොරල නොමැත.

වර්ණය - පැටවුන්ගේ හා තරුණ සතුන්ගේ ශරීරය මාරුවෙන් මාරුවට පිහිටි තද අළු සහ ලා පැහැති (ලා අළු, ලා දුඹුරු හෝ සුදු) හරස් පටි සහිතය. මෙම අඳුරු පැහැති පටි ශරීරය මතුපිටදී වඩාත් පළල්ය. අඳුරු පැහැය හෝ ලා පැහැය එක් එක් සතා අනුව වඩාත් කැපීපෙනිය හැක. හිස මත සහ හිසට පිටුපසින් පෘෂ්ඨීයව ලා පැහැති පුල්ලි කිහිපයකි. සම්පූර්ණයෙන් වැඳුණු සතුන්ගේ ශරීරය සහ හිස බොහෝ විට තනි තද අළු හෝ තද දුඹුරු පැහැයක් ගනී. බහුතරයක් පිරිමි සතුන්ගේ ශරීර වර්ණයට තැඹිලි පැහැය එක්වී ඇත.

දිග - උපතේදී මි.මී. 200-300, වැඩුණු සතුන් මි.මී. 900-1100 (ගැහැණු සතුන් ප්‍රමාණයෙන් විශාලය).

හැසිරීම

නිශාචර, අලස, ප්‍රකෝප නොවන සර්පයෙකි. ඉතා දිගු වේලාවක් (මිනිත්තු 30ක් දක්වා පමණ) ජලය තුළ කිමිදී හෝ මඩ තුළ ගිලි සිටීමේ හැකියාව ඇත. මොවුන්ගේ ඇති ජෛමික තැල්ලකින් වැසිය හැකි නාස් විවර, සාපේක්ෂව වැඩි රුධිර පරිමාව සහ රක්තාණු සාන්ද්‍රණය මේ සඳහා දක්වන අනුවර්තනයන්ය. ජලයේදී ක්‍රියාශීලීව, වේගයෙන් ගමන් කළ හැකි වුවද ගොඩබිම සංචරණ හැකියාව ඉතා දුර්වලය. ඇතැම්විට මීටර් 20ක් පමණ ගැඹුරු ජලයේදී හමුවේ. ජලයේ ලවණතාවයත් සමඟ ක්‍රියාශීලී බව සහ හැසිරීම වෙනස් වේ. අණ්ඩජලාබුජනාවය පෙන්වන අතර වරකට පැටවුන් 4-12ක් ප්‍රසූත කරයි.

ආහාර

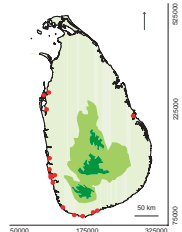
ප්‍රධාන වශයෙන් මත්සයින් (විශේෂයෙන් වැලිගොව්වන්), ඊට අමතරව ගෙම්බන් සහ ක්‍රස්ටේසියාවන්ද කලාතුරකින් ආහාරයට ගනී. ගොදුරු තදින් අල්ලා ගැනීමට තම රළු සම උපයෝගී කර ගනී.

විෂ

හිර්විෂැනිය. බොහෝවිට සපා කැමට තැන් නොකරයි.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

වයඹ, බස්නාහිර, දකුණු සහ නැගෙනහිර වෙරළ තීරයේ කළපු හා මෝය ආශ්‍රිතව ව්‍යාප්තව ඇත. ඇතැම් විට කිලෝමීටර් කිහිපයක් ඊට අභ්‍යන්තරයට වන්නට මෙන්ම කලාතුරකින් වෙරළාශ්‍රිත මුහුදේදී හමුවේ. (බොල්ගොඩ, මඩකලපුව, ගාල්ල, පානදුර, මුතුරාජවෙල, බෙල්ලන්විල, කල්පිටිය, කන්දකුලිය, එළුවන්කුලම, කළුතර, පනාපිටිය, බෙන්තර, මාදුගහ, ගොඩවය, මාතර, දොඹන්දුව). IUCN SL – TR.

Acrochordus granulatus රෙදි නයා/ දිල නොන **Wart Snake/ Cloth Snake/ File Snake**
ප්‍රධාන රූපය - වැඹුණු සහෙක් (පානදුර) : වමේ ඉහළ - සර්පයින් (පානදුර) [සියල්ල RS]

**බොයිඩේ කුලය : Family Boidae Gray, 1825
(කොට පිඹුරන්)**

පරිණාමයෙන් පහත්, ආදි සර්ප කොට්ඨාශයකි. කෙටි හෝ මධ්‍යම දිගකින් යුත් ඉතා පෘෂ්ඨමත් ගරීර දරයි. ගැහැණු සතුන් ගරීර ප්‍රමාණයෙන් විශාලය. නෂ්ඨ වූ අපර ගාත්‍රා අස්ථි හා ශ්‍රෝණි අස්ථි පිහිටන අතර, අපර ගාත්‍රාවල නෂ්ඨ වූ කොටස්, කෙරටිනමය කණ්ටක දෙකක් ලෙස ජම්බාලිය දෙපස පිහිටයි. මේවා පිරිමි සතුන්ගේ වඩාත් පැහැදිලිව දිස්වේ. කොරල බොහෝවිට ගැටිති ආකාරයේ වන අතර නොතල දරයි. බහුතරයක් විශේෂ නොබෙදුනු පෞච්ඡ උදරීය කොරල සහිතය. නිස කුඩා වන අතර පැහැදිලි ගෙලක් නොමැත. දකුණු ඇමරිකානු *Epicrates* සහ *Corallus* වැනි ගණවලට අයත් විශේෂ කිහිපයක හැර, අන් කොට පිඹුරන්හට ලේඛයල් පිද නොපිහිටයි. වලිග කෙටි හා මොට වේ.

බහුතරයක් විශේෂ භෞමිය වන අතර වැලි පිඹුරන් අර්ධ පාංශු සර්පයින් වේ. ඝණනිකව ගොදුරු වලට පහර දෙන මෙම සර්පයින්, සංකූචනය කිරීමෙන් තම ගොදුරු මරා දමයි. කුඩා ඝෂිරපායින්, උරගයින් සහ පසමින් මත යැපේ. කොට පිඹුරන් අණ්ඩපලාමුප් වන අතර පැරටුන් බිහි කරයි. නිර්විෂැතිමුත්, සපාකෑමෙන් සුළු තුවාල සිදුකළ හැක.

මෙම කුලය ඇමරිකානු, ආසියානු සහ අප්‍රිකානු මහද්වීපවලට සහ මැඩගස්කරයට සීමා වී ඇත. මෙරට එක් ආවේණික උප විශේෂයක් පමණක් හමුවේ.

Gonylophis conicus විශේෂයට අයත් ඉන්දියානු කොට පිඹුරෙක් [RS].

Gongylophis conicus brevis (Deraniyagala, 1951)

කොට පිඹුරා/ වැලි පිඹුරා Sri Lankan Sand Boa

ස්මිත් (1943), ටේලර් (1950), පී. එච්. ඩී. එච්. ඩී සිල්වා (1980),

ඇ.ඩී සිල්වා (1990)- *Eryx conicus*: දැරණියගල (1955)- *Eryx conicus brevis*

හඳුනා ගැනීම

දේහය- කෙටි, ස්ඵල, සිලින්ඩරාකාර ගරිරය. කුඩා, පැහැදිලි ගෙලක් රහිත, කෙටි හිස. දිගටි, මොට නොමිඬ. කුඩා නාස් විවර සහ සිරස් කණිනිකාවන් සහිත, කුඩා ඇස්. පුර්වෝර්ධවහනුක දත් (premaxillary teeth) නොපිහිටයි. ජම්බාලිය දෙපස මාංසල තෙරුව (muscular buds) දෙකකි (මේවා අපර ගාත්‍රාවල නෂ්ටවූ කොටස් වන අතර සංසර්ගයේදී පිරිමි සතුන් විසින් ගැහැණු සතුන් උත්තේජනය කිරීමට යොදාගන්නා බවට විශ්වාස කෙරේ). කෙටි, ක්‍රමයෙන් සිහින් වන චලිතය. ගැහැණු සතුන් ගරිර ප්‍රමාණයෙන් විශාල නමුත් කෙටි චලිත සහිතය.

කොරල- මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 40-55; දේහයේ පෘෂ්ඨීය කොරල පබළු ආකාරය, නොතලයක් සහිතය, අතිපිහිත නොවේ: උදරීය කොරල 162-196 (ගරිරය තරම්ම පළල් නැත); තුනට බෙදුනු ගුද කොරලය (මැද කොටස විශාලය); පෞච්ඡ උදරීය කොරල 16-24 (නොබෙදුනු). හිසේ කොරල නොතල සහිතය: උස මෙන් දෙගුණයක් පළල තුණ්ඩ කොරලය; නාස් කොරලය හා අන්තර් නාස් කොරල අතර පිහිටි නාස් විවරය: මෙම කොරල හැර හිසේ පිහිටි අනෙක් කොරල ඉතා කුඩාය: අධ්‍යධර කොරල 11-15: නිකට ඇළියක් රහිතය.

වර්ණය- හමුවන පරිසරය අනුව ගරිර වර්ණය ලා නේ තද පැහැති විය හැක. පෘෂ්ඨීයව රතට හුරු දුඹුරු, කහ හෝ දුඹුරු පැහැති වන අතර, කළු දාර සහිත තද දුඹුරු පැහැති, නිශ්චිත නැඟියක් නොමැති අල්ලි රටාවක් ඇත. ඇතැම්විට මෙම සලකුණු එකිනෙකට යාවී, වංගු සහිත (zigzag) රටාවකට සැකසී ඇත. සමහරක් සතුන්ගේ අල්ලි වටා පිහිටි කළු දාරවලට පිටතින් සුදු දාරයක්ද පිහිටයි. ගරිරය දෙපස තද දුඹුරු පැහැති පැල්ලම් සහිතය. උදරීයව කහ පැහැයට හුරු සුදු පැහැතිය. හිස මත පැහැදිලි සලකුණු නොමැත.

දිග- උපතේදී මි.මී. 100 පමණ, වැඩුණු සතුන් මි.මී. 300-400 (පිරිමි) හෝ 600-900 (ගැහැණු) (වැලි පිඹුරන් ඇතැම් විට තිත් පොළොකුන් ලෙස වරදවා හඳුනා ගනු ලැබේ. නමුත් තිත් පොළොකුන්ගේ ගරිරය දිගට පැහැදිලි දාර සහිත, එකිනෙකට යාවූ පුල්ලි, දම්වැලක ආකාරයට පිහිටන අතර, ත්‍රිකෝණාකාර හිස මත පැහැදිලි සලකුණු පිහිටයි).

හැසිරීම

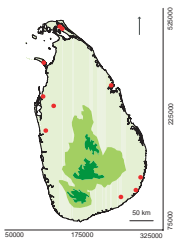
නිගාවට වුවද දිවා කාලයේදීද ඉතා කලතුරකින් සැරිසරනු දැකිය හැක. භෞමිය සහ අර්ධ පාංශු කැසිරම් රටා දක්වන මොවුන් බොහෝවිට වැලි සහ කොලරොඩු තුළ සැහවී හිස පමණක් පිටතට දමාගෙන සිටියි. ඇතැම්විට පොළොව මට්ටමේ සිට මීටරයක් පමණ ගැඹුරට විහිදුනු ගුල් වලද හමුවේ. කෝප වූ විට ගරිරය පැහැලි කර සපා කැමට තැත්කරයි. අණ්ඩජලාබුජනාව පෙන්වන අතර වරකට පැටවුන් 1-11ක් පමණ බිහිකරයි.

ආහාර-ප්‍රධාන වශයෙන් මීයන්ද, ඊට අමතරව කුඩා කුරුල්ලන්, සිකනළුන්, කටුස්සන්, ගෙම්බන් සහ කෘමීන්ද ආහාර කොට ගනී. බොහෝවිට ගොදුර වෙලා, සංකුවනය කොට ගිල දමයි.

විෂ- නිරවිෂැතිය. නමුත් තුවාල වන සේ සපා කැ හැක.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙරටට ආවේනික උප විශේෂයකි. මෙහි දර්ශක නිදර්ශකය ශ්‍රී ලංකා ජාතික භෞතුකාගාරයේ තැම්පත් කර ඇත (NMSL R.S.40A). මෙරට අර්ධ ශුෂ්ක කලාපවල මෙන්ම ගිණිකොණදිග, දකුණු, නැගෙනහිර, උතුරු හා වයඹ ප්‍රදේශවල වෙරළාශ්‍රිත ස්ථාන කිහිපයක වැලි කඳු, ලඳු කැලෑ මෙන්ම මිනිස් ජනාවාස සහ වගාබිම් ආශ්‍රිතවද වාර්තා වී ඇත. (පානම, යාල, පලටුපාන, යාපනය, වාවකවිවේරි, මන්නාරම, ත්‍රිකුණාමලය, එළුවන්කුලම, පුලියන්කුලම, විල්පත්තු, කුමණ). IUCN SL – TR, CITES – Appendix II.

Gongylophis conicus brevis කොටු පිඬු Sri Lankan Sand Boa
 ප්‍රධාන රූපය - වැඩුණු සතෙක් (පලවැසාන) [MW] : දකුණේ ඉපළ - වැඩුණු සතෙක් (පානම) [RS] : දකුණේ පපළ -- හිඳේ සමීප රූපයක් [RS]

**කොලුබ්‍රිඩේ කුලය : Family Colubridae Oppel, 1811
(කොලුබ්‍රිඩාවන්)**

ශ්‍රී ලංකාවේ මෙන්ම ලෝකයේදී වැඩිම සර්ප විශේෂ සංඛ්‍යාවක් අයත්වන විශාලතම සර්ප කුලය වේ. කොලුබ්‍රිඩේ කුලය, බොහෝදුරට වෙනත් කුල කිසිවකට අයත් වීමට සුදුසු නොවන සර්පයින් සඳහා ගොඩනැගුණු කුලයක් ලෙස සැලකේ [77]. එබැවින්, මෙම කුලයේ සාමාජිකයින්ගේ රූපියව සහ වර්ගයාවන්ගේ ඇති අධික විවිධත්වය හේතුවෙන්, කුලයේ සියළු සාමාජිකයින්ට පොදු වූ ලක්ෂණ අල්පය. නමුත් අපර ගාත්‍රා අස්ථි හෝ ග්‍රෝණි අස්ථි කිසිවක් නොතිබීම මෙන්ම නිසේ අස්ථිවල සහ දත්වල සැකැස්මේ ඇති සමානකම් වැනි පොදු ලක්ෂණ කිහිපයක් පවතී. එසේම සියළුම විශේෂවල නිකට හිවිටක් (Mental groove) සහ බොහෝවිට කොරල 9 කින් සැදුම්ලත් සුඝටික ශීර්ෂ පලිහ (Symmetrical head shields) දක්නට ලැබේ. එසේම පුරෝ ලලාට කොරලය, නාස් කොරලය හා ස්පර්ශ නොවේ. එසේම පුරෝ ලලාට කොරලය, නාස් කොරලය හා ස්පර්ශ නොවේ. විශේෂ කිසිවක නෂ්ඨ වූ අපර ගාත්‍රා අස්ථි හෝ ග්‍රෝණි අස්ථි නොපිහිටයි.

කොලුබ්‍රිඩාවන් සියළුම පරිසර පද්ධතිවල හමුවේ. මේ අනුව පාංශු, අර්ධ පාංශු, භෞමිය, වෘක්ෂීය සහ ජලජ විශේෂද වේ. ඇතැම් වෘක්ෂීය කොලුබ්‍රිඩාවන්හට ඉහළ සිට පහළට පැතිරීමේදී වාතයේ පාවියාමේ (gliding) හැකියාවද ඇත (උදා. *Chrysopelea* ගණය). මෙම කුලයේ සර්පයින් විශාල පරාසයක ගොදුරු මත යැපේ. මේ අතරට සම්පූර්ණයෙන් මොලස්කාවන් මත මෙන්ම බිත්තර මත යැපෙන විශේෂ මෙන්ම, බොහෝමයක් වෙනත් කුඩා සත්ත්ව විශේෂ ගොදුරු කර ගන්නා විශේෂද ඇතුළත් වේ. විශේෂ බහුතරයක් බිජුලැවිද, සුළු සංඛ්‍යාවක් පැටවුන් බිහි කරයි.

බහුතරයක් සාමාජිකයින් නිර්විෂැති වන අතර ඇතැම් විශේෂ සුළු විෂැතිය. සුළු විෂැති කොලුබ්‍රිඩාවන් හට උගුර ආසන්නයේ පිහිටි විකරණය වූ දළ වලින් සහ ඩුවනෝයි ගුත්ථියකින් යුක්ත, Opisthoglyphous වර්ගයේ නොදියුණු (ප්‍රාථමික) විෂ පද්ධතියක් පිහිටයි. නමුත් Boomslang (*Dispholidus typus*), Savanna twigsnake (*Thelotornis capensis*) සහ ඇතැම් *Rhabdophis* ගණයේ කොලුබ්‍රිඩාවන්ගේ දෂ්ඨන හේතුවෙන් පුද්ගලයින් මියගොස් ඇත [56].

කොලුබ්‍රිඩාවන්, ඔස්ට්‍රේලියාව හැර අන් මහද්වීපවල ප්‍රමුඛ සර්ප කාණ්ඩය වේ. ආවේණික විශේෂ 20ක් සහිතව කොලුබ්‍රිඩාවන් විශේෂ 45ක් ශ්‍රී ලංකාවෙන් වාර්තා වේ. මේ අතරට අවශිෂ්ට විශේෂ 9ක්ද අයත් වේ. මෙරට හමුවන කොලුබ්‍රිඩාවන් අතුරින් වල් ගැරඹියා (*Argyrogena fasciolata*) සහ ඔලිවර්ගේ හාල් දණ්ඩා (*Dendrelaphis oliveri*) මෙරටින් වාර්තා වී ඇත්තේ එක් වරක් බැගින් පමණි. මේ අතුරින් ඔලිවර්ගේ හාල් දණ්ඩා දර්ශක නිදර්ශකයෙන් පමණක් හඳුනාගෙන ඇති අතර, මෙරටට ආවේණික විශේෂයක් වේ. එලෙසම තවම විද්‍යාත්මකව නම් නොකල කොලුබ්‍රිඩාවන් විශේෂ කිහිපයක් පිළිබඳව මේ වනවිටත් මෙරට පර්යේෂණ සිදුකෙරෙමින් පවතී.

Ahaetulla nasuta (Lacepede, 1789)

ඇතැයුල්ලා, ඇස්ගුල්ලා Green Vine Snake

වෝල් (1921) - *Dryophis mycterizans* : ස්මිත් (1943), පී. එච්. ඩී. එච්. ඩී සිල්ලා (1980) - *Dryophis nasutus* : වේලර් (1950)- *Ahaetulla nasuta nasuta*

කඳුතා ගැහිම

දේහය - පාර්ශ්විකව පැතලි වූ සිහින්, දිගු දේහය. පැහැදිලි ගෙලක් සහිත, ක්‍රමයෙන් උල්වන, පෘෂ්ඨවේදීයව පැතලි හිස. අග සිහින් වී, උල් වූ හොමිඩ. හොඳින් වැඩුණු සතුන්ගේ හොමිඩ කෙළවර තුණ්ඩ හෙරිමක් (rostral appendage) පිහිටයි. අවතල ලොටියල් පෙදෙස. තිරස් කණිනිකාවක් සහිත විශාල ඇස්. සිලින්ඩරාකාර, ඉතා දිගු, ග්‍රාහක වලිගය.

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 15: දේහ කොරල දිගටිය, ගුද ප්‍රදේශයේ කොරල කිහිපයක් හැර අනෙක්වා නොතල රහිතය: උදරීය කොරල 162-207: බෙදුනු ගුද කොරලය: පොච්ඡ උදරීය කොරල 127-186 (බෙදුනු). තුණ්ඩ කොරලය පමණක් ඉදරීයට නොරා තුණ්ඩ හෙරිමක් ලෙස පිහිටයි: එහි පෘෂ්ඨීයව ඇළියක් (groove) දැකිය හැක: නාස් කොරලය බෙදී නොමැත, දිගටිය: අන්තර් නාස් කොරල යුගලයකි: විශාල පුර්ව අක්ෂි වලක කොරල 1: අපර අක්ෂි වලක කොරල 2: ලොටියල් කොරල නොමැත: ශංඛක කොරල (1-2)+(2-4): බොහෝවිට අධ්‍යධර කොරල 8 (4 සහ 5 වන කොරල ඇස හා ස්පර්ශ වේ).

වර්ණය - පෘෂ්ඨීයව ඒකාකාරී දිස්වීමක් කොළ (තද හෝ ලා පැහැයට හුරු) හෝ ඔලිව් මිශ්‍ර කොළ පැහැතිය. බොහෝවිට සිහින් සුදු හෝ කහ ඉරක් මඟින් ගර්භයේ අවසන් පර්ශුක කොරල පේලිය, උදරීය කොරල පේලියෙන් වෙන් වී ඇත. තොල් සහ හිකට සුදු පැහැතිය. උදරීයව සුදු, ලා කොළ, දිස්වීමක් කොළ හෝ කලාතුරකින් දුඹුරු පැහැ. කලබල වී ගර්භය පිමිබූ විට, පුර්ව කොටසේ හරස් අතට කළු සහ සුදු පටි සහිත සම දිස්වේ.

දිග - උපතේදී මි.මී. 200-350, වැඩුණු සතුන් මි.මී. 1000-1500.

ගැහිරීම

දිවාවරය. උදැසන කාලයේදී ගස්මත අවිච තැපීම සිදු කරයි. බොහෝවිට මිටි සහ මධ්‍යම ප්‍රමාණයේ පදුරු මත හමුවනද, කලාතුරකින් උස ගස් වල මෙන්ම හොමිඩවද හමුවේ, කලබල වූ විට ගෙල පෙදෙස ප්‍රමිඛා, මුඛය හොඳින් විවර කරයි. බොහෝවිට සපාකැමට තැත් කරයි. ක්‍රමයෙන් උල්වන හිස, තිරස් කණිනිකාව සහ අවතල ලොටියල් පෙදෙස හේතුවෙන් ඉතා විශාල දෘෂ්ටි පරාසයක් හිමිය. එබැවින් අවට පරිසරයේ වලනයන්ට ඉතා සංවේදීය. වරකට පැටවුන් 3-23ක් පමණ බිහිකරයි.

ආහාර

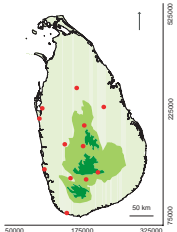
ප්‍රධාන වශයෙන් කටුස්සන්, හුනන්, ගෙමිබන්, කුරුල්ලන් සහ මීයන්. මිට අමතරව ඉස්ගෙඩියන් [70], මසුන් සහ වෙනත් සර්පයින් [103] ආහාරයට ගත් අවස්ථාද වාර්තා වේ. බොහෝවිට ගොදුර මියගිය පසුව ආහාරයට ගනී. අධෝනනුක අස්ථි (mandibles) පාර්ශ්විකව ඇත් කිරීමෙන් යටි ඇත්ද ඉතා පළල් කර බෙහෙවින් විශාල ගොදුරු ගිල දමයි.

විෂ

සුළු විෂැතිය. ඩුවනෝඩි ග්‍රන්ථියක් සහ ඔපිස්තොග්ලයිපස් වර්ගයේ දළ පිහිටයි. පැය හෝ දින කිහිපයක් පැවතිය හැකි ඉදිමුම සහ සුළු වේදනාව. මුහුණට සහ ඇස්වලට දෂ්ඨ කිරීමට තැත්කරන බව ඇතැම් පර්යේෂකයින් දක්වා ඇත [22], [29], [91]. මෙය ඇසේ වලනය සහ ඇස පැහැදිලිව, දිස්නයක් සහිතව දිස්වීම හේතුවෙන් සිදුකරන ව්‍යාජ පහරදීමක් වන අතර, මෙමඟින් ඇසට නානියක් සිදුවූ අවස්ථාවක් වාර්තා වී නැත.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

ඉතා ඉහළ කඳුකරයේ හැර දිවයිනේ වෙනත් බොහෝ ප්‍රදේශවල පරිසර පද්ධති රැසක සුලබව හමුවේ. වනාන්තරවල මෙන්ම මිනිස් ජනාවාස සහ වගාබිම් ආශ්‍රිතව ද සුලබය.

Ahaetulla nasuta (ශ්‍රී ලංකාවේ) Green Vine Snake
 ඉහළ - සැරවෙහි (මහනුවර) : පහළ වම - වැඳුණු සතෙක් (මහනුවර) : පහළ දකුණ - හිසේ පෘෂ්ඨීය සහ පාර්ශ්වික සමීප රූප [සියල්ල RS]

Ahaetulla pulverulenta (Dumeril, Bibron & Dumeril, 1854)

හෙතෙකුයා Brown Vine Snake

වෝල් (1921), පී. එච්. ඩී. එච්. ඩී සිල්වා (1980)- *Dryophis pulverulentus* :

ටේලර් (1950)- *Ahaetulla pulverulenta*

හඳුනා ගැනීම

දේහය - පාර්ශ්විකව පැතලි වූ සිහින්, දිගු දේහය. පැහැදිලි ගෙලක් සහිත, ක්‍රමයෙන් උල්වන, පෘෂ්ඨෝදරියව පැතලි හිස. අග උලක් මෙන් සිහින් වූ හොමිඩ. හොඳින් වැඩුණු සතුන්ගේ හොමිඩ කෙළවර තුණ්ඩ නෙරිමක් (rostral appendage) පිහිටයි. අවතල ලොරියල් පෙදෙස. තිරස් කණිනිකාවක් සහිත විශාල ඇස්. සිලින්ඩරාකාර, ඉතා දිගු, ග්‍රාහක වලිගය.

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල ජේලි 15: කයේ කොරල ප්‍රමාණයෙන් විශාලය: උදරිය කොරල 163-212: බෙදුනු ගුද කොරලය: පෞච්ඡ උදරිය කොරල 145-208 (බෙදුනු). තුණ්ඩ කොරලය සහ වෙනත් කුඩා කොරල කිහිපයක් එක්ව හොමිඩ කෙළවර තුණ්ඩ නෙරිමක් නිර්මාණය කරයි: එහි පෘෂ්ඨීය ඇළියක් (groove) දැකිය නොහැක: ලලාට කොරලය අධ්‍යක්ෂිත කොරල වලට වඩා තරමක් දිගුය: නාස් කොරලය බෙදී නොමැත, දිගටිය: අන්තර් නාස් කොරල යුගලයකි: විශාල පූර්ව අක්ෂි එලක කොරල 1: අපර අක්ෂි එලක කොරල 2: ලොරියල් කොරල නොමැත: ශංඛක කොරල (1-2)+(2-3): අධ්‍යධර කොරල 9-10.

වර්ණය - පෘෂ්ඨීයව අළු හෝ ලා දුඹුරු දේහය. පූර්ව කොටසේ තද දුඹුරු පුල්ලි හෝ හරස් පටි පිහිටයි. හිසෙහි දෙපසින් දුඹුරු පටියක් ඇස හරහා විහිදේ. තද දුඹුරු රොම්බසාකාර හෝ හෙලි තුඩක් වැනි හැඩැති සලකුණක් හිස මත ඇත. උදරය රතු මිශ්‍ර ලා දුඹුරු හෝ අළු පැහැතිය. පර්ශුක කොරලවල පහත භාගය ලා කහ පැහැතිවන වර්ණ ප්‍රභේදයක්, *xanthiscuta* නමින් දැරණියගල (1955) විසින් එළවන්කුලම ප්‍රදේශයෙන් විස්තර කර ඇත.

දිග - උපතේදී මි.මී. 200-350, වැඩුණු සතුන් මි.මී. 800-1300.

හැකිරීම

දිවාවරය. බොහෝවිට කෙටි සහ මධ්‍යම ප්‍රමාණයේ පඳුරු මත හමුවනුද, කලාතුරකින් උස ගස් වල මෙන්ම භෞමියවද හමුවේ. කලබල වූ විට ගෙල පෙදෙස ප්‍රමිඩා, මුඛය පළුල්ව විවට කර සපාකෑමට තැත් කරයි. ක්‍රමයෙන් උල්වන හිස, තිරස් කණිනිකාව සහ අවතල ලොරියල් පෙදෙස හේතුවෙන් ඉතා විශාල දෘෂ්ටි පරාසයක් හිමිය. එබැවින් අවට පරිසරයේ වලනයන්ට ඉතා සංවේදීය. වරකට පැටවුන් 6-12ක් පමණ බිහිකරයි.

ආහාර

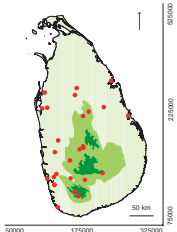
කටුස්සන්, ගෙම්බන්, කෘමීන් සහ කුරුල්ලන් ආදිය.

විෂ

සුළු විෂැතිය. ඩුවනෝයි ග්‍රන්ථියක් සහ ඔපිස්තෝග්ලයිපස් වර්ගයේ දළ පිහිටයි. කලාතුරකින් පැය හෝ දින කිහිපයක් පැවතිය හැකි සුළු ඉදිමුම සහ ඉතා සුළු වේදනාව.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්වය

තෙත්, අතරමැදි හා විශුලි කලාපවලට අයත් ඇතැම් පහතරට සහ මැදරට ප්‍රදේශවල හමුවේ. (පේරාදෙණිය, මහනුවර, දඹුල්ල, සිගිරිය, හත්තාන, මඩකලපුව, ගාල්ල, සිංහරාජ, රත්නපුර, බලන්ගොඩ, ත්‍රිකුණාමලය, වේයන්ගොඩ, මතුගම, තොරණ, වැළඬ, කිතුල්ගල, වාද්දුව, කළුපහන, නව්වදුව, පුත්තලම, එළවන්කුලම, කන්තෙලිය, අනුරාධපුර, පොළොන්නරුව, විල්පත්තු, මතුගම, සිංහරාජ, කොස්ලන්ද).

Ahaetulla pulverulenta නෛත්තඳයා **Brown Vine Snake**
 ප්‍රධාන රූපය - වැවුණු සහෙක් [MW] : වමේ පතල - හිඳේ පැෂ්ඨය සමීප රූපය [RS] : දකුණේ ඉතල - හිඳේ පාර්ශ්වික සමීප රූපය [RS]

Amphiesma stolatum (Linnaeus, 1758)

අතරකුක්කා Buff Stripped Keelback

වෝල් (1921), පී. එච්. ඩී. එච්. ඩී සිල්වා (1980), ඇ. ඩී සිල්වා (1990) - *Amphiesma stolata* : ස්මිත් (1943), ටේලර් (1950)- *Natrix stolata* : දැරණියගල (1955)- *Natrix stolata stolata*

හඳුනා ගැනීම

දේහය - මධ්‍යම ප්‍රමාණයේ දේහය. පෘෂ්ඨයේ දැරියව පැහැලි හිස. සාමාන්‍යයෙන් පටු වූ හොඹිව. වටකුරු කණිනිකාවක් සහිත වියාල ඇස්. දිගු වලිගය.

කොරල- මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 19: දේහ කොරල දිගටිය, නොතලක් සහිතය, සියුම් දැති දෙකක් සහිත අපර දාටයක් සහිතය: උදරිය කොරල 117-161: බෙදුනු ගුද කොරලය: පෞච්ඡ උදරිය කොරල 46-89 (බෙදුනු). බෙදුනු නාස් කොරලය: අන්තර් නාස් කොරල යුගලයකි: පූර්ව අක්ෂි වලක කොරල 1: අපර අක්ෂි වලක කොරල 3: ශංඛක කොරල 1+1 හෝ 1+2: පූර්ව ශංඛක කොරලය අධ්‍යක්ෂිත කොරලය තරම් දිගුය: අධ්‍යධර කොරල 8 (3-5 ඇස හා ස්පර්ශ වේ).

වර්ණය - යම්තාක් දුරට විවිධත්වයක් පෙන්වයි. බහුතරයක් සතුන් පෘෂ්ඨය ව තද හෝ ලා දුඹුරු පැහැ වන අතර පාර්ශ්විකව පැහැදිලි කහ පැහැ පටි දෙකක් ගෙලේ සිට වලිගය කෙළවරට දිවයයි. මෙම පටි දෙක ශරීරයේ අපර කොටසේදී වඩාත් පැහැදිලිව දිස්වේ. සිරුරේ පූර්ව කොටසේ, තද දුඹුරු හෝ කළු පැහැ හරස් පටි දැකිය හැක. මෙම පටි අතර ප්‍රදේශයේ කොරල අතර සම අළු/ ලා නිල් පැහැ (දර්ශක නිදර්ශකයන්ට සමාන *forma typica* ප්‍රභේදයේ) හෝ රතු පැහැ (*erythrostictus* ප්‍රභේදයේ) වේ. මෙම තද පැහැ හරස් පටි, දේහය දිගට පිහිටි කහ පැහැ පටි පෙදෙන ස්ථාන සුදු පැහැතිය. හිස ඔලිව් හෝ ලා දුඹුරු පැහැවන අතර තොල් හා ඇස අවට ප්‍රදේශය කහ පැහැතිය. ඇතැම් සතුන්ගේ මුළු හිසම කහ පැහැ වේ. කණිනිකාව රන් පැහැතිය. දිව තැඹිලි පැහැවන අතර අග්‍රස්ථය කළුය. උදරිය කොරල සුදු, ඇතැම්විට සැම උදරිය කොරලයකම දෙපස කළු හිත බැගින් පිහිටයි.

දිග - උපතේදී මි.මී. 100-150, වැඩුණු සතුන් මි.මී. 300-500. ගැහැණු සතුන් පිරිමි සතුන්ට වඩා දිගින් වැඩිය.(පෙනුමෙන් සහ හැඩයෙන් මල් කරවලට) (*Balanophis ceylonensis*) සමාන වන මුත්, අතරකුක්කාගේ පූර්ව අක්ෂි වලක කොරල 1ක් පමණක් පිහිටීමෙන් සහ වඩාත් දුඹුරු පැහැයට හුරු ශරීර වර්ණයෙන්, ඔවුන් මල් කරවලුන්ගෙන් වෙන්කොට හඳුනා ගත හැක.)

හැසිරීම

දිවාවරය. ජලජ සර්පයෙකු ලෙස සැලකුවද, බොහෝ විට ජලාශ්‍රිතව මිස ජලයේ නමුණොවේ. වියළි සමයේදී ගිම්හානතරණය (estivate) කරයි. කලබල වූ විට සිරුරේ පූර්ව කොටස පැහැලිකර කොරපොතු අතර පිහිටි නිල් හෝ රතු පැහැ සම විදහා පෙන්වයි. නමුත් බොහෝ විට සසා කැමට නොපෙළඹේ. ඇතැම් සතුන් මළ රංගනයද දක්වයි. වලිගයෙන් ඇල්ලූ විට, වලිගය කඩාදමා පැහැයමට තැන් කළ අවස්ථා කිහිපයක් ශර්මා^[89] විසින් දක්වා ඇත. ප්‍රජනන සමයේදී පිරිමි සතුන් කිහිපදෙනෙකුම ගැහැණු සතෙකු වටා ගැටසෙකු දැකිය හැක. වරකට බිත්තර 5-15ක් පමණ දමයි.

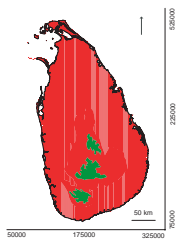
ආහාර

පැටවුන්, කෘමීන්, ඉස්ගෙඩියන්, කුඩා ගෙම්බන් ආදිය ආහාරයට ගනී. වැඩුණු සතුන් ගෙම්බන්, ගොලබෙල්ලන්^[103], කුඩා කටුස්සන්, කුඩා මීයන් ආහාරයට ගනී.

විෂ - නිර්විෂ්කරිය. බොහෝවිට සසා කැමට තැන් නොකරයි.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙමට දේශගුණික කලාප සියල්ලේම මුළු උ.මි. 1800ක් පමණ වන තෙක් හමුවනද, පහතරට වියළි කලාපයේ වඩාත් සුලබය. කුඹුරු, වැව් ආදි ජලාශ්‍රිත පරිසර පද්ධති ආශ්‍රිතව පිහිටි තණබිම්, ලඳු කැලෑ මෙන්ම මිනිස් ජනාවාස ආශ්‍රිතවද හමුවේ. *erythrostictus* ප්‍රභේදය, රට අභ්‍යන්තරයට වඩා මුහුදුබඩ ප්‍රදේශවල වඩාත් සුලබව හමුවේ.

Amphiesma stolatum අපරාක්කුණු කා **Buff Stripped Keelback**

ප්‍රධාන රූපය - *forma typica* ප්‍රභේදයේ වැඩුණු සතෙක් (කැරැල්ල) : වමේ පහළ - *erythrostictus* ප්‍රභේදයේ වැඩුණු සතෙක් (ශ්‍රේණියාව) : වමේ ඉහළ -
 නිශ්චය වූ සමාන රූපය [සියල්ල RS]

Argyrogena fasciolata (Shaw, 1802)

වල් ගැරඹියා Banded Racer

වෝල් (1921)- *Zamenis fasciolotus* : ස්මිත් (1943), ටේලර් (1950), දැරණියගල (1955) - *Coluber fasciolatus*

හඳුනා ගැනීම

දේහය - දිගු, මධ්‍ය කොටස ඒකාකාරව සිලින්ඩරාකාර වූ, දෙපසට ක්‍රමයෙන් සිහින් වන සිරුර. පැහැදිලි ගෙලක් සහිත, ක්‍රමයෙන් පටුවන හිස. හොඹිබ කෙළවර වටකුරුය. වටකුරු කනීතිකාවක් සහිත විශාල ඇස්. දිගු වලිගය.

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ තරස් කොරල පේලි 21-23; සුමට උදැරිය කොරල 191-232; බෙදුනු ගුද කොරලය: පෞච්ඡ උදැරිය කොරල 73-96 (බෙදුනු), බෙදුනු නාස් කොරලය: අත්තර් නාස් කොරල යුගලයකි: අධ්‍යක්ෂිත කොරල, ලලාට කොරලයට වඩා කුඩාය: ලොරියල් කොරල 1: පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල 1 (ලලාට කොරලය හා ස්පර්ශ වේ); අපර අක්ෂි ඵලක කොරල 2: ගංඛක කොරල 2+3 හෝ 3+3; අධ්‍යධර කොරල 8 (4-5 ඇස හා ස්පර්ශ වේ).

ඵරණය - පැටවුන්- පෘෂ්ඨියව රතු පැහැයට හුරු දුඹුරු. කළු පැහැ අපර දාරයක් සහිත සුදු පැහැ තරස් පටි ගර්චය දිගට පිහිටයි. නිසේ දිස්තිමත් සුදු පැහැ සලකුණු ඇත.

වැඩුණු සතුන්- පෘෂ්ඨියව රතු පැහැයට හුරු දුඹුරු හෝ කහ පැහැයට හුරු දුඹුරු. බොහෝවිට ගර්චය හෝ හිස මත පැහැදිලිව දිස්වන සලකුණු කිසිවක් නොමැත. උදැරියව ලා පැහැතිය.

දිග - උපතේදී මි.මී. 150ක් පමණකි වැඩුණු සතුන් මි.මී. 750-1200ක් පමණ

කැසිරීම

වාර්තාගත විස්තර අනුව දිවාවරය, මී ගුල්, ගල් ගොඩවල් ආදිය තුළ හමුවෙයි. ඇතැමුන් මෙම විශේෂය අර්ධ පාංශු සර්පයින් විශේෂයක් ලෙසද සලකා ඇත ^[107]. ඉක්මනින් කිපෙනසුලු සර්පයෙක් වන අතර, කලබල වූ විට, ගර්චයේ පූර්ව කොටස පෘෂ්ඨෝදරියව පැතලි කර ඉහළට ඔසවයි. පුදු කැලෑ හා තණ බිම් ආශ්‍රිතව පිවත් වේ. වරකට බිත්තර 2-6ක් දමයි.

ආහාර

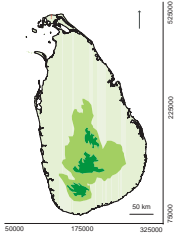
පැටවුන් කෘමීන් සහ ගෙම්බන් ආහාරයට ගනී. වැඩුණු සතුන් මීයන් මත යැපේ. ගොදුරු වෙලාගෙන සංකූචනය කිරීමෙන් හෝ බිමට තෙරපීමෙන් අඛපණ කරයි.

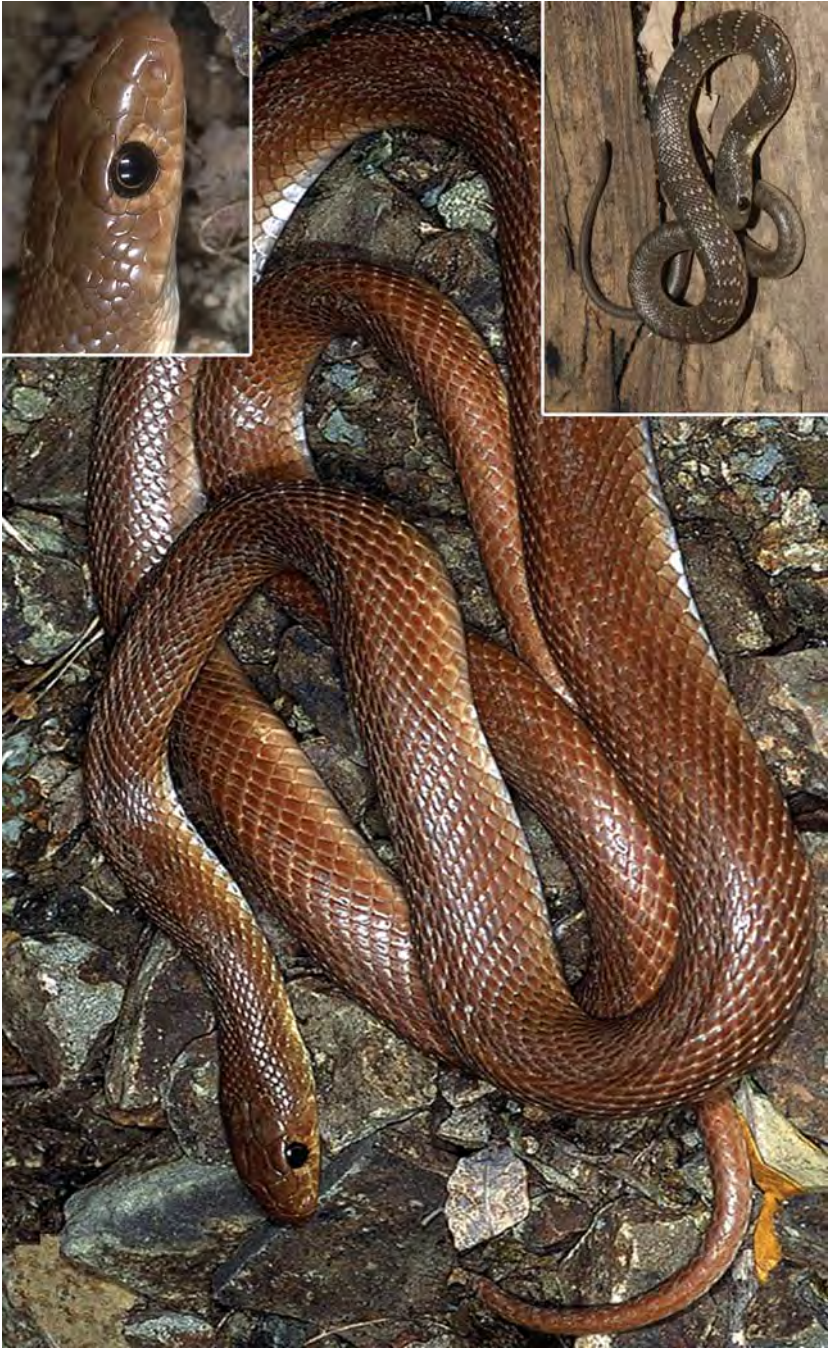
විෂ

හිර්විෂැතිය.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙටටින් මෙතෙක් හමුවී ඇත්තේ වස් නිදර්ශකයක් පමණි. එවකට උතුරු පළාතේ රජයේ නියෝජිතයෙක්ව සිටි ටිවිනම් (Twynam) නම් පුද්ගලයෙකු විසින් යාපනයේ අරිපො (Aripo) ප්‍රදේශයෙන් එකතුකල මෙම නිදර්ශකය, පසුව එච්. ත්වයිට්ස් (H. Thwaites) විසින් කොළඹ කෞතුකාගාරයට ලබාදෙන ලදී ^[49]. හේලි ^[60] ඇතුළු ඇතැම් පසුකාලීන කතුවරුන් ^[22], ^[44], ^[97], ^[101], මෙම නිදර්ශකය යාපනය ප්‍රදේශයෙන් සොයාගත් බව දක්වා ඇත.

Argyrogena fasciolata වල් අරංගීය Banded Racer
 ප්‍රධාන රූපය - වැඩුණු සහෙක් (ශ්‍රී ලංකාව) : වම් ඉපළ - හිඳේ පාර්ශ්වික සමීප රූපය : දකුණේ පතළ - පැරලෙක් (ශ්‍රී ලංකාව) [සියල්ල AC]

ශ්‍රී ලංකාවේ හමුවන මැඩිල්ලන් (*Aspidura* spp.) හඳුනා ගැනීම සඳහා සරල ක්ෂේත්‍ර සුවිසත්

- 1. පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරලයක් සහිතය 2
 පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරලයක් රහිතය 5
- 2. චලිතය අත කෙළවරට වන්නට පිහිටි පෞච්ඡ උදරිය කොරල බෙදී ඇත
 ..... **කඳු මැඩිල්ලා *Aspidura deraniyagalae* [C]**
 පෞච්ඡ උදරිය කොරල කිසිවක් බෙදී නැත 3
- 3. මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 15
 ..... **දැලව මැඩිල්ලා *Aspidura trachyprocta* [F]**
 මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 17 4
- 4. පුරෝලලාට කොරලය ඇස හා ස්පර්ශ නොවේ: අපර අක්ෂි ඵලක කොරල දෙකම පාර්ශ්ව කොරලය හා ස්පර්ශ වේ: උදරිය කොරල 134-159
 ..... **ලේ මැඩිල්ලා *Aspidura brachyorrhos* [A]**
 පුරෝලලාට කොරලය ඇස හා ස්පර්ශ වේ: ඉහළ අපර අක්ෂි ඵලක කොරලය පමණක් පාර්ශ්ව කොරලය හා ස්පර්ශ වේ: උදරිය කොරල 100-127
 ..... **කුඩා මැඩිල්ලා *Aspidura guentheri* [E]**
- 5. මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 15: උදරිය කොරල 112-120
 ..... **තෙට්ටල් මැඩිල්ලා *Aspidura drummondhayi* [D]**
 මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 17: උදරිය කොරල 123-137
 ..... **කප මැඩිල්ලා *Aspidura copei* [B]**

ශ්‍රී ලංකාවේ හමුවන *Aspidura* ගනයේ සර්පයින්ගේ පුරෝලලාට, අපර අක්ෂි ඵලක කොරල සහ පාර්ශ්ව කොරලවල පිහිටීම (Gans & Fetcho, 1982 අනුවය).

Aspidura brachyorrhos (Boie, 1827)

ලේ මැඩිල්ලා Boie's Rough-side

හඳුනා ගැනීම

දේහය - කුඩා, පෘෂ්ඨමත්, සිලින්ඩරාකාර සිරුර. පැහැදිලි ගෙලක් රහිත, උල් වූ හොමිබක් සහිත හිස. කෙටි, ක්‍රමයෙන් උල්වන වලිගය. ගැහැණු සතුන් සාපේක්ෂව විශාල ගරිරද, කෙටි වල්ගද සහිතය.

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල ජේලි 17: දේහ කොරල සුමුදුය, සුළු වශයෙන් අතිපිහිත වේ; උදරිය කොරල 134-159; නොබෙදුනු ගුද කොරලය: ඇතැම්විට ජම්බාලිය අවට පිහිටි පර්ශුක කොරල නොතල සහිතය; පෞවිප උදරිය කොරල 24-39 (නොබෙදුනු). ලලාට කොරලය, පාර්ශ්ව කොරල වලට වඩා කුඩාය; නාස් කොරලය බෙදී ඇත: අන්තර් නාස් කොරල 1: ලොරියල් කොරල නොමැත: ඇසත්, පුරෝලලාට කොරලයන් අතර පුර්ව අක්ෂි ඵලක කොරලයකි (ව්‍යවේන පුරෝලලාට කොරලය ඇස හා ස්පර්ශ නොවේ); පුරෝලලාට කොරලය 2 හා 3 වන අධ්‍යධර කොරල හා ස්පර්ශ වේ: අපර අක්ෂි ඵලක කොරල 2: පහළින් පිහිටි අපර අක්ෂි ඵලක කොරලය, ඉහළ කොරලයට වඩා දිගින් වැඩි අතර එම කොරල දෙකම පාර්ශ්ව කොරලය හා ස්පර්ශ වේ: ගංඛක කොරල 1+2: අධ්‍යධර කොරල 6 (4 ඇස හා ස්පර්ශ වේ).

චරණය - පෘෂ්ඨියව කක, තැඹිලි, රතු හෝ රතු මිශ්‍ර දුඹුරු. පෘෂ්ඨියව දිවෙන කළු හිත් පේලියකි. ඇතැම් විට පාර්ශ්වික වඩා කුඩා හිත් සහිත අමතර හිත් ජේලි 2ක් පිහිටයි. හිස තද දුඹුරු හෝ තද කක වන අතර ගෙල දෙපස වඩාත් තද පැහැ සලකුණු දෙකක්ද, එම සලකුණු මැද තද පැහැ පුල්ලියක්ද පිහිටයි. තොල් සහ උදරිය පෙදෙස කහය.

දිග - වැඩුණු සතුන් මි.මී. 300-380.

හැසිරීම

දිවාවරය. මුරුල් පස් තුළ හෝ කොලරොඩු, ගල්, කොටන් ආදිය යට දිවී ගෙවයි. වරකට බිත්තර 1-10ක් පමණ දමයි. සපා කෑමට තැත් නොකරයි. ඇතැම් විට රංචු වශයෙන්ද හමුවේ.

ආහාර

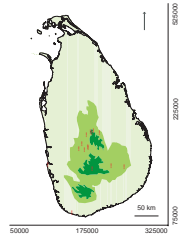
ගැබිවිලුන්.

විෂ

නිර්විෂැතිය. බොහෝවිට සපා කෑමට තැත් නොකරයි. නමුත් සපා කෑමකින් අනතුරුව පැය කිහිපයක් යනතුරු දැෂ්ඨ කළ ස්ථානය අවට වේදනාව සහ ඉදිමීම පැවති අවස්ථාවක් වාර්තා වේ ^[33].

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙරටට ආවේනික සහ අවශිෂ්ට විශේෂයකි. තෙත් හා අතරමැදි කලාපවල මු.ම.උ.මී. 350-900ක් පමණ වන මැදරට ප්‍රදේශයන්හි වඩාත් සුලබය. නමුත් කොළඹින් මෙන්ම හෝර්ටන්තැන්නෙන්ද වාර්තා වී ඇත ^[101]. වැලිමඩ ප්‍රදේශයේ හමුනොවන බව දැරණියගල (1955) දක්වා ඇත ^[22]. (මහනුවර, හත්තාන, පේරාදෙණිය, මාතලේ, මොණරාගල, වැලිගල්ල, ගමදූව, ගම්මඩුව, නමුණුකුල, කෝගල ^[11]). IUCN SL – TR.

Aspidura brachyorrhos ෙඵ් මඩ්ඵ්ම Boie's Rough-side

වැඳුණු හතර්ඵේ විවිධ වර්ණ ප්‍රභේද - ඉහළ වම [RS], ඉහළ දකුණ [WHT], ඉහළ වම [WHT] සහ පහළ වම [RS] : පහළ මැද - උදරීය පෙනුම [WHT] : පහළ දකුණ - හිඳේ පෘෂ්ඨීය සමය රූපය [RS]

Aspidura copei Gunther, 1864
කළු මැඩිල්ලා Cope's Rough-side

හඳුනා ගැනීම

දේහය - මධ්‍යම ප්‍රමාණයේ, පෘෂ්ඨමත්, සිලින්ඩරාකාර සිරුර (විශාලතම මැඩිල්ලන් විශේෂයයි). පැහැදිලි ගෙලක් රහිත, උල් වූ නොමිඩක් සහිත නිස. කෙටි, ක්‍රමයෙන් උල්වන වලිගය. ගැහැණු සතුන් සාපේක්ෂව විශාල ශරීරය, කෙටි වල්ගද සහිතය.

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 17: දේහ කොරල සුමුදුය, සුළු වශයෙන් අභිපිතිත වේ; උදරීය කොරල 123-137; නොබෙදුණු ගුද කොරලය: ඇතැම්විට ජම්බාලිය අවට පිහිටි පර්ශුක කොරල නොතල සහිතය: පෞච්ඡ උදරීය කොරල 15-35 (නොබෙදුණු). නාස් කොරලය බෙදී ඇත: අන්තර් නාස් කොරල 1: ලොරියල් කොරල නොමැත: පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරලයක් නොමැත: පුරෝලලාට කොරලය ඇසේ ඉදිරිපස කොටස සමහද, 2-4 වන අධ්‍යධර කොරල සමහද ස්පර්ශ වී ඇත: අපර අක්ෂි ඵලක කොරල 2: පහළින් පිහිටි අපර අක්ෂි ඵලක කොරලය, ඉහළ කොරලයට වඩා දිගින් වැඩි අතර එම කොරල දෙකම පාර්ශ්ව කොරලය හා ස්පර්ශ වේ: ශංඛක කොරල 1+2: අධ්‍යධර කොරල 6 (4 ඇස හා ස්පර්ශ වේ).

වර්ණය - පෘෂ්ඨියව තැඹිලි මිශ්‍ර තද දුඹුරුය. පෘෂ්ඨියව දිවෙන ඔලිව් පැහැ රේඛාව දෙපස, ලා පැහැ දාර සහිත, තද පැහැ පුල්ලි 23-26කින් යුක්ත පුල්ලි පේලි 2කි. පාර්ශ්විකවද තද පැහැ සලකුණු ඇත. හිස දුඹුරු පැහැතිය. තොල් කහ පැහැතිය. කළු පැහැ දාරයකින් සීමා වී ඇත. ඇසට පිටුපසින් ආරම්භ වී, හරස් අතට පහළට දිවෙන තද පැහැති පටියකි. උදරීයව කහ පැහැතිය, දුඹුරු පුල්ලි සහිතය.

දිග - වැඩුණු සතුන් මි.මි. 400-500. අහල් 25ක (මි.මි. 650ක පමණ) නිදර්ශකයකද වාර්තා වී ඇත [106]. (විශාලතම මැඩිල්ලන් විශේෂයයි)

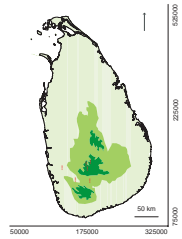
හැසිරීම, ආහාර, විෂ

ලේ මැඩිල්ලා මෙන් විය හැක. ඩිත්තර 21ක් සහිත ගැහැණු සතෙකු වාර්තා වී ඇත.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙරටට ආවේනික සහ අවශිෂ්ට විශේෂයකි. සබරගමු පලාතට අයත් රත්නපුර, බලංගොඩ, අවිස්සාවෙල්ල සහ මධ්‍යම පලාතට අයත් දික්ඔය, පුන්ඩළුඔය, දිඹුල වැනි ස්ථාන කිහිපයකින් වාර්තා වී ඇත.

IUCN SL – TR

***Aspiderura copei* කළු මැඩිල්ල Cope's Rough-side**

ඉහළ - BMNH 1946.1.12.9 නිදර්ශනය : මැද - හිස් පෘෂ්ඨය සමීප රූපය : පහළ - හිස් පාර්ශ්වික සමීප රූපය [සියල්ල DG]

Aspidura deraniyagalae Gans & Fetcho, 1982
කඳු මැඩිල්ලා Deraniyagala's Rough-side

හඳුනා ගැනීම

දේහය - කුඩා, වඩාත් සිහින්, සිලින්ඩරාකාර සිරුර. පැහැදිලි ගෙලක් රහිත, උල් වූ හොම්බක් සහිත හිස. කෙටි, ක්‍රමයෙන් උල්වන වලිගය. ගැහැණු සතුන් කාපේක්ෂව විශාල ගර්භද, කෙටි වල්ගද සහිතය.

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 17: උදරීය කොරල 117-122: පෝච්ඡ උදරීය කොරල 13-26 (පසුපසට වන්නට පිහිටි කොරල බෙදී ඇත): ඇතැම්විට ප්‍රමාණය අවට පිහිටි පර්ශුක කොරල නොතල සහිතය. පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරලය මෙන්ම පුරෝලලාට කොරලයද ඉදිරිපසින් ඇස හා ස්පර්ශ වේ: පුරෝලලාට කොරලය, 2 හා 3 අධ්‍යධර කොරල හා ස්පර්ශ වේ: පහළින් පිහිටි අපර අක්ෂි ඵලක කොරලය, ඉහළ කොරලයට වඩා දිගින් වැඩි අතර එම කොරල දෙකම පාර්ශ්ව කොරලය හා ස්පර්ශ වේ.

වර්ණය - පෘෂ්ඨය වලා හෝ තද දුඹුරු. පෘෂ්ඨය වල්ගය කෙළවර හෙත් දිවෙන ඉතා සිහින් ලා පැහැති පටිය දෙපස පිහිටි තද පැහැති තිත් පේලි දෙක ප්‍රමාණයට ඉහළින් කෙළවර වේ. හිස තද පැහැති තිත් සහිතය. උදරීය වලා පැහැති පැල්ලම් සහිත කළු මිශ්‍ර තද දුඹුරු.

දිග

වැඩුණු සතුන් මි.මි. 200-220.

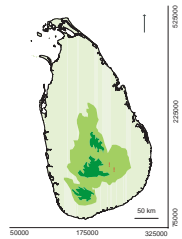
හැසිරීම, ආහාර, විෂ

ලේ මැඩිල්ලා මෙන් විෂ හැක.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙරටට ආවේණික සහ අවශිෂ්ට විශේෂයකි. නමුණුකල ප්‍රදේශයේ මු.ම.උ.මි. 1000කට වැඩි ප්‍රදේශ කිහිපයකින් පමණක් මෙතෙක් හමුවී ඇත. (කනවරැල්ල, පින්දරවත්ත)

IUCN SL – HT

Aspidura drummondhayi Boulenger, 1904

කෙටිවල් මැඩිල්ලා Drummond-Hay's Rough-side

හඳුනා ගැනීම

දේහය - කුඩා, පෘෂ්ඨමත්, සිලින්ඩරාකාර සිරුර. පැහැදිලි ගෙලක් රහිත, උල් වූ නොමිඛක් සහිත නිස. කෙටි, ක්‍රමයෙන් උල්වන වලිගය. ගැහැණු සතුන් සාපේක්ෂව විශාල ගරිරද, කෙටි වල්ගද සහිතය.

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල ජේලි 15: දේහ කොරල සුමුදුය, සුළු වශයෙන් අතිපිහිත වේ: උදරීය කොරල 112-120: නොබෙදුනු ගුද කොරලය: පෞච්ඡ උදරීය කොරල 17-26 (සියල්ල හෝ අපර කොටසේ ඒවා පමණක් බෙදී ඇත): ඇතැම්විට ජම්බාලිය අවට පිහිටි පර්ශුක කොරල නොහල සහිතය. නාස් කොරලය බෙදී ඇත: අන්තර් නාස් කොරල 1: ලොරියල් කොරල නොමැත: පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල නොමැත: පුරෝලලාට කොරලය ඇසේ ඉදිරිපස කොටස සමහද, 2-4 වන අධ්‍යධර කොරල සමහද ස්පර්ශ වී ඇත: අපර අක්ෂි ඵලක කොරල 2: පහළින් පිහිටි අපර අක්ෂි ඵලක කොරලය, ඉහළ කොරලයට වඩා දිගින් වැඩි අතර එම කොරල දෙකම පාර්ශ්ව කොරලය හා ස්පර්ශ වේ: ගංඛක කොරල 1+2: අධ්‍යධර කොරල 6 (4 ඇස හා ස්පර්ශ වේ).

වර්ණය - පෘෂ්ඨියව දිලිසෙනසුලු, දම් මිශ්‍ර තද දුඹුරු. තද පැහැති පටියක් පෘෂ්ඨියව නිසේ සිට වල්ගය කෙළවරට දිව යයි. ගරිරය දෙපස ඉතා සිහින් රේඛා දෙක බැගින් දික් අතට පිහිටිය හැක. හිස තද පැහැතියි. උදරීයව ලා දුඹුරු. ඇතැම්විට කුඩා පුල්ලි පැවතිය හැක.

දිග - වැඩුණු සතුන් මි.මී. 200-220.

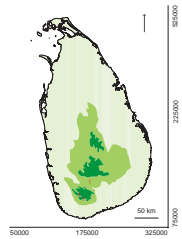
හැසිරීම, ආහාර, වෘ

ලේ මැඩිල්ලා මෙන් විය හැක.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙරටට ආවේනික සහ අවශිෂ්ට විශේෂයකි. පහතරට තෙත් කලාපයට අයත් ප්‍රදේශ කිහිපයකින් හමුවී ඇත. (සිංහරාජ, දෙනියාය, බලංගොඩ)

IUCN SL – TR

Aspidura drummondhayi කෙටිවල් මැඩිල්ලා Drummond-Hay's Rough-side

ප්‍රධාන රූපය - BMNH 1946.1.12.46 නිදර්ශනය [DG] : වම් ඉහළ - හිසේ පාර්ශ්වික සමීප රූපය [DG] : වම් පහළ - හිසේ පෘෂ්ඨික සමීප රූපය [DG]

: දකුණේ ඉහළ - වැඩිහිඳු සහෙක් (සිංහරාජ) [RS]

Aspidura guentheri Ferguson, 1876

කුඩා මැඩිල්ලා Gunther's Rough-side

හඳුනා ගැනීම

දේහය - කුඩා, වඩාත් සිහින්, සිලින්ඩරාකාර සිරුර (කුඩාම මෙන්ම සිහින්ම මැඩිල්ලන් විශේෂයයි). පැහැදිලි ගෙලක් රහිත, උල් වූ නොමිඩක් සහිත නිස. කෙටි, ක්‍රමයෙන් උල්වන වලිගය. ගැහැණු සතුන් සාපේක්ෂව විශාල ශරීරය, කෙටි වල්ගද සහිතය.

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 17: දේහ කොරල සුමුදුය, සුළු වශයෙන් අතිපිහිත වේ: උදරීය කොරල 100-127: නොබෙදුණු ගුද කොරලය: ගුදය ප්‍රදේශයේ ඇතැම් පර්ශුක කොරල සිහින් නෞතලයක් සහිතය: පෝච්ඡ උදරීය කොරල 18-29 (නොබෙදුණු). ලලාට කොරලය, පාර්ශ්ව කොරල වලට වඩා කුඩාය: නාස් කොරලය බෙදී ඇත: අන්තර් නාස් කොරල 1: ලොරියල් කොරල නොමැත: පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල 1: පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරලය මෙන්ම පුරෝලලාට කොරලයද ඉදිරිපසින් ඇස හා ස්පර්ශ වේ: පුරෝලලාට කොරලය 2 හා 3 අධ්‍යධර කොරල හා ස්පර්ශ වේ: අපර අක්ෂි ඵලක කොරල 2: ඉහළින් පිහිටි අපර අක්ෂි ඵලක කොරලය පහළ කොරලයට වඩා දිගින් වැඩි හෝ සමාන වන අතර ඉහළ කොරලය පමණක් පාර්ශ්ව කොරලය හා ස්පර්ශ වේ: ශංඛක කොරල 1+2: අධ්‍යධර කොරල 6 (4 ඇස හා ස්පර්ශ වේ).

චර්ණය - පෘෂ්ඨියව කළු පැහැති සලකුණු සහිත තද දුඹුරු පැහැ. ශරීරයේ දිග අතට දිවෙන කළු පැහැ (ඇතැම්විට ලා පැහැ දැර සහිතව) තිත් පේලි 3කි. මෙහි මැද පිහිටි පේලිය වල්ග කෙළවරින්ද, දෙපස පේලි ගුදයට ඉහළින්ද කෙළවර වේ. හිස දුඹුරු පැහැවන අතර, ලා පැහැති ගෙල පටියක් හා ඇසට පිටුපසින් පිහිටි කහ පැහැති ලපයක් සහිතය. නොමිඩ මතද ඇතුම්විට කහ පැහැ සලකුණු පිහිටයි. උදරීයව ලා දුඹුරුය.

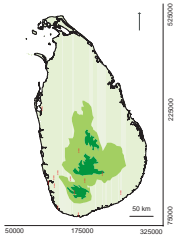
දිග - වැඩුණු සතුන් මි.මී. 100-150. (කුඩාම මැඩිල්ලන් විශේෂයයි).

හැසිරීම, ආහාර, වීම

ලේ මැඩිල්ලා මෙහි.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙරටට ආවේනික සහ අවශිෂ්ට විශේෂයකි. ප්‍රධාන වශයෙන් පහතරට තෙත් කලාපයේ තෙත් පරිසරවල හමුවේ. (කන්නෙලිය, සිංහරාජ, මතුගම, ගාල්ල, බලංගොඩ, රත්නපුර, අම්බුළුවාව, කොස්ගම, කළුතර, මාතර, තොරණ, ඉංගිරිය. යාල වනෝද්‍යානය ආශ්‍රිතවද වාර්තා වී ඇත [54]). IUCN SL – TR

Aspidura guentheri **ආවේල්ල** **Gunther's Rough-side**
 ප්‍රධාන රූපය - වැඩුණු සතෙක් (කන්තෙලිය) : වමේ පහළ - හිස් පෘෂ්ඨය සමඟ රූපය [සියල්ල RS]

Aspidura trachyprocta Cope, 1860

දළු මැඩිල්ල Common Rough-side

හඳුනා ගැනීම

දේහය - කුඩා, පෘෂ්ඨමත්, සිලින්ඩරාකාර සිරුර. පැහැදිලි ගෙලක් රහිත, උල් වූ හොඹකක් සහිත හිස. කෙටි, ක්‍රමයෙන් උල්වන වලිගය. ගැහැණු සතුන් සාපේක්ෂව විශාල ගිරිඳ, කෙටි වල්ගඳ සහිතය.

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල ජේලි 15: දේහ කොරල සුමුදුය, සුළු වශයෙන් අතිපිහිත වේ: උදරිය කොරල 120-151: නොබෙදුනු ගුද කොරලය: ප්‍රමාණය අවට පිහිටි පර්ශුක කොරල නොතල සහිතය, පිටිමි සතුන්ගේ මේවා වඩා විශාලව වැඩි ඇත: පෞච්ඡ උදරිය කොරල 10-28 (නොබෙදුනු). ලලාට කොරලය, පාර්ශ්ව කොරල වලට වඩා කුඩාය: නාස් කොරලය බෙදී ඇත: අන්තර් නාස් කොරල 1: ලොටියල් කොරල නොමැත: පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල 1: පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරලය මෙන්ම පුරෝලලාට කොරලයද ඉදිරිපසින් ඇස හා ස්පර්ශ වේ: පුරෝලලාට කොරලය 2 හා 3 අධ්‍යධර කොරල හා ස්පර්ශ වේ: අපර අක්ෂි ඵලක කොරල 2: පහළින් පිහිටි අපර අක්ෂි ඵලක කොරලය, ඉහළ කොරලයට වඩා දිගින් වැඩි අතර එම කොරල දෙකම පාර්ශ්ව කොරලය හා ස්පර්ශ වේ: ශංඛක කොරල 1+2: අධ්‍යධර කොරල 6 (4 ඇස හා ස්පර්ශ වේ).

වර්ණය - බොහෝ විවිධත්වයක් පෙන්වයි. සාමාන්‍යයෙන් පෘෂ්ඨයව තද දුඹුරු හෝ රතු මිශ්‍ර ලා දුඹුරුය. ගිරිඳේ පූර්ව කොටස වඩාත් ලා පැහැතිය. පෘෂ්ඨයව හා පාර්ශ්විකව තද පැහැතිත් හා පුල්ලි දැකිය හැක. මේවා ගෙල පුද්ගලයේ වඩාත් කැපී පෙනේ. වලිගය දෙපස පැහැදිලි කළු පැහැති රේඛා 2කි. හිස තනි තද දුඹුරු හෝ දෙපසින් ඇස හරහා දිවෙන තද පැහැති පටි 2ක් සහිතව ලා දුඹුරු හෝ විය හැක. උදරියව කහ, තැඹිලි හෝ ලා රතු වන අතර ඇතැම් සතුන්ගේ තද පැහැති පුල්ලි ටැගියක්ද, ඇතැමුන්ගේ පුල්ලි ජේලියක් පමණක්ද ඇත.

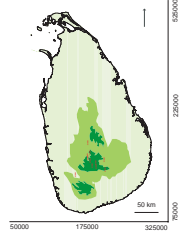
දිග - උපතේදී මි.මී. 100 පමණ, වැඩුණු සතුන් මි.මී. 300-350.

හැසිරීම, ආහාර, විෂ

ලේ මැඩිල්ල මෙහි.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙරටට ආවේනික සහ අවශිෂ්ට විශේෂයකි. නමුත් මාලදිවයිනට අයත් මාලේ දූපතින්ද එක් නිදර්ශකයක් වාර්තා වී ඇත ^[71]. ශ්‍රී ලංකාවෙන් රැගෙන ගිය කෘෂි ද්‍රව්‍ය තොගයක් සමඟ මෙම සත්ත්වයා යන්තම ඇතැයි සැලකේ ^[53]. මෙරට තෙත් හා අතරමැදි කලාපයේ මැද රට ප්‍රදේශවල සිට ඉහළ කඳුකර ප්‍රදේශ දක්වා ව්‍යාප්තව ඇත. (හක්ගල, අග්‍රපතන, කොත්මලේ, හපුතලේ, හෝර්ටන්තැන්න, නුවරඑළිය, මහනුවර, තලවාකැළේ, අමේවෙල, පට්ටිපොළ, රත්නපුර සහ ඌව පතන ආශ්‍රිතවද වාර්තා වී ඇත ^[43]). IUCN SL – TR.

Aspidura trachyprocta දළඹ මැඩිල්ල Common Rough-side

ප්‍රධාන රූපය - වැඩිහිටි සතෙක් (අග්‍රපාතන) : වමේ ඉහළ - උදැරිය පෙනුම [WHT]: දකුණේ ඉහළ - පැටවෙක් (හත්ගල) : දකුණේ මැද - නිසේ පෘෂ්ඨය සමීප රූපය : දකුණේ පහළ - නොතල සහිත පමිබාලිය අවට පිහිටි පර්ශුක කොටල [අනෙක් සියල්ල RS]

Atretium schistosum (Daudin, 1803)

දිය වර්තයා/ කඩොල Olive Keelback

වෝල් (1921)- *Helicops schistosus*

හඳුනා ගැනීම

දේහය - පුර්වව සහ අපරව තරමක් සිතින්වන පෘෂ්ඨමත් දේහය. පැටවුන්ගේ හිස කාපේක්ෂව විශාල වුවද, වැඩුණු සතුන්ගේ හිස කුඩාය, හොම්බ කෙටිය. වෘතාකාර කණිකාවක් සහිත ඇස. ඇස් සහ නාස් විවට හිසේ වඩාත් පෘෂ්ඨියව පිහිටයි. වටකුරු උදරය. දිගු වලිගය.

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ හටස් කොරල පේලි 19; දේහ කොරල ඉතා සියුම් නොතලක් සහිතය: උදරීය කොරල 128-161; බෙදුණු ගුද කොරලය: පෞච්ඡ උදරීය කොරල 53-85 (බෙදුණු). අධ්‍යක්ෂිත කොරලය ලලාට කොරලය තරම් දිගුය: නාස් කොරලය අර්ධ වශයෙන් බෙදී ඇත: අන්තර් නාස් කොරල 1: ලොරියල් කොරල 1: පුර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල 1: අපර අක්ෂි ඵලක කොරල 2-3: ශංඛක කොරල 2+(1-3): අධ්‍යධර කොරල 8-9 (3-4 හෝ 4-5 ඇස හා ස්පර්ශ වේ).

වර්ණය - පෘෂ්ඨියව ඔලිව් කොළ හෝ ඔලිව්-දුඹුරු පැහැතිය. තරුණ සතුන්ගේ ඇසේ සිට පිටුපසට කළු සිතින් ඉරක් සහ පාර්ශ්විකව රතු පැහැ පළල් පටි දෙකක් ගරිරය දිගට පිහිටයි. ඇතැම්විට පෘෂ්ඨියව පේලි දෙකකට ඇති කුඩා කළු තිත් ගරිරය දිගට දැකිය හැක. මෙම පේලි අතර ප්‍රදේශය වඩාත් තද පැහැතිය. නමුත් හොඳින් වැඩුණු සතුන් පෘෂ්ඨියව තනි පැහැතිය. උඩුතොල සහ උදරය කහණි තැඹිලි හෝ සුදු වේ.

දිග - උපතේදී මි.මි. 100-150, වැඩුණු සතුන් මි.මි. 300-500.

හැසිරීම

දිවාවරය. පොකුණු, ගංගා හා වැව් වැනි මීටිදිය ජලජ පරිසර පද්ධතිවල මෙන්ම සුලබ ලෙස කඩොලාන සහ කළපු ආශ්‍රිතවද හමුවේ. ජලයේ පිහිනීමට මෙන්ම කිම්දීමටද හොඳින් හැඩගැසී ඇත. මීට අමතරව ජලාශ්‍රිත ශාක මතද ඇතැම්විට හමුවේ. මඩ මෙන්ම වැලි තුළද භාවා ගිලි සිටිය හැක. කලබල වූ විට ගෙල ප්‍රදේශය පැතලි කරයි. නමුත් බොහෝ විට සපා කැමට නොපෙළුණේ. විශලී සමයන්තිදී ගිම්භානතරණය (estivate) සිදු කරයි. වරකට ඩින්තර 10-32ක් පමණ දමයි.

ආහාර

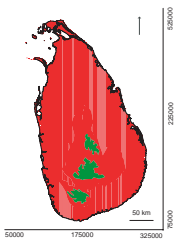
ඉස්ගෙඩියන්, මසුන්, ගෙම්බන්, ජලජ කෘමීන්, කකුළුවන්, ඉස්සන් ආදී ජලජ සතුන්. මීට අමතරව මදුරු කීටයන්ද ආහාරයට ගනී ^[102].

විෂ

නිර්විෂැතිය. බොහෝවිට සපා කැමට තැත් නොකරයි.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මු.උ.මි. 1000ක් පමණ වන තෙක් ඇති ප්‍රදේශවල ජලාශ්‍රිතව සුලබව හමුවේ.

Atretium schistosum දීඹ වර්ණය Olive Keelback
 ප්‍රධාන චර්යා - වැඩුණු සහෙක් (මහනුවර): දකුණේ ඉහළ - පැටවෙක් (කැගේල්) [සියල්ල RS]

Balanophis ceylonensis (Gunther, 1858)

මල් කරවලා/ හිඟවලා Sri Lankan Blossom Krait

මෝල් (1921)- *Amphiesma ceylonensis*

හඳුනා ගැනීම

දේහය - කෙටි, සිලින්ඩරාකාර, පෘෂ්ඨමත් දේහය. ගෙලට පිටුපසින් කොරල රහිත පටි ආකාර ප්‍රදේශ දෙකක අවටු ග්‍රන්ථි (Nuchal glands) පිහිටයි. විශාල ඇස, පැහැදිලි ගෙලක් සහ පටු වටකුරු නොමිඛක් සහිත හිස. ඇස් විශාලය, වෘත්තාකාර කණිනිකාවක් සහිතය. උදරය වටකුරුය. කෙටි වලිගය.

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 19; පහළින්ම පිහිටි පර්ශුක කොරල පෙළ සහ උදරීය කොරල හැර අන් දේහ කොරල නොතලයක් සහිතය; උදරීය කොරල 131-143; බෙදුණු ගුද කොරලය: පෞච්ඡ උදරීය කොරල 40-54 (බෙදුණු), පළල් තුණ්ඩ කොරලය: ලලාට කොරලය පළලට වඩා දිගින් වැඩිය: පූර්ව අසම්චලක කොරල 2; අපර අසම්චලක කොරල 3; ලොරියල් කොරල 1; ශංඛක කොරල 2+2 හෝ 2+3; නාස් විවරය නාස් කොරල දෙකක් මැද පිහිටයි: අන්තර් නාස් කොරල 2; ලොරියල් කොරල 1; අධ්‍යධර කොරල 8 (4 සහ 5 ඇස හා ස්පර්ශ වේ): ශ්‍රී අධරීය කොරල 4.

වර්ණය - උපතේදී මුළු ශරීරයම රතු පැහැයට හුරු අතර පාර්ශ්විකව පිහිටන පුල්ලි සුදු පැහැතිය. පැටවුන් - පෘෂ්ඨීයව අඳුරු රතු පැහැති හිස සහ ලා රතු හෝ තැඹිලි පැහැ ගෙල, ඇස හරහා දිවෙන කළු පටියකි. ශරීරය අඳුරු දම් පැහැතිය. ශරීරය දිගට කළු හරස් පටි විස්සක් පමණ ඇති අතර පාර්ශ්විකව එම පටි තුළ තැඹිලි පැහැ පුල්ලි පිහිටයි. මෙම පටි අතර සිහින්, අපහැදිලි, කළු හරස් පටි ඇත. තොල් සුදු පැහැතිය. උදරීයව පූර්ව කොටස ලා රෝස පැහැතිද, අපර කොටස දම් පැහැතිද වේ.

වැඩුණු සතුන්- පෘෂ්ඨීයව හිස තද දුඹුරු පැහැද, ශරීරය ලා දුඹුරු පැහැද වේ. ඇස හරහා දිවෙන කළු පටියකි. ශරීරය දිගට තද පැහැති, නමුත් අපැහැදිලි හරස් පටි ඇති අතර එම පටි තුළ පාර්ශ්විකව තැඹිලි පැහැ පුල්ලි පිහිටයි. තොල් සුදු පැහැතිය. උදරීයව ලා දුඹුරු හෝ කහ පැහැතිය.

දිග - උපතේදී මි.මී. 100-150, වැඩුණු සතුන් මි.මී. 300-450. (පෙනුමෙන් සහ හැඩයෙන් අහරකුක්කාට (*Amphiesma stolatum*) සමාන වන මුත්, මල් කරවලාහට පූර්ව අසම්චලක කොරල 2ක් පිහිටීමෙන් සහ වඩාත් රතු පැහැයට හුරු ශරීර වර්ණයෙන්, ඔවුන් අහරකුක්කන්ගෙන් වෙන්කොට හඳුනා ගත හැක.)

හැසිරීම

දිවාවර මෙන්ම කලාතුරකින් නිශාවර හැසිරීමද පෙන්වයි. භෞමිය වන අතර තෙත් කොලරොඩු අතර දිවිගෙවයි. සෙමින් සංචරණය කරයි. කලබල වූ විට, ශරීරය පුම්බා, පූර්ව කොටස තරමක් ඔසවා, කොරල අතර පිහිටි තද රතු පැහැති සම විදහා දක්වයි. වරකට බිත්තර 7ක් පමණ දමයි.

ආහාර

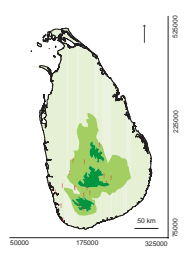
ගෙම්බන් සහ සිකනලුන්. මොවුන්ගේ පැටවුන්, තණකොල පෙත්තන් වැනි කෘමීන්ද ආහාරයට ගනී.

විෂ

සුළු විෂ්කරිය. ඩුවනොයි ග්‍රන්ථියක් සහ ඔපිසිනෝග්ලයිපස් වර්ගයේ දළ පිහිටයි. පැය කිහිපයක් පැවතිය හැකි ඉදිලුම, හිසරදය සහ සුළු වේදනාව [35].

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙරටට ආවේනික සහ අවශිෂ්ට විශේෂයකි. පහතරට තෙත් කලාපයේ, මධ්‍යම කඳුකරයේ සහ අතරමැදි කලාපයේ ස්ථාන කිහිපයකින් වාර්තා වී ඇත. වනාන්තර ආශ්‍රිතව දිවිගෙවයි. (කන්තලිය, ගාල්ල, සිංහරාජ වනය, උඩුගම, දෙණියාය, ශ්‍රීරාජනොට, පේරාදෙණිය, බලංගොඩ, කුරුවිට, කැගල්ල, පැල්මඩුල්ල, ලෙනොක් වත්ත, බණ්ඩාරවෙල, උළුව පහන, ලබුගම, නකල්ස්, ඉංගිරිය, සිරිපාද, කුරුවිට). IUCN SL – TR.

Balanophis ceylonensis මගේ කරවලා/ කොටුවා Sri Lankan Blossom Krait

ප්‍රධාන රූපය - තරුණ සතෙක් (බත්තෙලිය) : වමේ පහළ - නිකේ පාර්ශ්වික සමීප රූපය : දකුණේ ඉහළ - වැඩිහිටු සතෙක් (ඉංගිරිය) [සියල්ල RS]

ශ්‍රී ලංකාවේ හමුවන මාපිලුන් (*Boiga* spp.) හඳුනා ගැනීම සඳහා සරල ක්ෂේත්‍ර සුවිසක්

1. හිසමත පැහැදිලි ලා පැහැ 'O' හැඩැති සලකුණකි. පුර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල හිස මුදුන දක්වා නොවිහිදි හෝ ඉතා සුළු වශයෙන් විහිදි හෝ ඇත
 ..... **රෑස් මාපිලා/ ගරංඬි මාපිලා *Boiga trigonata trigonata***
 හිසමත ඵලැති හැඩයක පැහැදිලි සලකුණක් නැත. පුර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල පැහැදිලි වශයෙන් හිස මුදුන දක්වා විහිදි ඇත 2
2. මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 23ට වැඩිය. තනි රතු පැහැතිය. වෙනත් ගරිට වර්ණයක් ගති නම් (උද. තැඹිලි, දුඹුරු හෝ අළු), ඇස හරහා සහ හිසමත ඵල වර්ණයේ පටිය බැගින් පිහිටයි ..... **තාහ මාපිලා/ ලේ මාපිලා *Boiga forsteni***
 මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 23ට අඩුය. ගරිට වර්ණය ඵපරිදි නොවේ 3
3. කුඩා දේහය. පෘෂ්ඨියව සහ පාර්ශ්විකව කළු දාරයක් සහිත තද දුඹුරු හෝ රතු-දුඹුරු විශාල පුල්ලි පිහිටයි ..... **පදුරු මාපිලා *Boiga barnesii***
 මධ්‍යම ප්‍රමාණයේ දේහය. පෘෂ්ඨියව කුඩා පුල්ලිද, පාර්ශ්විකව මෙම පුල්ලි වලින් ආරම්භවී පසුපසට විහිදුණු ඉට්ද පිහිටයි 4
4. උදරීය කොරල 240ට වැඩිය. හිස මත තද පැහැ සලකුණු පිහිටයි. ඇස හරහා විහිදුණු තද දුඹුරු පැහැති පළල් පටියකි ..... **හිඳි මාපිලා *Boiga ceylonensis***
 උදරීය කොරල 240ට අඩුය. හිස මත කිසිදු සලකුණක් නොපිහිටයි. ඇස හරහා විහිදුණු තද දුඹුරු පැහැති සිහින් පටියකි 5
5. පුර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල 1. නාස් කොරලය නොබෙදී ඇත. 4-6 වන අධ්‍යධර කොරල ඇස හා ස්පර්ශ වේ ..... **කහ මාපිලා *Boiga beddomei***
 පුර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල 2. නාස් කොරලය බෙදී ඇත. 3-5 වන අධ්‍යධර කොරල ඇස හා ස්පර්ශ වේ ..... **රනවනයේ රත් මාපිලා *Boiga ranawanei***

(බළලෙකුගේ මෙන්, සිරස් කණිනිකාවක් සහිත විශාල ඇස් ඇති බැවින් මොවුන්ට ඉංග්‍රීසි බසින් Cat snakes යනුවෙන් ව්‍යවහාර කෙරේ.)

මාපිලුන් හට පිහිටි සිරස් කණිනිකාවක් සහිත විශාල ඇස් සහ තම ග්‍රාහක වලිගයෙන් ඵල්ලි සිටින මාපිලෙක් [RS]

Boiga barnesii (Gunther, 1869)

පදුරු: මාපිලා Barnes's Cat Snake
මෝල් (1921)- *Dipsadomorphus barnesi*

හඳුනා ගැනීම

දේහය - මධ්‍යම ප්‍රමාණයේ, සිහින්, දිගු, පාර්ශ්විකව පැතලි දේහය, පැහැදිලි ගෙලක් සහ වටකුරු හොම්බක් සහිත ක්‍රමයෙන් සිහින්වන හිස. සිරස් කණිනිකාවක් සහිත විශාල ඇස්. දිගු, ග්‍රාහක වලිගය.

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 19; කශේ කොරල, පර්ශුක කොරල වලට වඩා තරමක් විශාලය, ෂඩාශ්‍රාකාරය: උදරීය කොරල 208-271; නොබෙදුණු ගුද කොරලය: පෞච්ඡ උදරීය කොරල 98-120 (බෙදුණු). නාස් කොරලය බෙදී ඇත: අන්තර් නාස් කොරල 2: අධ්‍යක්ෂිත කොරල, ලලාට කොරලය තරම් දිගුය: පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල 2-3 (හිස මුදුන දක්වා විහිදෙයි): අපර අක්ෂි ඵලක කොරල 2: ලොරියල් කොරල 1 (පළලට වඩා දිගින් වැඩිය): ශංඛක කොරල (2-6)+(3-6): අධ්‍යධර කොරල 8 (4 සහ 5 වන කොරල ඇස හා ස්පර්ශ වේ).

වර්ණය- ශරීර වර්ණය බොහෝසෙයින් වෙනස් විය හැක. පෘෂ්ඨීයව තැඹිලි, ලා දුඹුරු, දම් මිශ්‍ර දුඹුරු, ලා අළු හෝ තද අළු වන අතර, පෘෂ්ඨීයව සහ පාර්ශ්විකව කළු දාරයක් සහිත තද දුඹුරු හෝ රතු-දුඹුරු පුල්ලි පේලි ගෙලේ සිට වලිගය දක්වා දිව යයි. ඇතැම්විට මෙම සලකුණු සුදු පැහැ දාරද දරයි. හිස මුදුන තද පැහැති වන අතර විශේෂ සලකුණු නොමැත. තොල් ලා පැහැතිය. ඇස පිටුපසින් ආරම්භ වී ගෙල දක්වා විහිදුණු පටියකි. උදරීයව අළු හෝ දුඹුරු පැහැ තිත් දැකිය හැක.

දිග - උපතේදී මි.මී. 150-200, වැඩුණු සතුන් මි.මී. 350-600.

හැසිරීම

නිශාචරයි. ප්‍රධාන වශයෙන් වෘක්ෂීය වේ. දිවා කාලයේ තුරු ගොමු මත හෝ ගස් බෙහ ආදිය තුළ දැක ගැනී, ඇලසව සිටී. එතරම් කලබල නොවන විශේෂයකි. බොහෝවිට වනාන්තර ආශ්‍රිතව හමුවේ. වරකට ඩිත්තර 2-4 දක්වා දමයි.

ආහාර

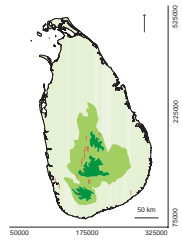
කටුස්සන්, සිකනලුන්

විෂ

සුවච්ඡැති මුත් සපා කැමට තැත් නොකරයි. ඩුවනෝයි ග්‍රන්ථියක් සහ ඔපිස්තොග්ලයිසස් වර්ගයේ දළ පිහිටයි.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙරටට ආවේනික විශේෂයකි. පහතරට සහ මැදරට තෙත් කලාපයේ මු.ම.උ.මී. 600ක් පමණ වන තෙක් විහිදුණු ප්‍රදේශ කිහිපයකින් හමු වී ඇත. (මහනුවර, ගන්නෝරුව, නාවලපිටිය, පේරාදෙණිය, මාතලේ, ගම්පොල, හත්තාන, බලංගොඩ, තල්ගස්මන්කඩ, ලබුගම, ගිනිගත්තේන, සිංහරාජ වනය, නකල්ස් සිරිපාද, ගිලිමලේ, මතුගම, කුකුලෙගල). IUCN SL – TR.

Boiga barnesii පද්ධති මාලිංගා Barnes's Cat Snake

වැසුණු සතුන්ගේ විවිධ වර්ණ ප්‍රභේද (වමේ ඉහළ - ගන්තෝරුව, දකුණේ ඉහළ - ගිනිගත්තේන, වමේ පහළ - හන්තාන) : දකුණේ පහළ - හිසේ පාර්ශ්වික සමස්ත රූපය [සියල්ල RS]

Boiga beddomei (Wall, 1909)

සහ මාපිලා Beddome's Cat Snake

වෝල් (1921)- *Dipsadomorphus beddomei* : ස්මිත් (1943)ණී

දැරණියගල (1955)- *Boiga ceylonensis*

උදරීය සහ පෞච්ඡ උදරීය කොරල සංඛ්‍යාවල වෙනස්කම් හේතුවෙන් 1909දී වෝල් විසින් නම් කරන ලදී ^[100]. පසුකාලීන ඇතැම් කතුවරුන් මෙම විශේෂය *Boiga ceylonensis* විශේෂයම බව දක්වා ඇති අතර ^{[22], [29], [44], [91]}, සමහරෙක් මොවුන් වෙනමම විශේෂයක් ලෙස සලකා ඇත ^{[17], [82], [97], [103]}.

සලකා ගැනීම

දේහය - මධ්‍යම ප්‍රමාණයේ, සිහින්, දිගු, පාර්ශ්විකව පැතලි දේහය. පැහැදිලි ගෙලක් සහ වටකුරු හොම්බක් සහිත ක්‍රමයෙන් සිහින්වන හිස. සිරස් කණිනිකාවක් සහිත විශාල ඇස්. දිගු, ග්‍රාහක වලිගය.

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 19: කයේ කොරල පැහැදිලි ලෙස විශාලය, ඡායාග්‍රාහකාරය: උදරීය කොරල 248-266: නොබෙදුණු ගුද කොරලය: පෞච්ඡ උදරීය කොරල 111-129 (බෙදුණු). ලලට කොරලය, පාර්ශ්ව කොරල වලට වඩා කුඩාය: නාස් කොරලය බෙදී නැත: අත්තර් නාස් කොරල 2: ලොරියල් කොරල 1 (උසට වඩා දිගින් වැඩිය): පූර්ව අක්ෂි වලක කොරල 1 (හිස මුදුන දක්වා විහිදෙයි): අපර අක්ෂි වලක කොරල 2 හෝ 3: ගංඛක කොරල 3+4: අධ්‍යධර කොරල 8 (4-6 වන කොරල ඇස හා ස්පර්ශ වේ).

වර්ණය - පෘෂ්ඨය වල දුඹුරු වන අතර තද දුඹුරු හෝ කළු පුල්ලි පේලියක් ගෙලේ සිට වලිගය දක්වා දිව යයි. බොහෝවිට මෙම පුල්ලි වලින් ආරම්භවී, පාර්ශ්විකව පසුපසට විහිදුණු සිහින් ඉටි දැකිය හැක. හිස මුදුන ගර්ථ වර්ණයෙන්ම හෝ විහිදුණු, තද දුඹුරු පැල්ලමක් සහිතව හෝ පැවතිය හැක. ඇස පිටුපසින් ආරම්භ වී මුඛයේ අග දක්වා විහිදුණු සිහින්, තද පැහැති පටියකි. උදරීයව සුදු හෝ කහ පැහැතිය. තද දුඹුරු තිත් ඇත. මෙම තිත් උදරීය කොරලවල දෙපසදී වඩා විශාලය.

දිග - වැඩුණු සතුන්- මි.මී. 500-800 (නිදි මාපිලාට බොහෝසෙයින් සමානවුවද, කහ මාපිලාගේ පිහිටි වැඩි උදරීය කොරල සහ පෞච්ඡ උදරීය කොරල සංඛ්‍යාවෙන්: උසට වඩා දිගින් වැඩි ලොරියල් කොරලයෙන් මෙන්ම ගර්ථයේ සහ හිසේ පිහිටි වඩාත් සිහින් සලකුණුවලින්, නිදි මාපිලාගෙන් වෙන්කොට හඳුනා ගත හැක.)

සායනික

නිශාචරයි. ප්‍රධාන වශයෙන් වෘක්ෂීය වුවද බොහෝවිට භෞමිකවද හමුවේ. දිවා කාලයේ පඳුරු මත හෝ ගස් බෙහ ආදිය තුළ දැහර ගැසී, අලසව සිටී. කලබල වූ විට ගර්ථයේ පූර්ව කොටස දැහරගසා, වලිග කොන සොලවමින්, සසා කෑමට තැත්කරයි. වරකට බිත්තර 5-10 දක්වා දමයි.

ආහාර

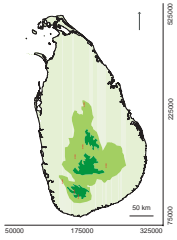
හුනන්, කටුස්සන්

විෂ

සුළු විෂැතිය. ධූවනෝයි ග්‍රන්ථියක් සහ ඔපිස්තෝග්ලයිපස් වර්ගයේ දළ පිහිටයි. පැය හෝ දින කිහිපයක් පැවතිය හැකි ඉදිමුම සහ සුළු වේදනාව.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

පහතරට විසලී කලාපීය වෙරළබඩ ප්‍රදේශවල සිට මහනුවර අවට ප්‍රදේශ දක්වා විසිර ඇති ස්ථාන කිහිපයකින් වාර්තා වී ඇත. (මහනුවර, සිංහරාජ, කුකුලෙගන, පැලැද, මොල්කාව, ටීටිගල, නමුණුකුල, පරමංකන්ද, කන්තෙලිය, කිතුල්ගල).

Boiga beddomei කෘ **මාලිගා** **Beddome's Cat Snake**
ප්‍රධාන රූපය - වැසුණු සහෙක් (ඉන්දියාව) [IA] : වමේ පසළ - හිසේ පාර්ශ්වික සමීප රූපය (ඉන්දියාව)

Boiga ceylonensis (Gunther, 1858)

කිඳු මාපිලා Sri Lanka Cat Snake

මෝල් (1921)- *Dipsadomorphus ceylonensis* දැරණියගල (1955)

මෙම විශේෂය, *B. c. ceylonensis* සහ *B. c. dakhunensis* ලෙස

උප විශේෂ දෙකකට බෙදා දැක්වා ඇත [22].

හඳුනා ගැනීම

දේහය - මධ්‍යම ප්‍රමාණයේ, සිහින්, දිගු, පාර්ශ්විකව පැතලි දේහය. පැහැදිලි ගෙලක් සහ වටකුරු නොමිඛක් සහිත ක්‍රමයෙන් සිහින්වන හිස. සිරස් කණිනිකාවක් සහිත විශාල ඇස්. දිගු, ග්‍රාහක වලිගය.

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල ජේලි 19: කශේ කොරල පැහැදිලි ලෙස පර්ශුක කොරල වලට වඩා විශාලය, ෂඩාග්‍රාකාරය: උදරීය කොරල 209-267: නොබෙදුනු ගුද කොරලය: පෞච්ඡ උදරීය කොරල 81-134 (බෙදුනු). ලලාට කොරලය, පාර්ශ්ව කොරල වලට වඩා කුඩාය: නාස් කොරලය බෙදී ඇත: අත්තර් නාස් කොරල 2: අධ්‍යක්ෂිත කොරලය, ලලාට කොරලය තරම් දිගුය: පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල 1 (හිස මුදුන දක්වා විහිදෙයි): අපර අක්ෂි ඵලක කොරල 2 හෝ 3: ලොටියල් කොරල 1 (දිගට වඩා උසින් වැඩිය): ගංඛක කොරල 3+3 හෝ 3+4: අධ්‍යධර කොරල 8-9 (4-6 වන කොරල ඇස හා ස්පර්ශ වේ): යටි අධරීය කොරල 7.

වර්ණය - පෘෂ්ඨියව ලා දුඹුරු (බොහෝවිට) හෝ අළු (කලාතුරකින්) වන අතර තද දුඹුරු හෝ කළු පුල්ලේ ජේලියක් ගෙලේ සිට වලිගය දක්වා දිව යයි. බොහෝවිට මෙම පුල්ලේ වලින් ආරම්භවී, පාර්ශ්විකව පසුපසට විහිදුනු ඉටි දැකිය හැක. විහිදුනු, පෙනහල්ලක නැඟිය ගත් තද දුඹුරු හෝ කළු පැල්ලමක් හිස මුදුනේ ඇත. නොමිඛ කෙළවරින් ආරම්භ වී, ඇස හරහා, මුඛයේ අග දක්වා විහිදුණු තද දුඹුරු පැහැති පළල් පටියකි. ගෙලෙහි ඇතැම්විට තද දුඹුරු හෝ කළු, තරමක් විශාල එක ළඟින් පිහිටන තිත් ඇත. උදරීයව සුදු හෝ ලා දුඹුරු පැහැති වන අතර තද දුඹුරු තිත් සහිතය. මෙම තිත් උදරීය කොරලවල දෙපසදී වඩා විශාලය.

දිග - උපතේදී මි.මී. 250-300, වැඩුණු සතුන් මි.මී. 500-800 (කලාතුරකින් මි.මී. 1000-1200 පමණ වන සතුන්ද හමුවේ).

හැසිරීම

නිවාසවර්ධී. ප්‍රධාන වශයෙන් වෘක්ෂීය වුවද බොහෝවිට භෞමිකවද හමුවේ. දිවා කාලයේ පඳුරු මත හෝ ගස් බෙහෙ ආදිය තුළ දැනට ගැසී, අලසව සිටී. කලබල වූ විට ගරිටයේ පූර්ව කොටස දැනටගතා, වලිග කොන කොලවමින්, සපා කැමට තැත්කරයි. ඇතැම් විට සිය ග්‍රාහක වලිගයෙන් ඵල්ලි සිටිනු දැකිය හැක. නූනන් කොයා ඇතැම් විට නිවාස තුළටද ඇතුල් වේ. වරකට බිත්තර 3-15 දක්වා දමයි.

ආහාර

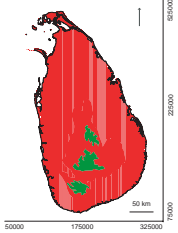
කටුස්සන්, ගෙම්බන් සමහරවිට කුරුල්ලන්. ස්වභාවිකඝනනයද පෙන්වයි [98].

විෂ

සුළු විෂැතිය. ඩුවනෝයි ග්‍රන්ථියක් සහ ඔපිස්තොල්ලියපස් වර්ගයේ දළ පිහිටයි. පැය හෝ දින කිහිපයක් පැවතිය හැකි ඉදිමුම සහ සුළු වේදනාව. හිඳි මාපිලි දුෂ්ඨනයක් හේතුවෙන් මිනිත්තු 47කදී කුකුළෙකු මියයාමේ සිද්ධියක් දැරණියගල (1955) [22] වාර්තා කරයි.

වනජනි කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මු.ම.උ.මි. 1500ක් පමණ වනතෙක් ඇති කලාපවල, පරිසර පද්ධති රැසක හමුවන සුලබ සර්පයෙකි. මිනිස් ජනාවාස සහ වගාබිම් ආශ්‍රිතවද සුලබය.

Boiga ceylonensis කිඳු මාළිමා Sri Lanka Cat Snake
 ප්‍රධාන රූපය - වැඳුණු සතෙක් (මහනුවර) : වමේ පහළ - නිසේ පෞෂ්ඨීය සහ පාර්ශ්වික සමීප රූපය [කියල්ල RS]

Boiga forsteni (Dumeril, Bibron & Dumeril, 1854)

කබර මාපිලා/ ලේ මාපිලා/ මහ මාපිලා/

නාග මාපිලා Forsten's Cat Snake

වෝල් (1921)- *Dipsadomorphus forsteni*

හඳුනා ගැනීම

දේහය - විශාල, පෘෂ්ඨමත්, දිගු, පාර්ශ්විකව පැතලි දේහය. පැහැදිලි ගෙලක් සහ වටකුරු නොමිඛක් සහිත ක්‍රමයෙන් සිනින්වන හිස. සිරස් කණිනිකාවක් සහිත විශාල ඇස්. දිගු, ග්‍රාහක වලිගය.

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල ජේලි 23-29; කයේ කොරල පැහැදිලි ලෙස විශාලය, ෂඩාග්‍රාකාරය: සෑම දේහ කොරලයකම අග්‍රස්ථ පිදුයක් ඇත: උදරීය කොරල 251-273, පාර්ශ්වික නොතලයක් (lateral keel) සහිතය: නොබෙදුණු ගුද කොරලය: පෞච්ඡ උදරීය කොරල 99-131 (බෙදුණු). පූර්ව අක්ෂි වලක කොරල 1 (හිස මුදුන දක්වා විහිදෙයි); අපර අක්ෂි වලක කොරල 2: ලෙටරියල් කොරල 1: ගංඛක කොරල 3+3 හෝ 3+4; අධ්‍යධර කොරල 8-9 (3-5 හෝ 4-6 වන කොරල ඇස හා ස්පර්ශ වේ): යටි අධරීය කොරල 7-8.

වර්ණය - වර්ණ ප්‍රභේද කිහිපයකින් හමුවේ.

1. කිසිදු සලකුණක් නොමැති, පෘෂ්ඨීයව තද රතු සහ උදරීයව ලා පැහැති දේහය. (ලේ මාපිලා ලෙස හඳුන්වන මෙම වර්ණ ප්‍රභේදය, *haematus* නමින් දැරණියගල විසින් 1955දී ^[22] දක්වා ඇත).
2. කහ හෝ තැඹිලි අපැහැදිලි හරස් පටි සහිත, පෘෂ්ඨීයව ලා රතු හෝ තැඹිලි සහ උදරීයව වඩාත් ලා පැහැති දේහය. (ලේ මාපිලා ලෙසම හඳුන්වන මෙම වර්ණ ප්‍රභේදය, *leucohaematus* නමින් දැරණියගල විසින් 1960දී ^[24] දක්වා ඇත).
3. මාරුවෙන් මාරුවට අළු/ කළු සහ සුදු හරස් පටි සහිත, පෘෂ්ඨීයව තද අළු සහ උදරීයව තද පැහැ සලකුණු සහිත ලා අළු පැහැති දේහය. මෙම ප්‍රභේදයේ පැටවුන් වඩාත් ලා පැහැති (නාග මාපිලා ලෙස හඳුන්වයි).
4. සුදු පැහැ සිහින් හරස් රේඛා ජාලයක් සහිත, පෘෂ්ඨීයව තද දුඹුරු සහ උදරීයව ලා දුඹුරු දේහය. ඇතැම් සතුන්ගේ සුදු පැහැ සිහින් පාර්ශ්වික රේඛාවක් ශරීරය දිගට පිහිටයි. (නාග මාපිලා ලෙසම හඳුන්වයි).

මෙම සියළු වර්ණ ප්‍රභේදවලට අයත් සතුන්ගේ තොල් ලා පැහැ වන අතර, බහුතරයක් සතුන්ගේ හිස මුදුනේ ලා පැහැති දාරයක් සහිත තද පැහැති පටියක් දික් අතට පිහිටයි. වචනිම පටි දෙකක් ඇස පිටුපසින් ආරම්භ වී ගෙලද දක්වා විහිදේ.

දිග - වැඩුණු සතුන් මි.මී. 1500-2000 (මෙරට හමුවන විශාලතම මාපිලුන් විශේෂය වේ).

නැසීරීම

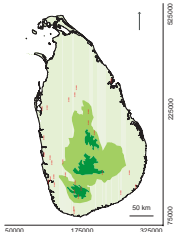
නිශාචරයි. ප්‍රධාන වශයෙන් වෘක්ෂීය වුවද බොහෝවිට භෞමිකවද හමුවේ. බොහෝවිට ගස්බෙහවල, ජෝඩු වගයෙන් හමුවේ. කලබල වූ විට ශරීරයේ පූර්ව කොටස දහර ගසා, වලිග කොන සොලවමින්, පසා කැමට තැත්කරයි. කලාතුරකින් පිඹින ගබ්ද පිට කරයි. වරකට බිත්තර 5-10 දක්වා දමයි.

ආහාර

කටුස්සන්, කුරුල්ලන් (විශේෂයෙන් පටවියන් සහ කුකුල් පැටවුන්), කුරුව බිත්තර සහ කුඩා ක්ෂීරපායින් මෙන්ම සමහර විට අනෙක් සර්පයින්ද ආහාරයට ගනී ^[27] ඇතැම්විට ගොදුර වෙලා, සංකුවනය කොට ගිල දමයි.

විෂ

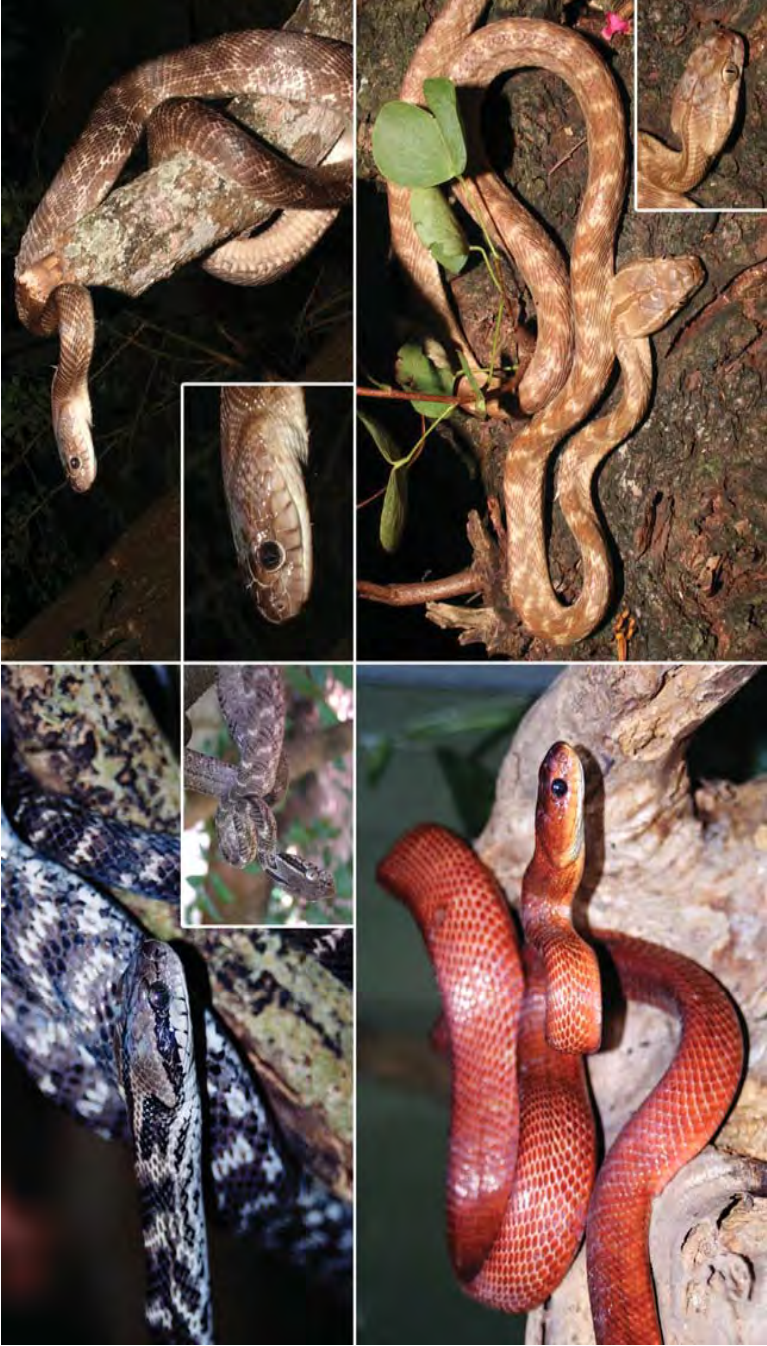
සුළු විෂැතිය. ඩුවනෝයි ග්‍රන්ථියක් සහ ඔපිස්තොග්ලයිපස් වර්ගයේ දළ පිහිටයි. පැය හෝ දින කිහිපයක් පැවතිය හැකි ඉදිමුම සහ සුළු වේදනාව. ලේ මාපිල් දෂ්ඨනයක් හේතුවෙන් බල්ලෙකු මියයාමේ සිද්ධියක් 2004දී කුලරත්න විසින් ^[67] වාර්තා කර ඇත.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

පහතරට, තෙත්, අතරමැදි සහ වියළි කලාපවල හමුවේ. (කන්තලිය, අනුරාධපුර, සිංහරාජ, තෙලිප්පවිල, අකුරැස්ස, ලබුගම, හොරණ, සේරුකැලේ, ගල්නැව, සිහිරිය, ත්‍රිකුණාමලය, කළුතර, මාදම්ඤ්ඤ කනවත්ත, කුදිරමලේ, හෙනරත්ගොඩ, දෙහිබිට්ට, දොම්පෙ, වටපොත, මතුගම, මීගමුව, මීන්තේරිය, නව්වදුව, තබ්බෙවැව, පුත්තලම, නකල්ස්, යාල, සියඹලාණ්ඩුව, කුමණ, කොස්ලන්ද).

Boiga forsteni රේ මායිම/ **ආග මායිම** Forsten's Cat Snake

වමේ ඉහළ - ආග මායිම ලෙස හඳුන්වන වර්ණ ප්‍රභේදයක් වැඩිදුරටත් ප්‍රභේදයක් සහ පැටවෙක් : දකුණේ ඉහළ - ආග මායිම ලෙසම හඳුන්වන වර්ණ ප්‍රභේදයක සහෙක් සහ නියේ පාර්ශ්වික සමීප රූපය : වමේ පහළ - රේ මායිම ලෙස හඳුන්වන *haematus* ප්‍රභේදය : දකුණේ පහළ - රේ මායිම ලෙසම හඳුන්වන *leucohaematus* ප්‍රභේදයේ සහෙක් සහ නියේ පාර්ශ්වික සමීප රූපය [සියල්ල RS]

Boiga ranawanei Samarawickrama, Samarawickrama, Wijesena & Orlov, 2005
රතවතයේ රක් මාපිලා Ranawana's Golden Cat Snake

හඳුනා ගැනීම

දේහය

මධ්‍යම ප්‍රමාණයේ, සිහින්, දිගු, පාර්ශ්විකව පැතලි දේහය. පැහැදිලි ගෙලක් සහ වටකුරු නොමිකක් සහිත ක්‍රමයෙන් සිහින්වන හිස. සිරස් කණිනිකාවක් සහිත විශාල ඇස්. දිගු, ග්‍රාහක වලිගය.

කොරල

මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 19: කයේ කොරල තරමක් විශාලය, ඡඩාශ්‍රාකාරය: සුමුදු, අග්‍රස්ථ පිදුයක් රහිත පර්ශුක කොරල: උදරීය කොරල- පිරිමි: 259, ගැහැණු: 249-255: නොබෙදුනු ගුද කොරලය: පෞච්ඡ උදරීය කොරල- පිරිමි: 129 (බෙදුනු), ගැහැණු: 114-128 (බෙදුනු). නාස් කොරලය බෙදී ඇත: නාස් විවරය නාස් කොරල දෙක මැද පිහිටයි: පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල 2 (හිස මුදුන දක්වා විහිදෙයි): අපර අක්ෂි ඵලක කොරල 2: ගංඛක කොරල 2+3: අධ්‍යධර කොරල 8 (3-5 වන කොරල ඇස හා ස්පර්ශ වේ): යටි අධරීය කොරල 12.

වර්ණය

පෘෂ්ඨීයව කහ හෝ තැඹිලි මිශ්‍ර ලා දුඹුරු වන අතර තද දුඹුරු හෝ කළු පුල්ලි පේලියක් ගෙලේ සිට වලිගය දක්වා දිව යයි. මෙම පුල්ලි වලින් ආරම්භවී, පාර්ශ්විකව පසුපසට විහිදුණු සිහින් ඉටි දැකිය හැක. හිස මුදුන යටිර වර්ණයෙන්ම පිහිටන අතර ඇතැම් කොරලවල දැර කළු පැහැති වේ. ඇස පිටුපසින් ආරම්භ වී මුඛයේ අග දක්වා විහිදුණු සිහින්, තද පැහැති පටියකි. උදරීයව කහ හෝ ලා තැඹිලි පැහැති වන අතර වෙනත් සලකුණු නොපිහිටයි.

දිග

වැඩුණු සතුන් මි.මි. 850-950.

(කහ මාපිලාට බොහෝසෙයින් සමානවුවද, කහ මාපිලාගේ නාස් කොරලය නොබෙදී තිබීම සහ 4-6 වන අධ්‍යධර කොරල ඇස හා ස්පර්ශවීම වැනි ලක්ෂණවලින්, මොවුන් කහ මාපිලාගෙන් වෙන්කොට හඳුනා ගත හැක.)

කැසිරීම

නිදි මාපිලාට සමානය. නමුත් තරමක් ප්‍රකෝපශීලී සර්පයෙකු වන අතර සපා කැමට තැත් කරයි. වරකට ඩිත්තර 5-10 දක්වා දැමයි.

ආහාර

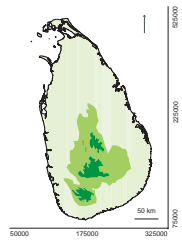
හූනන්, කටුස්සන්

විෂ

සුළු විෂැතිය. ඩුවනෝයි ග්‍රන්ථියක් සහ ඔපිස්තෝග්ලයිසස් වර්ගයේ දළ පිහිටයි.

ව්‍යාප්ති කලාපයකි හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙරටට ආවේනික විශේෂයකි. මහනුවර දිස්ත්‍රික්කයට අයත් ගන්නෝරුව සහ මොරන්කන්ද යන ප්‍රදේශවලින් ^[88] සහ කන්නෙලිය ප්‍රදේශයෙන් වාර්තා වී ඇත ^[89].

Boiga ranawanei රනවනාගේ රන් මැවිලි Ranawana's Golden Cat Snake

ප්‍රධාන රූපය - වැවුණු සලාතක් (කන්තලිය) [MW] : වමේ පහළ - වැවුණු සලාතක් (ගන්නෝරාම) [DK] : දකුණේ ඉහළ - හිඳේ පාර්ශ්වික සමීප රූපය [MW]

Boiga trigonata trigonata (Bechstein, 1802)

රැස් මාපිලා| ගැරඹී මාපිලා Common Indian Cat Snake

වෝල් (1921)-*Dipsadomorphus trigonatus* : වේලර් (1950)- *Boiga trigonatus* : දැරණියගල (1955)- *Boiga trigonata* වර්ණ වෙනස්කම් අනුව මෙරට හමුවන රැස් මාපිලන් *B. t. trigonata* උප විශේෂයට අයත් බව මහේන්ද්‍ර (1984) දක්වා ඇත ^[74].

හඳුනා ගැනීම

දේහය - මධ්‍යම ප්‍රමාණයේ, සිහින්, දිගු, පාර්ශ්විකව පැතලි දේහය. පැහැදිලි ගෙලක් සහ වටකුරු හොම්බක් සහිත ක්‍රමයෙන් සිහින්වන හිස. සිරස් කණිතිකාවක් සහිත විශාල ඇස්. දිගු, ග්‍රාහක වලිගය.

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 21-23; කයේ කොරල පැහැදිලි ලෙස විශාලය. ෂඩාග්‍රාකාරය: සැම පර්ශ්‍යක කොරලයකම අග්‍රස්ථ පිදුයක් ඇත: උදරීය කොරල 200-256; නොබෙදුනු ගුද කොරලය: පෞච්ඡ උදරීය කොරල 66-96 (බෙදුනු), ලලාට කොරලය, පාර්ශ්ව කොරල වලට වඩා කුඩාය: නාස් කොරලය බෙදී ඇත: අන්තර් නාස් කොරල 2: පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල 1 (හිස මුදුන දක්වා නොවිතිදී හෝ ඉතා සුළු වශයෙන් විතිදී හෝ ඇත): අපර අක්ෂි ඵලක කොරල 2: ලොරියල් කොරල 1: ගංබක කොරල 2+3: අධ්‍යධර කොරල 8 (3-5 වන කොරල ඇස හා ස්පර්ශ වේ): යටි අධරීය කොරල 7.

වර්ණය - පෘෂ්ඨීයව ලා දුඹුරු හෝ අළු වන අතර, කළු දාර සහිත සුදු පැහැති 'E' හෝ 'O' හැඩැති සලකුණු 60ක් පමණ දේහය දිගට පෘෂ්ඨීයව පිහිටයි. ඇතැම්විට මේවා එකිනෙකට සම්බන්ධ වී ඇත. හිස මුදුනේ පැහැදිලි ලා පැහැ 'O' හැඩැති සලකුණක් ඇත. ඇසට ඉහළින් ආරම්භ වී පිටුපසට විහිදුණු සුදු පැහැති පටියකි. උදරීයව සුදු හෝ ලා දුඹුරු පැහැතිය. තද දුඹුරු තිත් ඇත. මෙම තිත් උදරීය කොරලවල දෙපසදී වඩා විශාලය.

දිග - උපතේදී මි.මී. 200-250, වැඩුණු සතුන් මි.මී. 400-700.

හැසිරීම

නිශාචරයි. ප්‍රධාන වශයෙන් වෘක්ෂීය වුවද, බොහෝවිට හොම්කවද හමුවේ. ටාත්‍රි කාලයේදී තාර පාරවල් ආශ්‍රිතව බොහෝවිට හමුවේ. දිවා කාලයේ ගස් බෙහෙවින් ආදිය තුළ දහර ගැසී, අලසව සිටී. ඇතැම් විට සිය ග්‍රාහක වලිගයෙන් එල්ලී සිටිනු දැකිය හැක. භූතන් සොයා ඇතැම් විට නිවාස තුළටද ඇතුල් වේ. කලබල වූ විට ගර්චයේ පූර්ව කොටස දහර ගසා, වලිග කොන සොලවමින්, සපා කැමට තැත්කරයි. එසේම ඇතැම්විට ප්‍රමාදයෙන් දුර්ගන්ධවත් ස්‍රාවයක් පිටකරයි. වරකට බිත්තර 3-11 දක්වා දමයි.

ආහාර

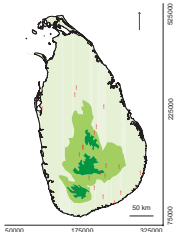
කටුස්සන්, මීයන්, කුඩා පක්ෂීන් සහ ඔවුන්ගේ බිත්තර.

විෂ

සුළු විෂැතිය. ඩුවනෝයි ග්‍රන්ථියක් සහ ඔපිස්තොග්ලයිපස් වර්ගයේ දළ පිහිටයි. පැය හෝ දින කිහිපයක් පැවතිය හැකි ඉදිමුම සහ සුළු වේදනාව.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

පහතරට විසළී කලාපයේ සුලබය. අතරමැදි සහ තෙත් කලාපයේද මු.ම.උ.මී. 1000ක පමණ වන තෙත් විහිදුනු ප්‍රදේශ කිහිපයකින්ද හමුවී ඇත. (ගම්පොල, මහනුවර, බුත්දල, උඩවලවේ, හත්තාන, සිංහරාජ, හල්දමුල්ල, යාපනය, සේරුකැලේ, අනුරාධපුරය, අළුත්තුවර, වෙඩිඳුණු ගුහාව, නමුණුකුල, හපුතලේ, නවීවදුව, පුත්තලම, නකල්ස්, මොණරාගල, වැල්ලවාය, සුවිය වැව, යාල, කුමණ, පානම, ලාහුගල, හුලන්දාව, පොළොන්නරුව).

Boiga trigonata trigonata රැන් මායිම. Common Indian Cat Snake
ප්‍රධාන රූපය - වැඩුණු සතෙක් (අම්පාට) : දකුණේ පතළ - හිමේ පෘෂ්ඨය සමස්ත රූපය [සියල්ල RS]

Cerberus rynchops rynchops (Schneider, 1799) කුණුදිය කළු Dog-faced Water Snake

හඳුනා ගැනීම

දේහය - පෘෂ්ඨවේ, රළු ස්වාභාවයක් ගන්නා ගර්භය. ගෙලට සාපේක්ෂව මදක් පළල්, දිගැති නිස. සිරස්, ඉලිප්සාකාර කණිනිකාවක් සහිත, වඩාත් පෘෂ්ඨයට පිහිටි කුඩා ඇස්, ජේෂ්මය තැල්ලකින් (muscular flap) වැසිය හැකි, මද වශයෙන් පෘෂ්ඨයට පිහිටි නාස් වීථි. මුඛයේ ඉහළ ඇන්ද වඩාත් ඉදිරියට නෙරා ඇති අතර පහළ ඇන්ද පළල්ය. කෙළවර තරමක් පැහැලි කෙටි වල්ගය.

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 21-25; පෘෂ්ඨය දේහ කොරල රළුය, පැහැදිලි නොතලස්සක් සහිතය: උදරීය කොරල 122-160; බෙදුණු ගුද කොරලය: අපරගුද කොරල 49-72 (බෙදුණු). තුණ්ඩ කොරලය වෙනත් කොරල සතරක් හා ස්පර්ශ වේ: ලලාට කොරලය අඩු වශයෙන්ද, පාර්ශ්ව කොරල සම්පූර්ණ වශයෙන්ද කුඩා කොරල වලට බෙදී ඇත: නාස් කොරල තුණ්ඩ කොරලයට පිටුපසින් එකිනෙක හා පළල්ව සම්බන්ධ වේ: ලොරියල් කොරල 1-2, ඒවා අන්තර් නාස් කොරලය හා ස්පර්ශ වේ: පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල 1: අපර අක්ෂි ඵලක කොරල 1-2: අධ්‍යක්ෂිත කොරල 2: අධ්‍ය අක්ෂි ඵලක කොරල 1-3: අධ්‍යධර කොරල 9-10, (කිසිවක් ඇස හා ස්පර්ශ නොවේ, අවසාන 2 හෝ 3 තිරස්ව බෙදී තිබිය හැක).

වර්ණය - පෘෂ්ඨයට ලා හෝ තද අළු, දුඹුරු, ඔලිව් හෝ කළු පැහැ විය හැක. ලා පැහැ ගර්භ සහිත සතුන්ගේ, පෘෂ්ඨයට සහ පාර්ශ්විකව, අපැහැදිලි හරස් පටි හෝ පුල්ලි පිහිටයි. ඇස හරහා ගෙල දක්වා දිවෙන කළු ඉරකි. ගෙල දෙපස තිරස්ව පිහිටන ඉරි දෙකකි. කම්මුල් කළු හෝ ලා අළු පැහැති. බොහෝවිට උදරය සුදු වන අතර කළු පැහැති මධ්‍ය රේඛාවක් සහ එය දෙපස පිහිටි පුල්ලි වලින් සැදී රටාවක් සහිතය. නමුත් කලාතුරකින් උදරීයව තනි අදුරු අළු පැහැද විය හැක.

දිග - උපතේදී මි.මී. 150-250, වැඩුණු සතුන් මි.මී. 600-1000.

හැසිරීම

ප්‍රධාන වශයෙන් නිශාචර වුවද දිවා කාලයේදීද සැරිසරනු දැකිය හැක. ජලජවාසී වන අතර මිරිදිය, කළුපු ජලය මෙන්ම කලාතුරකින් කරදියේද හමුවේ. ඉතා හොඳින් සහ වේගයෙන් පිහිනිය හැක. ජලාශ්‍රිත ශාක මතද ඇතැම්විට හමුවේ. භෞමික සංචරණයේදී පාර්ශ්විකව පතිමින් 'sidewinding' ආකාරයට නොවුවද ඊට සමාන ආකාරයට ගමන් කරයි. බුරුල් මඩ තුළට නාරායැමේ හැකියාවද ඇත. කලබල වූ විට ගර්භය පැහැලි කර, පිඹින ගබඩයක් පිටකරයි. නමුත් සපාකන්තේ කලාතුරකිනි. ප්‍රජනන සමයේදී පිරිමි සතුන් අතර සටන් රංගන ඇතිවනු දැකිය හැක. අණ්ඩජලාබුජනාවය පෙන්නන අතර වරකට පැටවුන් 6-30ක් බිහි කරයි. පැටවුන් ඉපදී දින කිහිපයක් යනතෙක් මව අසල ගැවසේ.

ආහාර

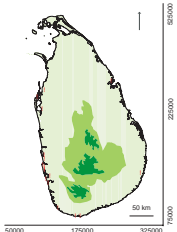
ප්‍රධාන වශයෙන් ආදාන, වැලිගොව්වන් වැනි මසුන්, ඊට අමතරව ගෙම්බන්, ඉස්සන්, කකුළුවන් ආදිය. ඇතැම්විට වලිගය කෙලවර සෙලවීමේන් ගොදුරු ආකර්ෂණය කර ගනී.

විෂ

සුළු විෂැති. ඩුවනෝයි ග්‍රන්ථියක් සහ ඔපිස්තෝග්ලයිපස් වර්ගයේ දළ පිහිටයි. පැය හෝ දින කිහිපයක් පැවතිය හැකි ඉදිමුම සහ සුළු වේදනාව.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

වෙරළාසන්න කළුපු, කඩොලාන, වතුරු, කුඩා ඇළ මාර්ග සහ ගංමෝය මෙන්ම වෙරළාසන්න කුඹුරු ආශ්‍රිතව සහ (ඉතා කලාතුරකින්) නොගැඹුරු මුහුදේද හමුවේ. (පානම, මුතුරාපවෙල, ගාල්ල, බොල්ගොඩ, කොළඹ, රාජගිරිය, අත්තිඩිය, වව්නියාව, ත්‍රිකුණාමලය, බෙල්ලන්විල, මීගමුව, පුත්තලම, කල්පිටිය, කන්දකුලය, එළුවන්කුලම, කළුතර, පනාපිටිය, බෙන්තර, මාදුගන, ගොඩවය, මාතර, දොඩන්දුව)

Cerberus rynchops rynchops (කළු මුහුණින්) **Dog-faced Water Snake**

ප්‍රධාන රූපය - ම) ඇතැති වර්ණ ප්‍රභේදයේ වැඩිමුණු සතෙක් (මාල්ල) : වමේ ඡායාරූපය - උදරය පෙනෙන [සියල්ල RS]

Cercaspis carinatus (Kuhl, 1820)

දැර කරවලා/ දැර රදනකයා Sri Lanka Wolf Snake

හඳුනා ගැනීම

දේහය - මධ්‍යම ප්‍රමාණයේ, නොදිලිසෙන, අපර සහ පූර්ව කෙළවරවලදී ක්‍රමයෙන් සිහින්වන දේහය. දේහයේ හරස්කඩ තරමක් ත්‍රිකෝණාකාරය. පෙයාර්ස් ගෙඩියක හැඩය ගත් (pear-shaped) හිස. සාමාන්‍ය වශයෙන් වෙන්වී පෙනෙන ගෙල. පෘෂ්ඨෝදරියව පැහැලි, වටකුරු නොමිඔ. උදරය පැහැලිය. කෙටි වලිගය.

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 17-19: දේහ කොරල නොදිලිසෙනසුදුය, පැහැදිලි නොතලයක් සහිතය: උදරීය කොරල 180-202: නොබෙදුණු ගුද කොරලය: පෞච්ඡ උදරීය කොරල 42-64 (නොබෙදුණු). දෙකට බෙදුණු නාස් කොරලයේ අපර කොටස වඩාත් විශාලය: පූර්ව අභිමි ඵලක කොරල 1 (ලලාට කොරලය හා ස්පර්ශ නොවේ): අපර අභිමි ඵලක කොරල 2: ශංඛක කොරල 2+2 හෝ 2+3: ලොරියල් කොරල 1 (අත්තර් නාස් කොරලය හා ස්පර්ශ නොවේ): අධ්‍යධර කොරල 8-9 (3-5 ඇස හා ස්පර්ශ වේ): යටි අධරීය කොරල 6 (6වන කොරලය විශාලය).

චර්ණය - පෘෂ්ඨියව තද අළු මිශ්‍ර කළු. දේහයේ හරහට සුදු පටි 13-20ක් පමණද, වලිගයේ සුදු පටි 3-7ක් පමණද පිහිටයි. මෙම ඉටි උදරයට ලංවත්ම පළලින් වැඩිවේ. වයසට යත්ම මෙම ඉටි බොහෝවිට මැකියයි. පැටවුන්ගේ ගෙල ප්‍රදේශයේ සුදු පටියකි. උදරය කළු, සුදු ඉටි සහිතය.

(ගර්ච චර්ණයෙන් සත්‍ය කරවලුන්ට (*Bungarus* spp.) බෙහෙවින් සමාන මුත්, කරවලුන්ගේ කයේ කොරල පැහැදිලි ලෙස විශාල වීම හා ෂඩාශ්‍රාකාර වීම: දේහ කොරල පැහැදිලි නොතලයක් රහිත වීම සහ හිස වඩාත් කුඩා වීම වැනි ලක්ෂණ මගින් ඔවුන් දැර කරවලාගෙන් වෙන්කොට හඳුනා ගත හැක. සුදු පැහැ හරස් පටි සහිත කළු පැහැ දේහ ඇති සර්පයින් හඳුනා ගැනීම සඳහා වූ සරල ක්ෂේත්‍ර සුවිසක් සඳහා +++ පිට බලන්න).

දිග - උපතේදී මි.මී. 200ක් පමණ, වැඩුණු සතුන් මි.මී. 400-600.

හැසිරීම

නිශාචර, හෝමිය සර්පයෙකි. දිවා කාලයේදී කොලරොඩු, කොටන් ආදිය යට හමුවේ. කලබල වූ විට ගර්චය දහර ගසා, හිස ඒ තුළ සකවා ගනී. තෙත් හෝ ජලශ්‍රිත පරිසර ප්‍රියකරන අතර දිගු වේලාවක් වියළි තත්ත්ව වලට නිරාවරනය වූ විට විජලනය (dehydrate) වීමෙන් මිය යා හැක. වරකට බිත්තර 4-7ක් දමයි.

ආහාර

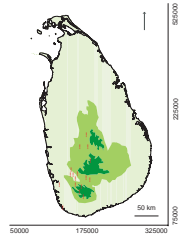
ගෙමිබන්, හුනන්, සිකනලුන්, සහ වෙනත් කුඩා විෂ රහිත සර්පයින්.

විෂ

නිර්විෂැතිය. නමුත් තුවාල වන සේ සපා කෑ හැක.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙරටට ආවේනික සහ අවශිෂ්ට විශේෂයකි. ප්‍රධාන වශයෙන් පහතරට තෙත් කලාපීය ප්‍රදේශවල සහ උප කඳුකර වනාන්තරවල හමුවේ. සමහර අවස්ථාවල මිනිස් වාසස්ථාන ආශ්‍රිතවද දැකිය හැක. ජේලි විසින් 1886දී යාපනය ප්‍රදේශයෙන් මෙම සර්ප විශේෂය වාර්තා කළ බව සඳහන් වුවද [60], මෙම විශේෂය ප්‍රියකරන පරිසර තත්ත්ව සැලකීමේදී එම වාර්තාව පිළිගැනීම අපහසුය. (කන්නෙලිය, මහනුවර, පුත්තලමය, මාතලේ, සිංහරාජ, ගාල්ල, මතුගම, කහවත්ත, රත්නපුර, බලංගොඩ, සිරිපාද, හිලිමලේ, කුරුවිට, එරත්ත, කලුවන, පැලවත්ත, නියාපේ). IUCN SL – TR.

Chrysopelea ornata sinhaleya (Deraniyagala, 1945)

පොල්මල් කරවලා/ මල් සරා Ornate Flying Snake

මහේන්ද්‍ර (1984) දක්වා ඇති පරිදි Constable (1949) මෙන්ම Mertens (1965)ද මෙම උප විශේෂය ප්‍රතික්ෂේප කර ඇති අතර, මෙය *C. ornata ornata* උප විශේෂයම බව සඳහන් කර ඇත.

හඳුනා ගැනීම

දේහය - දිග, සිහින්, පාර්ශ්විකව පැතලි දේහය. පැහැදිලි ගෙලක් සහිත, පෙයාර්ස් ගෙඩියක නැඹය ගත් (pear-shaped), පෘෂ්ඨවේදීයව පැතලි හිස. පළල්ව වටකුරු වූ හොම්බ. වටකුරු කණිනිකාවක් සහිත විශාල ඇස්. තරමක් විශාල නාස් විවර. දිගු, ග්‍රාහක වලිගය.

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 17-19; ඉතා සියුම් නොතලයක් සහිත හෝ සුමුදු, නමුත් අග්‍රස්ථ පිදුයක් සහිත දේහ කොරල; උදරීය කොරල 204-235 (අටනියක් (notch) සහිත තියුණු පාර්ශ්වික දාරයක් (lateral ridge) සහිතය); අවසාන උදරීය කොරලය (පූර්ව ගුද කොරලය) බෙදි ඇත; බෙදුණු ගුද කොරලය; පෞච්ඡ උදරීය කොරල 116-138 (බෙදි ඇත. ද්විපාර්ශ්වික කිලක සහිතය). තුණ්ඩ කොරලය ඝන්ඨාකාරය (bell-shaped); අධ්‍යක්ෂිත කොරල, ලලට කොරලය තරම් දිගුය; බෙදුණු නාස් කොරලය; දිගු ලොරියල් කොරලය; පූර්ව අක්ෂි වලක කොරල 1: අපර අක්ෂි වලක කොරල 2: ශංඛක කොරල 2+2: බොහෝවිට අධ්‍යධර කොරල 9 (4-6 වන කොරල ඇස හා ස්පර්ශ වේ); යටි අධරීය කොරල 6.

වර්ණය - පෘෂ්ඨයේ කළු හරස් පටි සහිත කහ-කොළ හෝ ලා කොළ ගර්චය. මෙම කළු පැහැ පටි අතර පිහිටන නිවැස් වකක් හැර වකක, තැඹිලි (සිරුරේ පූර්ව භාගයේදී) හෝ රතු (සිරුරේ අපර භාගයේදී) පුල්ලිය බැගින් පෘෂ්ඨයේ පිහිටයි. ඇතැම් සතුන්ගේ කහ-කොළ හෝ ලා කොළ පැහැය වඩාත් කැපී පෙනේ. පෘෂ්ඨයේ කළු හරස් පටි සහිත කහ පැහැති හිස. ඇස හරහා දිවෙන කළු පැහැ පටියකි. කළු පාර්ශ්වික තිත් සහිත ලා කොළ හෝ කහ උදරය. පැටවුන්ගේ කළු පැහැය ඉතා ප්‍රමුඛව පිහිටයි.

දිග - උපතේදී මි.මී. 100-250, වැඩුණු සතුන් මි.මී. 800-1200.

හැසිරීම

දිව්වලය, වෘක්ෂීය වන අතර තම තියුණු පාර්ශ්වික නොතල සහිත උදරීය කොරල යොදාගෙන ඉතා හොඳින් ගස් නැගීමේ මෙන්ම ගස් මත සංචරණය කිරීමේ හැකියාවද ඇත. ගස් දෙකක් අතර මාරුවීමට සිදුවූ විට හෝ පලායාමට අවශ්‍ය වූ විට, තම දේහය පැතලි කර, ඉහළ සිට පහළට පැන, වාතයේ පාවී යාමේ (glide) හැකියාව ඇත. පැටවුන්හට මේ සඳහා වැඩි හැකියාවක් ඇත. මෙලෙස මීටර් 50-100ක පමණ දුරක් වුවද ගමන් කිරීමේ හැකියාව මොවුන්ට ඇතිමුත් ^[14], ^[103] අහසේදී ගමන් මග වෙනස් කිරීමේ හැකියාවක් නැත ^[92]. ඉතා තියුණු දෘෂ්ටියක් ඇති අතර ඉහළ අහසේ පියාඹන පක්ෂීන් (උකුස්සන් ආදිය) පිළිබඳව මනා අවධානයෙන් පසුවේ ^[93]. කලබල වූ විට කලාතුරකින් සපාකයි. වරකට බිත්තර 6-17ක් දමයි.

ආහාර

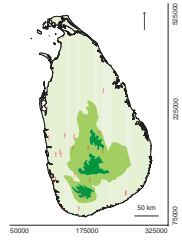
ප්‍රධාන වශයෙන් කුහන් සහ කටුස්සන්. මීට අමතරව වවුලන් සහ මීයන්ද ආහාරයට ගනී. ඇතැම්විට ගොදුර වෙලා, සංඝුවනය කොට මැරුවද, බොහෝවිට ගොදුර පණපිටින් ගිල දමයි.

විෂ

සුළු විෂ්කරිය. කලාතුරකින් සපාකාවද, දෂ්ඨනයකින් පසු කිසිදු සැලකිය යුතු රෝග ලක්ෂණයක් නොපෙන්වයි.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙම උප විශේෂය මෙරටට ආවේනික බව සැලකේ. උප විශේෂයේ දර්ශක තීදර්ශකය ශ්‍රී ලංකා ජාතික කෞතුකාගාරයේ තැම්පත් කර ඇත (NMSL 541). මු.ම.ප.මී. 600ක් පමණ වන තෙක් පිහිටි, තෙත්, අතරමැදි සහ වියළි කලාපවල පහතරට සහ මැදරට ප්‍රදේශ කිහිපයකින් හමුවී ඇත. (නත්තන, කුරුණෑගල. ගාල්ල, සිංහරාජ, කතරගම, අකුරැස්ස, දෙණියාය, බැද්දගම, කැගල්ල, පස්යාල, කළුතර, කුරුවිට, වේයන්ගොඩ, ලබුගම, ගම්පහ, රන්දෙණිගල, කන්තලේ, බලංගොඩ, තබ්බෝව, පුත්තලම, යාල, නකල්ස්).

Chrysopelea ornata sinhaleya මේ සඳහා Ornate Flying Snake

ප්‍රධාන රූපය - කාමාන්තය වර්ණ ප්‍රභේදයේ වැඩුණු සතෙක් (කරුණාභරණ) : වමේ පහළ - මා පැහැති වර්ණ ප්‍රභේදයේ වැඩුණු සතෙක් (වේයන්තොඩා) : වමේ ඉහළ - මෙහෙයුම් අවසාන උදවිය කොටස : දකුණේ පහළ - නිසේ පාර්ශ්වික සමීප රූපය [සියල්ල RS]

Chrysopelea taprobanica Smith, 1943

දකුණු දූව ස්‍රී ලංකා පර්වත පුරුදු පෞච්ඡයා

මුල් කාලයේදී මෙම විශේෂය, මල් සාරාණේ වර්ණ පුරුදු සහ ලෙස සලකන ලදී.

හඳුනා ගැනීම

දේහය - දිගුණි සිහින්, පාර්ශ්විකව පැතලි දේහය. පැහැදිලි ගෙලක් සහිත, පෙයාර්ස් ගෙඩියක හැඩය ගත් (pear-shaped), පෘෂ්ඨාකාරීව පැතලි හිස. පළල්ව වටකුරුවු හොඹිබ. වටකුරු කණිනිකාවක් සහිත විශාල ඇස්. තරමක් විශාල නාස් විවර. දිගු, ග්‍රාහක වලිගය.

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 17: ඉතා සියුම් නොතලයක් සහිත හෝ සුමුදු, නමුත් අග්‍රස්ථ පිදු දෙක බැගින් ඇති දේහ කොරල: උදරීය කොරල 179-214 (අටනියක් (notch) සහිත තියුණු පාර්ශ්වික දාරයක් (lateral ridge) සහිතය); අවසාන උදරීය කොරලය (පුර්ව ගුද කොරලය) බෙදී නැත: බෙදුණු ගුද කොරලය: පෞච්ඡ උදරීය කොරල 102-123 (බෙදී ඇත. තියුණු ද්විපාර්ශ්වික කිලක සහිතය). තුණ්ඩ කොරලය පළල්ය: අධ්‍යක්ෂිත කොරල, ලලාට කොරලයට වඩා තරමක් කෙටිය: බෙදුණු නාස් කොරලය: අන්තර් නාස් කොරල යුගලයකි: දිගු ලොරියල් කොරලය: පුර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල 1: අපර අක්ෂි ඵලක කොරල 2: අධ්‍යධර කොරල 9-10 (4-6වන කොරල ඇස නා ස්පර්ශ වේ): යටි අධරීය කොරල 6.

වර්ණය - පෘෂ්ඨය ව ඔලිව් මිශ්‍ර ලා දුඹුරු හෝ තැඹිලි මිශ්‍ර ලා දුඹුරුය. දැකී සහිත දාර ඇති, කළු හරස් පටි 60-62ක් පමණ දේහය දිගට පිහිටයි. මෙම පටි කහ/සුදු පැහැයෙන් සීමාවී ඇති අතර පාර්ශ්විකව කෙළවර වේ. පෘෂ්ඨය ව කළු හරස් පටි සහිත කහ/ලා දුඹුරු පැහැති හිස. හිස දෙපසින් තද දුඹුරු හෝ කළු සිහින් පටියක් ඇස හරහා විහිදී යයි. උදරීය ව ලා පැහැති වන අතර දෙපස කළු හිත් සහිතය. පෞච්ඡ උදරීය කොරල බොහෝවිට හිත් රහිත වේ.

දිග - උපතේදී මි.මී. 150-200, වැඩුණු සතුන් මි.මී. 600-900.

හැසිරීම

දිවාවරය. වෘක්ෂීය වන අතර තම තියුණු නොතල සහිත උදරීය කොරල යොදාගෙන ඉතා හොඳින් ගස් නැගීමේ මෙන්ම ගස් මත සංචරණය කිරීමේ හැකියාවද ඇත. නමුත් බොහෝවිට හොඹිය ව හමුවේ. මල්සරාට මෙන්ම ඉහළ සිට පහළට පැන, වාතයේ පාවියාමේ (glide) හැකියාව ඇත. අණ්ඩපලාමුප්තාවය දක්වයි.

ආහාර

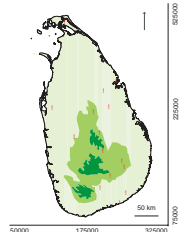
ප්‍රධාන වශයෙන් කටුස්සන්, ගෙම්බන් සහ කුඩා කුරුල්ලන්.

විෂ

සුළු විෂාණිය. නමුත් දෂ්ඨකිරීමකින් පසු කිසිදු සැලකිය යුතු රෝග ලක්ෂණයක් නොපෙන්වයි.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙරටට ආවේනික විශේෂයකි. පහතරට විශාල කලාපයේ සහ අතරමැදි කලාපයේ සමහරක් ප්‍රදේශවල හමුවේ. (බුන්දල, කුරුණෑගල, මොණරාගල, පොළොන්නරුව, රත්දෙනිගල, විල්පත්තු, යාපනය, වැල්ලවාය, හඳපානාගල, කන්තලේ, ත්‍රිකුණාමලය, සිගිරිය, යාල, නකල්ස්, උඩවලවේ). IUCN SL – TR.

Chrysopelea taprobanica දැණීමට දක්නට ලැබෙන Sri Lankan Flying Snake

ප්‍රධාන රූපය - වැඩුණු සතෙක් (ආල) : වමේ පහළ - නිකේ පෘෂ්ඨය සහ පාර්ශ්වික සමීප රූප : දකුණේ පහළ - නොබෙදුණු අවසාන උදරය කොරලය [සැමලේ RS]

Coelognathus helena (Daudin, 1803)

කවකළුවා Trinket Snake

වෝල් (1921)- *Coluber helena* : ස්මිත් (1943), වේලර් (1950), දැරණියගල (1955), ඩී. එච්. ඩී. එච්. ඩී සිල්වා (1980), ඇ. ඩී සිල්වා (1990)- *Elaphe helena*

හඳුනා ගැනීම

දේහය - මධ්‍යම ප්‍රමාණයේ, පෘෂ්ඨිමත් දේහය. තරමක පැහැදිලි ගෙලක් සහිත, පටු, පැහැලි හිස. දිගැති, පළල්ව වටකුරු වූ නොමිඩ. වටකුරු හෝ තිරස් ඉලිප්සාකාර කණිනිකාවක් සහිත තරමක් විශාල ඇස්. ශරීර දිගෙන් 1/5ක් පමණ වන කෙටි වලිගය.

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 25-29; අපර දේහ සහ වලිග කොරල සියුම් නොතලයක් සහිත වන අතර අනෙක්වා සුමුදුය: උදරීය කොරල 210-265; නොබෙදුනු ගුද කොරලය: පෞච්ඡ උදරීය කොරල 73-100 (බෙදුනු). බෙදුනු නාස් කොරල: පුරෝලලාට කොරල, අන්තර් නාස් කොරල මෙන් දෙගුණයක් පමණ විශාලය: පුර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල 1: අපර අක්ෂි ඵලක කොරල 2: ලොරියල් කොරලය පැහැදිලිය, විශාලය: ශංඛක කොරල 2+2, 2+3 හෝ 2+4: අධ්‍යධර කොරල 8-11.

ඵර්ණය - පෘෂ්ඨියව ඔලිව් මිශ්‍ර දුඹුරු හෝ වොක්ලට් දුඹුරු පැහැතිය. සුදු පුල්ලි සහිත කළු හරස් පටි ශරීරයේ පුර්ව කොටසේදී වඩාත් කැපීපෙනෙන ලෙස පිහිටයි. මෙම පටි අතර ප්‍රදේශය සුදු පැහැයට හුරුය. ශරීරයේ අපර කොටසේදී ශරීරය දිගට, පාර්ශ්විකව දිවෙන තද දුඹුරු පටි දෙකකි. ගෙල ප්‍රදේශයේ සහ ඇසට පිටුපසින් පැහැදිලි, කෙටි, කළු පටි කිහිපයක් පිහිටයි. පෘෂ්ඨියව හිසෙහි පාර්ශ්ව කොරල අතර කළු සිතින් ඉරක් ඇත. රන් පැහැ කණිනිකාව. නිලට හුරු කළු පැහැ දිව. උදරීයව කහ මිශ්‍ර සුදු පැහැති වේ.

දිග - උපතේදී මි.මී. 200-250, වැඩුණු සතුන් මි.මී. 500-700 (පිරිමි සතුන් ප්‍රමාණයෙන් කුඩාය).

හැසිරීම

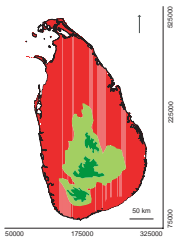
නිශාචර මෙන්ම දිවාවර හැසිරීමද පෙන්වයි. ප්‍රධාන වශයෙන් භෞමිය වුවද වෘක්ෂීයවද හමුවේ. ඉතා විශ්ලී සමයක් හුඹස් සහ ගුල් තුල ගත කරයි. බොහෝවිට පෝඩු වශයෙන් දිවිගෙවයි. කලබල වූ විට ශරීරයේ පුර්ව කොටස දැනගතහොත්, ඇතැම්විට වලිග කෙළවර කොලවමින්, ගෙල පාර්ශ්විකව පැහැලි කර, ඇතුළත කළු පැහැය දිස්වන සේ මුඛය විවර කර, සපා කැමට තැන්කරයි. නමුත් ඉක්මනින් හිලැවෙන සර්පයෙකි. වරකට බිත්තර 6-12 දමයි. බොහෝවිට බිජුලෑමට හුඹස් යොදාගනී.

ආහාර

ප්‍රධාන වශයෙන් මීයන්, ලේනුන්, කටුස්සන් හා ගෙම්බන් ආහාරයට ගනියි. මොවුන්ගේ පැටවුන් කෘමීන්ද ආහාරකොට ගනී. ඇතැම්විට ගොදුර වෙලා, සංකුචනය කොට ගිල දමයි.

විෂ

නිර්විෂැතිය. නමුත් කලාතුරකින් තුවාල වන සේ සපා කැ හැක. සපා කැමකින් අනතුරුව පැය භාගයක් පමණ ලේ ගැලීමක් සහ පැය කිහිපයක ඉදිමීමක් පැවති අවස්ථාවක් වාර්තා වේ [68]. මෙම ගණයට අයත් *Coelognathus radiata* නම් විශේෂයෙන්, ඉලැෆිඩේ කුලයට ලාක්ෂණික වූ විෂ කාණ්ඩයක් වාර්තා වි ඇත [51].

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

තෙත්, අතරමැදි හා විශ්ලී කලාපවල මු.ම.ප.මී. 1000ක් වන තෙත් විහිදුනු පහතරට සහ මැදරට ප්‍රදේශවල, වනාන්තරවල මෙන්ම මිනිස් වාසස්ථාන ආශ්‍රිතවද හමුවේ.

Coelognathus helena (ට්‍රින්කට්) Trinket Snake

ප්‍රධාන රූපය - වැඩුණු සහෙක් (ප්‍රාතික සන්තව රැකුණය) : වමේ ඉහළ - නිසේ පාරිභවික සමීප රූපය : දකුණේ පහළ - කලබල වූ විට දක්වන වර්තාවක් (මනුෂ්‍යව) [සියලුම RS]

ශ්‍රී ලංකාවේ හමුවන කාල්දන්ඩන් (*Dendrelaphis* spp.) හඳුනා ගැනීම සඳහා සරල ක්ෂේත්‍ර සුවිධයක්

1. මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 13. බෙදුනු පෞච්ඡ උදරීය කොරල මැදින්, වලිගයේ දිග අතට කළු ඉරක් පිහිටයි ..... **වයිට් කාල්දන්ඩා *Dendrelaphis caudolineolatus***
මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 15. වලිගයේ මෙවැනි කිසිදු සලකුණක් නැත 2
2. ලොරියල් කොරල නොමැත ..... **ඔලිවර්ගේ කාල්දන්ඩා *Dendrelaphis oliveri***
ලොරියල් කොරල පිහිටයි 3
3. ශරීරයේ පුර්ව කොටසේ කශේ කොරල කහ පැහැතිය, ඒවා පහළම පර්ශුක කොරල වලට වඩා පළලින් අඩුය. ලොරියල් කොරල 1 දිව නිල් සහ කළු පැහැතිය.
..... **තරු කාල්දන්ඩා *Dendrelaphis tristis***
ශරීරයේ පුර්ව කොටසේ කශේ කොරල පර්ශුක කොරල පැහැතිමය, ඒවා පහළම පර්ශුක කොරල වලට වඩා පළලින් වැඩිය. ලොරියල් කොරල 2 දිව රතු පැහැතිය.
..... **පදුරු කාල්දන්ඩා *Dendrelaphis bifrenalis***

Dendrelaphis bifrenalis (Boulenger, 1890)

පදුරු කාල්දණ්ඩා Boulenger's Bronze-back

මෝල් (1921)- *Dendrophis bifrenalis* : සමිත් (1943), චේලර් (1950)- *Ahaetulla bifrenalis*

පදනා ගැනීම

දේහය - පැහැදිලි ගෙලක් සහිත, සිහින්, දිගැටි, සිලින්ඩරාකාර, දේහය. දිගටි පෙට්ටර්ස් ගෙඩියක හැඩති (pear-shaped), පැහැදිලිව පෘෂ්ඨෝදරියව පැතලි වූ හිස. තරමක් දිගු, පැතලි, කෙළවර පළල්ව වටකුරු වූ හොම්බ. වෘත්තාකාර කණිනිකාවක් සහිත විශාල ඇස්. වෘත්තාකාර පාර්ශ්විකව පිහිටි නාස් විවර. මුළු දිගෙන් 1/3ක් පමණ වූ දිගු, ග්‍රාහක වලිගය.

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 15; පැහැදිලි නොතලයක් සහිත උදරීය කොරල 154-176 (අටනියක් (notch) සහිත නියුණු පාර්ශ්වික දාරයක් (lateral ridge) සහිතය); කයේ කොරල පැහැදිලි ලෙස විශාලය: බෙදුනු ගුද කොරලය: පෞච්ඡ උදරීය කොරල 116-176. ලලට කොරලය දිගින්, පාර්ශ්ව කොරල වලට වඩා කෙටිය, නමුත් අධ්‍යක්ෂිත කොරල වලට සමානය: නාස් කොරලය බෙදී ඇත: අන්තර් නාස් කොරල 2: අන්තර් නාස් කොරල, පුරෝලලට කොරල වලට වඩා කෙටිය: පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල 1: අපර අක්ෂි ඵලක කොරල 2: පෙලට පිහිටි ලොරියල් කොරල 2 (මෙම කොරල දෙකේ මුළු දිග නාස් කොරලයේ දිගට වඩා වැඩිය): ගංබක කොරල 1+2 හෝ 2+2: අධ්‍යධර කොරල 9 (5 සහ 6 වැනි කොරල ඇස හා ස්පර්ශ වේ): යටි අධරීය කොරල 6.

ඵර්ණය - පෘෂ්ඨියව ඵ්කාකාර තඹ පැහැති දේහය. ගරිරයේ පූර්ව කොටසේ පාර්ශ්විකව කෙළවර වන, කළු පැහැ ඇල හරස් ඉරි පිහිටයි. පාර්ශ්විකව සිරුර දෙපසින් දික් අතට දිවෙන කහ පැහැ ඉරි දෙකකි. ඇතැම්විට මෙම ඉරි කළු හිත් වලින් මායිම් වී ඇත. හිස තඹ පැහැ වන අතර තොල් වලට ඉහළින් හා හිකට පුද්ගලය කහ/ලා කොළ පැහැතිය. හිස දෙපස, ඇස හරහා ගෙල දක්වා විහිදෙන කළු, පළල් පටිය බැගින් පිහිටයි. රතු පැහැ දිවක් සහිතය. උදරීයව ලා කොළ පැහැයට හුරු කහ පැහැතිය.

දිග - වැඩුණු සතුන් මි.මී. 700-900.

පැතිරීම

දිවාවරය. ප්‍රධාන වශයෙන් වෘක්ෂීය වේ. තම නියුණු නාතල සහිත උදරීය කොරල යොදාගෙන ඉතා හොඳින් ගස් නැගිය හැක. ඉතා ක්‍රියාශීලිය. ඵතරම් කලබල නොවන විශේෂයකි. නමුත් කලබල වූ විට ගරිරය පුම්බා කොරපොතු අතර සම විදහා දක්වයි. වරකට දිගටි බිත්තර 5ක් පමණ ගස් බෙහ තුල දමයි.

ආහාර

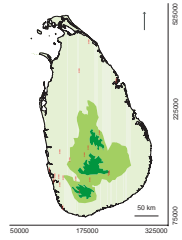
ප්‍රධාන වශයෙන් කටුස්සන්, හුනන් හා ගස් ගෙම්බන්.

විෂ

හිර්විෂැතිය. නමුත් තුවාල වන සේ සපා කෑ හැක.

ව්‍යාප්ති කලාපය, පවුළු ඇති පුද්ගල සහ තත්ත්වය

මෙම විශේෂය මෙරටට ආවේනික ලෙස ඇතැමුන් සැලකුවද [17], [103], ඇතැම් ඉන්දියානු ගුත්ට වලද මොවුන් පිළිබඳව සඳහන් වේ [79]. මෙරට තෙත්, අතරමැදි සහ වියළි කලාපයේ පහතරට සහ මැදරට පුද්ගල කිහිපයකින් වාර්තා වී ඇත. (නකල්ස්, හන්තන, බොල්ගොඩ, සිංහරාජ, වව්නියාව, මුලතිව්, ත්‍රිකුණාමලය, බලංගොඩ, යටියන්තොට, ගාල්ල, වේයන්ගොඩ, ගම්පොල, පුනගල, බෙල්ලන්විල, කළුතර, රත්නපුර, මතුගම, තොරණ, මුලත්සිංහල, කොස්ලන්ද).

Dendrelaphis bifrenalis පළොරු බාල්දෙණිය *Boulenger's Bronze-back*
වම සහ දකුණේ ඉහළ - වැඩුණු සතෙක් (ශ්‍රීනිගර්සේන) [DK] : දකුණේ පහළ - හිසේ පාර්ශ්වික සමීප රූපය [MW]

Dendrelaphis caudolineolatus (Gunther, 1869)

වර්ග කාලදක්ඛා Striped-tailed Bonze-back

චෝල් (1921)- *Dendrophis caudolineolatus* : ස්මිත් (1943)- *Ahaetulla caudolineolata* : වේලර් (1950)- *Ahaetulla caudolineolatus*

හඳුනා ගැනීම

දේහය - පැහැදිලි ගෙලක් සහිත, සිහින්, දිගැටි, සිලින්ඩරාකාර, දේහය. දිගටි පොඳරස් ගෙඩියක හැඩති (pear-shaped), පැහැදිලිව පෘෂ්ඨයට පැතලි වූ හිස. තරමක් දිගු, පැතලි, කෙළවර පළල්ව වටකුරු වූ හොඹිම. වෘත්තාකාර කණිනිකාවක් සහිත විශාල ඇස්. වෘත්තාකාර පාර්ශ්විකව පිහිටි නාස් විවර. මුළු දිගෙන් 1/3ක් පමණ වූ දිගු, ග්‍රාහක වලිගය.

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල ජේලි 13: දේහයේ අපර භාගයේදී දේහ කොරල ජේලි 9 දක්වා අඩුවේ: උදරීය කොරල 148-175 (අටනියක් (notch) සහිත තියුණු පාර්ශ්වික දාරයක් (lateral ridge) සහිතය): බෙදුනු ගුද කොරලය: පෞච්ඡ උදරීය කොරල 108-129 (බෙදි ඇත, තියුණු පාර්ශ්වික දාරයක් සහිතය). ලලාට කොරලය දිගින්, පාර්ශ්ව කොරල වලට වඩා කෙටිය, නමුත් අධ්‍යක්ෂිත කොරල වලට සමානය: නාස් කොරලය බෙදි ඇත: අන්තර් නාස් කොරල 2: පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල 1: අපර අක්ෂි ඵලක කොරල 2: ලොරියල් කොරල 1: ශංඛක කොරල 1+2: අධ්‍යධර කොරල 8-9 (4 සහ 5 හෝ 5 සහ 6 ඇස හා ස්පර්ශ වේ).

වර්ණය - පෘෂ්ඨයට බලවී මිශ්‍ර තඹ හෝ තැඹිලි මිශ්‍ර තඹ පැහැති දේහය. ශරීරයේ පූර්ව කොටසේ පාර්ශ්විකව කෙළවර වන, කළු පැහැ ඇල හරස් ඉරි පිහිටයි. ඇස හරහා දිවෙන තද පැහැති සිහින් පටියකි. එම පටියට ඉහළ ප්‍රදේශය තඹ මිශ්‍ර දුඹුරු පැහැතිය. ඊට පහළින් පිහිටි තොල් හා නිකට ප්‍රදේශය කහ/සුදු පැහැතිය. ඉහළ තොල් ඉදිරිපස කොරල තද පැහැ කොරල මූල (scale bases) සහිතය. උදරීයව ලා පැහැතිය. පෞච්ඡ උදරීය කොරලවල සහ අවසන් උදරීය කොරල කිහිපයේ, වලිගය දිග අතට දිවෙන කළු පැහැ රේඛාවක් පිහිටයි.

දිග - වැඩුණු සතුන් මි.මී. 650-950.

හැසිරීම

දිවාවරය. ප්‍රධාන වශයෙන් වෘක්ෂීය වුවද භෞමියවද හමුවේ. තම තියුණු නොතල සහිත උදරීය කොරල යොදාගෙන ඉතා හොඳින් ගස් නැගිය හැක. ක්‍රියාශීලිය නමුත් එතරම් කලබල නොවන විශේෂයකි. කලබල වූ විට ශරීරයේ පූර්ව කොටස පාර්ශ්විකව පැතලි කරයි. වරකට ඉතා දිගටි බිත්තර 3-6ක් දමයි.

ආහාර

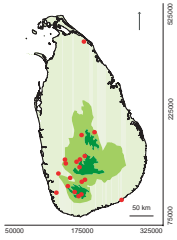
ප්‍රධාන වශයෙන් කටුස්සන්, නූනන් හා ගස් ගෙම්බන්.

විෂ

නිරවිෂැතිය. නමුත් කලාතුරකින් තුවාල වන සේ සපා කැ හැක.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

තෙත් සහ අතරමැදි කලාපයේ පහතරට සහ මැදරට ප්‍රදේශවල හමුවේ. (කන්තෙලිය, නකල්ස්, මාතලේ, සිංහරාජ, ශ්‍රී පාද අඩවිය, ගිනිගත්තේන, බලංගොඩ, යටියන්තොට, උඩුගම, ඌරාගල, නුනුවෙල, කොත්මලේ, කුකුලෙගහ, දැරණියගල, දෙනියය, ඉංගිරිය, රත්නපුර). නමුත් මුලතිව් ප්‍රදේශයෙන් හමු වූ නිදර්ශකයක්ද ඇත ^[44]).

Dendrelaphis caudolineolatus වර්ගී කාල්දේණ්ඩා) **Striped-tailed Bonze-back**

ප්‍රධාන රූපය - වැඩුණු සතෙක් (නකල්) : වමේ ඉහළ - පැරවෙහි (කන්හෙලිය) : දකුණේ පහළ - පොච්චි පදවිය කොටලවල සහ අවසන් පදවිය කොටල කිහිපයේ ඇති කපි පැහැ වේදාන [සියල්ල RS]

Dendrelaphis oliveri (Taylor, 1950)

ඔලිවර්ගේ කාල්දණ්ඩා/ මළේ කාල්දණ්ඩා Oliver's Bronze-back

ටේලර් (1950)- *Ahaetulla oliveri*

හඳුනා ගැනීම

දේහය - පැහැදිලි ගෙලක් සහිත, සිහින්, දිගැටි, සිලින්ඩරාකාර, දේහය. දිගටි පොයාර්ස් ගෙඩියක නැඬිති (pear-shaped), පැහැදිලිව පෘෂ්ඨෝදරියව පැතලි වූ හිස. තරමක් දිගු, පැතලි, කෙළවර පළල්ව වටකුරු වූ හොඹිබ. වෘත්තාකාර කණිනිකාවක් සහිත විශාල ඇස්. වෘත්තාකාර පාර්ශ්විකව පිහිටි නාස් විවර. මුළු දිගෙන් 1/3ක් පමණ වූ දිගු වලිගය.

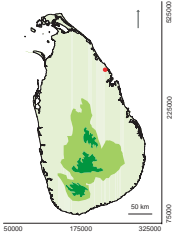
කොරල - මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 15: උදරීය කොරල 173 (අටනියක් (notch) සහිත තියුණු පාර්ශ්වික දාරයක් (lateral ridge) සහිතය: බෙදුණු ගුද කොරලය: පෞච්ඡ උදරීය කොරල 134 (බෙදුණු). ලොරියල් කොරල නොමැත (මෙරට අනෙක් කාල්දණ්ඩන් විශේෂ තුනේම ලොරියල් කොරල පිහිටයි): නාස් කොරල දිගටිය, බොහෝදුරට බෙදී ඇත (අපර කොටස විශාලය): පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල 1 (විශාලය, ලලාට කොරලය හා ස්පර්ශ වේ): පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරලය, ලලාට කොරලය හා ස්පර්ශ වේ: අපර අක්ෂි ඵලක කොරල 2: ශංඛක කොරල 1+1+3: අධ්‍යධර කොරල 9 (4-6 ඇස හා ස්පර්ශ වේ): යටි අධරීය කොරල 10.

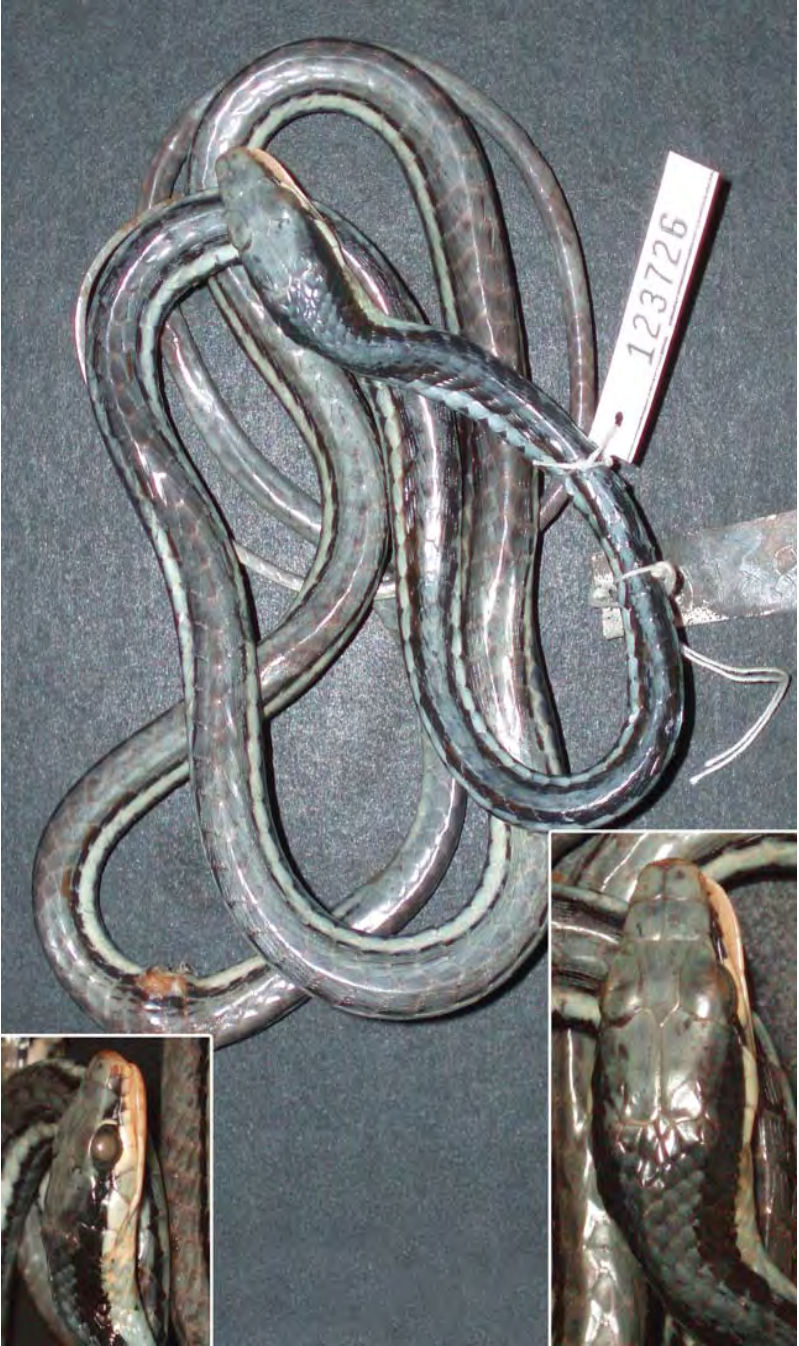
වර්ණය - පෘෂ්ඨියව තඹ මිශ්‍ර අළු. කළු දාර සහිත ලා පැහැති පටි 2ක් පාර්ශ්විකව හිසේ සිට වලිගය තෙක් දිව යයි. උදරීයව ක්‍රීම් පැහැයට හුරු සුදුය. වලිගය තඹ මිශ්‍ර අළු.

දිග - දර්ශක නිදර්ශකය මි.මී. 756.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙරටට ආවේනික විශේෂයක් ලෙස සැලකේ. 1944දී ටේලර් විසින් ත්‍රිකුණාමලයට සැතපුම් 12ක් උතුරින් පිහිටි වෙරළාසන්න පෙදෙසකින් සොයාගත් එක් නිදර්ශකයක් පමණක් ඇත (Taylor, 1950). වර්තමානයේ මෙම දර්ශක නිදර්ශකය ඇමෙරිකාවේ Field Museum of Natural History කෞතුකාගාරයේ තැම්පත් කර ඇත (FMNH 123726). ඉන්පසුව පුත්තලම ප්‍රදේශයේ ආනයිවිඵ්ඵව අභය භූමිය (Annaiwilundawa Sanctuary) ආශ්‍රිතව වාර්තා වාර්තා වූ බව, මධ්‍යම පරිසර අධිකාරියේ තෙත්බිම් වාර්තාවක ^[109] සඳහන් වුවද, මෙම වාර්තාව පිලිගැනීමට තරම් සාක්ෂි ඉදිරිපත් කර නොමැත.IUCN SL – TR.

Dendrelaphis oliveri **ඔලිවර්ගේ නැල්දැණිමා** **Oliver's Bronze-back**
 ප්‍රධාන රූපය - දර්ශන නිදර්ශනය (FMNH 123726) : වමේ ඉහළ - නිගේ පාර්ශ්වික සමීප රූපය : වමේ පහළ - නිගේ පාර්ශ්වීය සමීප රූපය
 [සැමලේ AR]

Dendrelaphis tristis (Daudin, 1803)
තුරු කාල්දණ්ඩා Common Bronze-back
ස්මිත් (1943), ටේලර් (1950)- *Ahaetulla tristis*

හඳුනා ගැනීම

දේහය - පැහැදිලි ගෙලක් සහිත, සිහින්, දිගැටි, සිලින්ඩරාකාර, දේහය. දිගටි පෙයාර්ස් ගෙඩියක නැඩිති (pear-shaped), පැහැදිලිව පෘෂ්ඨාකාරීව පැහැලි වූ හිස. තරමක් දිගු, පැහැලි, කෙළවර පළල්ව වටකුරු වූ නොමිඩ. වෘත්තාකාර කණිනිකාවක් සහිත විශාල ඇස්. වෘත්තාකාර පාර්ශ්විකව පිහිටි නාස් විවර. මුළු දිගෙන් 1/3ක් පමණ වූ, දිගු, ග්‍රාහක වලිගය.

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 15: සුමුදු, ඇඟුස්ට් පිදුයක් සහිත පර්ශුක කොරල: ගෙල ආශ්‍රිතව මදක් විශාල වූ කශේ කොරල පිහිටයි: උදරීය කොරල 150-205 (අටහියක් (notch) සහිත තියුණු පාර්ශ්වික දාරයක් (lateral ridge) සහිතය): බෙදුනු ගුද කොරලය: පෞච්ඡ උදරීය කොරල 105-152 (බෙදි ඇත. තියුණු පාර්ශ්වික දාරයක් සහිතය). ලලාට කොරලය දිගින් පාර්ශ්ව කොරල වලට වඩා කෙටිය, නමුත් අධ්‍යක්ෂිත කොරල වලට සමානය: බෙදුනු නාස් කොරල: අන්තර් නාස් කොරල 2: පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල 1: අපර අක්ෂි ඵලක කොරල 2: ලොරියල් කොරල 1 (මෙම කොරල නාස් කොරලය තරම්ම දිගුය): ශංඛක කොරල 2+2: අධ්‍යධර කොරල 9 (5 සහ 6 කොරල ඇස හා ස්පර්ශ වේ).

වර්ණය - පෘෂ්ඨීයව තඹ මිශ්‍ර දුඹුරු හෝ දම් පැහැයට හුරු දුඹුරු පැහැතිය. පාර්ශ්විකව සිරුර දිගට දිවෙන අපැහැදිලි කළු පැහැ දාරයකි. ශරීරයේ පූර්ව කොටසේ පාර්ශ්විකව කෙළවර වන, කළු පැහැ ඇල හරස් ඉරි පිහිටිය හැක. ඇස හරහා දිවෙන තද පැහැති පටියකි. තොල් සහ ශරීරයේ පූර්ව කොටසේ කශේ කොරල කහ පැහැතිය. ඉහළ තොල් ඉදිරිපස කොරල තද පැහැ කොරල මුල සහිතය. තද නිල් සහ කළු පැහැ දිවක් සහිතය. ඇසේ තාරු මණ්ඩලය රන්වන් පැහැතිය.

දිග - උපතේදී මි.මී. 150ක් පමණ, වැඩුණු සතුන් මි.මී. 700-900.

හැසිරීම

දිවාවර වන අතර දිවා මැදියම් කාලයේදීද සැරිසරයි. ප්‍රධාන වශයෙන් වෘක්ෂීය වුවද නොමිසවද හමුවේ. තම තියුණු නොතල සහිත උදරීය කොරල යොදාගෙන ඉතා නොදිත් ගස් නැගිය හැක. එසේම ගස් අතර සැලකිය යුතු දුරක් පැනීමේ හැකියාවද ඇත. ඉතා ක්‍රියාශීලිය. බොහෝ අවස්ථාවන්හිදී හිස වනමින් සිටිනු දැකිය හැක. කලබල වූ විට ශරීරය පුම්බා කොරපොතු අතර නිල් පැහැ සම පෙන්වයි. තරමක් ප්‍රකෝපශීලී සර්පයෙකු වන අතර සපා කැමට තැත්කරයි. වරකට ඉතා දිගටි බිත්තර 6-8ක් පමණ ගස් බෙහයක හෝ දිරාපත් වන කොලරොඩු අතර දමයි.

ආහාර

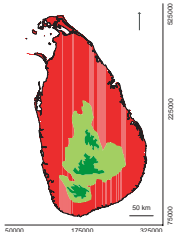
ප්‍රධාන වශයෙන් ගෙම්බන්, කටුස්සන් සහ හුනන්. ඊට අමතරව කුඩා පක්ෂීන් සහ පක්ෂි බිත්තරද ආහාරයට ගනී. ඇතැම්විට තරමක දුරක සිට ගොදුර දෙසට පැන එය අල්ලා ගැනීම සිදු කරයි. ඉතා තියුණු දෘෂ්ටිය හේතුවෙන් නොසෙල්වී සිටින ගොදුරු පවා හඳුනා ගත හැක.

විෂ

නිර්විෂැතිය. නමුත් තුවාල වන සේ සපා කැ හැක. සපා කැමකින් අනතුරුව දින තුනක් පමණ අදාළ ස්ථානය ඉදිමි පැවති අවස්ථාවක් වාර්තා වේ ¹⁹⁴¹.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

තෙත්, අතරමැදි, විශාල සහ අර්ධ ශුෂ්ක කලාපවල මු.ම.ප.මී. 750ක් වන තෙක් පිහිටි පහතරට සහ මැදරට ප්‍රදේශවල, වනාන්තර මෙන්ම මිනිස් වාසස්ථාන ආශ්‍රිතවද හමුවේ.

දන්ද්‍රෙලැප්හිස් ත්‍රිස්ටිස් (සාමාන්‍ය බ්‍රොන්ස්-බැක්) Common Bronze-back

ප්‍රධාන රූපය - වැඩුණු සතෙක් (ගන්නාත) : වමේ ඉහළ - කොරළොතු අඟර තීල් පැහැ සම සහ, දකුණේ ඉහළ - එය විදහා දක්වන සන්නිවේදයක් : වමේ පහළ - හිසේ පෘෂ්ඨීය සහ පාර්ශ්වික සමීප රූප [සියල්ල RS]

Dryocalamus gracilis (Gunther, 1864)

මීගැට කරවලා Gunther's Slender Bridal Snake

හඳුනා ගැනීම

දේහය - රදනකයින්ට බොහෝ සමානයි. කුඩා, සිහින්, සිලින්ඩරාකාර ඒකාකාර දේහය. ඇස් මට්ටමේදී වැඩිම පළලක් සහිත, පෘෂ්ඨෝදරීයව පැතලි, ඕවලාකාර හිස. හොමිබ කෙටිය, අග තරමක් පටු වී ඇත. ඇස විශාලය, සිරස් කණිනිකාවක් සහිතය. කුඩා නාස් විවර පාර්ශ්විකව පිහිටයි. වලිගය දිගුය.

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 15: දේහ කොරල සුමටය: උදරීය කොරල 199-243 (ත්‍රියුණු පාර්ශ්වික ද)රයක් (lateral ridge) සහිතය): නොබෙදුනු ගුද කොරලය (කලාතුරකින් බෙදී තිබිය හැක): පෞච්ඡ උදරීය කොරල 75-87 (බෙදුනු). නාස් කොරලය දෙකට බෙදී ඇත: අන්තර් නාස් කොරල යුගලයකි, ඒවා පුරෝලලාට කොරල වලට බොහෝදුරට ප්‍රමාණයෙන් සමානයි: පුරෝලලාට කොරලය, අන්තර් නාස්, අපර නාස්, ලොරියල්, පූර්ව අසම් ඵලක සහ අධ්‍යක්ෂිත කොරල හා ස්පර්ශ වේ: ලොරියල් කොරලය දිගටිය: ලොරියල් කොරලය, ඇස හා ස්පර්ශ වන අතර, ඊට ඉහළින් ඇතැම් විට කුඩා පූර්ව අසම් ඵලක කොරලය ඇත: පූර්ව අසම් ඵලක කොරල 1: අපර අසම් ඵලක කොරල 2-3: ශංඛක කොරල 2+2 හෝ 2+3: අධ්‍යධර කොරල 7 (3 සහ 4 වන කොරල ඇස හා ස්පර්ශ වේ): යටි අධරීය කොරල 5.

වර්ණය - පෘෂ්ඨීයව තද දුඹුරු හෝ කළු. සුදු හෝ කහ හරස් පටි 35-50 පමණ දේහය දිගට, වලිගය කෙළවර තෙක් පිහිටයි. මෙම පටිවල මැද කොටස දුඹුරු පැහැවන අතර පටි උදරයට ලංවත්ම පළලින් වැඩිවේ. ඵසේම ඒවා ගරිරයේ පූර්ව කොටසේදී පැහැදිලිවද, අපර කොටසේදී තරමක් අපැහැදිලිවද (වඩාත් විහිදී) පිහිටයි. ගෙල වටා සුදු හෝ කහ පටියකි. උඩුතොල සුදු පැහැතිය. උදරීයව සුදු හෝ කහ. (ගටීර වර්ණයෙන් සත්‍ය කරවලුන්ට (*Bungarus* spp.) බෙහෙවින් සමාන වන මුත්, කරවලුන්ගේ කයේ කොරල පැහැදිලි ලෙස විශාල හා ෂඩාශ්‍රාකාර විවෘත පෞච්ඡ උදරීය කොරල නොබෙදී තිබීම සහ හිස වඩාත් කුඩා වීම වැනි ලක්ෂණ මගින්, සත්‍ය කරවලුන්, මීගැට කරවලාගෙන් වෙන්කොට හඳුනා ගත හැක. සුදු පැහැ හරස් පටි සහිත කළු පැහැ දේහ ඇති සර්පයින් හඳුනා ගැනීම සඳහා වූ සරල ක්ෂේත්‍ර සුවිසක් සඳහා +++ පිට බලන්න).

දිග - වැඩුනු සතුන් මි.මී. 450-500. (මීගැට කරවලාගේ මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 15ක්ද, නොබෙදුනු ගුද කොරලයක් සහ දෙකට බෙදුනු නාස් කොරලයක්ද පිහිටීමෙන්, ගැට කරවලාගෙන් වෙන්කොට හඳුනා ගත හැක.)

හැසිරීම

නිශාචරය. ප්‍රධාන වශයෙන් භෞමිය වුවද, හොඳින් ගස් නැගීමේ හැකියාවද ඇත. වරකට බිත්තර 3-4ක් පමණ දැමයි [79].

ආහාර

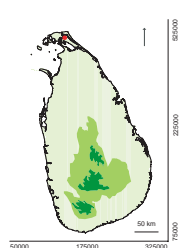
ප්‍රධාන වශයෙන් සීතනලුන් ඇතුළු භෞමිය කටුස්සන් [79].

විෂ

නිර්විෂැතිය.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

ශ්‍රී ලංකාව තුළ ඉතා දුර්ලභ සර්පයෙකි. 1888දී හේලි (Haly) විසින් ශාපනය ප්‍රදේශයෙන් නිදර්ශක දෙකක් වර්තා කර ඇත (ඵවකට භාවිතා කළ *Odontomus fergusonii* යන නමින්) [44]. දැනට ශ්‍රී ලංකා කෞතුකාගාරයේ අංක NMSL 2003.2.1 නමින් තැම්පත් කර ඇති, 2002දී කුරුණෑගල දිස්ත්‍රික්කයේ අඹන්පොළ ප්‍රදේශයෙන් සොයාගත් බව සඳහන් නිදර්ශකය [83] *D. gracilis* නොව *D. nympha* විශේෂයට අයත් වේ. ඉන්පසුව දඹුල්ල ප්‍රදේශයෙන් සොයාගත් නිදර්ශක පහක් ගැනද සඳහන් වුවද [38] මෙම නිදර්ශකද තහවුරු කළ යුතුව ඇත. IUCN SL

- TR.

Dryocalamus gracilis **බොම්බේ කුණ්ඨරා** **Gunther's Slender Bridal Snake**
 වගේ ප්‍රධාන රූපය - BNHS 1263 නිදර්ශකය : වගේ පහළ - බිහිවූ ද්විපාර්ශ්වික දාරයක් සහිත උදරීය කොටල : දකුණේ ඉහළ - නිශේ පෘෂ්ඨීය සමීප රූපය : දකුණේ මැද - නිශේ පාර්ශ්වික සමීප රූපය : දකුණේ පහළ - නොබෙදුණු ගුද කොටලය [සියල්ල RS]

Dryocalamus nympha (Daudin, 1803)

ගැට කරවලා Common Bridal Snake

හඳුනා ගැනීම

දේහය - රදනකයින්ට බොහෝ සමානයි. කුඩා, සිහින්, සිලින්ඩරාකාර ඒකාකාර දේහය. ඇස් මට්ටමේදී වැඩිම පළලක් සහිත, පෘෂ්ඨයේදී වටා පැතලි, ඕවලාකාර හිස. නොමිඩ කෙටිය, අග තරමක් පටු වී ඇත. ඇස් විශාලය, සිරස් කණිනිකාවක් සහිතය. කුඩා නාස් විවර පාර්ශ්විකව පිහිටයි. වලිගය දිගුය.

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල ජේලි 13: දේහ කොරල සුමටය: උදරීය කොරල 200-243 (පාර්ශ්වික දුරයක් (lateral ridge) සහිතය): බෙදුනු ගුද කොරලය: පෞච්ඡ උදරීය කොරල 65-88 (බෙදුනු). නාස් කොරලය නොබෙදී හෝ නාස් විවරයට පහළින් අර්ධ වශයෙන් බෙදී හෝ ඇත: අන්තර් නාස් කොරල යුගලයකි, ඒවා පුරෝලලාට කොරල වලට වඩා කුඩාය: පුරෝලලාට කොරලය, අන්තර් නාස්, අපර නාස්, ලොරියල්, පූර්ව අක්ෂි ඵලක සහ අධ්‍යක්ෂිත කොරල හා ස්පර්ශ වේ: ලොරියල් කොරලය දිගටිය: පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල 1-2: අපර අක්ෂි ඵලක කොරල 2: ශබ්ක කොරල 2+2: අධ්‍යක්ෂිත කොරලය, ලලාට කොරලය තරම් දිගුය: අධ්‍යධර කොරල 6-7 (3 සහ 4 වන කොරල ඇස හා ස්පර්ශ වේ): යටි අධරීය කොරල 7-8 (5 වන කොරලය විශාලය).

වර්ණය - පෘෂ්ඨය ව තද දුඹුරු හෝ කළු. සුදු හෝ කහ හරස් පටි 35-50 පමණ දේහය දිගට, වලිගය කෙළවර තෙක් පිහිටයි. මෙම පටිවල මැද කොටස දුඹුරු පැහැවන අතර පටි උදරයට ලංවත්ම පළලින් වැඩිවේ. එසේම ඒවා ගරිරයේ පූර්ව කොටසේදී පැහැදිලිවද, අපර කොටසේදී තරමක් අපැහැදිලිවද (වඩාත් විහිදී) පිහිටයි. ගෙල වටා සුදු හෝ කහ පටියකි. උඩුතොල සුදු පැහැතිය. උදරීයව සුදු හෝ කහ. (ගට්ටර වර්ණයෙන් සත්‍ය කරවලුන්ට (*Bungarus* spp.) බෙහෙවින් සමාන වන මුත්, කරවලුන්ගේ කයේ කොරල පැහැදිලි ලෙස විශාල හා ෂඩාශ්‍රාකාර වීම, පෞච්ඡ උදරීය කොරල නොබෙදී තිබීම සහ හිස වඩාත් කුඩා වීම වැනි ලක්ෂණ මගින්, සත්‍ය කරවලුන්, ගැට කරවලාගෙන් වෙන්කොට හඳුනා ගත හැක, සුදු පැහැ හරස් පටි සහිත කළු පැහැ දේහ ඇති සර්පයින් හඳුනා ගැනීම සඳහා වූ සරල ක්ෂේත්‍ර සුවිශේෂ සඳහා +++ පිට බලන්න).

දිග - උපතේදී මි.මි. 10-15, වැඩුණු සතුන් මි.මි. 300-450.

(ගැට කරවලාගේ මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල ජේලි 13ක්ද, බෙදුනු ගුද කොරලයක් සහ නොබෙදුනු හෝ අර්ධ වශයෙන් බෙදුනු නාස් කොරලයක්ද පිහිටීමෙන්, මීගැට කරවලාගෙන් වෙන්කොට හඳුනා ගත හැක.)

හැසිරීම

නිශාචරය. දිවාකල කොලරොඩු අතර ගෙවයි. ප්‍රධාන වශයෙන් භෞමිය වුවද හොඳින් ගස් නැගීමේ හැකියාවද ඇත. කලබල වූ විට දේහය දහර ගසාගෙන ගලී වේ. කුනන් සොයා ඇතැම් විට නිවාස තුළටද ඇතුල් වේ.

ආහාර

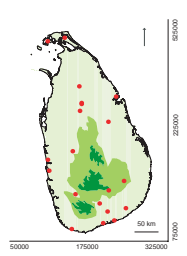
ගෙම්බන්, කුනන්, සිකනලුන් සහ කුඩා උරග බිත්තර.

විෂ

නිර්විෂැතිය. සපා කෑමට නොපෙළුමේ.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

පහතරට තෙත් සහ වියළි කලාපවල දක්නට ලැබේ. සමහරවිට මිනිස් වාසස්ථානවලට ඇතුල් වෙයි. (රත්නපුර, උඩවලවේ, යාපනය, වව්නියාව, අනුරාධපුරය, මීගමුව, වෙන්තපුව, ත්‍රිකුණාමලය, කොග්ගල, නව්වදුව, යාල, මොණරාගල, සුවිසාවැව, හම්බන්තොට, බුන්දල, කොස්ලන්ද, කුරුණෑගල, පොළොන්නරුව.). යාපනය අර්ධද්වීපයේ නයිනිවි දූපතින්ද වාර්තා වී ඇත [41]. IUCN SL – TR

Dryocalamus nympha ගැටුණු සර්පයා **Common Bridal Snake**

වමේ ප්‍රධාන රූපය - වැඩිහිටි සතෙක් [DK] : වමේ පහළ - දැව්පාර්ශ්වික ද්‍රාවයක් සහිත උදරීය කොටල : දකුණේ ඉහළ - නිශේ පැහැදිය සමීප රූපය : දකුණේ මැද - නිශේ පාර්ශ්වික සමීප රූපය : දකුණේ පහළ - බෙදුණු ගුද කොටලය [අනෙක් සියල්ල RS]

Gerarda prevostiana (Eyroux & Gervais, 1837)

ප්‍රෙවෝස්ටියේ දිය බර්තා/ කඩොලාන දිය බර්තා/ දිය වර්තය
Gerard's Water Snake/ Glossy Marsh Snake

වෝල් (1921), ස්මිත් (1943)- *Gerardia prevostiana*

හඳුනා ගැනීම

දේහය - මධ්‍යම ප්‍රමාණයේ, පෘෂ්ඨමත්, සිලින්ඩරාකාර දේහය. දේහයේ මැද කොටස තරමක් මහතින් වැඩිය. මද වශයෙන් පැහැදිලි ගෙලක් සහ මොට. තරමක් දිගු හොම්බක් සහිත හිස. සිරස්ව ඉලිප්සාකාර කණිනිකාවක් සහිත, වඩාත් පෘෂ්ඨීයව පිහිටි කුඩා ඇස්. ජේෂ්මය තැල්ලකින් (muscular flap) වැසිය හැකි, පටු, පෘෂ්ඨීයව පිහිටි නාස් විවර. උල් කෙළවරක් සහිත කෙටි වලිගය.

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ තරස් කොරල ජේලි 17: පෘෂ්ඨීය දේහ කොරල සුමුදුය: උදරීය කොරල 144-158: බෙදුනු ගුද කොරලය: පෞච්ඡ උදරීය කොරලය 29-36 (බෙදුනු). තුණ්ඩ කොරලය වෙනත් කොරල පහක් හා ස්පර්ශ වේ: අධ්‍යක්ෂිත කොරලයට වඩා පළල් වූ ලලට කොරලය: පුරෝලලට කොරල පළල්ය: පාර්ශ්ව කොරල, ලලට කොරලයට වඩා විශාලය: නාස් කොරල එක් අන්තර් නාස් කොරලයකින් වෙන්වී ඇත: පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල 1: අපර අක්ෂි ඵලක කොරල 2: ලොරියල් කොරල 1: ගංඛක කොරල 1+2 හෝ 2+2: අධ්‍යකර කොරල 7, කලාතුරකින් 8 (4 වැනි කොරලය පමණක් ඇස හා ස්පර්ශ වේ): යටි අධරිය කොරල 7.

වර්ණය - පෘෂ්ඨීයව අළු, දුඹුරු හෝ කොල මිශ්‍ර ඔලිව් පැහැ. ගර්භය දෙපස පහළම පර්ශුක කොරල ජේලි තුන අඳුරු සුදු හෝ ක්‍රිමි පැහැතිය. උදරීය කොරල තද අළු පැහැ වන අතර සුදු දැර සහිතය. තොල් අඳුරු සුදු පැහැ වන අතර තද පැහැති, පැහැදිලි දැර සහිතය. පෞච්ඡ උදරීය කොරල පැහැයෙන් වඩාත් තදය.

දිග - වැඩුණු සතුන් මි.මී. 300-500.

හැසිරීම

ප්‍රධාන වශයෙන් නිශාවර වුවද, දිවා කාලයේදීද ක්‍රියාශීලීය. ජලජවාසීය. අණ්ඩජලාමුජතාවය පෙන්නවන අතර වරකට පැටවුන් 5ක් පමණ බිහිකරයි.

ආහාර

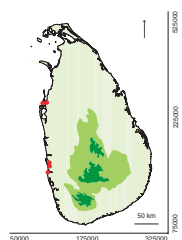
ප්‍රධාන වශයෙන් ක්‍රස්ටේසියාවන්ද (කුනිස්සන්, සැව හටින ලද කකුළුවන් ආදිය), කලාතුරකින් මසුන් හා වෙනත් කුඩා ජලජ සතුන්ද ආහාරයට ගනී. අන් සර්පයින් මෙන් නොව මොවුන් තම නොදුර කැබලි වලට කඩා, කොටස් වශයෙන් ශිලදමයි [64].

විෂ

සුළු විෂතිය. ඩුවනෝයි ග්‍රන්ථියක් සහ ඔපිස්තෝග්ලයිපස් වර්ගයේ දළ පිහිටයි.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

ශ්‍රී ලංකාවෙන් මෙතෙක් හමුවී ඇත්තේ නිදර්ශක පහක් පමණි [95]. එනම්, එච්. එච්. ෆ්‍රැන්කල් 1886දී කැළණි ගඟෙන්ද [60], කෝ කෝ ගඟ (Ko Ko Gyi) විසින් 1970දී උතුරු මැද පළාතෙන්ද [58], මංගල බි සිල්වා සහ පද්මා බි සිල්වා විසින් 1985දී කල්පිටිය ප්‍රදේශයේ කල ඔයෙන්ද [40], ඩෙනි පුරේජ් (Deni Porej) 1997දී මුතුරාජවෙලින්ද [84], ධර්ම ශ්‍රී කණ්ඩම්බි විසින් 1999දී මිහමුවේ දූව ප්‍රදේශයෙන්ද [94], සොයගත් නිදර්ශකයි. IUCN SL – TR.

Gerarda prevostiana පෙවෝස්ටියෝ දිය බරියා Gerard's Water Snake

ප්‍රධාන රූපය - වැඩුණු සතෙක් [AL] : වමේ ඉහළ - වැඩුණු සතෙක් (ඉන්දියාව) [KB] : වමේ පහළ - තිගේ පැණ්ඩිය සමාන රූපය (ZPM/ W14A/047 නිදර්ශනය) [RS]

Haplocercus ceylonensis Gunther, 1858

කුරුස් කට්ටලා/ රත් කට්ටලා Black-spined Snake/ Mould Snake

හඳුනා ගැනීම

දේහය - කුඩා, සිලින්ඩරාකාර, සිහින්, දේහය. පැහැදිලි ගෙලක් රහිත, පෘෂ්ඨෝදරීයව පැහැලි හිස. හොමිඩ තරමක් දිගු වන අතර, පළල්ව වටකුරු වූ කෙළවරක් සහිතය. නාස් විවර හොමිඩ කෙළවර ඉදිරියට වන්නට පිහිටයි. ඇසෙහි වටකුරු කණිනිකාවකි. කෙටි වලිගය, මුළු ගරිට දිගින් හතෙන් එකක් පමණය.

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 17; දේහ කොරල සුමට වන අතර දිලිසෙනසුලුය: උදරීය කොරල 162-217; නොබෙදුනු ගුද කොරලය: අපරගුද කොරල 37-56 (නොබෙදුනු). තුණ්ඩ කොරලය කුඩාය, නමුත් පළල්ය: ලලාට කොරලය, පාර්ශ්ව කොරල වලට වඩා කුඩාය: පුරෝලලාට කොරල 2; නාස් කොරල 2; අන්තර් නාස් කොරල 1; පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල 1; අපර අක්ෂි ඵලක කොරල 2; ලොරියල් කොරල නොමැත: ශංඛක කොරල 1+2; අධ්‍යධර කොරල 7 (3 සහ 4 ඇස හා ස්පර්ශ වේ): යටි අධරිය කොරල 4.

වර්ණය - පෘෂ්ඨීයව රතට හුරු දුඹුරු. ඇතැම් සතුන්ගේ සිරුරේ පූර්ව කොටස වඩාත් කහ පැහැතිය. කශේ කොරල පේලිය දිගට දිවෙන කළු රේඛාවකි. පාර්ශ්විකව කළු පුල්ලි පේලිය බැගින් ඇත. ගෙල ප්‍රදේශයේ පැහැදිලි තද දුඹුරු සලකුණකි. පැටවුන්ගේ ගෙල දෙපස කළු දාරයක් සහිත කහ මිශ්‍ර දුඹුරු පැහැති සලකුණු දෙකකි. උදරීයවණී පූර්ව කොටස කහද. අපර කොටස තැඹිලි හෝ ලා රතුද වන අතර, උදරීය කොරලවල පිටත දාරය සුදු පැහැතිය.

දිග -උපතේදි මි.මී. 150 පමණ, වැඩුණු සතුන් මි.මී. 500.

හැසිරීම

ගොමිමන් කාලයේදී වඩාත් ක්‍රියාශීලීය (crepuscular). අර්ධ-ආංශු (semi-fossorial) සර්පයෙකු වන අතර තෙත්, බුරුල් පස් තුළ හෝ කොලරොඩු අතර වාසය කරයි. බොහෝවිට ගැඹවිලුන් බහුල ස්ථාන වල හමුවේ. බිත්තර 2-5ක් දැක්වා දැමයි. විශලී තත්ත්ව වලට නිරාවරනය වූ විට විජලනය විමෙන් (dehydrate) මිය යා හැක. ගැහැණු සතුන් වඩාත් සුලබය.

ආහාර

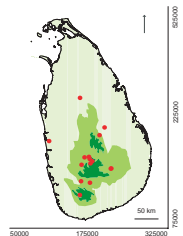
ප්‍රධාන වශයෙන් ගැඹවිලුන්.

විෂ

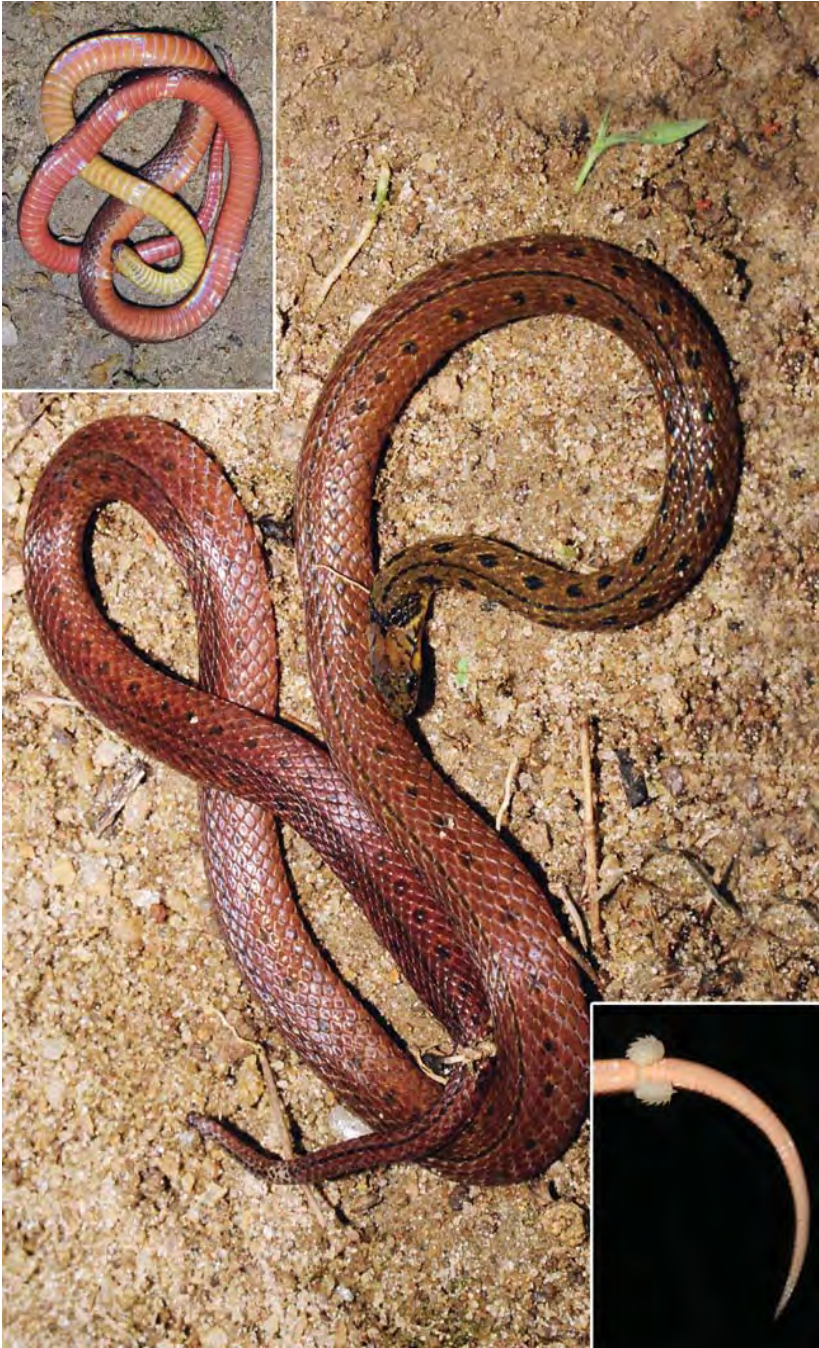
නිර්විෂැතිය. බොහෝවිට සපා කැමට තැන් නොකරයි.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙරටට ආවේනික සහ අවශිෂ්ට විශේෂයකි. මු.ම.උ.මි. 1200ක් පමණ වන තෙක්, තෙත් කලාපයේ මධ්‍යම සහ ඉහළ කඳුකර ප්‍රදේශවල හමුවේ. කඳුකර හා උපකඳුකර වනාන්තර ආශ්‍රිතව වඩාත් සුලබය. (ගිනිගත්තේන, සිංහරාජ, ගම්පොල, පුපුරුස්ස, ගමදුව, කොත්මලේ, පුන්ඩම්ඔය, රංබොඩ, නමුණුකුල, බලංගොඩ, නකල්ස්, රක්වාන, නමුණුකුල, නව්වදුව ^[10], තබ්බෝව ^[08]). IUCN SL – TR.

Haplocercus ceylonensis හරිඳු කටුමලා Mould Snak

ප්‍රධාන රූපය - වැඳුණු සතෙක් (ගිනිගර්සේන) [KU] : දඹුණේ ඉහළ - උදරීය පෙනුම [KU] : වමේ පහළ - දෙකීම් ලිංගික අවයවය [RS]

Liopeltis calamaria (Gunther, 1858)

පන්බර්තා Reed Snake/ Lesser Stripe-necked Snake

මෝල් (1921)- *Ablabes calamaria* : දැරණියගල (1955)- *Liopeltis calamaria calamaria*

හඳුනා ගැනීම

දේහය - කුඩා, සිහින්, සිලින්ඩරාකාර, ඒකාකාර මහතකින් යුත් දේහය. හිස පෘෂ්ඨයට පැතලිවී ඇත. හොම්බ සාමාන්‍ය දිගකින් යුක්තය, පටය, අඟ වටකුරු වී ඇත. නාස් විවර ඉතා කුඩාය. ගෙල එතරම් පැහැදිලිව වෙන් වී නොපෙනේ. උදරය වටකුරුවන අතර වල්ගය උල් තුඩකින් කෙළවර වේ.

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 15, උදරීය කොරල- පිරිමි: 126-142, ගැහැණු: 130-154; බෙදුනු ගුද කොරලය: පෞච්ඡ උදරීය කොරල- පිරිමි: 68-78 (බෙදුනු), ගැහැණු: 53-72 (බෙදුනු). තුණ්ඩ කොරලය දිගට වඩා පළලින් වැඩිය: ලලාට කොරලය, පාර්ශ්ව කොරල වලට වඩා දිගින් අඩුය: නොබෙදුනු, දිගු නාස් කොරලය (නාස් කොරලය සහ ලොරියල් කොරලය බද්ධ වී ඇත); අන්තර් නාස් කොරල 2: පූර්ව අභ්‍යන්තර ඵලක කොරල 1-2: අපර අභ්‍යන්තර ඵලක කොරල 2: ගංඛක කොරල 1+2: අධ්‍යධර කොරල 6-7 (3 සහ 4 ඇස හා ස්පර්ශ වේ): යටි අධරීය කොරල 5.

වර්ණය - පෘෂ්ඨයට ඔලිව් මිශ්‍ර තද කොළ . උදරයට ඉහළින් 5 සහ 6 වන පාර්ශ්වික කොරල පේලි දිගට කළු ඉරි පිහිටයි. මෙම ඉරි පූර්ව කොටසේදී හිත් වලට වෙන්වී ඇතිමුත්, අපර කොටසේදී නොකැඩී ඇත. අපහැදිලි, නමුත් ප්‍රමාණයෙන් සමාන ඉරි, 3 සහ 4 වන පේලිවලද ඇතැම්විට දැකිය හැක. පැටවුන්ගේ පාර්ශ්විකව පැහැදිලි තද පැල්ලම් ඇති අතර සමහර පැටවුන්ගේ ගර්ථයේ දිග අතටනී ගෙල ප්‍රදේශයෙන් ආරම්භ වී ගුදය අවටින් කෙළවර වන සුදු ඉරි පිහිටයි. හිස වඩාත් තද පැහැති වන අතර උදරීයව සුදු පැහැතිය.

දිග - උපතේදී මි.මී. 100-125, වැඩුණු සතුන් මි.මී. 200-350.

හැසිරීම

දිවාවරණී, භෞමිය සර්පයෙකි. නොකිපෙනසුලුය. සාමාන්‍යයෙන් ජලාශ්‍රිත පරිසරවලට වැඩි කැමැත්තක් දක්වයි.

ආහාර

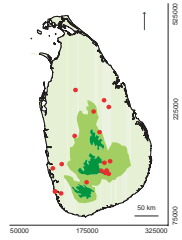
ගෙම්බන්, සිකනලුන්, හුනන්.

විෂ

හිරවිෂැතිය. බොහෝවිට සපා කැමට තැත් නොකරයි.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

වාර්තාගත ස්ථාන අනුව ඉතා ඉහළ කඳුකරයේ හැර අන් ප්‍රදේශවල වෙසේ. නමුත් දුර්ලභ සර්පයෙකි. (කවුඩුල්ල, නකල්ස්, බදුල්ල, පෙරියන්කුලම, සිගිරිය, පොළොන්නරුව, කොට්ටව, හපුතලේ, බන්ඩාරවෙල, මීපාත, ඌව පතන, වරාහේන, කොස්ලන්ද, කුරුණෑගල, බෙරගල).

Liopeltis calamaria පත්තරිත රීඩ් සර්පයා

ප්‍රධාන රූපය - තරුණ සතෙක් (ඉන්දියාව) [AC] : වම් ඉපළ - වැඩුණු සතෙක් (කවුච්චල්ල) [RS] : දකුණේ පපුළ - හිමේ චාර්ශ්වික සමීප රූපය [AC]

Lycodon aulicus (Linnaeus, 1758)

අළු රදනකයා/ අළු පොළකා Common Wolf Snake

ටේලර් (1950)- *Lycodon aulicus aulicus*

හඳුනා ගැනීම

දේහය - තරමක් දිගු, සිලින්ඩරාකාර, අපර භාගය මද වශයෙන් සිහින් වන දේහය. පෙයාර්ස් ගෝඩියක හැඩය ගත් (pear-shaped)ණි පෘෂ්ඨයට පැතලි හිස. සාමාන්‍යය වශයෙන් පැහැදිලි ගෙල. යටි හනුවට වඩා දිගින් වැඩි, පළල් හොඹිබ. සාමාන්‍යයෙන් මුළු දිගින් පහෙන් එකක් පමණ වන වලිගය.

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 17: දේහ කොරල සුමටය: උදරීය කොරල 170-224 (කෝණාකාරය): බෙදුනු ගුද කොරලය: පෞච්ඡ උදරීය කොරල 50-80 (බෙදුනු). නාස් කොරලය සමාන කොටස් දෙකකට බෙදී ඇත: ලොරියල් කොරලය, අන්තර් නාස් කොරලය හා ස්පර්ශ වේ: පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල 1 (ලලට කොරලය හා ස්පර්ශ වේ): අපර අක්ෂි ඵලක කොරල 2: ගංඛක කොරල 2-5+2-4: අධ්‍යධර කොරල 9 (3-5 වන කොරල ඇස හා ස්පර්ශ වේ): යටි අධරීය කොරල 6.

වර්ණය - වර්ණ ප්‍රභේද කිහිපයක් ඇත. පෘෂ්ඨයට දුඹුරු, අළු මිශ්‍ර දුඹුරු හෝ කළු විය හැක. *forma typica* ප්‍රභේදයේ දේහයේ හරහට, තද දුඹුරු හිත් සහිත අපැහැදිලි දාරයකින් සීමා වූ සුදු පටි රැසක් (30-45ක් පමණ) ඇත. මෙම පටි පාර්ශ්විකව බෙදී, ත්‍රිකෝණාකාර සලකුණු ලෙස පිහිටයි. ගෙලෙහි පළල් සුදු වළල්ලකි. කඳුකර ප්‍රදේශවල වඩා සුලබ *oligozonatus* වර්ණ ප්‍රභේදයේ පැහැදිලි දාර සහිත සුදු හරස් පටි කිහිපයක් පමණක් පවතී. *unicolor* වර්ණ ප්‍රභේදයට අයත් සතුන්ගේ මෙවැනි කිසිදු සලකුණක් නොපිහිටයි. සියල්ලන්ගෙම තොල් සුදු පැහැති වන අතර, තොල්වලට ඉහළින් සහ ඇසට පහළින් කළු පැහැ ඉරක් පිහිටයි. ඇස සම්පූර්ණයෙන් කළු පැහැතිය. උදරීයව ක්‍රමි හෝ කහ මිශ්‍ර සුදු (ඇතැම් අළු රදනකයින් ගරිට වර්ණයෙන් සත්‍ය කරවලින්ට (*Bungarus spp.*) බෙහෙවින් සමාන වන මුත්, කරවලින්ගේ කයේ කොරල පැහැදිලි ලෙස විශාල හා ෂඩාශ්‍රාකාර වීම, පෞච්ඡ උදරීය කොරල නොබෙදී තිබීම, හිස වඩාත් කුඩා වීම සහ හරස් පටි එතරම් නොවිහිදි තිබීම වැනි ලක්ෂණ මඟින් ඔවුන් අළු රදනකයින්ගෙන් වෙන්කොට හඳුනා ගත හැක. සුදු පැහැ හරස් පටි සහිත කළු පැහැ දේහ ඇති සර්පයින් හඳුනා ගැනීම සඳහා වූ සරල ක්ෂේත්‍ර සුවිසක් සඳහා +++ පිට බලන්න).

දිග - උපතේදී මි.මී. 140-180, වැඩුණු සතුන් මි.මී. 300-700.

හැසිරීම

නිශාචරය. ප්‍රධාන වශයෙන් භෞමිය වුවද හොඳින් ගස් නැගිය හැක. ගුහා, ගල් ගොඩවල් අතර, ගස් බෙහෙවින් තුළ මෙන්ම ගෙවල් ආශ්‍රිතවද හමුවෙයි. තම ප්‍රධාන ආහාරය වන හුනන් කොයා, නිවාසවල රළු පෘෂ්ඨ සහිත බිත්ති දිගේ නගිනු දැකිය හැක. කලබල වූ විට ඉක්මනින් පැන යාමට උත්සහ කරයි. එසේ නොහැකි වූ විට, ගරිටය පැතලි කොට, ගුලි ගැසී, හිස සහවා ගැනීමට තැත් කිරීම, දුර්ගන්ධවත් ස්‍රාවයක් පිටකිරීම හෝ සපා කැමට තැත් කිරීම සිදු කරයි. වේගවත් සංචරණයක් දක්වයි. වරකට බිත්තර 3-11ක් දක්වා දමන අතර ගැහැණු සතා විසින් ඇතැම්විට බිජු රැකීම සිදු කරයි.

ආහාර

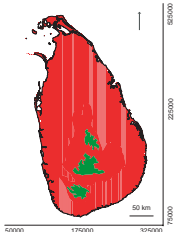
ප්‍රධාන වශයෙන් හුනන්. ඊට අමතරව කටුස්සන්, සර්පයන් සහ මීයන්.

විෂ

නිර්විෂැතිය. නමුත් තුවාල වන සේ සපා කැ හැක.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

ඉතා ඉහළ කඳුකරයේ හැර දිවයින පුරා පරිසර පද්ධති රැසක, වනාන්තර මෙන්ම මිනිස් ජනාවාස ආශ්‍රිතවද සුලබව හමුවේ. යාපනය අර්ධද්වීපයේ එළවයිනිවු දුපතේද වාර්තා වී ඇත [41].

Lycodon aulicus අළු රිදකොටු Common Wolf Snake
ප්‍රධාන රූපය - වැඳුණු සතෙක් (මාතලේ) : වමේ පහළ - හිඳේ චාර්ග්වික සමීප රූපය [ක්‍රියල්ල RS]

Lycodon osmanhilli Taylor, 1950

මල් රදනකයා Flowerly Wolf Snake

වර්ණ ප්‍රභේදයන්ගේ සහ කොරල සැකැස්මේ ඇති සමානකම් හේතුවෙන්, දැරණියගල (1955) [22], බී සිල්වා (1969, 1980) [42] [44] මෙන්ම මහේන්ද්‍ර (1984) [74] මෙම විශේෂය *L. aulicus* විශේෂයේ වර්ණ වෙනස්කමක් බව දක්වා ඇත.

හඳුනා ගැනීම

දේහය - කෙටි, සිලින්ඩරාකාර, අපර භාගය මද වශයෙන් සිහින් වන දේහය. පෙයාර්ස් ගෙඩියක හැඩය ගත් (pear-shaped), පෘෂ්ඨාදර්ශීය පැහැලි හිස. සාමාන්‍යය වශයෙන් පැහැදිලි ගෙල. යටි හනුවට වඩා දිගින් වැඩි, පළල් නොමිඩ. නාස් විවර මදක් ඉහළට යොමුවී ඇත. සාමාන්‍යයෙන් මුළු දිගින් පහෙන් එකක් පමණ වන වලිගය.

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 17: උදරීය කොරල 187: බෙදුනු ගුද කොරලය: පෞච්ඡ උදරීය කොරල 68. තුණ්ඩ කොරලය උස මෙන් දෙගුණයක් පමණ පළල අතර එහි හරස් දාරයක් පිහිටයි: ලලාට කොරලය පළලට වඩා දිගින් වැඩිය: නාස් කොරල බෙදී ඇත (එහි අපර කොටස ප්‍රමාණයෙන් විශාලය): ලෙටියල් කොරලය දිගටිය, අන්තර් නාස් කොරලය හා ස්පර්ශ නොවේ: පූර්ව අක්ෂි එලක කොරල 1 (බොහෝවිට ලලාට කොරලයෙන් වෙන් වී ඇත): අපර අක්ෂි එලක කොරල 2: ශංඛක කොරල 2+3+4: අධ්‍යධර කොරල 9 (3-5 ඇස හා ස්පර්ශ වේ): යටි අධරීය කොරල 10-11.

වර්ණය - පෘෂ්ඨීයව ලා දුඹුරුය. ඇතැම් සතුන්ගේ තද පැහැති දාරයකින් වටවූ ක්‍රීම් පැහැති පුල්ලි 19-21ක් පෘෂ්ඨීයව පිහිටයි. පාර්ශ්වික දේහයේ හෝ වලිගයේ කිසිදු සලකුණක් නැත. හිස පෘෂ්ඨීයව ලා දුඹුරුය. තොල් ක්‍රීම් පැහැති වන අතර තද දුඹුරු පුල්ලි සහිතය. උඩ තොලට ඉහළින් ගෙල දක්වා දිවෙන තද පැහැති රේඛාවකි. ඇස සම්පූර්ණයෙන් කළු පැහැතිය. උදරීයව ක්‍රීම් පැහැ. හමුත් ඇතැම්විට *L. aulicus* විශේෂයේ *unicolor* වර්ණ ප්‍රභේදයට අයත් සතුන්ද, *L. osmanhilli* විශේෂයට ආවේණික වූ ලක්ෂණ (උදා. පුල්ලි සහිත තොල්) පෙන්වයි.

දිග - උපතේදී මි.මී.140-190, වැඩුණු සතුන් මි.මී. 500 පමණ.

හැසිරීම

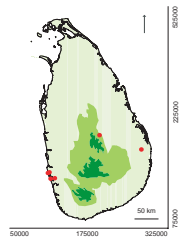
නිගාවරය. ප්‍රධාන වශයෙන් භෞමීය වුවද භෞදිනි ගස් නැගිය හැක. ගුහා, ගල් ගොඩවල් අතර, ගස් බෙහ තුළ මෙන්ම ගෙවල් ආශ්‍රිතවද හමුවෙයි. කලබල වූ විට ඉක්මනින් පැන යාමට උත්සහ කරයි. එසේ නොහැකි වූ විට, ශරීරය පැහැලි කොට, ගුලි ගැසී, හිස සහවා ගැනීමට තැත් කරයි. වේගවත් සංචරණයක් දක්වයි. මල් රදනකයෙක් සහ අළු රදනකයෙක් අතර සිදුවූ සංසර්ගයක් පිළිබඳව නානායක්කාර 1987දී [80] වාර්තා කර ඇත.

විෂ

නිර්විෂැතිය. බොහෝවිට සපා කෑමට තැත් නොකරයි.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙරටට ආවේනික විශේෂයකි. ඉතා ඉහළ කඳුකරයේ හැර දිවයින පුරා පරිසර පද්ධති රැසක, වනාන්තර මෙන්ම මිනිස් ජනාවාස ආශ්‍රිතවද සුලබව හමුවේ. වියළි කලාපවල වෙරළබඩ ප්‍රදේශවල වඩාත් සුලබය. IUCN SL – TR.

Lycodon osmanhilli මල් රදැකකෘෂා Flowerly Wolf Snake

ප්‍රධාන රූපය - පුල්ලි සහිත වර්ණ ප්‍රභේදයේ නිදර්ශකයක් (අම්පාර) : වමේ ඉහළ - පුල්ලි රහිත වර්ණ ප්‍රභේදයේ වැසුණු සතෙක් (පානම) : වමේ මැද - නිසේ චාර්ග්වේක සමීප රූපය [සියල්ල RS]

Lycodon striatus sinhaleyus Deraniyagala, 1955

කබර රදනකයා/ ඉටි කටවලා Shaw's Wolf Snake

වෝල් (1921), ස්මිත් (1943), ටේලර් (1950), පී. එච්. ඩී. එච්. ඩී සිල්වා (1980)-

Lycodon striatus

හඳුනා ගැනීම

කෙටි, සිලින්ඩරාකාර, අපර භාගය මද වශයෙන් සිහින් වන දේහය. පොඬරස් ගෙඩියක හැඩය ගත් (pear-shaped), පෘෂ්ඨෝදරීයව පැතලි නිස. සාමාන්‍යය වශයෙන් පැහැදිලි ගෙල. යටි හනුවට වඩා දිගින් වැඩි, පළල් නොමිඬ. සාමාන්‍යයෙන් මුළු දිගින් පහෙන් එකක් පමණ වන වලිගය.

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල ජේලි 17: දේහ කොරල සුමටය: උදරීය කොරල 143-162 (වටකුරය) (*L. striatus* විශේෂයේ 154-200): බෙදුනු ගුද කොරලය: පෞච්ඡ උදරීය කොරල 33-42 (බෙදුනු). නාස් කොරලය, විශාල පූර්ව කොටසකට සහ කුඩා අපර කොටසකට බෙදී ඇත: ලොරියල් කොරලය නාස් කොරලයට වඩා විශාල වන අතර, අන්තර් නාස් කොරලය හා ස්පර්ශ වේ: පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල 1: අපර අක්ෂි ඵලක කොරල 2: ගංඛක කොරල 2+3: අධ්‍යන්ත කොරල 8 (3-5 වන කොරල ඇස හා ස්පර්ශ වේ): යටි අධරීය කොරල 6(11).

චර්ණය - පෘෂ්ඨීයව තද දුඹුරු හෝ කළු. දේහයේ හරහට, සුදු පටි 11-18ක් පමණ ඇත. මෙම පටි පාර්ශ්විකව බෙහෙවින් බෙදී, ත්‍රිකෝණාකාර සලකුණු ලෙස පිහිටයි. ගර්භයේ අපර කොටසේ මෙම සලකුණු වඩාත් පළල්ව විසිරී ඇත. ගෙලෙහි පළල් සුදු පටියකි. තොල් සුදු පැහැති. ඇස සම්පූර්ණයෙන් කළු පැහැති. උදරීයව ක්‍රිමී හෝ කහ මිශ්‍ර සුදු.

(ඇතැම් කබර රදනකයින් ගර්භ චර්ණයෙන් සත්‍ය කරවලින්ට (*Bungarus spp.*) බෙහෙවින් සමාන වන මුත්, කරවලින්ගේ කයේ කොරල පැහැදිලි ලෙස විශාල හා ෂඩාශ්‍රාකාර වීම, පෞච්ඡ උදරීය කොරල නොබෙදී තිබීම, නිස වඩාත් කුඩා වීම සහ හරස් පටි එතරම් නොවිහිදී තිබීම වැනි ලක්ෂණ මගින් ඔවුන් කබර රදනකයින්ගෙන් වෙන්කොට හඳුනා ගත හැක. සුදු පැහැ හරස් පටි සහිත කළු පැහැ දේහ ඇති සර්පයින් හඳුනා ගැනීම සඳහා වූ සරල ක්ෂේත්‍ර සුවිසක් සඳහා +++ පිට බලන්න).

දිග - උපතේදී මි.මී. 100-150, වැඩුණු සතුන් මි.මී. 250-450.

හැසිරීම

නිශාචරය. ප්‍රධාන වශයෙන් භෞමිය වේ. එතරම් ගස් නැතිමේ වර්ෂයාවන් නොපෙන්වයි. ගුහා, ගල් ගොඩවල් අතර මෙන්ම ගෙවල් ආශ්‍රිතවද හමුවෙයි. තම ප්‍රධාන ආහාරය වන නූනන් සොයා, නිවාසවලට ඇතුල් වේ. කලබල වූ විට ගර්භ පැතලි කිරීම හෝ ගුලි ගැසී, නිස සහවා ගැනීමට තැත් කිරීම සිදු කළද, සපා කැමට එතරම් තැත් නොකරයි. වේගවත් සංචරණයක් දක්වයි. වරකට බිත්තර 2-4 දක්වා දමන අතර ගැහැණු සතා මෙන්ම පිරිමි සතාද බිත්තර ආශ්‍රිතව බොහෝවිට හමුවෙයි.

ආහාර

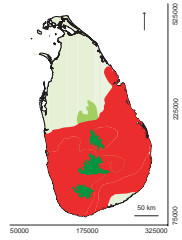
නූනන් සහ හිකනලුන්.

විෂ

නිර්විෂැති. හමුත් තුවාල වන සේ සපා කැ හැක.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙරටට ආවේනික උප විශේෂයකි. වියළි, අතරමැදි සහ තෙත් කලාපවල පහතරට සහ ඇතැම් මැදරට ප්‍රදේශවල හමුවනද, තෙත් කලාපයේ වඩාත් සුලබය.

Lycodon striatus sinhaleyus කළු ඊළඟකා Shaw's Wolf Snake
ප්‍රධාන රූපය - වැඩුණු සහෙක් (රත්නපුර) : වමේ ඉහළ - නිශේ පෘෂ්ඨය සමඟ රූපය [සියල්ල RS]

Macropisthodon plumbicolor palabariya Deraniyagala, 1955

පළාමරියා Sri Lankan Green Keelback

වෝල් (1921), ස්මිත් (1943), වේලර් (1950), පී. එච්. ඩී. එච්. ඩී සිල්වා (1980), ඇ. ඩී සිල්වා (1990)- *Macropisthodon plumbicolor*

හඳුනා ගැනීම

දේහය - මධ්‍යම ප්‍රමාණයේ, පෘෂ්ඨමත් දේහය. පැටවුන්ගේ හිස ඕවලාකාර වුවද, වැඩුණු සතුන්ගේ හිස තරමක් ත්‍රිකෝණාකාරය. කෙටි, අග පටු වී ඇති නොමිඩ. වෘතාකාර කරණීනිකාවක් සහිත විශාල ඇස්. වටකුරු, තරමක් විශාල නාස් වීචර. කෙටි වලලය.

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 19-25: දේහ කොරල දිගටිය, ඉතා පැහැදිලි නොතලක් සහිතය: උදරීය කොරල 148-157 (*M. plumbicolor* විශේෂයේ 144-162):: බොහෝවිට බෙදුණු ගුද කොරලය: පෞච්ඡ උදරීය කොරල 34-47 (බෙදුණු). පළල් තුණ්ඩ කොරලය: ලලාට කොරලය, පාර්ශ්ව කොරල වලට වඩා කුඩාය: බෙදුණු නාස් කොරලය: පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල 2: අපර අක්ෂි ඵලක කොරල 3-4: ලොරියල් කොරල 1 (ඇත්මිවිට පහළ පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරලය හා බද්ධ වී ඇත): ගංඛක කොරල 2+3: අධ්‍යධර කොරල 7 (3-4වන කොරල ඇස හා ස්පර්ශ වේ).

වර්ණය - කුඩා පැටවුන්- ගරිරය ලා කොළ හෝ අඳුරු කොළ පැහැතිය. පෘෂ්ඨියව කළු පැහැ පැල්ලම් දැකිය හැක. ගරිරයේ පූර්ව කොටසේ තැනින් තැන සුදු පැහැ සිඳුම් සලකුණු පිහිටයි. ගෙලෙහි කළු පැහැති පටි දෙකකින් මායිම් වූ සුදු/ කහ පැහැති පළල් හරස් පටියකි. ඉදිරියෙන් පිහිටන කළු පටියේ, පෘෂ්ඨියව හිස දෙසට යොමුවූ තුඩක් දැකිය හැක. ඇස පිටුපස සිට මුඛය කෙළවරට විහිදුණු කළු පටියකි. උදරීයව සුදු පැහැතිය. තරුණ සතුන්- ලා කොළ පැහැති ගරිරය. ගරිරයේ පූර්ව භාගයේ වීසිරුණු කළු පැහැ තිත් දැකිය හැක. ඇතැම්විට මෙම තිත් හරස් පටි ලෙස පෙළ ගැසී ඇත. ගෙල ප්‍රදේශයේ කළු සහ සුදු සලකුණු පැවතිය හැක. උදරීයව සුදු පැහැතිය.

හොඳින් වැඩුණු සතුන්- ඔලිව් මිශ්‍ර තද කොළ පැහැතිය. හිස වඩාත් තද පැහැති වන අතර ගරිරයේ කැපිපෙනෙන සලකුණු කිසිවක් නොමැත. උදරීයව සුදු පැහැතිය.

දිග - උපතේදී මි.මී. 100-150, වැඩුණු සතුන් මි.මී. 400-600. (හොඳින් වැඩුණු සතුන් පැහැයෙන් පළා පොළොකුන්ට සමානවුන්, පලා බරියන්ගේ හිස දෙපස ඇස හරහා තද කළු රේඛාවක් නොමැති වීම, හිස දෙපස ලොරියල් සිදුරු නොමැති වීම සහ දේහ කොරල පැහැදිලි නොතල දැරීම වැනි ලක්ෂණ මගින් ඔවුන් පළා පොළොකුන්ගෙන් වෙන්කොට හඳුනා ගත හැක).

හැසිරීම

රාත්‍රී සහ ගොම්මන් කාලයේදී වඩාත් ක්‍රියාශීලීය. හොම්ය වන අතර, තෘණ පඳුරු ආදිය ආශ්‍රිතව ගැවසේ. ඇතැම්විට කුඩා පඳුරු මතද දැකිය හැක. කලබල වූ විට, ගරිරයේ පූර්ව කොටස පෘෂ්ඨෝදරීයව පැතලි කර දක්වයි. නමුත් බොහෝ විට සපා කැමට තැත් නොකරයි. මෙලෙස සිරුර පැතලි කළ විට, කොරල අතර පිහිටි සුදු හා නිල් පැහැ සම දිස්වේ. ජලාශ්‍රිත පරිසරයන් වඩාත් ප්‍රිය කරයි. වියළි කාලවලදී ගිම්මානතරණය (estivate) සිදු කරයි. වරකට ඩින්තර 7-16ක් පමණ දමයි.

ආහාර

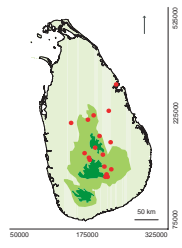
බොහෝදුරට ගෙම්බන් සහ මැඩියන්.

වීළ

නිර්විෂැතිය. බොහෝවිට සපා කැමට තැත් නොකරයි.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙරටට ආවේනික උප විශේෂයකි. උප විශේෂයේ දර්ශක නිදර්ශකය ශ්‍රී ලංකා ජාතික කෞතුකාගාරයේ තැම්පත් කර ඇත (NMSL 20A). වෙරළබඩ ප්‍රදේශවල සිට මු.ම.ප.මී. 1500ක් පමණ වන තෙක් විහිදුණු ප්‍රදේශවල හමුවේ, ප්‍රධාන වශයෙන් තෘණබිම්, ළඳු කැලෑ ආශ්‍රිතව හමුවේ. (සිගිරිය, රන්දෙණිගල, දඹුල්ල, පේරාදෙණිය, පොළොන්නරුව, ත්‍රිකුණාමලය, කොස්ලන්ද, නකල්ස්, පුපුරු ස්සනී බණ්ඩාරවෙල, පල්ලේකැලේ, උඵව පතඤ්ඤමහියංගනය, යාපහුව, හපුතලේ, කොත්මලේ, හමුණුකුල)

Macropisthodon plumbicolor palabariya පළාබරියා **ශ්‍රී ලංකාවේ Sri Lankan Green Keelback**
 වම - කලකල වූ විට දක්වන වර්තාවන් පෙන්වන තරුණ සතෙක් [WHT]; වමේ ඉහළ - පැරවෙක් [DK] : වමේ මැද - තරුණ සතෙක් (පොළොන්නරුව)
 [RS] : වමේ පහළ - වැඩුණු සතෙක් (මහනුවර) [RS]

ශ්‍රී ලංකාවේ හමුවන දත් කැටියන් (*Oligodon spp.*) හඳුනා ගැනීම සඳහා සරල ක්ෂේත්‍ර සුවිදහස්

- 1. මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 15 2
 මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 17 ..... **අරණි දත් කැටියා *O. arnensis***
- 2. උදරියව සලකුණු ඇත, තනි පැහැ නොවේ 3
 උදරියව කිසිදු සලකුණක් නොමැත, තනි පැහැතිය 4
- 3. උදරියව සුදු පැහැතිය. එහි දාං ලෑල්ලක ආකාරයට, කළු පැහැති හතරැස් සලකුණු පිහිටයි
 ..... **කබර දත් කැටියා *O. calamarius***
 උදරියව ලා රෝස හෝ දුඹුරු පැහැතිය. සෑම උදරිය කොරලයකම තද දුඹුරු පැහැති තිත් තුන බැගින් පිහිටයි ..... **පුල්ලි දත් කැටියා *O. sublineatus***
- 4. පෘෂ්ඨියව සිහින් මධ්‍ය රේඛාවකින් වෙන්වූ පළල් තද දුඹුරු පටි 2ක් ගටරිය දිගට දිව යන අතර, අපැහැදිලි තද දුඹුරු හෝ කළු පැහැති හරස් පටි පිහිටයි
 ..... **එයිටි දත් කැටියා *O. taeniolata ceylonicus***
 පෘෂ්ඨියව ලා පැහැති සිහින් ඉරකින් බෙදුණු පැහැදිලි, තද දුඹුරු පැහැ පුල්ලි පිහිටයි
 ..... **පුල්ලි දත් කැටියා *O. taeniolata fasciata***

[ඉන්දියානු ගෝත්‍රයක් වන ගුරුකාවරුන් (Gurkhas) භාවිතා කරන කුක්‍රි (Kukri) නම් පිහිවල හැඩයට සමාන, තියුණු, ඇතුළුව වක් වූ දත් පිහිටන බැවින් දත්කැටියන්හට ඉංග්‍රීසි බසින් 'Kukri snake' යන නම යෙදී ඇත.]

Oligodon arnensis (Shaw, 1802)

අරණී දත් කැටියා Common Banded Kukri Snake

දැරණියගල (1955)- *Oligodon arnensis albiventer*

හඳුනා ගැනීම

දේහය - කෙටි, පෘෂ්ඨමත් දේහය. පැහැඳිලි ගෙලක් සහ කෙටිණි මොට හොම්බක් සහිත බිචලාකාර හිස. වටකුරු කණිනිකාවක් සහිත සාමාන්‍ය ප්‍රමාණයේ ඇස. නාස් විවර කුඩාය. කෙටි, අඟ උල් වූ වල්ගයකි.

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 17: දේහ කොරල සුමුදුය, අග්‍රස්ථ පිදුයක් සහිතය: උදරීය කොරල- පිරිමි: 161-199, ගැහැණු: 160-203: බෙදුනු ගුද කොරලය: පෞච්ඡ උදරීය කොරල 40-59 (බෙදුනු). විශාල තුණ්ඩ කොරලය හිස මතට හොඳින් විහිදී ඇත, එය අන්තර් නාස් කොරල අර්ධ වශයෙන් වෙන්කරයි: ලලාට කොරලය, අධ්‍යක්ෂිත කොරල වලට වඩා දිගුය: පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල 1: අපර අක්ෂි ඵලක කොරල 2: ලොරියල් කොරල 0-1 (බොහෝවිට මෙය පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල හා බද්ධ වී ඇත): ශංඛක කොරල 1+2: අධ්‍යධර කොරල 6-8 (3 සහ 4 ඇස හා ස්පර්ශ වේ): යටි අධරීය කොරල 4.

වර්ණය - ශරීරය පෘෂ්ඨියව ලා දුඹුරු හෝ කොළ මිශ්‍ර දුඹුරු පැහැතිය. ලා පැහැති සිහින් දාරයක් සහිත කළු හෝ තද පැහැති පැහැඳිලි හරස් පටි 10-26ක් දක්වා ශරීරය දිගට පිහිටයි. මෙම පටි ශරීරය දෙපස පහතට යත්ම සිහින් වේ. හිස සහ ගෙල ප්‍රදේශයෙහි, කළු හෝ තද පැහැති 'E' හැඩැති සලකුණු 2-3ක් ඇත. උදරීයව දිලිසෙනසුලු සුදු පැහැති වේ.

දිග - උපතේදී මි.මී. 100 පමණ, වැඩුණු සතුන් මි.මී. 400-600.

හැසිරීම

ප්‍රධාන වශයෙන් දිවාචර වුවද, ගොම්මන් කාලයේදී වඩාත් ක්‍රියාශීලී වේ. හොම්ය වන අතර කොළවොඩු අතර, ගල් යට සහ හුඹස් හා ගස් බෙහෙවින් තුළ වාසය කරයි. නමුත් ඇතැම්විට වෘක්ෂීය හැසිරීම්ද පෙන්වයි. කලබල වූ විට හිස සහ ශරීරය පැතලි කලද (ත්‍රිකෝණාකාර වන ලෙස), සපා කැමට තැන් නොකරයි. වරකට බිත්තර 3-9ක් දක්වා දමයි.

ආහාර

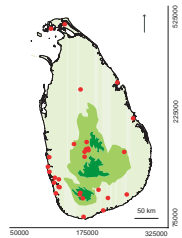
ප්‍රධාන වශයෙන් කුඩා ක්ෂීරපායීන්, කටුස්සන් සහ සීකනලුන්. ඊට අමතරව උරග සහ උභයජීවී බිත්තරද ආහාරයට ගනී. සියළු දත් කැටියන් විශේෂවලට බිත්තර ආහාරයට ගැනීම පහසුවීමට පැතලි, ඇතුළතට නැමුණු, තියුණු දත් පිහිටයි.

විෂ

හිරවිෂැතිය. බොහෝවිට සපා කැමට තැන් නොකරයි.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

වියළි, අතරමැදි සහ තෙත් කලාපයේ පහතරට සහ ඇතැම් මැදරට ප්‍රදේශවල හමුවේ. (මහනුවර, බෙන්තොට, හත්තාන, ගන්නෝරුව, බොල්ගොඩ, මඩකලපුව, හිල්ගල, සිංහරාජ, මාතර, කොළඹ, හොරණ, මතුගම, පේරාදෙණිය, ගම්පොල, පල්ලෙකැලේ, සේරුකැලේ, වාරියපොල, මීගමුව, යාපනය, බෙල්ලන්විල, හම්බන්තොට, සුරියවැව, උඩවලවේ, කන්හෙලිය, යාල, කළුතර, අනුරාධපුරය, ත්‍රිකුණාමලය). යාපනය අර්ධද්වීපයේ අනලයිතිවූ දූපතින්ද වාර්තා වී ඇත ^[41].

දේ නැව්තා **Common Banded Kukri Snake**
Oligodon arnensis අංකි දේ නැව්තා (කොළඹ) : වමේ ඉතල - නිසේ පාරිශ්විත සමීප රූපය [සියල්ල RS]
ප්‍රධාන රූපය - වැඩිදුරු සහෙක් (කොළඹ) : වමේ ඉතල - නිසේ පාරිශ්විත සමීප රූපය [සියල්ල RS]

Oligodon calamarius (Linnaeus, 1754)

කබර දැන් කැටියා Templeton's Kukri Snake/ Reed-like Kukri Snake
වෝල් (1921)- *Oligodon templetoni*

හඳුනා ගැනීම

දේහය - කුඩා, කෙටි දේහය. පැහැදිලි ගෙලක් රහිත, කෙටි සහ මොට හොම්බක් සහිත ඕවලාකාර හිස. වටකුරු කණිනිකාවක් සහිත සාමාන්‍ය ප්‍රමාණයේ ඇස. නාස් විවර කුඩාය. කෙටි, අග උල් වූ වල්ගයකි.

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 15: සුමුදු දේහ කොරල: උදරීය කොරල- පිරිමි: 127-138, ගැහැණු: 143-152: බෙදුනු ගුද කොරලය: පෞච්ඡ උදරීය කොරල- පිරිමි: 28-34 (බෙදුනු)හි ගැහැණු: 20-24 (බෙදුනු). තුන්ඩ කොරලය විශාලය: ලලාට කොරලය හා පාර්ය්ව කොරල දිගින් සමානය: නාස් කොරල බෙදී ඇත: අන්තර් නාස් කොරල යුගලයකි: ලොරියල් කොරලය, නාස් කොරලයේ දිගින් අඩක් පමණ වේ: පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල 1: අපර අක්ෂි ඵලක කොරල 2: ගංඛක කොරල 1+2: අධ්‍යධර කොරල 7 (3 සහ 4 ඇස හා ස්පර්ශ වේ): යටි අධරීය කොරල 4.

චර්ණය - පෘෂ්ඨීයව තද දුඹුරු පැහැතිවේ. තරමක් පැහැදිලි කහ හෝ තැඹිලි පැහැති ඉරක් කයේ කොරල පෙල දිගට විහිදේ. මා පැහැති දාරයකින් සීමා වූ වඩාත් තද දුඹුරු පැහැති කෙටි හරස් පටි 18-24ක් (සම්පූර්ණ හෝ අසම්පූර්ණ) පෘෂ්ඨීයව පිහිටයි. හිස මුදුනේ තද පැහැති සලකුණු කිහිපයක් සහ ඇසට පිටුපසින් තද පැහැති පටියක් පිහිටයි. උදරීයව සුදු සහ කළු පැහැති හතරැස් සලකුණු දාං ලැල්ලක ආකාරයට පිහිටා ඇත.

දිග - උපතේදී මි.මී. 100ක් පමණ, වැඩුණු සතුන් මි.මී. 200-300.

හැසිරීම

ගොම්මන් කාලයේදී වඩාත් ක්‍රියාශීලී වේ. භෞමිය වන අතර කොලරොඩු අතර, ගල් සහ කොටත් යට වාසය කරයි. කලබල වූ විට හිස සහ ශරීරය පැහැලි කර (ත්‍රිකෝණාකාර වන ලෙස) ගුලිවුනද, සපා කැමට තැන් නොකරයි.

ආහාර

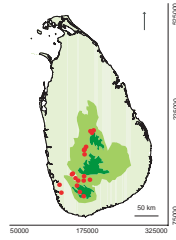
කෘමීන්, කුඩා උරගයින් සහ උරග ඩිත්තර ආහාරයට ගනී.

විෂ

නිර්විෂැතිය. බොහෝවිට සපා කැමට තැන් නොකරයි.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙරටට ආවේනික විශේෂයක් ලෙස සැලකේ. නමුත් ඇතැම් ඉන්දිය සර්ප නාමාවලිවලද දක්වා ඇත [07], [16], [103]. තෙත් කලාපීය පහත්බිම් වල සිට මු.ම.මි. 1000ක් දක්වා පමණ වන තෙත් ඇති ප්‍රදේශ වලින් හමුවේ. වනාන්තර ආශ්‍රිතව වඩාත් සුලබය. (කන්තෙලිය, ගන්නෝරුව, අම්බුළුවාව, හේවැස්ස, උඩුගම, ගම්මඩුව, සිංහරාජ, රත්නපුර, පේරාදෙණිය, බලංගොඩ, මතුගම, කුරුවිට, සිරිපාද, කලවන, නිව්තිගල, පැල්මඩුල්ල, කහවත්ත). IUCN SL – TR

Oligodon calamarius කමර දත් කැටිය Templeton's Kukri Snake
 ප්‍රධාන රූපය - වැවුණු සහෙක් (ගුණකෝරළ) : දකුණේ ඉහළ - උදවිය පෙනුම [සියල්ල RS]

Oligodon sublineatus Dumeril, Bibron & Dumeril, 1854 පුල්ලි දත් කැටියා Streaked Kukri Snake

හඳුනා ගැනීම

දේහය - කුඩා, කෙටි දේහය. පැහැදිලි ගෙලක් රහිත, කෙටි සහ මොට හොඹිබක් සහිත ඕවලාකාර හිස. වටකුරු කනීනිකාවක් සහිත සාමාන්‍ය ප්‍රමාණයේ ඇස්. නාස් විවර කුඩාය. කෙටි, අත උල් වූ වල්ගය.

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල සේලි 15; සුමුදු දේහ කොරල: උදරීය කොරල 130-161; බෙදුනු ගුද කොරලය: පෞච්ඡ උදරීය කොරල 23-39 (බෙදුනු). පළල් තුන්ඛ කොරලය: ලලාට කොරලය සහ පාර්ශ්ව කොරල බොහෝවිට දිගින් සමානය: නාස් කොරල බෙදී ඇත: අන්තර් නාස් කොරල යුගලයකි: පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල 1: අපර අක්ෂි ඵලක කොරල 2: ගංඛක කොරල 1+2: අධ්‍යධර කොරල 7 (3 සහ 4 ඇස හා ස්පර්ශ වේ): යටි අධරීය කොරල 4.

වර්ණය - පෘෂ්ඨියව රෝස පැහැයට හුරු ලා දුඹුරු පැහැති වේ. ලා පැහැයෙන් සීමා වූ කුඩා තද දුඹුරු පුල්ලි, ගරිරය දෙපස මාරුවෙන් මාරුවට පිහිටයි. හිස මුදුනේ සහ ගෙල ප්‍රදේශයේ තද පැහැති සලකුණු කිහිපයක්ද, ඇසේ සිට පහළට තද පැහැති පටියක්ද පිහිටයි. ඇතැම්විට පාර්ශ්විකව දිවෙන තද දුඹුරු පැහැති ඉටි දෙකක් දැකිය හැක. උදරීයව ලා රෝස හෝ දුඹුරු පැහැතිවන අතර සෑම උදරීය කොරලයකම තද දුඹුරු පැහැති තිත් තුන බැගින් පිහිටයි.

දිග - උපතේදී මි.මී. 100 පමණ, වැඩුණු සතුන් මි.මී. 200-300.

හැසිරීම

ප්‍රධාන වශයෙන් දිවාචර වුවද, ගොම්මන් කාලයේදී වඩාත් ක්‍රියාශීලී වේ. හොඹිය වන අතර කොලරොඩු අතර, ගල් යට මෙන්ම පුඹස් හා ගස් බෙහ තුළ වාසය කරයි. කලබල වූ විට හිස සහ ගරිරය පැතලි කිරීම හෝ ගරිරය තරමක් පුම්බා කොරපොතු අතර කහ පැහැ සම පෙන්වීම සිදුකරයි. නමුත් සසා කැමට තැන් නොකරයි. වරකට බිත්තර 2-3ක් දැක්වා දමයි.

ආහාර

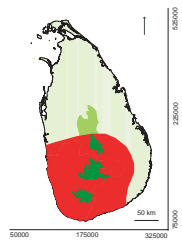
කෘමීන්හී මකුළුවන්, කුඩා උරගයින් සහ උරග බිත්තර ආහාරයට ගනී.

විෂ

හිරව්ෂැතිය. බොහෝවිට සසා කැමට තැන් නොකරයි.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙරටට ආවේනික විශේෂයකි. තෙත් කලාපයේ පහතරට සහ මැදරට ප්‍රදේශවලද, පහතරට වියළු කලාපයේ ඇතැම් ප්‍රදේශවලද, වනාන්තර මෙන්ම මිනිස් ජනාවාස ආශ්‍රිතවද සුලබව හමුවේ. IUCN SL – TR.

Oligodon sublineatus පුළුල් දත් කැටියා) Streaked Kukri Snake
 ප්‍රධාන රූපය - වැඩුණු සතෙක් (සිංහරාජ) : වමේ පහළ - දකුණු ආචාරය සහිත සිව්වන තිරේ පේලි 3ක් සහිත උදරය කොරල : දකුණේ ඉහළ - නිසේ පාර්ශ්වික සමස්ත රූපය [සියල්ල RS]

Oligodon taeniolata (Jerdon, 1853)

වරිඊ දත් කැටියා/ පුල්ලි දත් කැටියා Russell's Kukri Snake

මෝල් (1921), සමිත් (1943), ටේලර් (1950), දැරණියගල (1955), පී. එච්. ඩී. එච්. ඩී සිල්වා (1980), ඇ. ඩී සිල්වා (1990)- *Oligodon taeniolatus* (ඇතැමුන් උප විශේෂ වෙත වෙනම දක්වා ඇත) මෙරට *O. t. ceylonicus* සහ *O. t. fasciata* ලෙස උප විශේෂ දෙකක් හමුවේ.

හඳුනා ගැනීම

දේහය - කුඩාණි තරමක් දිගු දේහය. පැහැදිලි ගෙලක් රහිත, කෙටි සහ මොට පොම්බක් සහිත ඕවලාකාර හිස. වටකුරු කණිනිකාවක් සහිත සාමාන්‍ය ප්‍රමාණයේ ඇස්. නාස් විවර කුඩාය. කෙටිණි අග උල් වූ වල්ගය.

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 15; බෙදුනු ගුද කොරලය; උදරීය කොරල සහ පෞච්ඡ උදරීය කොරල සංඛ්‍යාව පහත පරිදි වෙනස් වේ.

උප විශේෂය	උදරීය කොරල පිරිමි	පෞච්ඡ උදරීය කොරල (බෙදුනු) ගැහැණු
<i>O. t. ceylonicus</i>	184 - 185174	171 - 175158 - 159
<i>O. t. fasciata</i>	45 - 5140 -46	4440

තුණ්ඩ කොරලය විශාලය, පෘෂ්ඨීයව ත්‍රිකෝණාකාර ලෙස දිස්වේ: ලලාට කොරලය හා පාර්ශ්ව කොරල දිගින් සමානය: නාස් කොරල බෙදී ඇත: ලොරියල් කොරල 1: පූර්ව අක්ෂි එලක කොරල 1: අපර අක්ෂි එලක කොරල 2: ශාඛක කොරල 1+2: අධ්‍යධර කොරල 7 (3 සහ 4, ඇස හා ස්පර්ශ වේ): යටි අධරීය කොරල 4.

වර්ණය - *O. t. ceylonicus* උප විශේෂය- පෘෂ්ඨීයව අදුරු තද දුඹුරු වන අතර සිහින් ලා දුඹුරු ඉරක් ගරිරයේ දිගු අතට දිව යයි. එය ගෙලේ සිට වලිග කෙලවරින් අවසන් වේ. ද්විපාර්ශ්විකව දිගු අතට ඇති ලා පැහැ ඉටි යුගල පමිබාලය දෙසින් අවසන් වේ. පෘෂ්ඨීයව ඇපැහැදිලි තද දුඹුරු හෝ කළු පැහැති හරස් පටි 43කි. හිස මත ලා පැහැති තුඩක් වැනි සලකුණකි. ගෙල ප්‍රදේශයේ තද දුඹුරු පැහැ විශාල සලකුණකි. උදරීයව වඩාත් ලා පැහැති වන අතර වෙනත් සලකුණු නොපිහිටයි.

O. t. fasciata උප විශේෂය- පෘෂ්ඨීයව කහ මිශ්‍ර දුඹුරු වන අතර ගරිරය දිගට පැහැදිලි, තද දුඹුරු පැහැ පුල්ලි පිහිටයි (ගරිරයේ පූර්ව කොටස් පිහිටි පුල්ලි බොහෝවිට දෙකට බෙදී ඇත). ඇතැම්විට ලා පැහැති සිහින් ඉරක් පෘෂ්ඨීයව පිහිටයි. ගෙල ප්‍රදේශයේ හා හිස මුදුනේ විශාල පැල්ලම් සහිතය. හිස මත ලා පැහැති 'V' සලකුණකි. උදරීයව වඩාත් ලා පැහැති වන අතර වෙනත් සලකුණු නොපිහිටයි.

දිග - උපතේදී මි.මී. 150 පමණ, වැඩුණු සතුන් මි.මී. 300-450.

කැසිරීම

ගොම්මන් සහ ටාත්‍රි කාලවලදී වඩාත් ක්‍රියාශීලී වේ. පොම්ප වන අතර කොලරොඩු අතර, ගල් යට සහ හුඹස් හා ගස් බෙහෙවින් තුළු වාසය කරයි. ටාත්‍රි කාලයේදී තාර පාරවල් ආශ්‍රිතව බොහෝවිට හමුවේ. කලබල වූ විට හිස සහ ගරිරය පැහැලි කිරීම සිදුකරයි. නමුත් බොහෝවිට සපා කැමට තැත් නොකරයි. වරකට බිත්තර 3-9ක් දක්වා දමයි.

ආහාර

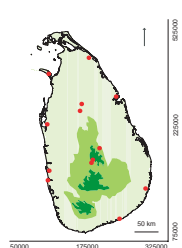
කෘමීන්, මකුළුවන්, කුඩා උරගයින් සහ උරග හා උභයජීවී බිත්තර ආහාරයට ගනී.

විෂ

නිර්විෂැතිය. බොහෝවිට සපා කැමට තැත් නොකරයි.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

O. t. ceylonicus උප විශේෂය මෙරටට ආවේනික වන අතර වයඹ සහ නැගෙනහිර කලාපවල වෙරළබඩ ප්‍රදේශ කිහිපයකින් හමුවී ඇත (මන්නාරම, ධුන්දල, පානම, ත්‍රිකුණාමලය, සේරුකැලේ, හව්වදූව, පුත්තලම). *O. t. fasciata* උප විශේෂය තෙත්, අතරමැදි සහ විශාල කලාපවල ව්‍යාප්තව ඇත. මෙරටේ ව්‍යාප්තිය පිළිබඳව වැඩිදුරටත් විද්‍යාත්මක පර්යේෂණ සිදු කළ යුතුය.

***Oligodon taeniolata* වයිරි දත් කැවියා/ පුළුඹි දත් කැවියා Russell's Kukri Snake**
 ඉහළ - *O. t. ceylonicus* උප විශේෂය (දිගහ) [RS] : පහළ - *O. t. fasciata* උප විශේෂය (ඉන්දියාව) [IA]

Ptyas mucosa maximus (Deraniyagala, 1955)

ගරුභීයා Sri Lankan Rat Snake

මෝල් (1921)- *Zaocys mucosus* : ස්මිත් (1943), චේලර් (1950), පී. එච්. ඩී. එච්. ඩී සිල්වා (1980), ඇ. ඩී සිල්වා (1990)- *Ptyas mucosus* : දැරණියගල (1955)- *Ptyas mucosus maximus*

හඳුනා ගැනීම

දේහය - විශාල, පෘෂ්ඨමත්, ශක්තිමත් දේහය පුර්වව සහ අපරව සිතින් වේ. නිස දිගුය, පෘෂ්ඨයේ දැඩියව පැතලිය, පැහැදිලි ගෙලක් සහ දිගු තොම්බක් සහිතය. පැටවුන්ගේ නිස කැපිපෙනෙන ලෙස විශාලය. වටකුරු කණිනිකාවක් සහිත විශාල ඇස්. විශාල නාස් විවට පාර්ශ්විකව පිහිටයි. වල්ගය දිගුයනී සිලින්ඩරාකාරයනී මුළු දේහ දිගින් 1/4ක් පමණ වේ.

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 16-18; පෘෂ්ඨයව පිහිටි පර්ශුක කොරල සියුම් නොතලයක් සහිතය; කශේ කොරල ඇතැම්විට ප්‍රමාණයෙන් මදක් විශාලය; උදරිය කොරල 180-213; බෙදුනු ගුද කොරලය; පෞච්ඡ උදරිය කොරල 95-146 (බෙදුනු). බෙදුනු නාස් කොරලය: අන්තර් නාස් කොරල යුගලයකි: පුර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල 1-2; අපර අක්ෂි ඵලක කොරල 2 (3ට අඩුය); ලොරියල් කොරල 1-4; ශංඛක කොරල 2+2; අධ්‍යධර කොරල 8 (4 සහ 5 වන කොරල ඇස කා ස්පර්ශ වේ): යටි අධරිය කොරල 6.

වර්ණය - පෘෂ්ඨය වර්ණය බෙහෙවින් වෙනස් විය හැක. බොහෝවිට කහ පැහැයට හුරු දුඹුරු, ඔලිව් මිශ්‍ර දුඹුරු හෝ කළු පැහැතිය. වැඩුණු සතුන්ගේ ශරීරයේ පුර්ව කොටසේ බොහෝවිට කිසිදු කැපිපෙනෙන සලකුණු රහිතවුත්, අපරව (විශේෂයෙන් වලිගයේ) තද පැහැති හරස් පටි හෝ ජාලාකාර රටාවක් පිහිටයි. කොරල අතරින් සුදු පැහැ සම ඇතැම් ස්ථානවල දිස්වේ. පැටවුන්ගේ ශරීරය දිගට කළු පැහැති සිතින් දැරයක් සහිත සුදු හෝ ලා පැහැති පැහැදිලි හරස් පටි පිහිටයි. මුඛය සහ ගෙල ආශ්‍රිත කොරල තද කළු පැහැති දැරයකින් සිමා වී ඇත. උදරියව අළු පාටට හුරු සුදු හෝ කහ පැහැති වේ.

දිග -උපතේදී මි.මී. 300-500, වැඩුණු සතුන් මි.මී. 1500-2500. මෙරට වෙසෙන දිගින් දෙවන ස්ථානය ගන්නා සර්ප විශේෂය වේ. පිරිමි සතුන් ප්‍රමාණයෙන් විශාලය. මි.මී. 3583ක නිදර්ශකයක් ඉන්දියාවෙන් වාර්තා කර ඇත [78].

හැසිරීම

දිවාවරය, ප්‍රධාන වශයෙන් හොම්ය වුවද වෘක්ෂීයවද හමුවේ. ශාක මත සංචරණයේදී තම ග්‍රාහක වලිගය උපයෝගී කර ගනී. ඉතා විමසිලිමත් සර්පයෙකු වන අතර, කලබල වූ විට ඉක්මනින් පැන යාමට උත්සාහ කරයි. එසේ නොහැකි වූ විටනී ශරීරයේ පුර්ව කොටස දැකර ගසා, ගෙල පෙදෙස පුම්බා, සුළු පිම්මක් වැනි ගබ්දයක් නිකුත් කර සසා කැමට තැත් කරයි. එසේම ශරීරයෙන් දුර්ගන්ධවත් ප්‍රාචයක් පිටකරයි. ගිම්හානතරණය (aestivation) සිදු කරයි. ප්‍රජනන සමයේදී පිරිමි සතුන් එකිනෙකා හා වෙලි සටන් රංගනවල යෙදෙන දැකිය හැක. වරකට බිත්තර 6-14 පමණ දමයි. ගැහැණු සතා විසින් බිජු රැකීම සිදු කරයි.

ආහාර

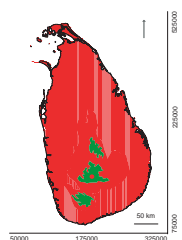
ප්‍රධාන වශයෙන් ගෙම්බන්, කටුස්සන්, කුරුල්ලන්, මීයන් ද ඊට අමතරව වවුලන්, මසුන් හා වෙනත් සර්පයින්ද ආහාරයට ගනී. ඇතැම්විට ස්වභාවිකඝනනය පෙන්වයි. විශාල ගොදුරු සංකූචනය නොකරනවුත්, බිමට තෙරපීමෙන් අඩපණ කරයි. කුඩා ගොදුරු පණ පිටින් ගිල දමයි.

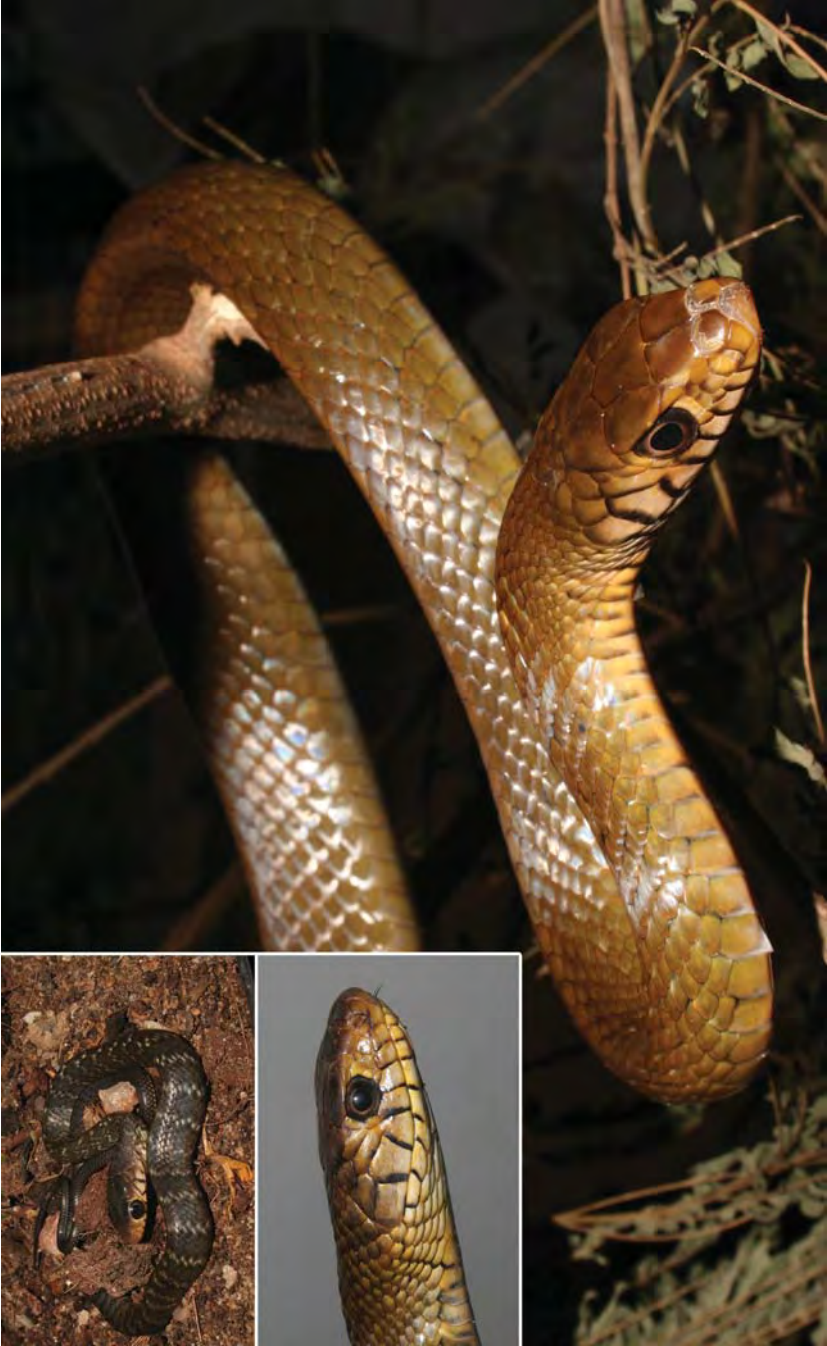
විෂ

නිර්විෂැතිය. නමුත් තුවාල වන සේ සසා කැ හැක.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙරටට ආවේනික උප විශේෂයකි. මු.ම.උ.මී. 2000ක් පමණ වන තෙක් දිවයින පුරා පරිසර පද්ධති රැසක, වනාන්තර මෙන්ම මිනිස් ජනාවාස ආශ්‍රිතවද සුලබව හමුවේ. ශාපනය අර්ධද්වීපයේ කරෙයිනිවු සහ බෙල්ෆ්ට් නයිනිව් දුපත්වලින් [41] මෙන්ම හෝටන් තැන්න ආශ්‍රිත ප්‍රදේශවලින්ද වාර්තා වී ඇත. CITES – Appendix II.

Ptyas mucosa maximus නැරඹියා Sri Lankan Rat Snake
 ප්‍රධාන රූපය - තරුණ සතෙක් (මහනුවර): වමේ ඉහළ - පැටවෙක් : වමේ මැද - නිස් චාර්ග්‍රීක සමීප රූපය [සියල්ල RS]

***Sibynophis subpunctatus ceylonicus* de Silva, 1969**

දැතිගෝමරංකා Jerdon's Polydent/ Black-headed Snake

වෝල් (1921)- *Polyodontophis subpunctatus* : සමිත් (1943), වේලුර් (1950), දැරණියගල (1955), පී. එච්. ඩී. එච්. ඩී සිල්වා (1980), ඇ. ඩී සිල්වා (1990)- *Sibynophis subpunctatus*

හඳුනා ගැනීම

දේහය - කුඩා, සිලින්ඩරාකාර, සිහින් දේහය. ගෙලට වඩා ඉතා සුළු වශයෙන් පළල් කිසි. වටකුරු කණිතිකාවක් සහිත ඇස්. කුඩා නාස් ව්‍යව. මොට හොම්බ. දිගු, කෙමෙන් සිහින්වන වලිගය.

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 17: දේහ කොරල සුමටය: උදරීය කොරල 154-177 (*S. subpunctatus* විශේෂයේ 151-215):: බෙදුනු ගුද කොරලය: අපරගුද කොරල 52-64 (බෙදුනු). ලලාට කොරලය වෙනත් කොරල 6ක් හා ස්පර්ශ වේ: කුඩා ලොටියල් කොරලය උසට වඩා දිගින් වැඩිය: පූර්ව අක්ෂි වලක කොරල 1: අපර අක්ෂි වලක කොරල 2 (විශාලය, දෙකම පාර්ශ්ව කොරල හා ස්පර්ශ වේ): නාස් කොරලය බෙදී ඇත: අන්තර් නාස් කොරල 2: අධ්‍යධර කොරල 8-10 (3-5 හෝ 4-6 වන කොරල ඇස හා ස්පර්ශ වේ): යටි අධරීය කොරල 5(10).

වර්ණය - පෘෂ්ඨියව ලා දුඹුරු, දුඹුරු මිශ්‍ර අළු හෝ දුඹුරු මිශ්‍ර රතු පැහැතිය. සැම කොරලයකම තද දුඹුරු සියුම් තිත් ඇත. මෙම සියුම් තිත් ශරීරයේ අපර භාගයේ වැඩි වශයෙන් ව්‍යාප්තව ඇත. සමහර අවස්ථා වල ශරීරයේ පූර්ව භාගයේ තද පැහැති පැල්ලම් දැකිය හැකිය. කශේ කොරල පේලිය සහ 1 හා 4 වන පර්ශුක කොරල පේලි දිගට, වඩා විශාල කළු තිත් දැකිය හැක. හොම්බ කෙළවර සිට ගෙලට මදක් පිටුපසට යන තෙක් කොටස කළු පැහැතිය. මෙම කළු කොටස, පළල් කහ වළල්ලකින් කෙළවර වේ. ගෙලෙහි කහ පැල්ලම් දෙකකි. නිස මත සහ දෙපස සුදු හෝ කහ පැහැ සියුම් සලකුණු පිහිටයි. තොල් බොහෝවිට තනි සුදු පැහැ වුවද, ඇතැම්විට කුඩා තද පැහැ පැල්ලම් තිබිය හැක. උදරීයව කළු තිත් සහිත කහ මිශ්‍ර කොළ පැහැතිය. වලිගයේ කැපිපෙනෙන සලකුණු කිසිවක් නොමැත.

(ශරීර වර්ණයෙන් දෙපත් කළුවාට සමාන වන මුත්, දෙපත් කළුවාගේ වලිගයේ කළු හරස් පටි දෙකක් පිහිටීම සහ උදරය වතු පැහැවීම වැනි ලක්ෂණ මඟින් ඔවුන් දැතිගෝමරංකාගෙන් වෙන්කොට හඳුනා ගත හැක.)

දිග - වැඩුණු සතුන් මි.මී. 200-350.

හැසිරීම

නිශාචර මෙන්ම දිවාචර හැසිරීමද පෙන්වයි. භෞමික සර්පයෙකු වන අතර කොලරොඩු අතර, ගල් සහ කඳන් ආදිය යට පිවත් වෙයි. වරකට ඩින්තර 2-6ක් දමයි.

ආහාර

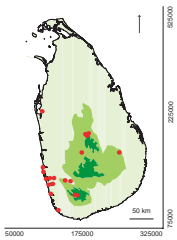
හුනන්, සිකනලුන්, ගෙම්බන් සහ කුඩා සර්පයින් (උද). කණුළල්ලන්, මැඩ්ල්ලන් ආදිය. සිකනලුන් වැනි ඝනකම් කොරල සහිත සතුන් ආහාරයට ගැනීමට තියුණු දාර සහිත ඇතුළතට වක්වූ දත් රැසක් පිහිටයි.

විෂ

නිර්විෂැතිය. බොහෝවිට සපා කැමට තැත් නොකරයි.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙරටට ආවේනික උප විශේෂයකි. උප විශේෂයේ දර්ශක නිදර්ශකය ශ්‍රී ලංකා ජාතික කෞතුකාගාරයේ තැම්පත් කර ඇත (NMSL 16K). ප්‍රධාන වශයෙන් තෙත් සහ විශලී කලාපවල පහතරට ප්‍රදේශවලද, ඇතැම් මැදරට ප්‍රදේශවලද හමුවේ. (බෙන්තොට, පුත්තලම, කළුතර, ගල්ඔය, බෝල්ගොඩ, නීල්ගල, රත්නපුර, ගම්මඩුව, සිංහරාජ, කොළඹ, සේරුකැලේ, පුත්තලම, නැබොඩ, ගල්ආතුර, ගාල්ල, බෙල්ලන්විල, පානදුර, හොරණ, දෙණියාය).

Jerdon's Polyodont *Sibynophis subpunctatus ceylonicus දැඩිකෝරොනා*

ප්‍රධාන රූපය - වැඩුණු සතෙක් (මෙන්නෙට) : දකුණේ පාලි - හිසේ පැරැහිලික සමීප රූපය [සියල්ල RS]

Xenochrophis asperrimus (Boulenger, 1891)

දිය ඔරියා Sri Lankan Keelback

චෝල් (1921)- *Nerodia (Tropidonotus) asperrimus* : ස්මිත් (1943), දැරණියගල (1955)- *Natrix piscator asperrimus* : වෙලර් (1950)- *Natrix asperrimus*

හඳුනා ගැනීම

දේහය - කෙටි, පෘෂ්ඨිමත්, සිලින්ඩරාකාර දේහය. අණ්ඩාකාර, තරමක් පැහැදිලි ගෙලක් සහිත මද වශයෙන් උල් වූ හිස. වටකුරු කණිනිකාවක් සහිත, පෘෂ්ඨියව පිහිටි ඇස්. මද වශයෙන් පෘෂ්ඨියව පිහිටි, පටු, විවරමය නාස් විවර. දිගු වල්ගය.

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල ජේලි 19: පෘෂ්ඨිය දේහ කොරල රළුය, පැහැදිලි නොතලයක් සහිතය: උදරීය කොරල 131-146: පොච්ඡ උදරීය කොරල 73-93 (නොබෙදුනු). නාස් කොරල බෙදි ඇත: අන්තර් නාස් කොරල ධුගලයකි. ඒවායේ අපර කොටස් සිහින් වී ඇත: පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල 1: අපර අක්ෂි ඵලක කොරල 3: ලොරියල් කොරල 1: අධ්‍යධර කොරල 9 (4 සහ 6 ඇස හා ස්පර්ශ වේ).

වර්ණය - පෘෂ්ඨියව ඔලිව් මිශ්‍ර දුඹුරු පැහැතිය. පූර්ව භාගයේ පැහැදිලි, විශාල කළු පැහැති හරස් පටි හෝ පැල්ලම් (ගරිරය දෙපස මාරුවෙන් මාරුවට) 22-32ක් පමණ වේ. සිරුරේ අපර කොටස සලකුණු රහිතව හෝ ගරිරය දිගට ජේලි ලෙස පිහිටි කුඩා කළු පැහැති අසමකාර පුල්ලි සහිතව හෝ පිහිටයි. ඇසට පිටුපසින් දිවෙන කළු ඉරි දෙකකි. හිස වඩාත් තද පැහැතිය. උදරීයව සුදු හෝ කහ පැහැතිවේ.

දිග - උපතේදී මි.මී. 100, වැඩුණු සතුන් මි.මී. 400-700 (ගැහැණු සතුන් ප්‍රමාණයෙන් විශාලය).

කැසිරීම

නිශාවර මෙන්ම දිවාවර කැසිරිමිද පෙන්වයි. මිරිදිය ජලජ පරිසරයන්හි (උදා. දිය කඩිනි, කුඹුරු, වැව්, ගංගා, පොකුණු ආදියේ) බහුලව හමුවේ. ඉතා ඉක්මනින් කිපෙන මෙම සර්පයින් කලබල වූ විට නයෙකුට තරමක් සමානව හිස සහ ගෙල පැතලි කර සපා කැමට තැත් කරයි. එසේම ජම්බාලියෙන් දුර්ගන්ධවත් ස්‍රාවයක් පිටකරයි. වරකට බිත්තර 4-30ක් පමණ දමයි. ගැහැණු සතා බිජු රැකීම සිදු නොකරන නමුත් බිජු දැමූ ස්ථානයේ ගැවසෙනු දැකිය හැක.

ආහාර

ප්‍රධාන වශයෙන් මසුන් සහ ගෙම්බන්.

වෘ

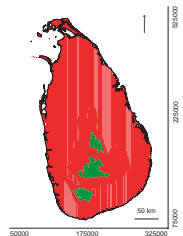
නිර්විෂැතිය. නමුත් තුවාල වන සේ සපා කෑ හැක.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙරටට ආවේනික විශේෂයකි. වියළි, අතරමැදි හා තෙත් කලාපවල මු.ම.උ.මී.

1000ක පමණ උච්චතවයක් දක්වා හමුවේ.

IUCN SL – TR

Xenochrophis asperimus දීඝ මරිචා Sri Lankan Keelback
රූපය - වැටුණු සහෙක් (මහනුවර) [RS]

Xenochrophis piscator (Sheneider, 1799)

දිය කො Checkered Keelback

මෝල් (1921)- *Nerodia (Tropidonotus) piscator* : ස්මිත් (1943), වේලර් (1950)-
Natrix piscator : දැරණියගල (1955)- *Natrix piscator asperrimus*

හඳුනා ගැනීම

දේහය - කෙටි, පෘෂ්ඨමත්, සිලින්ඩරාකාර දේහය. අණ්ඩාකාර, තරමක් පැහැදිලි ගෙලක් සහිත මද වශයෙන් උල් වූ හිස. වටකුරු කණිනිකාවක් සහිත, පෘෂ්ඨයට පිහිටි ඇස්. මද වශයෙන් පෘෂ්ඨයට පිහිටි, පටු, විවරමය නාස් විවර. දිගු වල්ගය.

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 19; පෘෂ්ඨය දේහ කොරල රළුය, පැහැදිලි නෞතලයක් සහිතය: උදරීය කොරල 122-158; බෙදුනු ගුද කොරලය: පෞච්ඡ උදරීය කොරල 70-97 (බෙදුනු). නාස් කොරල බෙදී ඇත: අන්තර් නාස් කොරල යුගලයකි, ඒවායේ අපර කොටස් සිහින් වී ඇත: පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල 1: අපර අක්ෂි ඵලක කොරල 3: ලොරියල් කොරල 1: ශංඛක කොරල 2+2 හෝ 2+3: අධ්‍යධර කොරල 9 (4 සහ 6 ඇස හා ස්පර්ශ වේ).

චර්ණය - චර්ණ ප්‍රභේද කිහිපයක් පිළිබඳව සඳහන් වේ. බහුතරයක් පෘෂ්ඨයට දිලිසෙනසුලු ඔලිව්-දුඹුරු, කහ, දුඹුරු හෝ අළු පැහැතිය. කළු පැහැති අසමාකාර සලකුණු, ගටරය දිගට පේලි 5-6ක් ලෙස පිහිටයි. ඇතැම්විට මෙම කළු පැහැති සලකුණු රෝස හෝ රතු පැහැති දාරයකින් සීමා වී ඇත. සිරුරේ අපර කොටසේදී මෙම සලකුණු ඵලකම් පැහැදිලි නැත. ඇසට පිටුපසින් දිවෙන කළු ඉටි දෙකකි. ගෙලෙහි කළු වළල්ලකි. හිස ඔලිව් මිශ්‍ර දුඹුරු පැහැතිය. උදරීයව සුදු හෝ කහට හුරු සුදු පැහැති වේ.

දිග - උපතේදී මි.මී. 100-200, වැඩුණු සතුන් මි.මී. 400- 600 (ගැහැණු සතුන් ප්‍රමාණයෙන් විශාලය).

හැසිරීම

නිශචර මෙන්ම දිවාචර හැසිරීමද පෙන්වයි. මිරිදිය ජලජ පරිසරයන්හි (උදා. දිය කඩිනි, කුඹුරු, වැව්, ගංගා, පොකුණු ආදියේ) බහුලව හමුවේ. හොඳින් පිහිනීමට මෙන්ම කිමිදීමටද හැක. ඉතා ඉක්මනින් කිපෙන මෙම සර්පයින් කලබල වූ විට නයෙකුට තරමක් සමානව හිස සහ ගෙල පැතලි කර සපා කැමට තැත් කරයි. එසේම ප්‍රමාදයෙන් දුර්ගන්ධවත් සුවයක් පිටකරයි. රංචු වශයෙන් ගිම්හානතරණය (aestivation) සිදු කරයි. ඇතැම් විට මියගියක් මෙන් නොසෙල්වී ඉතා දිගු වේලාවක් එක තැනම රැඳීසිටී. ජලාශ්‍රිතව පිහිටන ගුලක හෝ ගලක් යට වරකට බිත්තර 8-90ක් පමණ දමයි. ගැහැණු සතා බිජු රැකීම සිදු නොකරන නමුත් බිජු දැමූ ස්ථානයේ ගැටසෙනු දැකිය හැක.

ආහාර

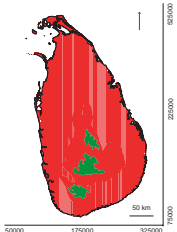
ප්‍රධාන වශයෙන් මසුන් සහ ගෙම්බන්. ඊට අමතරව කුඩා කෘන්තකයින් සහ කලාතුරකින් කුඩා ජලාශ්‍රිත කුරුල්ලන්ද ආහාරයට ගනී. බොහෝවිට ගොදුර පණපිටිත්ම ගිල දමයි.

විෂ

නිර්විෂැතිය. නමුත් තුවාල වන සේ සපා කෑ හැක.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

වියළි, අතරමැදි හා තෙත් කලාපවල මු.ම.උ.මී. 1000ක පමණ උච්චත්වයක් දක්වා හමුවේ.

Xenochrophis piscator දූ භෞ Checkered Keelback
ප්‍රධාන රූපය - වැඩිහිටි සතෙක් (අම්මාට) : දකුණේ ඉතළි - පැටලෙක් [සියල්ල RS]

**සිලින්ඩ්‍රොෆිඩේ කුලය : Family *Cylindrophiiidae* Fitzinger, 1843
(දෙපත් නයිත්)**

දැනට ලොව හමුවන පරිණාමයෙන් පහත්ම සර්ප කාණ්ඩය ලෙස සලකන මෙම සර්පයින් ^[66], මුල් කාලීනව Aniliidae කුලයේද, ඉන්පසුව මෑතක් වන තුරු Uropeltidae කුලයේද ලා සලකන ලදී.

කුඩා (මීටර් 1කට අඩු), පෘෂ්ඨමත්, සිලින්ඩරාකාර දේහ සහිත වන මොවුන්ගේ හිස පෘෂ්ඨෝදරීයව පැහැලිද, පාර්ශ්විකව කුඤ්ඤයක හැඩැතිවද පිහිටයි. නාස් කොරල බෙදී නැත. ඉතා කුඩා ඇස් පාර්ශ්වය කොරලයකින් වැසී ඇත. චලිතය කෙටි සහ ගංකුවාකාර වේ. නෂ්ඨ වූ අපර ගාත්‍රා අස්ථි හා ශ්‍රෝණි අස්ථි පිහිටන අතර, අපර ගාත්‍රාවල නෂ්ඨ වූ කොටස් කුඩා මස් වැදලි දෙකක් ලෙස ප්‍රමාණය දෙපස පිහිටයි. ඇතැම් විශේෂ දිස්ත්‍රිමත් වර්ණ සහිත වන අතර ආසියානු විශේෂ සියල්ලගේම උදර කච් හා සුදු පැහැතිය.

දෙපත් නයිත් ආහාර ලෙස ගැබ්වීඳුන්, උභයජීවීන් මෙන්ම වෙනත් නිර්විෂ සර්පයින්ද ගොදුරු කර ගනී. ඇතැම්විට තමාට වඩා ප්‍රමාණයෙන් වීශාල ගොදුරුද ආහාරයට ගනු දැකිය හැක.

මෙම කුලයේ සර්පයින් ශ්‍රී ලංකාව හැරුණු කොට දකුණු ඉන්දියානු කලාපයේ වෙනත් රටවල හමුනොවේ. නමුත් මලයාසියානු අර්ධද්වීපය, බුරුමය, වියට්නාමය මෙන්ම නැගෙනහිර කොදෙව් දූපත් වල සිට සෙලෙබස් දූපත් දක්වා කලාපයේ විශේෂ කිහිපයකින්ම නියෝජනය වේ ^[44]. වැඩිමහල් මොවුන් මලයානු ඛන්ධුතාවයක් සහිතව, මෑතකාලීනව මෙරටට සම්ප්‍රාප්ත වූ කුලයක් ලෙස සලකයි. දැනට *Cylindrophis* ගණයට අයත් විශේෂ 10ක් නම්කර ඇති අතර, වයින් *Cylindrophis maculates* නම් ආවේණික විශේෂය මෙරට හමුවේ.

දෙපත්නයිගේ (*Cylindrophis maculates*) නිසෙති සහ චලිතයේ පිහිටි තරමක් දුරට සමාන වර්ණ රටාවන් [RS]

Cylindrophis maculatus (Linnaeus, 1758) දෙපන්නය/ වටඋල්ලා Sri Lankan Pipe Snake

හඳුනා ගැනීම

දේහය - කුඩා, පෘෂ්ඨමත්, සිලින්ඩරාකාර දේහය. පළල්, පෘෂ්ඨධාරීයව පැතලි, පාර්ශ්විකව මොට කුසද්භ්‍රමණ හැඩැති (wedge-shaped) නිස. නොමිඛ පෘෂ්ඨීයව වටකුරුය. පැහැදිලි ගෙලක් රහිතය. ඉලිප්සාකාර කණිනිකාවක් සහිත ඉතා කුඩා ඇස්. පෘෂ්ඨීයව පිහිටි, ඉතා කුඩා නාස් විවර. ඉතා කෙටි, ගංකුවකාර (conical) වලිගය.

කොරල - සුමුදු, නොයෙක් වර්ණයෙන් දිලිසෙන (iridescent), අභිපිහිත වූ ගරීර කොරල. මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 19-21; උදරීය කොරල 185-215 (මහනුවරට උතුරු ප්‍රදේශවලින් හමුවන සතුන්ගේ උදරීය කොරල සංඛ්‍යාව, ඊට දකුණෙන් හමුවන සතුන්ට වඩා පැහැදිලිව වැඩි බව බැවීමත් දක්වා ඇත ^[03]): බෙදුනු ගුද කොරලය: පෞච්ඡ උදරීය කොරල 4-6 (බෙදුනු මෙන්ම නොබෙදුනු කොරලවලින්ද සමන්විතය). අන්තර් නාස්, ලොරියල් සහ පූර්ව අසෂි වලක කොරල නොමැත: නිකට හිටිටක් සහිතය: නාස් කොරල, පුරෝලලාට කොරල හා ස්පර්ශ වේ: අපර අසෂි වලක 1: ගංබක කොරල 1: පුරෝලලාට කොරල 2: අධ්‍යධර කොරල 6 (3 හා 4 වන කොරල ඇස හා ස්පර්ශ වේ): යටි අධරීය කොරල 3.

වර්ණය - පෘෂ්ඨීයව ගඩොල් රතු හෝ තද තැඹිලි. ගෙලේ සිට වල්ගය කෙළවර තෙක් කගේ කොරල පෙළ තද දුඹුරු හෝ කළුය. කළු පැහැති දාටයක් සහිත පුල්ලි යුගල 35-55ක් පමණ නිර්මාණය කරන පෘෂ්ඨීය රේඛා ජාලයකි. නිස සහ වල්ගය කෙළවර කළුය. ගෙල ප්‍රදේශයේ සුදු වළල්ලකි. උදරීයව සුදු හෝ ලා රෝස වන අතර කළු හරස් පටි හෝ ජාලාකාර රටාවක් පිහිටයි.

දිග

උපතේදී මි.මි. 100-150, වැඩුණු සතුන් මි.මි. 300-650.

හැසිරීම

නිශාචර, පාංශු සර්පයෙකි. දිවාකල කොලරොඩු, කොටන් හා ගල් ආදිය යට ගතකරයි. අලසය, නොකිපෙනසුලුය. කලබල වූ විට සිරුර පැතලි කර, දහර ගැසී, නිස දහරය තුළ නොවා ගනී. වල්ගය කෙළවර ඉදිරියට නමා ඉහළට ඔසවයි. මෙලෙස සිරුරෙන් 1/8 - 1/4ක පමණ කොටසක් ඉහළට එසවිය හැක. මෙම පෙනයක් වැනි වල්ගය හේතුවෙන් මොවුන්ට දෙපන්නයා යන නම පටබැඳී ඇත. ඇතැම්විට කහ පැහැත, දුගඳුවන් දියරයක් පමිබාලියෙන් පිටකරයි. අණ්ඩපලාමුප් වන අතර වරකට පැටවුන් 1-15ක් ප්‍රසූත කරයි.

ආහාර

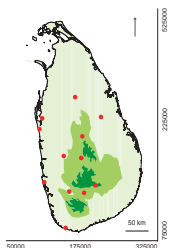
ගැඹිවිලුන්, උභයජීවීන්, කෘමීන් හා වෙනත් නිර්විෂ සර්පයින්.

විෂ

නිර්විෂැතිය. බොහෝවිට සපා කැමට තැන් නොකරය.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙරටට ආවේනික විශේෂයකි. ම.ම.උ.මි. 1000ක් පමණ උච්චත්වයක් වන තෙක් පිහිටි වියළි, අතරමැදි හා තෙත් කලාපවලට අයත් ප්‍රදේශවල හමුවේ. (පුත්තලම, පොළොන්නරුව, අනුරාධපුර, මුත්ති, නාඋල, පොල්ගහවෙල, බෙල්ලන්විල, බලංගොඩ, බෙරගල, කෝන්ගල මෙන්ම මහනුවර සහ රත්නපුරය අවට ප්‍රදේශ රැසකින්). IUCN SL – TR.

Cylindrophis maculatus දෙපැහැයා Sri Lankan Pipe Snake
 ප්‍රධාන රූපය - වැඳුණු සතුන් කැබලි වූ විට පෙනෙන වර්තාව (මහනුවර) : දකුණේ පහළ - උදැරිය වර්ණ රටාව [සියල්ල RS]

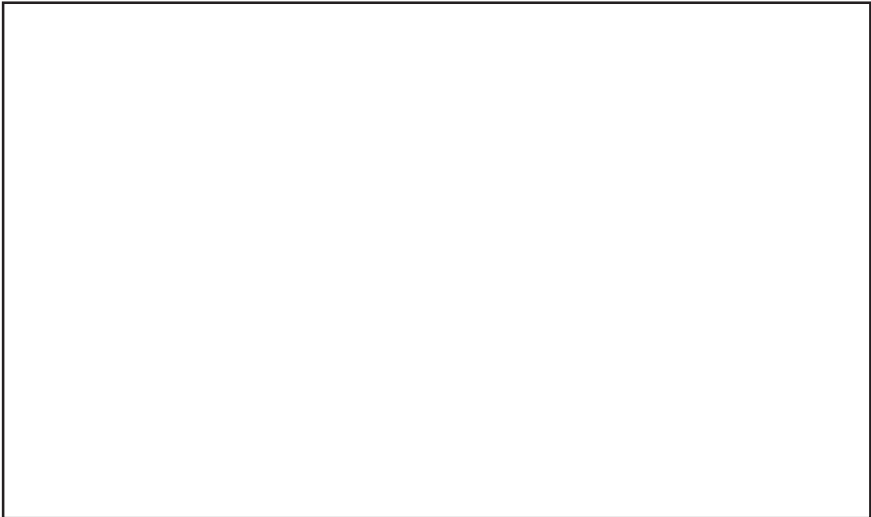
ඉලැපිඩේ කුලය : Family Elapidae Boie, 1827
(හයින්, කරවඳුන් හා දෙපත් කළුවන්)

කොලුවුඩේ වංශිකයින්ට බාහිර රූපියව සමානකමක් දක්වන නමුත්, ඛනුතරයක් විශේෂ වලට ලොරියල් කොරල නොපිහිටයි. එසේම කොලුවුඩාවන්ට මෙන් නොව මුඛයේ ඉදිරියෙන් පිහිටි, සෙලවිය නොහැකි විෂ දළ යුගලයක් සහ සත්‍ය විෂ ග්‍රන්ථියකින් යුක්ත Proteroglyphous වර්ගයේ විෂ පද්ධතියක් මොවුන්ට පිහිටයි.

ඉතා කුඩා ප්‍රමාණයේ සිට ඉතා විශාල ප්‍රමාණයක් තෙක් පුළුල් පරාසයක, බොහෝවිට පෘෂ්ඨමත් ගරීර සහිතය. මේ අතරට සෙන්ටිමීටර් කිහිපයක් පමණක් දිගු දෙපත් කළුවන්ගේ (*Calliophis* spp.) සිට මීටර් 5.5ක් පමණ දිගුව වැඩෙන, ලොව විශාලතම උග්‍ර විෂැති සර්පයෙකු වන රාජ නාගයා (Hamadryad or King Cobra – *Ophiophagus hannah*) දක්වා විශාල දේහ පරාසයක සර්පයින් අයත් වේ. බොහෝවිට පිරිමි සතුන් ගරීර ප්‍රමාණයෙන් විශාලය.

මෙම කුලයට පාංශු, අර්ධ පාංශු, භෞමිය මෙන්ම වෘක්ෂීය සාමාජිකයින්ද අයත්වන අතර, ඛනුතරයක් විශේෂ දිවාවට වේ. අණ්ඩප මෙන්ම අණ්ඩපලාඛුප සර්පයින්ද අයත් වේ. ඛිප්‍රලන ඇතැම් විශේෂ, කොලරොඩු යොදා ගනිමින් කැඳලි තැනීම සහ එම ඛිප්‍ර ආරක්ෂා කිරීමද දැකිය හැක. බොහොමයක් විශේෂ වෙනත් සර්පයින් ගොදුරු කර ගනී.

මෙම කුලය ඔස්ට්‍රේලියානු මහද්වීපය තුල හොඳින් නියෝජනය වන අතර, යුරෝපියානු මහද්වීපය හැර, ලොව අන් ප්‍රදේශවල ව්‍යාප්තව ඇත. ශ්‍රී ලංකාව තුළ ඉලැපිඩේ කුලයට අයත් ගණ තුනක, සර්ප විශේෂ හතරක් වාර්තා වේ. මේ අතුරින් මුදු කරවලා (*Bungarus ceylonicus*) මෙරටට ආවේණික වන අතර උප විශේෂ දෙකකට බෙදා ඇත. මෙරට හමුවන දෙපත් කළුවන්, ඉන්දියානු විශේෂයේ උප විශේෂයක් නොව වෙනම විශේෂයක් බව ඇතැම් විද්‍යාඥයින්ගේ මතයයි. මීට අමතරව මෙරටින් රාජ නාගයෙකු (*Ophiophagus hannah*) හමුවූ බව සඳහන් වන වාර්තාවක්ද ඇත ^[90].

තවම විද්‍යාත්මකව නම්කර නොමැති දෙපත් කළුවන් විශේෂයක් (*Calliophis* sp.) [WHT]

Bungarus caeruleus (Schneider, 1801)

තෙල් කරවලා/ මහමරුවා Common Indian Krait
දැරණියගල (1955)- Bungarus caeruleus

කඳුතා ගැනීම

දේහය - දිලිසෙන, සිලින්ඩරාකාර, මධ්‍යම ප්‍රමාණයේ දේහය. කුඩා, පැහැදිලි ගෙලක් රහිත, වටකුරු හා කෙටි හොම්බක් සහිත නිස. කුඩා ඇස්. තරමක් විශාල නාස් විවර. වලිගය කෙටිය, ක්‍රමයෙන් උල්වේ. උදරය වටකුරුය.

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල ජේලි 15, ශරීර කොරල සුමුදුය, ඉතා දිලිසෙනසුදුය. කයේ කොරල පැහැදිලි ලෙස පර්ශුක කොරල වලට වඩා විශාලය, ෂඩාශ්‍රාකාරය: උදරීය කොරල 194-234; නොබෙදුනු ගුද කොරලය: පෞච්ඡ උදරීය කොරල 30-56 (නොබෙදුනු). ලලාට කොරලය පළල මෙන් දෙගුණයක් පමණ දිගුය: අන්තර් නාස් කොරල යුගලයකි: පූර්ව අක්ෂි වලක කොරල 1 (ඉතා සුළු වශයෙන් නිස මුදුන දක්වා විහිදේ); අපර අක්ෂි වලක කොරල 2: ලොරියල් කොරල නොමැත: ශංඛක කොරල 1+2; අධ්‍යධර කොරල 7 (පළමු කොරල තුන ප්‍රමාණයෙන් එක සමානය, 3 හා 4 වන කොරල ඇස හා ස්පර්ශ වේ): ශ්‍රී අධරීය කොරල 4.

වර්ණය - පෘෂ්ඨීයව දිස්තිමත් කළු පැහැති වන අතර සුදු පැහැති, සිහින් හරස් පටි යුගල 20-25ක් පමණ වලිගය කෙළවර තෙක් පිහිටිය. ඇතැම් සතුන්ගේ කයේ කොරල පෙල දිගේ සුදු පැහැති පුල්ලි පෙලකි. වයස්ගත වැඩුණු සතුන්ගේ සුදු පටි දක්නට නොලැබේ. ඇස කළු පැහැතිය. පැටවුන්ගේ ඇසට ඉදිරිපසින් හා පිටුපසින් සුදු ඉරි දෙකකි. උදරීයව සුදු පැහැති වන අතර වෙනත් සලකුණු නොමැත.

දිග - උපතේදී මි.මී. 200-250, වැඩුණු සතුන් මි.මී. 800-1700.

හැසිරීම

නිශාචරය. දිවා කාලයේදී ඉතා අලසව කොලරොඩු, ගල්ගොඩවල් ආදිය යට සැතවී සිටින මොවුන් රාත්‍රී කාලයේදී ඉතා ක්‍රියාශීලීය. පලය ආශ්‍රිත ස්ථානවලට වැඩි කැමැත්තක් දක්වයි. නොකිපෙනසුදු මෙම සර්පයින් කලබල වූ විට ශරීරය පැහලි කොට, දහර ගැසී, නිස එම දහරය තුළ සකවා ගැනීමට තැත් කරයි. නමුත් පැටවුන් ඇතැම්විට තම වලිග කෙළවර ඉහළට ඔසවා සොලවනු දැකිය හැක. පිරිමි සතුන් වසම් රකින අතර (territorial) ප්‍රජනන සමයේදී පිරිමි සතුන් එකිනෙකා හා වෙලි සටන් රංගනවල යෙදෙනු දැකිය හැක. වරකට බිත්තර 6-12ක් පමණ දමන අතර ගැහැණු සතා ඒවා ආරක්ෂා කරයි.

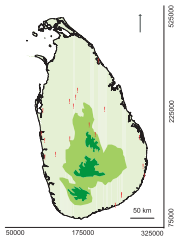
ආහාර

ප්‍රධාන වශයෙන් වෙනත් කුඩා සර්පයින්, ඊට අමතරව මීයන්, හුනන්, ගෙම්බන් සහ සිකනලුන්. තමාට වඩා දිගින් වැඩි සතුන් චූවද ගිලදැමිය හැක. ස්වභාවිකක්‍ෂනයද පෙන්වයි.

විෂ

මෙරට වෙසෙන උග්‍රතම විෂැති භෞමීය සර්පයෙකි. ප්‍රොටෙරෝග්ලයිපස් (Proteroglyphous) වර්ගයේ විෂ දළ පිහිටයි. දෂ්ඨ කිරීමේදී, සැලකිය යුතු වේලාවක් ගොදුරු සපාගෙන සිටී. බොහෝමයක් දෂ්ඨන රාත්‍රී කාලයේදී බිම නිදාසිටි පුද්ගලයින්ගෙන් වාර්තා වේ. විෂ ප්‍රධාන වශයෙන් ස්නායු පද්ධතිය අඩපණ කිරීමට බලපායි.

ස්වානීය රෝග ලක්ෂණ - සාමාන්‍ය වේදනාව: දෂ්ඨ ස්ථානය අවට ඉදිමීම.
ශාරීරික රෝග ලක්ෂණ - උදරයේ වේදනාව (abdominal pain): ඇසේ කළු ඉංගිරියාව වැසී තිබීම: ඇසි පිය කඩා හැලීම (ptosis): හුස්ම ගැනීමේ අපහසුව හා හුස්ම නිරවීම: මුඛය විවර කිරීමේ, කතා කිරීමේ සහ දිව පිටතට දැමීමේ අපහසුව: සිනිනැතිවීම සහ කම්පනය. නිසි ප්‍රතිකාර ලබානොදුනහොත් රෝගියා මරණයට පත්විය හැක.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

පහතරට වියළි කලාපයේ ප්‍රදේශ රැසකින්ද, අතරමැදි කලාපයේ ප්‍රදේශ කිහිපයකින්ද හමුවී ඇත. (පානම, පොතුච්ඡේ, යාල, ඩුන්දල, අනුරාධපුර, ගල්නැව, මහඉඳුප්පලලම, පොළොන්නරුව, මීගමුව, සේරුකැලේ, පුත්තලම, කුරුණෑගල, වේයන්ගොඩ, හලාවත, වාලච්චේත, කෝකිලායි, කහරගම, උාව පහන, මින්නේරිය, නව්වදුව, තඩ්ඩොව, නකල්ස් වියළි කලාපය).

Bungarus caeruleus තෙල් කරවලා Common Indian Krait

ඉහළ - තරුණ සතෙක් (හඹරණ) : පහළ - සුදු පටි ක්‍රමයෙන් මැකී යමින් පවතින වැඩුණු සතෙක් (අනුරාධපුර) [සියල්ල RS]

Bungarus caeruleus හෙල් කරවුම Common Indian Krait

ප්‍රධාන රූපය - වැඩිහිටි සතෙක් (පාත්‍ර) : එමේ ඉහළ - විශාලතම වි ඇති කහේ කොරළ පෙල : දකුණේ ඉහළ - උදරය වර්ණ රටාව : දකුණේ පහළ - හිසේ සමීප රූපයක් [සියල්ල RS]

Bungarus ceylonicus Gunther, 1864

මුදු කරවලා/ හත් කරවලා/ දඬු කරවලා/ පොළොං කරවලා

Sri Lankan Krait මෙරටින් *B. c. ceylonensis* සහ *B. c. karawala* යන උප විශේෂ දෙකක් වාර්තා වේ.

හඳුනා ගැනීම

දේහය- දිලිසෙන, සිලින්ඩරාකාර, මධ්‍යම ප්‍රමාණයේ දේහය. කුඩා, පැහැදිලි ගෙලක් නොමැති, වටකුරු හා කෙටි හොම්බක් සහිත නිස. කුඩා ඇස්. තරමක් විශාල නාස් විවර. වලිගය කෙටිය, ක්‍රමයෙන් උල්වේ. උදරය වටකුරුය.

කොරල -මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 15, ශරීර කොරල සුමුදුය, ඉතා දිලිසෙනසුදුය: කයේ කොරල පැහැදිලි ලෙස පර්ශක කොරල වලට වඩා විශාලය, ෂඩාශ්‍රාකාරය: උදරීය කොරල 219-243; නොබෙදුනු ගුද කොරලය: පෞච්ඡ උදරීය කොරල 32-42 (නොබෙදුනු). ලලාට කොරලය සහ පුරෝලලාට කොරල දිගින් සමානය: පාර්ශ්ව කොරල, ලලාට කොරලය මෙන් දෙගුණයක් පමණ දිගුය: අන්තර් නාස් කොරල යුගලයකි: පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල 1 (නිස මුදුන දක්වා නොවිඳිදේ); අපර අක්ෂි ඵලක කොරල 2; ලොටියල් කොරල නොමැත: ගංඛක කොරල 1+2; අධ්‍යධර කොරල 7 (දෙවන අධ්‍යධර කොරලය, පළමු හා තෙවන අධ්‍යධර කොරල වලට වඩා ප්‍රමාණයෙන් කුඩාය - තෙල් කරවලාගේ මෙම කොරල තුන ප්‍රමාණයෙන් එක සමානය): යටි අධරීය කොරල 4.

වර්ණය - පෘෂ්ඨියව තද දුඹුරු හෝ දිප්තිමත් කළු පැහැතිය. සුදු පැහැති, පළල් හරස් පටි 15-28ක් පමණ වලිගය කෙළවර තෙක් විහිදේ. මෙම පටි, ඒවා අතර පරතරයට වඩා පළලින් අඩුවන අතර, උදරයට ලංවත්ම පළලින් වැඩිවේ. *B. c. ceylonensis* උප විශේෂයේ බොහෝවිට මෙම පටි ශරීරයේ පහළ කොටසේදී දෙකට බෙදී තිබිය හැක. වයසත් සමඟ පටි ක්‍රමයෙන් මැකීයයි. නිස පිටුපසට වන්නට සහ උගුර ප්‍රදේශය සුදු පැහැතිවන අතර ඉදිරිපස පෘෂ්ඨිය ප්‍රදේශය සහ නොම්බ කළු පැහැතිය. *B. c. karawala* උප විශේෂයේ මෙම සුදු පැහැ කොටස නිසෙන් අඩකට වඩා ඉදිරියට ව්‍යාප්තව ඇත. නමුත් වයස්ගතවත්ම මුළු නිසම කළු/තද අළු පැහැවේ. උදරීයව පැටවුන් තනි සුදු පැහැති වන අතර, වැඩුණු සතුන්ගේ කළු පැහැති හරස් පටි ඇත. *B. c. karawala* උප විශේෂයේ මෙම පටි වඩා පැහැදිලිව දිස්වේ.

දිග - *Bungarus* ගණයට අයත් කුඩාම විශේෂය වේ [74, 101]. උපතේදී මි.මී. 200-250, වැඩුණු සතුන් මි.මී. 800-1000. නමුත් මි.මී. 1346ක් දිග සතෙකුද වාර්තා වී ඇත [36]. *B. c. karawala* උප විශේෂය දිගින් අඩු වන අතර සාමාන්‍යයෙන් මි.මී. 700ක් පමණ වේ.

සාහිච්ච

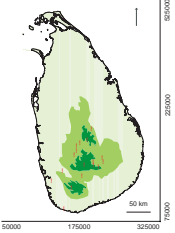
නිශාවරය. අලස සර්පයෙකු වන අතර බොහෝවිට සපාකෑමට තැත් නොකරයි. තෙල් කරවලා මෙන් කලබල වූ විට නිස සහවා ගැනීමට තැත් කරයි. තෙත්, සෙවන සහිත ස්ථාන ප්‍රිය කරයි. වරකට බිත්තර 4-8ක් පමණ දමන අතර ගැහැණු මෙන්ම පිරිමි සතුන්ද ඒවා ආරක්ෂා කරයි [55].

ආහාර

ප්‍රධාන වශයෙන් වෙනත් නිර්විෂ සර්පයින්. ඊට අමතරව සිකනලුන්, හුනන්, ගෙම්බන් සහ මීයන්.

විෂ

මෙරට වෙසෙන උග්‍ර විෂැති භෞමික සර්පයෙකි. ප්‍රොටෙරෝග්ලිපස් (Proteroglyphous) වර්ගයේ විෂ දළ පිහිටයි. විෂ ප්‍රධාන වශයෙන් ස්නායු පද්ධතිය අඩපණ කිරීමට බලපායි. නමුත් දෂ්ඨකිරීම් වාර්තා වී ඇත්තේ ස්වල්පයකි.

ස්ථානීය රෝග ලක්ෂණ - සාමාන්‍ය වේදනාව: දෂ්ඨ ස්ථානය අවට ඉදිමීම. ගාට්ටික රෝග ලක්ෂණ - උදරයේ වේදනාව (abdominal pain): ඇසේ කළු ඉංගිරියාව වැසී තිබීම: ඇසි පිය කඩා හැලීම (ptosis): හුස්ම ගැනීමේ අපහසුව හා හුස්ම නිරවීම: මුඛය විවර කිරීමේ, කතා කිරීමේ සහ දිව පිටතට දැමීමේ අපහසුව: සිහිනැතිවීම සහ ස්‍රෝණිමය ප්‍රතිකාර ලබානොදනහොත් රෝගියා මරණයට පත්විය හැක.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙරටට ආවේනික විශේෂයකි. *B. c. ceylonensis* උප විශේෂය මු.ම.උ.මී. 1000ක් පමණ වන උච්චත්වයක් තෙක් පැතිරෙන තෙත් කලාපයේ සහ අතරමැදි කලාපයට අයත් ඇතැම් ප්‍රදේශවල හමුවේ (මහනුවර, පේරාදෙණිය, ගම්පොල, මතුගම, සිංහරාජ, නාවලපිටිය, නමුණුකුල, බණ්ඩාරවෙල, කහවත්ත, බලන්ගොඩ, පුස්සැල්ලොව, වැලිමඩ, ගුරුතලාව, කොග්ගල, නකල්ස්). මෙහි දර්ශක නිදර්ශකය ශ්‍රී ලංකා ජාතික කෞතුකාගාරයේ තැම්පත් කර ඇත (NMSL R.S.48). *B. c. karawala* උප විශේෂය තෙත් කලාපයේ මු.ම.උ.මී. 750-2000 පමණ වන කඳුකරයට සීමා වී ඇත. (හක්ගල, හෝටන් තැන්න, බදුල්ල, බණ්ඩාරවෙල, නකල්ස් කඳු පාතියේ ඇතැම් ප්‍රදේශ). මෙහි දර්ශක නිදර්ශකය ශ්‍රී ලංකා ජාතික කෞතුකාගාරයේ තැම්පත් කර ඇත (NMSL R.S.47). IUCN SL – TR.

***Bungarus ceylonicus karawala* හත් කරවලා Sri Lankan Krait**
ඉහළ සහ පහළ - පැවැත් (මහනුවර) [RS]

Bungarus ceylonicus ceylonicus ශ්‍රී ලංකාවේ Sri Lankan Krait
 ප්‍රධාන රූපය - වැඩුණු සතෙක් (ගිනිගත්තේන්) [DK] : වමේ පහළ - සුදු පටි භ්‍රමයෙන් මැකී යමින් පවතින වැඩුණු සතෙක් (මහනුව) [RS] : දකුණේ ඉහළ -
 උදිරිය වර්ණ ටොව [RS] : දකුණේ පහළ - නිසේ සමීප රූපයක් [RS]

ශ්‍රී ලංකාවේ හමුවන, විෂැති කරවලින් සහ ඔවුන් අනුකරණය කරන නිර්විෂැති සර්පයින් හඳුනා ගැනීම සඳහා සරල ක්ෂේත්‍ර සුවිසක්

1. කයේ කොරල පැහැදිලි ලෙස පර්ශුක කොරල වලට වඩා විශාලය, ෂඩාශ්‍රාකාරය, නිස කුඩාය. උදරියව තනි සුදු පැහැ හෝ කළු හරස් පටි සහිතව සුදු පැහැ හෝ විය හැක. 2
 කයේ කොරල ප්‍රමාණයෙන් සහ හැඩයෙන් පර්ශුක කොරල වලට සමානය, නිස සාපේක්ෂව විශාලය. උදරියව තනි සුදු පැහැ වේ. 3
2. සුදු පැහැති, සිහින් හරස් පටි යුගල 20-25ක් පමණ වලිගය කෙළවර තෙක් පිහිටයි. උදරියව පැටවුන් මෙන්ම වැඩුණු සතුන්ද තනි සුදු පැහැති වේ.
 ..... **තෙල් කරවලා *Bungarus caeruleus*** (උග්‍ර විෂ) සුදු පැහැති, තනි, පළල් හරස් පටි 18-28ක් පමණ වලිගය කෙළවර තෙක් පිහිටයි. උදරියව පැටවුන් සුදු සහ කළු පැහැති හරස් පටි සහිතද, වයස්ගත සතුන් සම්පූර්ණ කළු හෝ සුදු සහ කළු පැහැති හරස් පටි සහිතද වේ.
 ..... **මුදු කරවලා *Bungarus ceylonicus*** (උග්‍ර විෂ)
3. පෞච්ඡ උදරිය කොරල බෙදී නැත, දේහ කොරල රළුය, පැහැදිලි නොතලයක් සහිතය ..... **දුර කරවලා *Cercaspis carinatus*** (නිර්විෂ) පෞච්ඡ උදරිය කොරල බෙදී ඇත, දේහ කොරල සුමටය, නොතලයක් රහිතය 4
4. මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 17කි 5
 මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 17ට අඩුය 6
5. අධ්‍යධර කොරල 9කි, නාස් කොරලය සමාන කොටස් දෙකකට බෙදී ඇත, උදරිය කොරල කෝණාකාරය ..... **අළු රදහකයා *Lycodon aulicus*** (නිර්විෂ) අධ්‍යධර කොරල 8කි, නාස් කොරලය විශාල පූර්ව කොටසකට සහ කුඩා අපර කොටසකට බෙදී ඇත, උදරිය කොරල වටකුරය ..... **කඩර රදහකයා *Lycodon striatus sinhaleyus*** (නිර්විෂ)
6. මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 13, නාස් කොරලය නොබෙදී හෝ නාස් විවරයට පහළින් අර්ධ වශයෙන් බෙදී හෝ ඇත, ගුද කොරලය බෙදී ඇත ..... **ගැට කරවලා *Dryocalamus nympha*** (නිර්විෂ) මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 15, නාස් කොරලය දෙකට බෙදී ඇත, ගුද කොරලය බෙදී නැත ..... **මීගැට කරවලා *Dryocalamus gracilis*** (නිර්විෂ)

Calliophis melanurus sinhaleys Deraniyagala, 1951

දෙපත් කළුවා Sri Lankan Coral Snake

වෝල් (1921)- *Callophis trimaculatus* : සමීන් (1943), ටේලර් (1950), පී. එච්. ඩී. එච්. ඩී සිල්වා (1980)- *Callophis melanurus*. මෙරට හමුවන දෙපත් කළුවන්, ඉන්දියානු විශේෂයේ උප විශේෂයක් නොව වෙනම විශේෂයක් බව ඇතැම් විද්‍යාඥයින්ගේ මතයයි.

හඳුනා ගැනීම

දේහය - කුඩා, ඉතා සිහින්, සිලින්ඩරාකාර, දිගටි සිරුර. පැහැදිලි ගෙලක් රහිත, පෘෂ්ඨයේ දැරියව පැහැලි වූ, මධ්‍යම ප්‍රමාණයේ නිස. පළල්, වටකුරු හොඹිබ. ඉතා කුඩා මුඛය. වටකුරු කණිනිකාවක් සහිත කුඩා ඇස්. කුඩා ප්‍රමාණයේ නාස් විවර. ඉතා කෙටි, මොට කෙළවරක් සහිත විලියය.

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 13: සුමුදු, තරමක් දිලිසෙනසුලු ගරිට කොරල: උදරීය කොරල 223-277: බෙදුනු ගුද කොරලය: පෞච්ඡ උදරීය කොරල 24-38 (බෙදුනු). නාස් කොරල බෙදි ඇත: පූර්ව අසූචි වලක කොරල 1, එය නාස් කොරලයේ ස්පර්ශ වේ: අපර අසූචි වලක කොරල 2: ගංඛක කොරල 1+1 (විශාලය): ලොටියල් කොරල නොමැත: අධ්‍යධර කොරල 6 (3 හා 4 ඇස හා ස්පර්ශ වේ).

වර්ණය - පෘෂ්ඨයට ලා දුඹුරු පැහැතිය. සැම කොරලයකම මැද තද දුඹුරු තිත්ක් දැකිය හැක. නිස සහ ගෙල පෘෂ්ඨයට කළු පැහැති වන අතර, විලියයේ කළු පැහැති හරස් පටි දෙකක් ඇත. ඇස් සමීපුර්ණයෙන් කළු පැහැතිය. උදරීයව ගරිටය තැඹිලි පැහැ වන අතර පඹිබාලිය අවට රතු පැහැතිය. උගුර පෙදෙස කහ පැහැතිය, ගෙල සහ විලියය නිල් පැහැතිය වේ. මෙම නිල් පැහැති කොටසේ කළු සලකුණු දැකිය හැක. මිට අමතරව ගරිටය දිගට කළු පැහැති හරස් පටි සහ පුල්ලි සහිත නිදර්ශකද මෙරටින් හමු වී ඇති අතර [05, 97], එම සතුන් නුදුරු අනාගතයේදී නව විශේෂයක් ලෙස නම් කරනු ඇත.

දිග - වැඩුණු සතුන් මි.මී. 200-270.

හැසිරීම

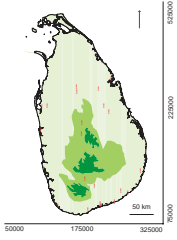
ගොමිමක් කාලයේදී වඩාත් ක්‍රියාශීලී වේ (crepuscular). නොකිපෙනසුලු මෙම සර්පයින්, කලබල වූ විට දඟර ගැසී, නිස එම දඟරය තුළ සඟවා ගන්නා අතර විලියය ඔසවා, මදක් පැහැලිකර, වර්ණවත් උදරීය ප්‍රදේශය පෙන්වයි. ඉන්දියානු උප විශේෂය වරකට බිත්තර 2-6ක් දමන බවට වාර්තා වී ඇත [103]. සාමාන්‍යයෙන් කොලරොඩු, කොටන් සහ ගල් යට පිවත් වන අතර මුරුල් පස තුළට භාරායැමද දක්නට ලැබේ. ඇතැම්විට වැලි සහ කොලරොඩු තුළ සැඟවී නිස පමණක් පිටතට දමාගෙන සිටියි.

ආහාර

වෙනත් කුඩා සර්පයින් (විශේෂයෙන් බිංඳුල්ලන්) හා ගැබවලුන්.

විෂ

ඇතැම් ශුන්ඵවල මොවුන් උග්‍ර විෂැති බව දක්වා තිබුණද මෙතෙක් මෙරටින් දෙපත් කළුවෙකුගේ දෂ්ඨනයකින් මරණයක් වාර්තා වී නැත. එබැවින් ඇතැමුන් මොවුන් මද විෂැති සර්පයින් ලෙස සලකයි. දෂ්ඨනයකින් පසුව, දෂ්ඨ කළ ස්ථානය අවට ඉදිමීම, ක්‍රමයෙන් පැතිරියන වේදනාව සහ වසා ගැටිති ආශ්‍රිත ප්‍රදේශවල වේදනාව වැනි රෝග ලක්ෂණ දින කිහිපයක් පැවති අවස්ථාවක් වාර්තා වී ඇත [30]. කෙසේවෙතත්, ඉන්දියානු උප විශේෂයට අයත් දෙපත් කළුවන්ගේ දෂ්ඨනයකින් පැය 1-3ක් ඇතුළත වැඩුණු කුකුළෙකු මිය යා හැකි බවත් [48], විෂ ප්‍රධාන වශයෙන් ස්නායු පද්ධතිය අඩපණ කිරීමට බලපාන බවත් [19] දක්වා සඳහන් වේ.

වනජීවී කලාපය, හමු වී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙරටට ආවේනික උප විශේෂයකි. මෙහි දැරියක නිදර්ශකය ශ්‍රී ලංකා ජාතික කෞතුකාගාරයේ තැම්පත් කර ඇත (NMSL 81/D). පහතරට හා මැදරටට අයත් තෙත්, අතරමැදි හා වියළි කලාපීය ප්‍රදේශ කිහිපයකින් වාර්තා වී ඇත. (පානම, ඔන්දල, අනුරාධපුරය, පොළොන්නරුව, උඩවලවේ, ගාල්ල, පුත්තලම. සේරුකැලේ, හලාවත, ත්‍රිකුණාමලය, බලංගොඩ, මාතලේ, පල්ලෙවෙල, විල්පත්තු, මහමිපිටිය, මිහින්තලේ, අම්බලතොට, තිස්සමහාරාමය, යාල, රැකව, ලුනම, කන්තලේ).

***Calliophis melanurus sinhaleus* දෙපත් කළු Sri Lankan Coral Snake**

ඉහළ - වැඩුණු සතෙක් (ඔන්දල) [RS] : පහළ - හිසේ සහ වලලයේ වර්ණ රටාවන් (කිරින්ද) [WHT]

Naja naja (Linnaeus, 1758)

තඟ/ නාගයා Indian Cobra/ Spectacled Cobra

වෝල් (1921)- *Naja tripudians* : දැරණියගල (1955), පී. එච්. ඩී. එච්. ඩී සිල්වා (1980), ඇ. ඩී සිල්වා (1990)- *Naja naja naja* (මෙම උප විශේෂය නොපිලිගැනීමට හේතු වුයේ (1998) දක්වා ඇත ^[108]).

කඳුනා ගැනීම

දේහය

දිගු, පෘෂ්ඨමත්, සිලින්ඩරාකාර ගරිරය. කැපිපෙනෙන ගෙලක් සහිත, මධ්‍යම ප්‍රමාණයේ, පැහැලි හිස. ගෙල ප්‍රදේශයේ ඇති පෙනය. පෙනය හකුලාගෙන සිටිනවිට ගෙල ප්‍රදේශය වඩාත් පැහැලිව සහ පළල්ව දිස්වේ. මධ්‍යම ප්‍රමාණයේ ඇස්. තරමක් විශාල, විවෘත නාස් විවර.

කොරල

මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල ජේලි 23-25: ගරිර කොරල සුමුදු හා දිලිසෙනසුලුය: කශේ කොරල පෙල දිගේ නොගැඹුරු ඇළියක් (groove) පිහිටයි: උදරීය කොරල 163-213: නොබෙදුනු ගුද කොරලය: පෞච්ඡ උදරීය කොරල 42-76 (බෙදුනු). පළලට වඩා දිගින් වැඩි ලලට කොරලය: නාස් කොරල බෙදී ඇත: ලොරියල් කොරල නොමැත: පූර්ව අසම් ඵලක කොරල 1 (නාස් කොරලය, අන්තර් නාස් කොරලය සහ ඇස හා ස්පර්ශ වේ): අපර අසම් ඵලක කොරල 2-3: ශංඛක කොරල 2+(3-4): අධ්‍යධර කොරල 7 (3 හා 4 වන කොරල ඇස හා ස්පර්ශ වේ): බොහෝවිට 4 හා 5 යටි අධරීය කොරල අතර කුඩා, ත්‍රිකෝණාකාර (කුසේභද්‍රයක හැඩැති) cuneate කොරලයක් පිහිටයි.

චර්ණය

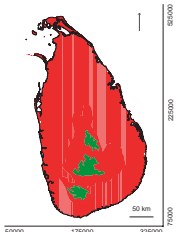
ගරිර චර්ණය සහ පෙනයේ සලකුණු බොහෝසෙයින් වෙනස් විය හැක. බොහෝවිට ගරිරය කළු හෝ තද දුඹුරු පැහැති වන අතර ඉතා සිහින්, සුදු පැහැති හරස් ඉරි තනිව හෝ යුගල වශයෙන් පිහිටයි. පෙනයේ ඇතුල් පැත්තේ (උදරීයව) සුදු පළල් දාරයකින් වටවූ කළු පුල්ලි දෙකක්ද, පිටුපස (පෘෂ්ඨීයව) කළු දාරයකින් වටවූ සුදු පැහැති 'ප' සලකුණක්ද ඇත. මෙම පෘෂ්ඨීය සලකුණ ත්‍රිකෝණාකාර හැඩයට පැවති නිදර්ශකයක් පේරාදෙණිය ප්‍රදේශයෙන් හමුවී ඇත ^[31]. නමුත් ඉතා කලාතුරකින් ඇතැම් සතුන්ගේ මෙම සලකුණ පැහැදිලිව නොපිහිටන අතර ගැහැණු හෝ පිරිමි සතුන්ගේ මෙහි විවිධත්වයක් නොපෙන්වයි. පෙනය කරගෙන සිටින විට, එහි සම සුදු පැහැයට දිස්වන අතර, කොරල එකිනෙකින් වෙන්වී, වෙන වෙනම දිස්වේ. උගුර ප්‍රදේශයේ තද පැහැති හරස් පටි දක්නට ලැබේ. ඇලි (albino) නයින්ද හමුවේ.

දිග

උපතේදී මි.මි. 200-300, වැඩුණු සතුන් මි.මි. 1000-1500.

කැසිරීම

ප්‍රධාන වශයෙන් දිවාචර නමුත් රාත්‍රී කාලයේදීද සැරිසරනු දැකිය හැක. රාත්‍රියේදී වඩාත් ක්‍රියාශීලී බව ඇතැමුන් දක්වා ඇත. හොමිය වුවද, තරමක්දුරට ගස් නැගීමට සහ පිහිනීමට හැක. ජලය ආශ්‍රිත ස්ථානවලට වැඩි කැමැත්තක් දක්වයි. වියළි කාලයන් හුඹස් සහ ගුල් තුළද, වැසිසමයන්හි වැඩි කාලයක් කුඩා ගස්/ පදුරු මතද ගතකරයි. ඉතා ක්‍රියාශීලී සර්පයෙකු වන අතර කලබල වූ විට බොහෝමයක් අවස්ථාවන්හිදී පලායෑමට තැත්කරයි. එසේ නොහැකි වූ විට පෙනය කර, පිඹින ගබ්දයක් පිටකරමින් අනතුරු ඇතිවයි. ඉන්පසුව දණ්ඩ කිරීමට පෙලබේ. පෙනය කිරීමේදී සිරුරෙන් 1/3ක පමණ කොටසක් ඉහළට එසවිය හැකි අතර එම උසට සමාන විශ්කම්භයක් ඇති වෘත්තයක් ඇතුළත ඇති වස්තුවකට දණ්ඩ කළ හැක. පැටවුන් සහ නොවැඩුණු සතුන් වඩාත් ක්‍රියාශීලීය, ප්‍රචණ්ඩය. ප්‍රජනන සමයේදී ආලිංගන රංගන සිදුකරයි. වරකට බිජු 5-45ක් පමණ දමා ගැහැණු සතා මාස දෙකක් පමණ වන තෙක් ඒවා ආරක්ෂා කිරීම සිදුකරයි. ගැහැණු සතුන් කිහිපදෙනෙකු එකම ස්ථානයක බිජුලෑමද (communal nesting) වාර්තා වේ ^[108].

ආහාර

මීයන්, ගෙම්බන්, කටුස්සන්, වෙනත් සර්පයින් සහ බිත්තර මෙන්ම කුරුල්ලන්. ඇතැම්විට ස්වභාවිකකෂනය පෙන්වයි. තිත් පොළොකුන් ගිල දැමූ අවස්ථා කිහිපයක්ම වාර්තා වේ.

විෂ

උග්‍ර විෂැතිය. ප්‍රොටෙරෝග්ලයිපස් (Proteroglyphous) වර්ගයේ විෂ දළ පිහිටයි. විෂ ප්‍රධාන වශයෙන් ස්නායු පද්ධතිය (විශේෂයෙන් ස්වසන ක්‍රියාවලිය) සහ රුධිර පද්ධතිය අහිසණ කිරීමට බලපායි.

ස්ථානීය රෝග ලක්ෂණ - දණ්ඩ කරනු ලැබූ ස්ථානයේ අධික වේදනාව, දණ්ඩනය සිදුවූ ගාත්‍රය තේ අවයවය ඉදිමීම, දණ්ඩ කළ ස්ථානයේ සිට පිටතට පටක මියගොස් කුණුවීම (Necrosis). ශාරීරික රෝග ලක්ෂණ - ඇසිපිය කඩා වැටීම (ptosis), ආශ්වාස හා ප්‍රශ්වාස කිරීමට අපහසුව, වමනයට ඵල, සිතින්තැතිවීම හා කම්පනය.

නිසි ප්‍රතිකාර ලබානොදුනහොත් රෝගියා මරණයට පත්විය හැක.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

ඉතා ඉහළ කඳකරයේ හැර දිවයිනේ වෙනත් සියළු ප්‍රදේශවල පරිසර පද්ධති රැසක සුලබව හමුවේ. මිනිස් ජනාවාස, කුඹුරු සහ වෙනත් වගාබිම් ආශ්‍රිතවද සුලබය. ශාපනය අර්ධද්වීපයේ අතලයින්වූ දූපතින්ද වාර්තා වී ඇත ^[41]. CITES – Appendix II.

Naja naja කහ Indian Cobra
පෙනයේ උදිරිය සහ පෘෂ්ඨීය සලකුණු [RS සහ DK]

Naja naja හෝ **Indian Cobra**

වම - සුදු පටි සහිත කළු පැහැති සුලඹ වර්ණ ප්‍රභේදය ..... [MW] : දකුණේ ඉහළ - මා දුම්රු පැහැ වර්ණ ප්‍රභේදය (මත්කාරම) [RS] : දකුණේ පහළ - ඇඳි සහෙක් (දෙතිවල සත්ත්ව උද්‍යානය) [MW]

සයිඩ්‍රොෆීඩේ කුලය : Family Hydrophiidae

Boie, 1827 (මුහුදු නයිත්)

සමුද්‍රවාසී දිවියකට අනුවර්තනය වූ ඉලැපීඩේ වංශික කොටසක් ලෙස සැලකේ, එබැවින් ඇතැමුන් මොවුන් ඉලැපීඩේ කුලය යටතේ Hydrophiinae නම් උප කුලයක ලා සලකයි (උදා. [110]). ජලජ දිවියකට උපරිම අයුරින් අනුවර්තනය වී ඇති මොවුනට පාර්ශ්විකව පැතලි ශරීර, තබල්-ආකාර (oar-like) වීශල වලල, ජෛෂ්මය තැල්ලකින් (muscular flap) වැසිය හැකි නාස් විවර, ශරීරය දිගටම විහිදෙන එක් පෙනහල්ලක් සහ ලවණ ස්‍රාවී ග්‍රන්ථි පිහිටයි. ඇතැම් මුහුදු නයිත් හට ජලය තුල පැය 2-3ක පමණ කාලයක් චුච්ච රැඳී සිටිය හැකි බැවින්, මෙම සර්පයින්ට ජලයේ දියවී ඇති ඔක්සිජන්, යම් ප්‍රමාණයකට ලබා ගැනීමට හැකි යැයි විශ්වාස කෙරේ. ඉතා හොඳින් පිහිටිය හැකි චුච්ච, බොහෝමයක් විශේෂයන්ගේ ගොඩබිම සංවරණ හැකියාව ඉතා දුර්වලය. නමුත් මුහුදු කරවලුන් (*Laticauda* ගණය) පළල් උදරීය කොරල සහ එතරම් නොපැතලි වලල සහිත වන අතර ගොඩබිම සංවරණ හැකියාව සහිත වේ. මෙවැනි වෙනස්කම් හේතුවෙන් කලකට ඉහතදී මුහුදු කරවලුන් Laticaudidae නම් වෙනම කුලයකට අයත් ලෙස සැලකුවද, වර්තමානයේදී මොවුන් Hydrophiidae කුලය යටතේ, Laticaudinae නම් උප කුලයක ලා සැලකේ. Hydrophiinae උප කුලයට අයත් වන සර්පයින්ගේ තුණ්ඩ කොරලය මදක් පහළට නොව ඇති අතර එහි මුඛය තුලට වන්නට පිහිටන පහළ දායර ගැටිති දෙකක් සහිතය. රස්මසෙන් ^[86] සියළු මුහුදු සර්පයින් කාණ්ඩ තුනකට බෙදා දක්වා ඇත. එනම් *Laticauda* කාණ්ඩය (*Laticauda* ගණය අයත් වේ), *Aipysurus* කාණ්ඩය (*Aipysurus* හා *Emydocephalus* ගණය අයත් වේ) සහ *Hydrophis* කාණ්ඩය (අන් ගණයන් අයත් වේ) ලෙසයි.

පිළිවෙලින් පිලිපීනයට, ඉන්දුනීසියාවට සහ සොලමන් දූපත්වලට සීමා වූ *Hydrophis semperi*, *Hydrophis sibauensis* සහ *Laticauda crockeri* යන මීටිදියවාසී විශේෂ තුන හැරුණු විට, අන් සාමාජිකයින් සියල්ල සාමුද්‍රවාසීන් වේ. නමුත් අන්ලාන්තික් සාගරයේ කිසිදු මුහුදු නයිත් විශේෂයක් හමුනොවේ ^[13]. විශේෂ කිහිපයක් පමණක් ගැඹුරු මුහුදේ හමුවන අතර ඇතැම් විශේෂ කලපු සහ ගංමෝය ආශ්‍රිතවද හමුවේ. වෝල්ට් අනුව ^[101], බඩ කහ මුහුදු නයා හැර අන් විශේෂ සියල්ලේම දේහ පෘෂ්ඨයේදරියව වක්වූ ස්වභාවයක් ගනී. මෙය මොවුන් හට මුහුදු පැරැවී වැනි දේ හොඳින් ග්‍රහණය කරගෙන සිටීමට ඇති ශරීරික අනුවර්තනයක් ලෙස සැලකේ. මොවුන් ගොම්මන් කාලයේදී වඩාත් ක්‍රියාශීලී වන අතර, ඇතැම් විට රංචු වශයෙන් ජල පෘෂ්ඨයේ හැසිරේ. වෙරළාශ්‍රිත බෙහෙසක හෝ ගල් කුහරයක බිත්තර දමන *Laticauda* ගණයේ සාමාජිකයින් හැර අන් මුහුදු නයිත් මුහුදේදීම පැටවුන් බිහිකරයි.

සියළුම මුහුදු සර්පයින් විශේෂ උග්‍ර විෂැති වන නමුත් මොවුන්ගේ දෂ්ඨන වාර්තා වන්නේ කලාතුරකිනි. මුඛයේ ඉදිරියෙන් පිහිටි, සෙලවිය නොහැකි විෂ දළ යුගලයක් සහ සත්‍ය විෂ ග්‍රන්ථියකින් යුක්ත Proteroglyphous වර්ගයේ විෂ පද්ධතියක් පිහිටයි.

ශ්‍රී ලංකාව වටා හමුවන මුහුදු සර්පයින් සංඛ්‍යාව පිළිබඳව විවිධ මත පවතී. වෝල් අනුව ^[101] මෙරටින් ගණ 16කට අයත් විශේෂ 22ක් හමුවී තිබුණද (ඔහු ඉන්දියානු මුහුදු කලාපයේ හමුවිය හැකි සියළු මුහුදු නයිත් විශේෂ මෙරට මුහුදු සීමාවෙන්ද හමුවිය හැකි බව සලකා ඇත), බොහෝමයක් පසුකාලීන පර්යේෂකයින් මෙරට හමුවන මුහුදු සර්පයින් විශේෂ සංඛ්‍යාව 13කට සීමාකර ඇත. නමුත් මෑත කාලීනව පළවූ විවිධ වාර්තා සහ විවිධ විද්‍යාඥයින්ගේ අදහස් අනුව, මෙරට හමුවන මුහුදු සර්පයින් සංඛ්‍යාව 15ක් ලෙස මෙම ග්‍රන්ථයෙහි සලකා ඇත. මේ අතරින් *Laticauda colubrina* විශේෂය මෙරට වෙරළකින් වාර්තා වී නොතිබුණද, වෝල් ^[101] මෙන්ම ඩාස් සහ ඩී සිල්වාද ^[17] මෙම විශේෂය මෙරට සර්ප නාමාවලියේ දක්වා ඇත. එලෙසම ඇතැමුන් *H. fasciatus* විශේෂයම ලෙස සලකන *H. mammillaris* විශේෂය, වෙනම විශේෂයක් ලෙස මෙහිදී සලකා ඇත (Wall, 1921; Aernest Rasmussen pers.comm; Aaron Lobo pers.comm). මීට අමතරව ඉන්දියාව අවට මුහුදේ සුලබව හමුවන *H. fasciatus fasciatus*, *H. caeruleascens* සහ *H. nigrocinctus* වැනි විශේෂද මෙරට මුහුදු තීරයෙන් හමුවීමේ හැකියාවක් පවතී ^[32].

ශ්‍රී ලංකාව අවට මුහුදේ හමුවන මුහුදු කර්පයින් හඳුනා ගැනීම සඳහා සරල ක්ෂේත්‍ර සුවිශක්

1. නාස් කොරල, අන්තර්-නාස් කොරල වලින් වෙන් වී ඇත (රූපය 1)
..... **තොල කහ මුහුදු කරවලා *Laticauda colubrina***
නාස් කොරල, එකිනෙකට ස්පර්ශ වී ඇත (රූපය 2) 2

රූපය 1

රූපය 2

2. උදරීය කොරල, ශරීරයේ පූර්ව කොටසේදී (රූපය 3a) කැපී පෙනෙන ලෙස අපර කොටසේ (රූපය 3b) කොරල වලට වඩා පළල්ය
..... **පොළොං මුහුදු හඬා *Praescutata viperina***
වලෙස කැපී පෙනෙන වෙනස්කමක් නැත 3

රූපය 3a

රූපය 3b

3. නිකට කොරලය සිහින්ය, පළලට වඩා බෙහෙවින් දිගුය (රූපය 4)
..... **චලක්කඩියා *Enhydryna schistosus***
නිකට කොරලය දිගට වඩා පළලින් වැඩිය (රූපය 5) 4

රූපය 4

රූපය 5

4. නොමීම, නොටක් ලෙස (bill-like) ඉඳිරියට නොගැසී ඇත (රූපය 6). ඛනුතරයකගේ ශරීර වර්ණය පෘෂ්ඨයට කළු හා උදරීයව කහ වන අතර, මෙම වර්ණ දෙක ශරීරයේ පාර්ශ්විකව, පැහැදිලි, සෘජු මායිමකින් වෙන්වේ ..... **ඛඩි කහ මුහුදු හඬා *Pelamis platurus***
ශරීර වර්ණය ඉහත පරිදි නොවේ 5

රූපය 6

5. උදරීය කොරල, ශරීරය පුරාවටම හෝ අපර කොටසේදී මධ්‍ය රේඛාවකින් දෙකට බෙදී, අතිපිහිතව (overlapped) පිහිටයි (රූපය 7) 6
 උදරීය කොරල ශරීරයේ කවර කොටසකදීවත් බෙදී නොමැත 7

රූපය 7

6. ඉතා කුඩා හිසක් සහිත, ක්‍රමයෙන් විශාලවන සිරුර ..... **කුඩා-හිස් මුහුදු නයා *Hydrophis gracilis***
 සාමාන්‍ය හැඩයේ, විශාල සිරුර ..... **මහ වාලක්කඩියා *Astrotia stokesii***

7. උදරීය කොරල ඉතා කුඩාය, පර්ශුක කොරල වලින් පැහැදිලිව වෙන්කර හඳුනා ගැනීම අපහසුය. පහළම පර්ශුක කොරල පේලි වල කොරල ඉහළ පේලිවල ඒවාට වඩා විශාලය (රූපය 8) ..... **ග්වෝගේ කුඩා මුහුදු නයා *Lapemis curtus***
 උදරීය කොරල පැහැදිලිව දිස්වේ. පර්ශුක කොරල වල විශාලත්වයේ කැපී පෙනෙන වෙනස්කමක් නැත 8

රූපය 8

8. මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 24ට අඩුය. හොමිඩ ඉතා කෙටිය ..... **ජර්ඩෝනියේ මුහුදු නයා *Kerilia jerdonii***
 මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි අවම වශයෙන් 24කි. හොමිඩ සාමාන්‍යය ආකාරයේ වේ 9

9. ශරීරයේ පිහිටි හරස් පටි පළල්ය, ඒවා පාර්ශ්විකව කෙළවර වන තෙක් එකිනෙකට සමාන්තරය (රූපය 9) ..... **ග්‍රේගේ මුහුදු නයා *Hydrophis ornatus ornatus***
 ශරීරයේ පිහිටි හරස් පටි එකිනෙකට සමාන්තර නැත (රූපය 10) 10

රූපය 9

රූපය 10

10. කුඩා නිසක් සහිතව ක්‍රමයෙන් විශාලවන සිරුර
 ..... ගන්තර්ගේ මුහුදු නයා *Hydrophis stricticollis*
 කාමානුෂ නැඩියේ සිරුර 11
11. හරස් පටි පෘෂ්ඨය වෙහෙවින් විහිදී (dilated) ඇත. වලිගයේ අපැහැදිලි පටි 3-5කි. නිස මත, කහ පැහැති අග්‍ර ව්‍යාධිමි නැඩැති (horse-shoe shaped mark) සලකුණකි
 ..... පර්සියානු මුහුදු නයා *Hydrophis lapemoides*
 හරස් පටි වතරම් විහිදී නැත. වලිගයේ පටි පැහැදිලිය. නිස මත වවැනි සලකුණක් නැත
 12
12. අපර කොටසේදී පටි අතර පරතරය, පටියක පළල මෙන් 2-4 ගුණයකින් වැඩිය. කළු පටි සහිත කහ පැහැති සිරුර (රූපය 11) ..... මහ මුහුදු නයා *Hydrophis spiralis*
 අපර කොටසේදී පටි අතර පරතරය, පටියක පළලට ආසන්න වශයෙන් සමාන හෝ ඊට වඩා අඩු හෝ වේ. (රූපය 12) 13

රූපය 11

රූපය 12

13. නිස ඔලිව් පැහැ. ගෙලට මදක් පිටුපසින් කොරල පේලි 27-36. ඇතැම්විට අධ්‍යක්ෂ කොරල කොටස් වලට බෙදී තිබිය හැක. සිරුරේ පිහිටි හරස් පටි/ වළලු, පාර්ශ්විකව සිඳු ව පවුළේ (රූපය 12) ..... වයිරන් මුහුදු නයා *Hydrophis cyanocinctus*
 නිස කළු පැහැ. ගෙලට මදක් පිටුපසින් කොරල පේලි 25-29. කිසිවිටෙකත් අධ්‍යක්ෂ කොරල කොටස් වලට බෙදී නැත. සිරුරේ පිහිටි හරස් පටි/ වළලු, පාර්ශ්විකව සෙමින් පවුළේ (රූපය 13) 14

රූපය 13

14. උදරීය කොරල 300ට අඩුය. මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 43-50. දේහයේ කොරල නොතලයක් (keel) සහ ඇතැම්විට කුඩා ගැටිත්තක්ද (tubercle) සහිතය
 ..... පිටර්ගේ මුහුදු නයා *Hydrophis bituberculatus*
 උදරීය කොරල 300ට වැඩිය. මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 35-43. දේහයේ කොරල නොතලයක් රහිතවූ කුඩා ගැටිත්තක් සහිතය
 ..... බෝම්බේ මුහුදු නයා *Hydrophis mammillaris*

Astrotia stokesii (Gray & Stokes, 1846)

මහ වාලක්කඩය Stoke's Sea Snake

වෝල් (1921), දැරණියගල (1955), පී. එච්. ඩී. එච්. ඩී සිල්වා (1980)-

Astrotia stokesi : ඇ. ඩී සිල්වා (1990)- *Hydrophis (Disteira) stokesi*

හඳුනා ගැනීම

දේහය

කෙටි, අතිශයින්ම පෘෂ්ඨමත් සිරුර. මොවුන් විශාලතම සිරුරු සහිත (දිගුම නොව) මුහුදු සර්පයින් විශේෂයයි. පැහැදිලි ගෙලක් සහිත, විශාල, පැතලි නිස. හඩලක් වැනි, පාර්ශ්විකව පැතලි වලිගය. බොහෝවිට විවිධ ඇල්ගේ හා බෙලි ඇනයන් විශේෂ සමට සවි වී සිටිනු දැකිය හැක. ලිංගික අවයවය නිදහස් කෙලවර (විදුර කෙලවර) ආසන්නයෙන් බෙදී ඇති අතර, එහි මූලය (අවිදුර කෙලවර) හැර අන් කොටස් කණ්ටිකා සහිතය.

කොරල

මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල ජේලි 47-59: පර්ශුක කොරල අතිපිහිත වන අතර, දැනී සහිත අපර දාටයක්ද, පැහැදිලි නෞතලයක් හෝ ගැටිතිද දැරයි: උදරීය කොරල 226-286, පත්‍රාකාරය, දැනී සහිත දාටයක් සහිතය: අපර දේහයේ උදරීය කොරල මධ්‍ය රේඛාවකින් දෙකට බෙදී එකිනෙක මත අතිපිහිත වී ඇත. නාස් කොරල, එකිනෙකට ස්පර්ශ වී ඇත: අන්තර් නාස් හෝ ලොරියල් කොරල නොමැත: පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල 1: අපර අක්ෂි ඵලක කොරල 2-3: ශංඛක කොරල 2+2 හෝ 3+2: අධ්‍යධර කොරල 8-11 (4-6 ඇස හා ස්පර්ශ වේ): යටි අධරීය කොරල අතර කුඩා, ත්‍රිකෝණාකාර (කුසද්ඝදයක හැඩැති) cuneate කොරල පිහිටයි.

එර්ණය

පැරවුන් සහ තරුණ සතුන් පෘෂ්ඨයව සුදු, කහ, අළු හෝ දුඹුරු වන අතර, තද දුඹුරු හෝ කළු, පළල් හරස් පටි (ඇතැම් විට වළලු හෝ පුල්ලි ලෙස) 24-34ක් ගරිරය දිගට පිහිටයි. මෙම පටි අතර තද පැහැති කුඩා පුල්ලි හෝ රේඛා ඇතැම්විට ඇත. නිස කළු හෝ තද ඔලිව් පැහැතිය. වලිගයේද හරස් පටි ඇතැම්විට පවතී. උදරීයව සුදු පැහැති වන අතර කළු පැහැති, අපැහැදිලි, කුඩා පැල්ලම් දැකිය හැක. හොඳින් වැඩුණු සතුන්ගේ මුළු ගරිරයම ඒකාකාර දුඹුරු හෝ තඹ පැහැතිය.

දිග

උපතේදී මි.මී. 300 පමණ, වැඩුණු සතුන් මි.මී. 1000-1500.

හැසිරීම

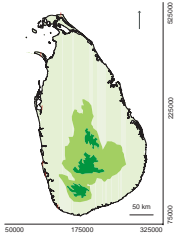
නොගැඹුරු මෙන්ම ගැඹුරු මුහුදේද හමුවේ. සතුන් රැසකින් (ඇතැම්විට දහස් ගණනින්) සැදුම්ලත් රංචු ලෙසද වාර්තා වී ඇත. වරකට පැටවුන් 12ක් පමණ මුහුදේදී බිහි කරයි. සෙමින් සංචරණය කරයි. කිපෙනසුලු විශේෂයකි. මුහුදු පතුල ආශ්‍රිතව ආහාර සොයයි.

විෂ

උග්‍ර විෂැති. නමුත් මෙටටින් දුෂ්ඨනයක් සේතුවෙන් මරණ වාර්තා වී නැත.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්වය

උතුරු, වයඹ, ඛස්නාතිර සහ දකුණු වෙරළාසන්න මුහුදු තීරයෙන් සහ ගැඹුරු මුහුදෙන් වාර්තා වී ඇත. (පේදුරු තුඩුව, පුත්තලම, ජේසාලෙයි, පානදුර, කොළඹ, ගාල්ල).

Astrotia stokesii මෙ වැන්නකි. **Stoke's Sea Snake**
 ප්‍රධාන රූපය - හොලිවුඩ් වැටුණු සහෙක් [SW] : වමේ ඉහළ - තරුණ සහෙක් [HW] : දකුණේ පහළ - හිඳේ සමීප රූපයක් [SW]

Enhydrina schistosus (Daudin, 1803)

වැලක්කඩියා Hook-nosed Sea Snake

චෝල් (1921)- *Enhydrina valakadyen*: සමිත් (1943), දැරණියගල (1955), පී. එච්. ඩී. එච්. ඩී සිල්වා (1980)- *Enhydrina schistosa*: ඇ. ඩී සිල්වා (1990)- *Hydrophis (Disteira) schistosus*

හඳුනා ගැනීම

දේහය

පෘෂ්ඨමත්, පූර්ව කොටස සිලින්ඩරාකාර, අපර කොටස පාර්ශ්විකව පැතලි සිරුර. තරමක් විශාල, පෘෂ්ඨෝදරියව පැතලි හිස. නොමිඩ (ඉහළ ඇන්ද) කෙළවර පහතට නැමී කුඩා හොටක් ලෙස පිහිටයි. හඬලක් වැනි, පාර්ශ්විකව පැතලි වලිගය. ලිංගික අවයවය අඩ දුරකදි බෙදි ඇති අතර, එහි නිදහස් කෙලවර (විදුර කෙලවර) තැර අත් කොටස් කණ්ටිකා සහිතය.

කොරල

මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල ජේලි- පිරිමි: 49-60, ගැහැණු: 51-70; උදරිය කොරල 230-361 (බෙදුනු): උදරිය කොරල, පර්ශුක කොරල වලට වඩා පළලින් වැඩිය, නොතලයක් සහිතය: ගුද කොරලය බෙදි ඇත: පොච්ඡ උදරිය කොරල 44-51. තුණ්ඩ කොරලය නොටක් ලෙස, යටි තොලට ඉදිරියෙන් පහළට නො ඇත: නිකට කොරලය සිහින්ය, පළලට වඩා බෙහෙවින් දිගුය, දෙකට බෙදි ඇත: නොබෙදුනු නාස් කොරල, එකිනෙකට ස්පර්ශ වී ඇත: පුරෝලලාට කොරල පූර්වව සිහින් වී ඇත, ඒවා දෙවන අධ්‍යධර කොරලය හා ස්පර්ශ වේ: පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල 1: අපර අක්ෂි ඵලක කොරල 1-2: අධ්‍යධර කොරල 7-8 (3 සහ 4 ඇස හා ස්පර්ශ වේ).

චර්ණය

පෘෂ්ඨයට ඔලිව් මිශ්‍ර අළු හෝ නිල් මිශ්‍ර අළු පැහැතිය. ගරිරය දිගට තද අළු පැහැති අපැහැදිලි හරස් පටි 43-49ක් පමණ පිහිටිය හැක. මේවා පැටවුන්ගේ පැහැදිලිව දිස් වුවද වයසත් සමඟ ක්‍රමයෙන් මැකී යයි. උදරියව සුදු මිශ්‍ර කහ. වලිගය තද අළු හෝ කළු. උපතේදි පැටවුන් දිප්තිමත් සුදු පැහැති අතර කළු වළලු සහිතය.

දිග

උපතේදි මි.මී. 200-280, වැඩුණු සතුන් මි.මී. 800-1200.

හැසිරීම

බොහෝවිට මඩ සහිත පතුලක් ඇති නොගැඹුරු මුහුදේ, ගං මෝය හා කළපු ආශ්‍රිතව හමුවේ. දිය යට කිමිදි බොහෝ වේලාවක් සිටිය හැක. ගොඩබිම සංචරණ හැකියාව ඉතා දුර්වලය. ඇතැම් පුද්ගලවල සුලබව මාළු දැල් වලට හසුවේ. ඇතැම් සතුන් ඉතා කිපෙනසුලු වුවද සමහරෙක් කිසිදු කලබලවීමක් නොපෙන්වයි. වරකට පැටවුන් 4-33ක් පමණ මුහුදේදි බිහිකරයි. ගැහැණු සතුන් වඩා සුලබය.

ආහාර

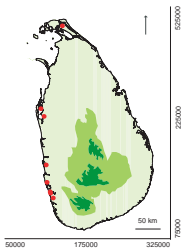
මසුන් (ප්‍රධාන වශයෙන් අංකුට්ටන් විශේෂ).

විෂ

උග්‍ර විෂැති. හමුත් මෙරටින් දුෂ්ඨනයක් හේතුවෙන් මරණ වාර්තා වී නැත.

ව්‍යප්තිය

උතුරු, වයඹ හා ඔස්නාහිර වෙරළාසන්න මුහුදු තීරයෙන් වාර්තා වී ඇත. (බේරුවල, කළුතර, මොරටුව, මිගමුව, වස්කඩුව, පුත්තලම, විල්පත්තු, ශාපනය අර්ධද්වීපය).

Enhydrina schistosus වැලක්කඩියා Hook-nosed Sea Snake
 ප්‍රධාන රූපය - තෙඳිත් වැඩුණු සතෙක් [AL]: වමේ ඉහළ - තුන්ඩ ඔහුලේ හැඩය දක්වන නිසේ සමීප රූපයක් [AL]: වමේ පහළ - නිකට ඔහුලේ හැඩය දක්වන නිසේ සමීප රූපයක් [RS]

Hydrophis bituberculatus Peters, 1873 පීටර්ගේ මුහුදු නයා Peter's Sea Snake

වෝල් (1921)- *Lioselasma bituberculata*
ලක්ෂණ ඛනුතරයක ඇති සමාන බව හේතුවෙන් දැරණියගල (1955)
මෙම විශේෂය *H. cyanocinctus* විශේෂයම බව දැක්වා ඇත.

හඳුනා ගැනීම

දේහය - පූර්ව කොටස සිලින්ඩරාකාර සහ අපර කොටස පාර්ශ්විකව පැතලි, පෘෂ්ඨිමත් ගර්චය. සිරුරේ පූර්ව කොටස කැපිපෙනෙන ලෙස සිතියය. පැහැදිලි ගෙලක් රහිත, තරමක් කෙටි. පැතලි නිස. හඬලක් වැනි, පාර්ශ්විකව පැතලි වලිගය.

කොරල - ගෙලට මදක් පිටුපසින් කොරල ජේලි 25-29; මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල ජේලි 43-50 (මෙය ගෙලට වඩා) කොරල ජේලි 18-21ක වැඩිවීමකි); පෘෂ්ඨීය දේහ කොරල දැනී 2ක් සහිත මධ්‍ය නොතලයක් දරයි; උදරීය කොරල 247-290 (සිරුරේ අපර කොටසේදී මේවා පර්ශුක කොරල මෙන් දෙගුණයක් පමණ පළල්ය); පෞච්ඡ උදරීය කොරල 41-52. පූර්ව අක්ෂි වලක කොරල 1: අපර අක්ෂි වලක කොරල 2: නාස් කොරල, එකිනෙකට ස්පර්ශ වී ඇත: අන්තර් නාස් හෝ ලොරියල් කොරල නොමැත: ශංඛක කොරල 1+1: අධ්‍යධර කොරල 6-8 (1 හා 2 නාස් කොරලය සමඟද, 2 හා 3 පූර්ව අක්ෂි වලක කොරලය සමඟද, 3 හා 4 ඇස සමඟද ස්පර්ශ වේ): ශ්වි අධරීය කොරල 8-10.

වර්ණය - පෘෂ්ඨීයව නිල් මිශ්‍ර තද අළු පැහැ. පටි අතර පරතරයට වඩා බෙහෙවින් පළල් කළු හරස් පටි 37-51කි. උදරීයව ලා පැහැවන අතර සෑම කොරලයකම මුලය තද පැහැතිය. නිස පෘෂ්ඨීයව කළු පැහැ හා උදරීයව ලා අළු පැහැ වේ. ඇස වටා ලා පැහැති වළල්ලකි. තොල් ලා පැහැතිය. වලිගයේ කළු පටි 6-10කි. නමුත් දර්ශක නිදර්ශකය තනි අළු පැහැවන අතර වෙනත් සලකුණු කිසිවක් නොමැත.

දිග - වැඩුණු සතුන් මි.මී. 1000-1100.

හැසිරීම

වරකට පැටවුන් 3ක් පමණ මුහුදේදී බිහිකරයි.

ආහාර

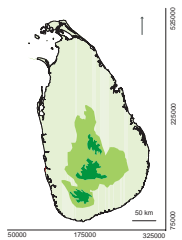
මසුන්, ප්‍රධාන වශයෙන් ආඳුන්.

විෂ

උග්‍ර විෂැති. නමුත් මෙරටින් දැක්වූයෙක් හේතුවෙන් මරණ වාර්තා වී නැත.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

1987 වසරේදී තායිලන්තයේ ෆුකුට් දූපත් අසලින් වාර්තා කරන තෙක් හමුව තිබුණේ 1872 දී කපිතාන් නීට්නර් (Capt. Nietner) විසින් කොළඹින් සොයාගත් එකම ගැහැණු සතෙකුගේ නිදර්ශකයක් පමණි. එම දර්ශක නිදර්ශකය (ZMB 4647) ජර්මනියේ බර්ලින් නුවර ස්වභාව විද්‍යා කෞතුකාගාරයේ (Museum of Natural History, Berlin) තැම්පත් කර ඇත. ඉන්පසුව පුත්තලම කළපුව ආශ්‍රිත ප්‍රදේශයෙන් වාර්තා වූ බව මධ්‍යම පරිසර අධිකාරියේ තෙත්බිම් වාර්තාවක [12] සඳහන් වුවද, මෙම වාර්තාව පිළිගැනීමට තරම් සාක්ෂි ඉදිරිපත් කර නොමැත. නමුත් තායිලන්තය අවට මුහුදේ සුලබය [85]

Hydrophis bituberculatus පීටර්ස් ඉහළ හා) Peter's Sea Snake
වමේ ඉහළ - නිශ්චය පහසුකම් සමඟ රූපය [RG] : වමේ පහළ - නිශ්චය පහසුකම් සමඟ රූපය [RG] : දකුණේ ඉහළ - ZMB 4647 දැවැන්ත නිදර්ශනය
[RG] : දකුණේ පහළ - හරස් ඉරි සහිත වර්ණ ප්‍රවේශයේ වැඩිදුරු සහතික [ARR]

Hydrophis cyanocinctus Daudin, 1803

වයිරන් මුහුදු නයා Chittul/ Annulated Sea Snake

චෝල් (1921)- *Lioselasma cyanocincta*: ඇ. ඩී සිල්වා (1990)-
Hydrophis (Leioselasma) cyanocinctus

හඳුනා ගැනීම

දේහය

පූර්ව කොටස සිලින්ඩරාකාර, අපර කොටස පාර්ශ්විකව පැතලි, පෘෂ්ඨිමත්, දිගු ගරිරය. සිරුරේ පූර්ව කොටස කැපිපෙනෙන ලෙස සිතිය. තරමක් පළල්, පෘෂ්ඨිමත්ව පැතලි හිස. හබලක් වැනි, පාර්ශ්විකව පැතලි වලගය. ලිංගික අවයවය නිදහස් කෙලවර (විදුර කෙලවර) ආසන්නයෙන් බෙදී ඇති අතර, එහි මුලය (අවිදුර කෙලවර) හැර අන් කොටස් කණ්ටිකා සහිතය.

කොරල

ගෙලට මදක් පිටුපසින් කොරල පේලි 27-36; මධ්‍ය දේහයේ තරස් කොරල පේලි 37-49 (මෙය ගෙලට වඩා කොරල 8-14ක වැඩිවීමකි); දේහ කොරල දැනි සහිත පැහැදිලි නෞතලයක් සහ ඇතැම්විට කුඩා ගැටිතිද සහිතය: උදරීය කොරල 290-398 (සිරුරේ අපර කොටසේදී මේවා පර්ශ්‍යක කොරල මෙන් දෙගුණයක් පමණ පළල්ය). පුරෝලලාට කොරල නාස් කොරල වලට වඩා කෙටිය: නාස් කොරල, එකිනෙකට ස්පර්ශ වී ඇත: අන්තර් නාස් හෝ ලොරියල් කොරල නොමැත: පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල 1: අපර අක්ෂි ඵලක කොරල 2: ශංඛක කොරල 1+2: අධ්‍යධර කොරල 7-8 (2 පුරෝලලාට කොරලය සමඟද, 3-4 හෝ 3-5 ඇස සමඟද ස්පර්ශ වේ. ඇතැම් සතුන්ගේ අධ්‍යධර කොරල කොටස් වලට බෙදී ඇත): 2 හෝ 3වන යටි අධරීය කොරල වලට පසුව ඇති යටි අධරීය කොරල අතර කුඩා, ත්‍රිකෝණාකාර (කුසද්ඝ්‍රයක හැඩැති) cuneate කොරල පිහිටයි. නමුත් මොවුන්ගේ හිසේ කොරල සැකැස්ම සැලකිය යුතු විවිධත්වයක් පෙන්වයි.

ඵර්ණය

පෘෂ්ඨියව ඔලිව් හෝ කහ මිශ්‍ර අළු. පෘෂ්ඨියව වඩාත් විසිරුණු, පාර්ශ්විකව පටුවන තද පැහැති තරස් පටි 50-75කි. මේවා ඇතැම් විට සම්පූර්ණ වළලු ලෙස පිහිටයි. ගරිරයේ අපර කොටසේදී මෙම පටි අතර පරතරය, පටියක පළලට ආසන්න වශයෙන් සමාන හෝ ඊට වඩා අඩු හෝ වේ. වල්ගය කෙළවර කළු පැහැතිය. හිස බොහෝවිට තද ඔලිව් පැහැ වන අතර ඇතැම්විට ඇපැහැදිලි කහ පැහැති අශ්ව ලාඛම් හැඩැති සලකුණක් (horse-shoe shaped mark) දරයි. උදරීයව කහ පැහැති වන අතර ඇතැම්විට කළු පටියක් සහිතය. පැටවුන් වඩාත් තද පැහැතිය.

දිග

උපතේදී මි.මී. 350-380, වැඩුණු සතුන් මි.මී. 1200-1700.

හැසිරීම

කිපෙනසුලු විශේෂයකි. වරකට පැටවුන් 3-16ක් පමණ මුහුදේදී බිහි කරයි.

ආහාර

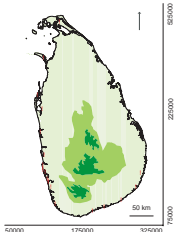
සමුද්‍රවාසී අපෘෂ්ඨවංශීන් හා මසුන් (ප්‍රධාන වශයෙන් මුහුදු ආඳන්).

විෂ

උග්‍ර විෂැති. නමුත් මෙරටින් දුෂ්ඨනයක් හේතුවෙන් මරණ වාර්තා වි නැත.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

උතුරු, වයඹ, බස්නාහිර, දකුණු සහ නැගෙනහිර වෙරළාසන්න මුහුදු තිරයෙන් වාර්තා වී ඇත. (මන්නාරම, බේරුවල, හලාවත, දෙහිවල, කොළඹ, ගොඩවය, කන්දකුලිය, උස්සන්ගොඩ, කල්පිටිය, කළුතර, කුමන, මොරටුව, මිහමුව, වස්කඩුව, පානම, රැකව, වාද්දුව, වැල්ලවත්ත, රූමස්සල, යාපනය අර්ධද්වීපය, පුත්තලම).

Hydrophis cyanocinctus වර්ගයේ ඉහළ කොටසේ ඇති Annulated Sea Snake

ප්‍රධාන රූපය - කොළින් වැඩුණු සතෙක් [MW] : වමේ ඉහළ - තද පැහැති වැඩුණු සතෙක් [AL] : දකුණේ මැද - හිස් පැහැය සමඟ රූපය [AL] : දකුණේ පහළ - හිස් පැහැය සමඟ රූපය [AL]

Hydrophis gracilis (Shaw, 1802)

කුඩා-නිස් මුහුදු තයා Small-headed Sea Snake

වෝල් (1921), සමිත් (1943), වේලර් (1950), දැරණියගල (1955), පී. එම්. ඩී. එම්. ඩී සිල්වා (1980)- *Microcephalophis gracilis* : ඇ. ඩී සිල්වා (1990)- *Hydrophis (Hydrophis) gracilis*

හඳුනා ගැනීම

දේහය

ගරිරයේ පූර්ව කොටස ඉතා සිහින්, පිටුපසට යාමේදී ප්‍රමාණයෙන් විශාල වන, අපර කොටස පාර්ශ්විකව පැතලි සිරුර. පැහැදිලි ගෙලක් නොමැති, නොමිඩ ඉදිරියට නෙටා ඇති, ඉතා කුඩා, නොපැතලි හිස. මුඛයේ යෝජිතිය 'f' හැඩතිය. හඬලක් වැනි, පාර්ශ්විකව පැතලි වලිගය. ලිංගික අවයවය නිදහස් කෙලවර (විදුර කෙලවර) ආසන්නයෙන් බෙදී ඇති අතර, එහි සම්පූර්ණ පෘෂ්ඨයම කණ්ටිකා සහිතය.

කොරල

මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 29-43 (මෙය ගෙලට වඩා කොරල 12-16ක වැඩිවීමකි): පර්ශුක කොරල අතිපිහිත නොවේ: දේහයේ අපර කොටසේ කොරල ෂඩාශ්‍රාකාරය, පෙලකට පිහිටි ගැටිති 2-3ක් සහිතය: උදරිය කොරල 210-360, ඒවා ගරිරයේ අපර කොටසේදී මධ්‍ය රේඛාවකින් දෙකට බෙදී ඇත: උදරිය සහ පහළම පර්ශුක කොරලවල පිටුපසට මුහුණලන කණ්ටක දෙක බැගින් ඇති පැහැදිලි තියුණු නොතලය බැගින් පිහිටයි: පෞච්ඡ උදරිය කොරල 32-38. තුණ්ඩ කොරලය, හිකට කොරලය මතට ඉදිරියෙන් අතිපිහිත වේ: නොබෙදුණු නාස් කොරල, එකිනෙකට ස්පර්ශ වී ඇත: අන්තර් නාස් හෝ ලොරියල් කොරල නොමැත: පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල 1: අපර අක්ෂි ඵලක කොරල 1: ශංඛක කොරල 1+1: අධ්‍යධර කොරල 6 (3 හා 4 ඇස හා ස්පර්ශ වේ).

වර්ණය

පෘෂ්ඨයව අඳුරු නිල් මිශ්‍ර අළු. කළු හෝ තද අළු පැහැති හරස් පටි (වැඩුණු සතුන්ගේ) හෝ සම්පූර්ණ වළලු (පැටවුන්ගේ) 40-60කි. මේවා සිරුරේ පූර්ව භාගයේදී වඩාත් පැහැදිලිය. දේහ කොරල කළු සිහින් දාරයක් සහිතය. පැටවුන්ගේ හිස කළු පැහැති නමුත් වැඩුණු සතුන්ගේ තද ඔලිව් හෝ තද අළු පැහැතිය. උදරියව ලා පැහැති.

දිග

උපතේදී මි.මි. 330-380, වැඩුණු සතුන් මි.මි. 900-1000.

හැසිරීම

වරකට පැටවුන් 1-16ක් පමණ මුහුදේදී බිහි කරයි.

ආහාර

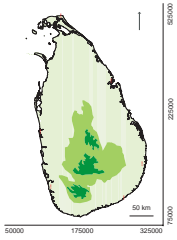
ප්‍රධාන වශයෙන් මුහුදු ආඳුන් විශේෂ.

විෂ

උග්‍ර විෂැති. නමුත් මෙරටින් දෂ්ඨනයක් හේතුවෙන් මරණ වාර්තා වි නැත.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

උතුරු, බස්නාහිර, දකුණු සහ නැගෙනහිර වෙරළාසන්න මුහුදු තීරයෙන් වාර්තා වී ඇත. (පොතුච්ඡේ, බේරුවල, හලාවත, උස්සන්ගොඩ, ත්‍රිකුණාමලය, පේදුරු තුඩුව).

Hydrophis gracilis කුමා-ඊස් ඉඳුද කො Small-headed Sea Snake

ප්‍රධාන රූපය - වැඩුණු සතෙක් [MW] : වමේ ඉතල - වැඩුණු සතෙක් [AL] : දකුණේ මැද - විසුණු නොතල සහිත උදැරිය කොරල [RS] : දකුණේ පහළ - හිසේ පැරැද්දිහි සමීප රූපයක් [AL]

Hydrophis lapemoides (Gray, 1849)
පර්සියානු මුහුදු නයා Persian Gulf Sea Snake
වෝල් (1921)- *Dolichodira diadema*

හඳුනා ගැනීම
දේහය

පූර්ව කොටස සිලින්ඩරාකාරය, අපර කොටස පාර්ශ්විකව පැතලිද වන. ක්‍රමයෙන් විශාලවන, පෘෂ්ඨමත්. ගර්ථය. පැහැදිලි ගෙලක් රහිත, කෙටි, පෘෂ්ඨෝදරියව පැතලි හිස. හඬලක් වැනි, පාර්ශ්විකව පැතලි වලිගය. ලිංගික අවයවය නිදහස් කෙලවර (විදුර කෙලවර) ආසන්නයෙන් බෙදී ඇති අතර, එහි සමීපුර්ණ පෘෂ්ඨයම කණ්ටිකා සහිතය.

කොරල

ගෙලට මදක් පිටුපසින් කොරල පේලි 29-35; මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 40-57; පූර්ව කොටසේ දේහ කොරල රෝමිඛසාකාරය, ඉතා සුළු වශයෙන් අතිපිහිතව පිහිටිය හැක; අපර කොටසේ දේහ කොරල ඡඩග්‍රාකාරය, අතිපිහිතව නැත; අපර දේහ කොරල මොට නොතලයක් (ගැහැණු සතුන්ගේ) හෝ තියුණු කණ්ටිකයක් වැනි නොතලයක් (පිරිමි සතුන්ගේ) සහිතය; උදරිය කොරල 288-395, දැති දෙක බැගින් දරයි; පෞච්ඡ උදරිය කොරල 45-47. ලලාට කොරලය පළලට වඩා දිගින් වැඩිය: නාස් කොරල, එකිනෙකට ස්පර්ශ වී ඇත: අන්තර් නාස් හෝ ලොරියල් කොරල නොමැත: පූර්ව අසම් ඵලක කොරල 1; අපර අසම් ඵලක කොරල 2-3; ගංඛක කොරල 2+3 හෝ 3+3; අධ්‍යධර කොරල 8 (2 පුරෝලලාට කොරලය සමහඳ, 3-5 ඇස සමහඳ ස්පර්ශ වේ); යටි අධරිය කොරල 8: යටි අධරිය කොරල අතර කුඩා, ත්‍රිකෝණාකාර (කුඤ්ඤයක හැඩැති) cuneate කොරල පිහිටයි.

වර්ණය

පෘෂ්ඨයව අළු මිශ්‍ර කහ පැහැති. රෝමිඛසාකාර පරතර (interspaces) නිර්මාණය කරන, කළු පැහැති පැහැදිලි හරස් පටි (වැඩුණු සතුන්ගේ) හෝ සමීපුර්ණ වළලු (පැටවුන්ගේ) 33-43කි. මේවා පෘෂ්ඨයව වඩාත් පළල්ව තිබුණද, එතරම් විසිරී හෝ එකිනෙකා සමීඛන්ධව හෝ නොපවතී. නමුත් එම පටි අතර පෘෂ්ඨය ප්‍රදේශය, පාර්ශ්වික ප්‍රදේශයන්ට වඩා තද පැහැතිය. පැටවුන්ගේ වලිගය සමීපුර්ණයෙන් කළුය. වැඩුණු සතුන්ගේ වලිගය ගර්ථ වර්ණයෙන්ම පිහිටන අතර, කළු පැහැ අපැහැදිලි හරස් පටි 3-5ක් පිහිටයි. හිස කළු පැහැති වන අතර, කහ පැහැති අශ්ව ලාඛමි හැඩැති සලකුණක් (horse-shoe shaped mark) දරයි.

දිග

වැඩුණු සතුන් මි.මී. 900-1200.

හැසිරීම

වරකට පැටවුන් 2-3ක් පමණ මුහුදේදී බිහි කරයි.

ආහාර

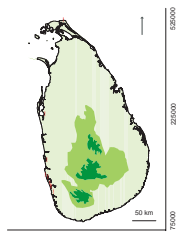
මසුන් (ප්‍රධාන වශයෙන් වැලිගොවිවන් විශේෂ).

විෂ

උග්‍ර විෂැතිය. නමුත් මෙරටින් දුෂ්ඨනයක් හේතුවෙන් මරණ වාර්තා වී නැත.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

බස්නාහිර වෙරළාසන්න මුහුදු තීරයෙන් වාර්තා වී ඇත. (බේරුවල, දෙහිවල, කන්දකුලිය, කළුතර, මොරටුව, මීගමුව, වස්කඩුව. වාද්දුව, පේදුරතුඩුව).

Hydrophis lapemoides පර්සියානු මුහුදු නො Persian Gulf Sea Snake
 ප්‍රධාන රූපය - හොලින් වැඩුණු සහෙක් [AL] : වමේ ඉහළ - සැට්ටෙක් [RS] : දකුණේ පහළ - හිමේ පෘෂ්ඨය සහ පාර්ශ්වික සමීප රූප [AL]

Hydrophis mammilaris (Daudin, 1803)

බොම්බේ මුහුදු නයා Bombay Gulf Sea Snake

චෝල් (1921)- *Lioselasma mammilaris*

ඇතැම් ග්‍රන්ථවල මෙම විශේෂය *H. fasciata* විශේෂය බව දක්වා තිබුණද, මෑත කාලීනව මුහුදු සර්පයින් පිළිබඳව පර්යේෂණ වල නියැලෙන විද්‍යාඥයින් බහුතරයකගේ මතය මෙම විශේෂය වෙනම විශේෂයක් බවයි.

හඳුනා ගැනීම

දේහය

පුර්ව කොටස සිලින්ඩරාකාර, අපර කොටස පාර්ශ්විකව පැතලි, කුඩා, සිහින් සිරුර. දිගු නමුත් පෘෂ්ඨෝදරියව නොපැතලි හිස. කුඩා ඇස්. නොමිඛ සුළු වශයෙන් ඉදිරියට නෙරා ඇත. ලිංගික අවයවය නිදහස් කෙලවර (වීදුර කෙලවර) ආසන්නයෙන් බෙදී ඇති අතර, එහි සම්පූර්ණ පෘෂ්ඨයම කණ්ටිකා සහිතය.

කොරල

ගෙලට මදක් පිටුපසින් කොරල පේලි 25-29; මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 35-43 (මෙය ගෙලට වඩා කොරල පේලි 10-15ක වැඩිවීමකි); ගරිරයේ පුර්ව කොටසේ දේහ කොරල පළලට වඩා දිගින් වැඩි අතර අභිපිතිතව (imbricate) පිහිටනමුත්, අපර කොටසේදී බොහෝවිට ඒවා ඡායාග්‍රාකාරය: පර්ශ්‍ය කොරල කුඩා ගෝලාකාර ගැටිත්තක් (round tubercle) දරයි: උදරිය කොරල 302-390 (*Hydrophis cyanocinctus* විශේෂයේ මෙන් සිරුරේ අපර කොටසේදී මේවා පර්ශ්‍ය කොරල මෙන් දෙගුණයක් තරමට පළල් නැත, නොතල දෙකක් සහිතය). ලලාට කොරලය දිගටිය, පළලට වඩා දිගින් වැඩිය: ලලාට කොරලයේ දිග, ලලාට කොරලයේ සිට තුණ්ඩ කොරලයට ඇති දුරට ආසන්න වශයෙන් සමානය: පාර්ශ්ව කොරල, ඉහළ අපර අක්ෂි ඵලක කොරල හා ස්පර්ශ වේ: නාස් කොරල, එකිනෙකට ස්පර්ශ වී ඇත: පුර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල 1: අපර අක්ෂි ඵලක කොරල 2: ඉතා කුඩා පුර්ව ශංඛක කොරල 2-3: අධ්‍යධර කොරල 7 (1 හා 2 නාස් කොරල සමඟද, 2 පුරෝලලාට කොරල සමඟද, 3 හා 4 ඇස සමඟද ස්පර්ශ වේ): ශට් අධරිය කොරල 4 (3 හා 4 වන ශට් අධරිය කොරල අතර කුඩා, ත්‍රිකෝණාකාර cuneate කොරලයක් පිහිටයි).

වර්ණය

පෘෂ්ඨියව කහ හෝ අළු පැහැයට හුරු විය හැක. ගරිරය වටා පළල් කළු පැහැති හරස් පටි 40-56කි. මෙම පටි, ඒවා අතර පරතරයට වඩා පළලින් වැඩි වන අතර, බොහෝවිට උදරියව එකිනෙක හා එක් වේ. පැටවුන්ගේ මෙම පටි ඉතා පැහැදිලිව සහ පළල්ව පිහිටනමුත් වයසත් සමඟ මෙම පටි මැකී යා හැක. හිස සම්පූර්ණයෙන්ම කළු හෝ ඇසට පිටුපසින් කහ සලකුණු සහිත හෝ විය හැක. වලිගය කළු පැහැති වන අතර ලා පැහැති වළලු 1-6ක් පැවතිය හැක.

දිග

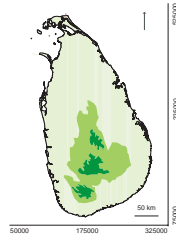
වැඩුණු සතුන් මි.මී. 700-800.

විෂ

උග්‍ර විෂැතිය. නමුත් මෙරටින් දුෂ්ඨනයක් හේතුවෙන් මරණ වාර්තා වී නැත.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙම විශේෂයේ මෙරට ව්‍යාප්තිය පිළිබඳව එතරම් කරුණු වාර්තා වී නොමැත. පේදුර තුඩුවෙන් එකතුකළ නිදර්ශකයක් (NMSL 2005.21.1) ශ්‍රී ලංකා ජාතික කෞතුකාගාරයේ තැම්පත් කර ඇත.

Hydrophis mammillaris බෝම්බේ මුහුදු කයා **Bombay Gulf Sea Snake**

වමේ ඉහළ - නිසේ පෘෂ්ඨීය සම්ප රූපය : වමේ පහළ - නිසේ පාර්ශ්වික සම්ප රූපය : දකුණේ ඉහළ : දකුණේ පහළ - පර්යාක කොටුවේ ස්වාභාවය [සියල්ල RS]

Hydrophis ornatus ornatus (Gray, 1842)

ග්‍රේස් මුහුදු තයා Gray's Sea Snake/ Ornate Sea Snake

වෝල් (1921)- *Chitulia ornata* : පී. එච්. ඩී. එච්. ඩී සිල්වා (1980)-
Hydrophis ornatus

හඳුනා ගැනීම

දේහය

පෘෂ්ඨමත්, දිගටම මහතින් බොහෝදුරට ඒකාකාර ගරීරය. පැහැදිලි ගෙලක් රහිත, විශාල, කෙටි, පැතලි හිස. නබලක් වැනි, පාර්ශ්විකව පැතලි වලිගය. ලිංගික අවයවය නිදහස් කෙලවර (විදුර කෙලවර) ආසන්නයෙන් බෙදී ඇති අතර, එහි සම්පූර්ණ පෘෂ්ඨයම කණ්ටිකා සහිතය.

කොරල

ගෙලට මදක් පිටුපසින් කොරල පේලි- පිරිමි: 28-37, ගැහැණු: 31-45: මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි- පිරිමි: 33-52, ගැහැණු: 39-55: දේහ කොරල ෂඩාශ්‍රාකාරය, මැද පිහිටි ගැටයක් වැනි නොතලයක් සහිතය: උදරීය කොරල- පිරිමි: 209-273, ගැහැණු: 236-312: පෞච්ඡ උදරීය කොරල 37-44. නාස් කොරලය, ලලට කොරලයට වඩා කෙටිය: නාස් කොරල එකිනෙකට ස්පර්ශ වී ඇත: පුරෝලලට කොරලය දෙවන අධ්‍යධර කොරලය හා ස්පර්ශ වේ: පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල 1: අපර අක්ෂි ඵලක කොරල 2-3: අධ්‍යධර කොරල 6-8 (3 හා 4 ඇස හා ස්පර්ශ වේ): යටි අධරීය කොරල 9-12: යටි අධරීය කොරල අතර කුඩා, ත්‍රිකෝණාකාර cuneate කොරල 1-2ක් පිහිටයි.

එර්ණය

පෘෂ්ඨයට කළු හෝ තද අළු පැහැති ඉතා පළල් හරස් පටි (වතුරසාකාර සලකුණු වැනි) 30-56ක්, කහ හෝ ඔලිව් පැහැති සිහින් රේඛා වලින් වෙන් වී ඇත. මෙම හරස් පටි පාර්ශ්විකව කෙළවර වන තෙක් එකිනෙකට සමාන්තරය. කලාතුරකින් සිරුරේ අපර කොටසේ තද පැහැති පැල්ලම්ද දැකිය හැක. හිස පෘෂ්ඨයට තද පැහැති වන අතර හොම්බ සහ හිස දෙපස ලා පැහැතිය. වලිගයේ තද පැහැති හරස් පටි 6-11කි. උදරීයව ලා කහ පැහැතිය.

දිග

වැඩුණු සතුන් මි.මී. 1000-1200.

හැසිරීම

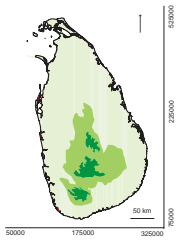
කිපෙනසුලු විශේෂයකි. කොරල්පර හා වැලි සහිත උපස්තරයක් ඇති නොගැඹුරු මුහුදේ ආහාර සොයයි.

විෂ

උග්‍ර විෂැති. නමුත් මෙරටින් දෂ්ඨනයක් හේතුවෙන් මරණ වාර්තා වී නැත.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

වයඹ, බස්නාහිර සහ දකුණු වෙරළාසන්න මුහුදු තීරයෙන් වාර්තා වී ඇත. (හික්කඩුව, කොළඹ, හලාවත, කල්පිටිය, ගාල්ල).

Hydrophis ornatus ලේඛන නම **Ornate Sea Snake**

ප්‍රධාන රූපය - කොඳිත් වැඩුණු සතෙක් [AL] : වමේ ඉහළ - පරිශ්‍රාක කොටසෙහි ස්ඵභාව [RS] : වමේ පහළ - නිශ්චය කරන ලද ස්ඵභාව [AL] : දකුණේ ඉහළ - හරස් පටියෙහි හැඩය පෙන්වන නිදර්ශනයක් [RS]

Hydrophis spiralis (Shaw, 1802)

මහ මුහුදු නයා Narrow-banded Sea Snake/ Yellow Sea Snake

මෝල් (1921)- *Lioselasma spiralis* : ඇ. ඩී සිල්වා (1990)-
Hydrophis (Leioselasma) spiralis

හඳුනා ගැනීම

දේහය - දිගුම මුහුදු නයින් විශේෂයයි. ඉතා දිගු, පෘෂ්ඨමත් සිරුර. දිගටම මහතින් බොහෝදුරට ඒකාකාර ගිරිය. පැහැදිලි ගෙලක් රහිත, විශාල හිස. හඬලක් වැනි, පාර්ශ්විකව පැතලි වලිගය. ලිංගික අවයවය නිදහස් කෙලවර (වීදුර කෙලවර) ආසන්නයෙන් බෙදී ඇති අතර, එහි මුලය (අවිදුර කෙලවර) හැර අන් කොටස් කණ්ටිකා සහිතය.

කොරල - ගෙලට මදක් පිටුපසින් කොරල පේලි 25-31; මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 33-38 (මෙය ගෙලට වඩා) කොරල පේලි 4-8ක වැඩිවීමකි); රවුම් දේහ කොරල සුමුදු හෝ කුඩා නෞතලයක් හෝ ගැටිත්තක් සහිත හෝ විය හැක; උදරීය කොරල 270-373 (අන්තිම පර්ශුක කොරල වලට වඩා දෙගුණයක් පළල්ය); පූර්ව ගුද කොරල විශාලය. තුණ්ඩ කොරලය මදක් පහළට නොට ඇත; පුරෝලලට කොරල, නාස් කොරල වලට වඩා කුඩාය; නාස් කොරල, එකිනෙකට ස්පර්ශ වී ඇත; අන්තර් නාස් හෝ ලොරියල් කොරල නොමැත; පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල 1: අපර අක්ෂි ඵලක කොරල 1-2; ගංඛක කොරල 1+1 (පූර්ව ගංඛක කොරලය විශාල වන අතර එය 6වන අධ්‍යධර කොරලය හා බද්ධ වී ඇත); අධ්‍යධර කොරල 6-8 (3-5වන කොරල ඇස හා ස්පර්ශ වේ); යටි අධරීය කොරල අතර කුඩා, ත්‍රිකෝණාකාර (කුසද්භ්‍යයක හැඩැති) cuneate කොරල පිහිටයි.

වර්ණය - පෘෂ්ඨයව බිලවී හෝ අදුරු කහ. පෘෂ්ඨය දේහ කොරල කළු දාරයක් සහිතය. තරමක් පැහැදිලි මායිම් සහිත කළු හරස් පටි (ඇතැම් විට වළලු ලෙස) 34-70කි. ඇතැම් විට පටි දෙකක් අතර කළු පුල්ලිය බැගින්ද දැකිය හැක. ගිරියේ අපර කොටසේදී මෙම පටි අතර පරතරය, පටියක පළල මෙන් 2-4 ගුණයක් පමණ වේ. වැඩුණු සතුන්ගේ හිස කහ පැහැති වන අතර කළු පැහැ සලකුණු දැකිය හැක. වලිගය තද දුඹුරු. උදරීයව කහ. පැටවුන්ගේ හිස කළු පැහැතිය, කහ පැහැති අස්වලාඩම් හැඩති සලකුණකි. කළු පැහැති උදරීය රේඛාවක් පිහිටයි.

දිග - උපතේදී මි.මී. 400 පමණ, වැඩුණු සතුන් මි.මී. 1500-2500.

හැසිරීම

ක්‍රියාශීලීව, ශක්තිමත්ව පිහිනයි. වරකට පැටවුන් 5-14ක් පමණ මුහුදේදී බිහි කරයි. රංචු වශයෙන්ද ගැවසෙන බවට වාර්තා ඇත. ඇතැම්විට ගැඹුරු මුහුදේ පල පෘෂ්ඨයේ අවිච තැපීම සිදුකරයි. පිරිමි සතුන් වඩා සුලභය.

ආහාර

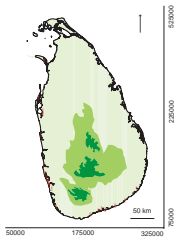
මසුන් (ප්‍රධාන වශයෙන් ආඳුන් විශේෂ).

විෂ

උග්‍ර විෂැතිය. දෂ්ඨකිරීමකින් පසුව, දෂ්ඨ කළ ස්ඵානය අවට වේදනාව සහ එම ප්‍රදේශය අවට පිහිටි වසා ගැටිති ඉදිමීම වැනි රෝග ලක්ෂණ පැවති නමුත්, මාංශ ජෛවල ඉදිමීමක් හෝ වේදනාවක් නොපැවති අවස්ථාවක් වාර්තා වී ඇත [02]. නමුත් මෙරටින් දෂ්ඨකයක් හේතුවෙන් මරණ වාර්තා වී නැත.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

උතුරු, වයඹ, බටහිර, දකුණු සහ ගිනිකොණදිග වෙරළාසන්න මුහුදු තීරයෙන් වාර්තා වී ඇත. (මන්නාරම, බේරුවල, හලාවත, ගොඩවය, කන්දකුලිය, උස්සන්ගොඩ, කල්පිටිය, කළුතර, කුමන, මොරටුව, කොළඹ, වස්කඩුව, රැකව, වාද්දුව, රූපස්සල, බුන්දල, හම්බන්තොට, කලමැටිය, පානදුර, පුත්තලම).

Hydrophis spiralis මෙ මුහුදු තෙර Yellow Sea Snake
වැඩුණු සතුන් (ප්‍රධාන රූපය - [RS]) වීමේ ඉහළ - [AL], දකුණේ ඉහළ - [MW] : වම් පහළ - නිකේ පෘෂ්ඨීය සහ පාර්ශ්වික සමීප රූපය [AL]

Hydrophis stricticollis Gunther, 1864
ගත්තර්ගේ මුහුදු කයා Gunther's Sea Snake/
Narrow-necked Sea Snake

හඳුනා ගැනීම

දේහය

ඉතා සිහින් පූර්ව කොටසක් සහ ක්‍රමයෙන් ප්‍රමාණයෙන් විශාල වන, සහ පාර්ශ්විකව පැහැලවන අපර කොටසක් සහිත සිරුර. පැහැදිලි ගෙලක් නොමැති, කුඩා. නොපැහැලි හිස. හඬලක් වැනි, පාර්ශ්විකව පැහැලි වලිගය. ලිංගික අවයවය නිදහස් කෙලවරේ (විදුර කෙලවරේ) සිට 2/3ක පමණ දුරකදි බෙදී ඇති අතර, එහි සම්පූර්ණ පෘෂ්ඨයම කණ්ටිකා සහිතය.

කොරල

ගෙලට මදක් පිටුපසින් කොරල පේලි 30-41; මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 37-55; පූර්ව කොටසේ දේහ කොරල ෂඩාශ්‍රාකාරය, තරමක් අතිපිහිතව ඇත: අපර කොටසේ දේහ කොරල නොතලයක් සහිතය, බොහෝවිට අතිපිහිතව නැත: උදරීය කොරල 374-476 (නොබෙදනු), නොතල දෙක බැගින් දරයි: පෞච්ඡ උදරීය කොරල 53. නාස් කොරල, එකිනෙකට ස්පර්ශ වී ඇත: අත්තර නාස් හෝ ලොරියල් කොරල නොමැත: පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල 1: අපර අක්ෂි ඵලක කොරල 1-2; පූර්ව ශංඛක කොරල 1: අධ්‍යධර කොරල 7-8 (2 පුරෝලලාට කොරලය සමඟද, 3 හා 4 ඇඳ සමඟද ස්පර්ශ වේ).

චර්ණය

පෘෂ්ඨයව අළු මිශ්‍ර ඔලිව්. කළු පැහැති හරස් පටි/ සම්පූර්ණ වළලු 40-65කි. මේවා පෘෂ්ඨයව වඩාත් පළල්වන අතර, පටි දෙකක් අතර පරතරයට වඩා පළල්ය. වයසත් සමඟ මෙම පටි මැකී යයි. හිස කළු පැහැතිය. කහ පැහැති අශ්වලාඛම් හැඩති සලකුණක් දරයි. උදරීයව කහ පැහැති.

දිග

උපතේදී මි.මී. 350 පමණ. වැඩුණු සතුන් මි.මී. 800-1000.

හැසිරීම

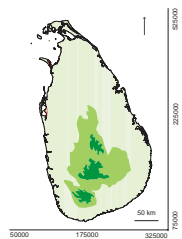
නොගැඹුරු මුහුදේ, ගං මෝය හා කළුපු ආශ්‍රිතව හමුවේ.

විෂ

උග්‍ර විෂැතිය. නමුත් මෙරටින් දෂ්ඨනයක් හේතුවෙන් මරණ වාර්තා වී නැත.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

වයඹ වෙරළාසන්න මුහුදු තිරයෙන් වාර්තා වී ඇත. (කන්දකුලිය, මන්නාරම, පුත්තලම).

Hydrophis stricticollis ගන්තර්ගේ **ඉහළ නො** **Narrow-necked Sea Snake**
 ප්‍රධාන රූපය - හොලින් වැඩුණු සහෙක් (NMSL 11E/D1 නිදර්ශනය) : දකුණේ පහළ - හිස් පාර්ශ්වික සමීප රූපය [සියල්ල RS]

Kerilia jerdonii jerdonii (Gray, 1849)

ජර්ඩෝනියේ මුහුදු හඬා Jerdon's Sea Snake

වෝල් (1921), සමිත් (1943), චේලර් (1950), පී. එච්. ඩී. එච්. ඩී සිල්වා (1980)-

Kerilia jerdoni : ඇ. ඩී සිල්වා (1990)- *Kerilia jerdoni jerdoni*

හඳුනා ගැනීම

දේහය

මධ්‍යම ප්‍රමාණයේ, පෘෂ්ඨමත්, සිලින්ඩරාකාර සිරුර. පැහැදිලි ගෙලක් රහිත, ත්‍රිකෝණාකාර කුඩා හිස. හොම්බ කෙටිය, ඉදිරියට ආනතවී ඇත. නාස් ව්‍යවහාර හොම්බ මුදුනට වන්නට පිහිටයි. ඇස වටකුරු කණිනිකාවක් දරයි. මුඛයේ යෝජිතිය මදක් ඉහළට එසවී ඇත. හඬුක් වැනි, පාර්ශ්විකව පැතලි වලිගය. ලිංගික අවයවය නිදහස් කෙලවර (වීදුර කෙලවර) ආසන්නයෙන් බෙදී ඇති අතර, එහි සම්පූර්ණ පෘෂ්ඨයම කණ්ටිකා සහිතය.

කොරල

මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 19-23 (24ට වඩා අඩුය); ගෙල වටා කොරල 15-17; දේහ කොරල දිගට වඩා පළලින් වැඩිය, අතිපිහිත වී ඇත, සියුම් නොතලයක් සහිතය; උදරිය කොරල 200-278, පැහැදිලි මධ්‍ය නොතලයක් හා දෙපසින් පිහිටි කුඩා, සියුම් නොතල දෙකක් සහිතය; බෙදුණු ගුද කොරලය: පෞච්ඡ උදරිය කොරල 30-35. නාස් කොරල එකිනෙකට ස්පර්ශ වී ඇත: පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල 1: අපර අක්ෂි ඵලක කොරල 1: ගංඛක කොරල 1+1: අධ්‍යධර කොරල 6 (3 හා 4 ඇස හා ස්පර්ශ වේ).

ඵර්ණය

පෘෂ්ඨයව ඔලිව් හෝ කොළ මිශ්‍ර කහ පැහැතිය. උදරියව කහ පැහැතිය. පැටවුන්ගේ සිරුර දිගට පළල් කළු පටි 31-40කි. පළමු හරස් පටිය පාර්ශ්ව කොරල වලට පිටුපසින් දිවෙයි. මේවා වයසත් සමඟ ක්‍රමයෙන් මැකී ගොස් අවසානයේ පෘෂ්ඨය පුල්ලි හෝ අපැහැදිලි පටි පමණක් ඉතිරි වේ. උදරියව ලා පැහැති.

දිග

උපතේදී මි.මි. 300 පමණ, වැඩුණු සතුන් මි.මි. 950-1000.

හැසිරීම

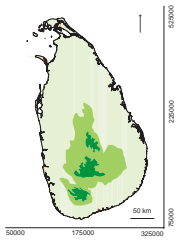
වෙරළාශ්‍රිත නොගැඹුරු මුහුදේ හමුවේ. තම පැතලි නොවන, සිලින්ඩරාකාර සිරුර හේතුවෙන් බොහොමයක් අන් මුහුදු සර්පයින්ට වඩා හොඳින් ගොඩබිම සංචරණය සිදුකළ හැක. වරකට පැටවුන් 3-4ක් පමණ මුහුදේදී බිහි කරයි.

විෂ

උග්‍ර විෂ්කරිය. නමුත් මෙරටින් දෂ්ඨනයක් හේතුවෙන් මරණ වාර්තා වී නැත.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

උතුරු, වයඹ. බස්නාහිර සහ ගිනිකොණ වෙරළාසන්න මුහුදු තීරයෙන් වාර්තා වී ඇත. (මන්නාරම, හම්බන්තොට, කොළඹ, යාපනය අර්ධද්වීපය).

Kerilia jerdonii jerdonii ජර්ඩන්ගේ මුහුදු හය) Jerdon's Sea Snake

වමේ ඉහළ - නිකේ පහේදීය සම ම රූපය : වමේ පහළ - නිකේ පහේදීය සම ම රූපය : දකුණේ ඉහළ -BNHS 2282 නිදර්ශනය : දකුණේ පහළ - පර්ගුක කොට්ටේල ස්වාභාවය [සියල්ල RS]

Lapemis curtus (Shaw, 1802)

ශ්‍රී ලංකාවේ කුඩා මුහුදු හයා Shaw's Short Sea Snake

හඳුනා ගැනීම

දේහය - කෙටි, ඉතා පෘෂ්ඨමත් සිරුර. පැහැදිලි ගෙලක් රහිත, කෙටි, සාපේක්ෂව විශාල සහ පළල් හිස. ගැහැණු සතුන් ප්‍රමාණයෙන් විශාලය. හඹලක් වැනි, පාර්ශ්විකව පැහැලි වලිගය. ලිංගික අවයවය නිදහස් කෙලවර (විදුර කෙලවර) ආසන්නයෙන් බෙදී ඇති අතර, එහි සම්පූර්ණ පෘෂ්ඨයම කණ්ටිකා සහිතය.

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පෙළි- පිරිමි: 25-39, ගැහැණු: 33-43; දේහ කොරල වතුරප්‍රාකාර හෝ ෂඩාශ්‍රාකාර වන අතර පහළින්ම පිහිටි පර්ශුක කොරල ඉහළ ඒවාට වඩා ප්‍රමාණයෙන් විශාලය, නොතල 1-2ක් දැරයි (මේවා පිරිමි සතුන්ගේ කණ්ටිකා තරමටම තියුණුව පවතී); උදරීය කොරල- පිරිමි: 154-168, ගැහැණු: 160-194; උදරීය කොරල ඉතා කුඩාය, ඒවා පර්ශුක කොරල වලින් පැහැදිලිව වෙන්කර හඳුනා ගැනීම අපහසුය: ගුද කොරලය කොටස් 4-6කට බෙදී ඇත. තුණ්ඩ කොරලයේ මුඛය තුලට වන්නට පිහිටන පහළ දාරය ඇතැම්විට ගැටිති දෙකක් සහිතය: පාර්ශ්ව කොරල බොහෝවිට කොටස් 3-6කට බෙදී ඇත: නොබෙදුණු නාස් කොරල එකිනෙක ස්පර්ශ වේ: පූර්ව අක්ෂි එලක කොරල 1: අපර අක්ෂි එලක කොරල 1-2: අන්තර් නාස් හෝ ලොරියල් කොරල නොමැත: අධ්‍යධර කොරල 7-8 (3 හා 4 ඇස හා ස්පර්ශ වේ): දෙවන යටි අධරීය කොරලයට පසුව කුඩා, ත්‍රිකෝණාකාර cuneate කොරල පෙලක් පිහිටයි.

එර්ණය - පෘෂ්ඨයව දුඹුරු මිශ්‍ර කහ, අළු මිශ්‍ර කහ හෝ ඔලිව් පැහැ. එකිනෙකට ඉතා ළඟින් පිහිටි, පාර්ශ්විකව ක්‍රමයෙන් සිහින් වන තද අළු පැහැති හරස් පටි 35-55කි. බොහෝවිට මෙම පටි පෘෂ්ඨයව එකිනෙකට සම්බන්ධව පවතී. පැටවුන්ගේ මේවා සම්පූර්ණ වළලු ලෙස පිහිටයි. තද අළු පැහැති හිස හා වල්ගය. උදරීයව ලා පැහැතිය.

දිග - උපතේදී මි.මී. 250-350, වැඩුණු සතුන් මි.මී. 800-850.

හැසිරීම

සවස් කාලයේදී වඩාත් ක්‍රියාශීලීය. හුස්ම ගැනීමට ජල පෘෂ්ඨයට පැමිණෙන්නේ අත් විශේෂවලට වඩා අඩුවෙනි. කොරල් පර වල සිට කළුපු ආශ්‍රිත පරිසර දක්වා පුළුල් පරිසර පද්ධති පරාසයක හමුවේ. ඇතැම් ප්‍රදේශවල සුලබව මාළු දැල් වලට හසුවේ. වරකට පැටවුන් 3-6ක් පමණ මුහුදේදී බිහි කරයි.

ආහාර

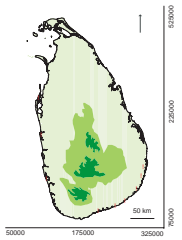
මසුන් (ප්‍රධාන වශයෙන් Clupeidae සහ Cynoglossidae යන කුල වලට අයත් මසුන් විශේෂ), ජලයේ විවිධ ස්තර වලදී ගොදුරු හඹාගොස් අල්ලා ගන්නා බවට සැලකේ [72].

විෂ

උග්‍ර විෂජනීය. නමුත් මෙරටින් දෂ්ඨනයක් හේතුවෙන් මරණ වාර්තා වී නැත. පොතු විල් ප්‍රදේශයේදී මාළු දැල්වලට හසු වූ සතුන් නිදහස් කිරීමට යාමේදී, ධීවරයින් මෙම සර්පයින්ගේ දෂ්ඨන වලට බඳුන් වන අවස්ථා කිහිපයක්ම අප නිරීක්ෂණය කර ඇතිමුත්, දෂ්ඨ කළ ස්ථානය අවට වේදනාව හැර වෙනත් කිසිදු රෝග ලක්ෂණයක් වාර්තා නොවීනි. එම ප්‍රදේශයේ ඇතැම් ධීවරයින්ගේ මහය මොවුන් විෂ රහිත සර්පයින් බවයි.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්වය

වයඹ, බස්නාහිර, දකුණු සහ නැගෙනහිර වෙරළාසන්න මුහුදු තීරයෙන් වාර්තා වී ඇත. (පොතු විල්, පානම, බුන්දල, හලාවත, උස්සන්ගොඩ, කල්පිටිය, කුමන, හම්බන්තොට, පානදුර).

Lapemis curtus ජැපෝස් කුඩා මුහුදු හා Shaw's Short Sea Snake

ප්‍රධාන රූපය - තරුණ සතෙක් [RS] : වමේ ඉහළ - කොඳින් වැඩුණු සතෙක් [MW] : දකුණේ මැද - පර්ණක කොරලවල හැඩය [RS] : දකුණේ පහළ - මෙහෙයුම් උදවිය කොරලවල හැඩය [RS]

Laticauda colubrina (Schneider, 1799)
තොල කහ මුහුදු කරවලා Yellow-lipped Sea Krait

කළතා ගැනීම

දේහය

සිලින්ඩරාකාර, දිගු සිරුර (පාර්ශ්විකව පැතලි නැත). පෘෂ්ඨවේදීයව මද වශයෙන් පැතලි, පැහැදිලි ගෙලක් රහිත නිස. නාස් වීච්ච නිසේ පැත්තකට වන්නට පිහිටයි. වටකුරු කණිනිකාවක් සහිත ඇස්. මුඛයේ යෝජිතිය ඉහළට එසවී නොමැත. පැතලි, හඬලක් වැනි වල්ගය. වැඩුණු පිරිමි සතුන් ගැහැණු සතුන්ට වඩා කුඩාය. ලිංගික අවයවය නිදහස් කෙලවර (විදුර කෙලවර) ආසන්නයෙන් බෙදී ඇති අතර, එහි සම්පූර්ණ පෘෂ්ඨයම කණ්ටිකා සහිතය.

කොරල

මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල ජේලි 21-25; දේහ කොරල අතිපිහිත වී ඇත: උදරීය කොරල 213-249, පර්ශුක කොරල වලට වඩා බෙහෙවින් පළල්ය: බෙදුණු ගුද කොරලය: පොච්ඡ උදරීය කොරල - පිරිමි : 37-47 (බෙදුණු), ගැහැණු : 29-35 (බෙදුණු). තුණ්ඩ කොරලය වෙනත් කොරල 6ක් හා ස්පර්ශ වේ: පුරෝලලාට කොරල 3 (පුරෝලලාට කොරල දෙකක් මැද අයුරුම කොරලකි [Azygous scale]); ලලාට කොරලය වෙනත් කොරල 7ක් හා ස්පර්ශ වේ: නොබෙදුණු නාස් කොරල, අන්තර් නාස් කොරල යුගලයකින් වෙන් වී ඇත: පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල 1: අපර අක්ෂි ඵලක කොරල 2: ශංඛක කොරල 1+2: අධ්‍යධර කොරල 7-8 (3 හා 4 ඇස හා ස්පර්ශ වේ).

ඵර්ණය

පෘෂ්ඨයව නිලට හුරු තද ඇළ. කළු පැහැති, පැහැදිලි මායිම් සහිත හරස් පටි 24-64ක් ශරීරය දිගටද, 3-5ක් වලිගය දිගටද ඇත. පටි දෙකක් අතර ඇති පරතරයට වඩා, පටියක පළල ඇඩුය. ඇතැම්විට මෙම පටි උදරීයව දුර්වලව පිහිටයි. නිස කළු පැහැති වන අතර හොම්බ තොල් හා ඇසට ඉහළින් කහ පැහැතිය. ඇස හරහා දිවෙන කළු පටියකි. උදරීයව කහ පැහැතිය.

දිග

වැඩුණු සතුන් මි.මී. 1000-1500. වැඩුණු පිරිමි සතුන් ගැහැණු සතුන්ට වඩා කුඩාය.

හැසිරීම

ගැඹුරු මුහුදේ මෙන්ම ගල්පර සහිත මුහුදු වෙරළ හා කොරල්පර ආශ්‍රිතව වෙසේ. ශං මෝය වලට පැමිණෙන බවටත්, මීටිදිය පානය කරන බවටත් වාර්තා වේ. සිලින්ඩරාකාර දේහය හේතුවෙන් ගොඩබිම සංචරණය කළ හැක. එබැවින් අවිච්චිත සහ බිඳුලුම සඳහා වෙරළට පැමිණේ. වෙරළාශ්‍රිත බෙහෙසක හෝ ගල් කුහරයක බිත්තර 3-13ක් පමණ දැමයි.

ආහාර

මුහුදු ආදන් ඇතුළු වෙනත් මසුන්. තම ගොදුරු, ගුල් ආදිය තුලට කොටු කර ගෙන අල්ලා ගනී.

විෂ

උග්‍ර විෂැතිය. නමුත් මෙරටින් දුෂ්ඨනයක් හේතුවෙන් මරණ වාර්තා වී නැත.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

වෝල්^[10] මෙන්ම ඩාස් සහ බී සිල්වාද^[17] මෙම විශේෂය මෙරට සර්ප නාමාවලියට එක්කර ඇත. නමුත් මෙරට ගොඩබිමට (වෙරළකට) පැමිණී අවස්ථා වාර්තා නොවේ.

Laticauda colubrina හෙළ නම මුහුදු කරවුලා Yellow-lipped Sea Krait

ප්‍රධාන රූපය - තරුණ සතෙක් [TMC] : වමේ ඉහළ - තෙඳින් වැඩුණු සතෙක් [SW] : දකුණේ ඉහළ - නිසේ පැණිපිය සමීප රූපය [RS] : දකුණේ පහළ - නිසේ පැණිපිය සමීප රූපය [RS]

Pelamis platurus (Linnaeus, 1766)

බඩ කහ මුහුදු හයා Yellow-bellied Sea Snake/ Pelagic Sea Snake
වෝල් (1921)- *Hydrus platurus* : දැරණියගල (1955)- *Pelamis platura*

හඳුනා ගැනීම

දේහය - කුඩා, පාර්ශ්විකව පැතලි සිරුර. පැහැදිලි ගෙලක් සහිත. දිගු, පෘෂ්ඨෝදරීයව පැතලි හිස. නොමිඩ දිගුය, කෙළවර වටකුරුය, හොටක් ලෙස මදක් පහතට නෙරා ඇත. උදරීයව දිවෙන දාරයකි. පැතලි, හබලක් වැනි වල්ගය. බොහෝවිට විවිධ ඇල්ගේ හා බෙලි ඇනයන් විශේෂ සමට සවි වී සිටිනු දැකිය හැක. ලිංගික අවයවය නිදහස් කෙලවර (විදුර කෙලවර) ආසන්නයෙන් බෙදී ඇති අතර, එහි මුලය (අවිදුර කෙලවර) හැර අන් කොටස් කණ්ටිකා සහිතය.

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල ජේලි 41-67: දේහ කොරල වතුරසාකාර හෝ ෂඩානුකාරය වන අතර ඉහළ ජේලි වල කොරල සුමුදු නමුත් පහළම ජේලි වල කොරල කුඩා ගැටිති 2-3ක් දැයි: උදරීය කොරල 264-408, ඉතා කුඩාය, මධ්‍ය රේඛාවකින් දෙකට වෙන් වී ඇති අතර එම එක කොටසක ඉතා කුඩා ගැටිති 2 බැගින් ඇත. තුණ්ඩ කොරලය මදක් පහතට නෙරා ඇත: ලලාට කොරලය පළලට වඩා දිගින් වැඩිය: නොබෙදුණු නාස් කොරල එකිනෙක ස්පර්ශ වේ: අධ්‍යක්ෂිත කොරල විශාලය: පූර්ව අක්ෂි එලක කොරල 1-3: අපර අක්ෂි එලක කොරල 2-3: අන්තර් නාස් නේ ලෙරියල් කොරල නොමැත: අධ්‍යධර කොරල 7-11 (4-6වන කොරල ඇතැම්විට ඇස හා ස්පර්ශ වුවද බොහෝවිට අධෝ අක්ෂි එලක කොරල කොරල මගින් ඇසෙන් වෙන්වී ඇත).

වර්ණය - බහුතරයක් සතුන්ගේ හිස සහ සිරුර පෘෂ්ඨීයව දිස්තිමත් කළු හෝ නිල් මිශ්‍ර කළුය. උදරීයව දිස්තිමත් කහ හෝ දුඹුරුය. මෙම වර්ණ දෙක ගරිරයේ පාර්ශ්විකව, පැහැදිලි, සෘජු හෝ දැති සහිත මායිමකින් වෙන් වේ. වලිගයේදී මෙම මායිම දැති සහිත වන අතර කළු පැහැති පුල්ලි දැකිය හැක. ඇතැම් සතුන්ගේ ගරිරයේද කළු පැහැති පාර්ශ්වික පුල්ලි පිහිටයි. මීට අමතරව පෘෂ්ඨීයව තද දුඹුරු සහ උදරීයව ලා දුඹුරු පැහැති සතුන්ද හමුවේ. දැරණියගල විසින් මෙම විශේෂයේ විවිධ වර්ණ ප්‍රභේද 11ක් දක්වා ඇත ^[22].

දිග - උපතේදී මි.මී. 220-260. වැඩුණු සතුන් මි.මී. 650-800. (කුඩාම මුහුදු නයින් විශේෂයකි).

හැසිරීම

ගැඹුරු මුහුදේ ජල පෘෂ්ඨය ආශ්‍රිතව දිවී ගෙවයි. ජලයේ පාවෙන ද්‍රව්‍යය ආශ්‍රිතව ගැටසෙනු දැකිය හැක. කිපෙනසුලු සර්පයෙකි. වරකට පැටවුන් 2-6ක් පමණ මුහුදේදී බිහි කරයි. රංචු වශයෙන්ද වාර්තා වී ඇත.

ආහාර

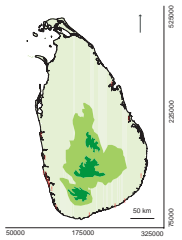
ප්‍රධාන වශයෙන් මසුන්, විවෘත ජලයේ මසුන් ඇල්ලීමට හැකි සර්පයින් අතලෙස්සෙන් එකෙකි (අන් මුහුදු සර්පයින් හට තම ගොදුර ගුලකට හෝ මුල්ලකට කොටුකර ගත යුතුය). ඇතැම්විට ජලයේ පාවෙන ද්‍රව්‍ය (කෝටු ආදිය) අනුකරණය කිරීමෙන් තම ගොදුරු ආකර්ෂණය කර ගනී.

විෂ

උග්‍ර විෂාහිය. දෂ්ඨනයකින් දින 23කට පසු වකුගඩු අකර්මණ්‍ය වීමෙන් මිය ගිය පුද්ගලයකු පිළිබඳව මෙරටින් වාර්තා වේ ^{[65], [103]}. රෝග ලක්ෂණ - මාංශ පේෂිවල තද ගතිය, දෂ්ඨනය සිදුවූ ගාත්‍රය ඉදිමීම, කතා කිරීමේ සහ දිව පිටතට දැමීමේ අපහසුව, ඇසි පිය කඩා හැලීම (ptosis), dysarthria,

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

ලොව වඩාත්ම පුළුල් ව්‍යාප්තියක් පෙන්වන මුහුදු නයින් විශේෂය වන මොවුන්, මෙරට බස්නාහිර, දකුණු, ගිණිකොන සහ නැගෙනහිර වෙරළාසන්න මුහුදු තීරයෙන් සහ ගැඹුරු මුහුදේත් වාර්තා වී ඇත. (බේරුවල, දෙහිවල, කළුතර, මොරටුව, මඩකලපුව, පානම, මීගමුව, වස්කඩුව, රුකව, ත්‍රිකුණාමලය, වාද්දුව, රෑමස්සල, බුන්දල, හලාවත, උස්සන්ගොඩ, පානදුර).

Pelamis platurus බඩ කහ මුහුදු කයා Yellow-bellied Sea Snake

ප්‍රධාන රූපය - සාමාන්‍යය වර්ණ ප්‍රවේශයේ තරුණ සතෙක් [RS] : දකුණේ පහළ - දකුණු පැහැති වර්ණ ප්‍රවේශයේ සතෙක් [AL] : වම් මහළ - බෙදුනු උදරය කොටුවල නැගිය [RS]

Praescutata viperina (Schmidt, 1852)

පොළොං මුහුදු තයා Viperine Sea Snake/ Olive Sea Snake

ඇ. ඩී සිල්වා (1990)- *Lapemis viperinus*

හඳුනා ගැනීම

දේහය

දිගු, පෘෂ්ඨමත් සිරුර. හිස හා ගෙල ප්‍රදේශය, සිරුරට කාපේක්ෂව මද වශයෙන් සිහින්ය. කෙටි හිස ඇස් මට්ටමේ සිට ඉදිරියට ආනත වන අතර, පළල්, වටකුරු හොම්බක් සහ පැහැදිලි ගෙලක් සහිතය. මුඛයේ යෝජිතිය මදක් ඉහළට එසවී ඇත. පැහැලි, හඩලක් වැනි වල්ගය.

කොරල

මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 37-50: දේහයේ පූර්ව කොටසේ කොරල පළලට වඩා දිගින් වැඩි අතර අපර කොටසේ කොරල පළලින් හා දිගින් සමානය, ඡඩාග්‍රාකාරය, කුඩා නොහලයක් සහිතය: උදරීය කොරල 226-276: පූර්ව කොටසේ උදරීය කොරල පළලින් ඉතා වැඩි අතර, ඒවා පිටුපසට යත්ම ක්‍රමයෙන් පළලින් අඩුවේ: සිරුරේ අපර කොටසේ උදරීය කොරල, පර්ශුක කොරල වලට ප්‍රමාණයෙන් බොහෝදුරට සමානය: පූර්ව ගුද කොරල විශාලය: පෝච්ඡ උදරීය කොරල 42. ලලාට කොරලය දිගින් සහ පළලින් බොහෝදුරට සමානය: තුණ්ඩ කොරලය කොටක් ලෙස යටි තොලට ඉදිරියෙන් පහළට නෙරා ඇත: බෙදුණු නාස් කොරල එකිනෙකට ස්පර්ශ වී ඇත: අන්තර් නාස් හෝ ලොරියල් කොරල නොමැත: පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල 1-2: අපර අක්ෂි ඵලක කොරල 1-2: ශංඛක කොරල 1-3: අධ්‍යධර කොරල 7-9 (3-5 අතර කොරල ඇස හා ස්පර්ශ වේ): 3 සහ 4 වන යටි අධරීය කොරල අතර කුඩා, ත්‍රිකෝණාකාර cuneate කොරලයකි.

ඵර්ණය

පෘෂ්ඨය වල අළු පැහැති. ශරීරය දිගට තද පැහැති අළුවා කරට හැඩැති සලකුණු හෝ රොම්බකාකාර පැල්ලම් 25-38ක් පමණ තිබිය හැක. නමුත් කිසිදු සලකුණක් නොමැති සතුන්ද හමුවේ. පැටවුන්ගේ කළු පැහැති පෘෂ්ඨය ලප පිහිටයි. උදරීය වල පැහැතිය. ඇතැම්විට උදරීය වල පැහැය සහ පෘෂ්ඨය තද පැහැය, ශරීරයේ පාර්ශ්විකව, පැහැදිලි මායිමකින් වෙන් වේ. හිස මතුපිට වල අළු පැහැති වන අතර තොල් සුදු පැහැයට හුරුය.

දිග

වැඩුණු සතුන් මි.මී. 800-900.

ආහාර

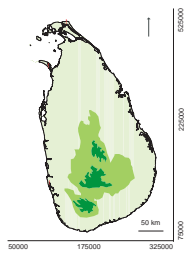
ප්‍රධාන වශයෙන් සමුද්‍ර අපෘෂ්ඨවංශීන්. ඊට අමතරව ආදාන් ඇතුළු මසුන්.

විෂ

උග්‍ර විෂැතිය. නමුත් මෙරටින් දුෂ්ඨනයක් හේතුවෙන් මරණ වාර්තා වී නැත.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

වයඹ සහ බස්නාහිර වෙරළාසන්න මුහුදු තීරයෙන් වාර්තා වී ඇත. (මන්නාරම, ගල්කිස්ස, පේදුරු තුඩුව).

Praesciurata viperina වෛද්‍ය ඉක්කු හෝ Viperine Sea Snake

ප්‍රධාන රූපය - පුළුල් සහිත වර්ණ ප්‍රේෂ්ඨයේ සහෙක් [AL] : වමේ ඉහළ - තනි සැසැ වර්ණ ප්‍රේෂ්ඨයේ සහෙක් [RS] : වමේ මැද - ආණ්ඩු කොටලයේ හැඩය දක්වන නිසේ සමීප රූපයක් [AL] : දකුණේ ඉහළ - ගර්ථයේ පුර්ව කොටසේ උදැරිය කොටලවල හැඩය [RS] : දකුණේ මැද - ගර්ථයේ අපාර කොටසේ උදැරිය කොටලවල හැඩය [RS]

**පරිතෝගීවේ කුලය : Family Pythonidae Fitzinger, 1826
(පිඹුරන්)**

පරිණාමයෙන් පහත්, ආදි සර්ප කොට්ඨාශයකි. නෂ්ඨ වූ අපර ගාත්‍රා අස්ථි හා ශ්‍රෝණි අස්ථි පිහිටන අතර, අපර ගාත්‍රාවල නෂ්ඨ වූ කොටස් මස් වැදලි දෙකක් ලෙස පමිබාලිය දෙපස පිහිටයි. මේවා පිරිමි සතුන්ගේ වඩාත් පැහැදිලිව දිස්වේ. මධ්‍යම සහ විශාල ප්‍රමාණයේ ඉතා පෘෂ්ඨමත්, දේහ සහිත වන අතර ලොව විශාලතම සර්ප විශේෂ ලෙස සලකන Reticular python (*Python reticulatus*), South American anaconda (*Eunectes murinus*) මෙන්ම ආසියානු පිඹුරන්ද (*Asia python*– *Python molurus*) මෙම කුලයට අයත් වේ. ගැහැණු සතුන් ගර්භ ප්‍රමාණයෙන් වඩාත් විශාලය.

පිඹුරන් හට පැහැදිලි ගෙලක් සහිත හිසක් පිහිටන අතර විශේෂ කිහිපයක හැර අන් අයගේ තොල් ආශ්‍රිතව අධෝරක්ත කිරණ වලට සංවේදී ලේබියල් පිදු (labial pits) පිහිටයි. ඛනුතරයක් විශේෂ බෙදෙනු පොච්ඡ උදරීය කොරල සහිතය. වලිග දිගුවන අතර, බොහෝවිට ග්‍රාහක හැකියාවද සහිතය.

බොහෝමයක් පිඹුරන් විශේෂ භෞමිය වුවද, බොහෝවිට ජලාශ්‍රිතව දිවිගෙවයි. එසේම වෘක්ෂීය හැසිරීම්ද දක්වයි. ඝෂණීකව ගොදුරු වලට පහර දෙන මෙම සර්පයින්, සංකූචනය කිරීමෙන් තම ගොදුරු මරා දමයි. ගෙම්බන්ගේ සිට විශාල මුවන් ආදිය දක්වා පුළුල් පරාසයක සතුන් ගොදුරු කර ගනී. නිර්විෂැතිමුත්, සපාකෑමෙන් සැලකිය යුතු තරමේ තුවාල සිදුකළ හැක. එසේම ඇතැම් විශේෂ මිනිසුන් ගොදුරු කරගත් අවස්ථාද වාර්තා වේ. පිඹුරන් අන්ධජනාවය පෙන්වන අතර වරකට බිත්තර 7-100ක් පමණ දමයි. ගැහැණු සතුන් විසින් බිජු රැකීම සිදු කරයි. ඇතැම් විශේෂ කැඳලි තැනීම හෝ ගුල් තුල බිත්තර දැමීම සිදු කරයි.

මෙම කුලය ඔස්ට්‍රේලියානු, ආසියානු සහ අප්‍රිකානු මහද්වීපවලට සීමාවී ඇත. මෙරට එක් විශේෂයක් පමණක් හමුවේ.

පිඹුරා (*Python molurus molurus*) [RS]

Python molurus molurus (Linnaeus, 1758)

පිඹුරා Indian Rock Python

මෝල් (1921), පී. එච්. ඩී. එච්. ඩී සිල්වා (1980), ඇ. ඩී සිල්වා (1990)- Python molurus ; දැරණියගල (1955)- Python molurus pimbura

හඳුනා ගැනීම

දේහය - ඉතා දිගු, ස්ට්‍රිල, ගස්තිමත්, සිලින්ඩරාකාර දේහය. පැහැදිලි ගෙලක් සහිත, විශාල, දිගු, පෘෂ්ඨෝද්‍රියව පැතලි හිස. නොමිඩ මොටය. නාස් විචර නොමිඩේ පූර්ව කෙළවර ඉහළට වන්නට පිහිටයි. වලිගය සාපේක්ෂව කෙටිය, ග්‍රාහක හැකියාව ඇත. ජම්බාලිය දෙපස මාංසල තෙරුව දෙකකි (මේවා අපර ග්‍රාහුවල නෂ්ඨ වූ කොටස්ය).

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 50-75, ගරිම කොරල සුමුදුය: පහළින්ම පිහිටි පර්ශුක කොරල පේලි හතර සාපේක්ෂව විශාලය: උදරීය කොරල 233-270; නොබෙදුනු ගුද කොරලය: පෞච්ඡ උදරීය කොරල 57-73 (බෙදුනු). හිසේ කොරල විශාල වන අතර තුණ්ඩ කොරලය සහ 1 හා 2 අධ්‍යධර කොරලවල තාප සංවේදී විශේෂ ලේඛියල් පිදු (labial pits) පිහිටයි: ලලාට කොරලය බොහෝවිට දික් අතට බෙදී ඇත: පුරෝලලාට කොරල යුගල 2 (අපර යුගලය කුඩාය): පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල 2-3; අපර අක්ෂි ඵලක කොරල 3-4; අන්තර් නාස් කොරල 2; අධ්‍යධර කොරල 11-13 (6 හා 7 වන කොරල ඇස හා ස්පර්ශ වේ): නිකට ඇඳියක් සහිතය.

වර්ණය - පෘෂ්ඨියල ලා කහ හෝ ලා දුඹුරු පැහැති ගරිමයේ තද දුඹුරු පැහැති, බොහෝවිට වතුරසාකාර, ප්‍රමාණයෙන් අසාමාන්‍ය සලකුණු 30-40කි. මෙම සලකුණු කළු පැහැති දාරයකින් සීමාවී ඇත. පාර්ශ්විකව වෘතාකාර හෝ නියවිත හැඩයක් නොමැති, පැහැදිලි දාරයක් රහිත තද පැහැති සලකුණු ඇත. හිස මත හෙල්ලක තුඩක් වැනි සලකුණක්ද, ඇස හරහට සහ ඇසට පහළින් තද පැහැති පටිය බැගින් ඇත. හිස බොහෝවිට රෝස පැහැයට හුරුය. මෙරට විශ්ලී කලාපයේ හමුවන පිඹුරන් බොහෝවිට සාපේක්ෂව ලා පැහැතිය.

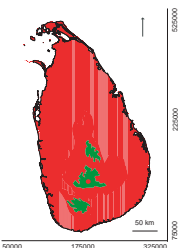
දිග - උපතේදී මි.මී. 500 පමණ, වැඩුනු සතුන් මි.මී. 3000-6000. මෙරට වෙසෙන විශාලතම සර්ප විශේෂය වේ. (පිඹුරු පැටවුන් බොහෝ විට තිත් පොළොකුන් ලෙස වරදවා හඳුනා ගනු ලැබේ. නමුත් තිත් පොළොකුන්ගේ ගරිමය දිගට පැහැදිලි දාර සහිත, එකිනෙකට යාවු පුල්ලි, දම්වැලක ආකාරයට පිහිටන අතර, හිස කුඩා කොරල රැසකින් ආවරණය වී ඇත).

හැසිරීම

සිත හෝ වැසි සමයන්හිදී දිවා කාලයේදීද, විශ්ලී කාලවලදී රාත්‍රී කාලයේදීද වැඩි වශයෙන් සැරිසරනු දැකිය හැක. බොහෝවිට ජලාශ්‍රිත පරිසරයන් අසල පිහිටි ගුහා, ගල් සහ බෙනවල වෙසේ. ඉතා අලස සර්පයෙකු වුවද කලබල වූ විට වලිගය කෙලවර කොලවමින් සපාකැමට තැත්කරයි. ඇතැම් විට මළ රංගනය දක්වන අතර මියගියාට මෙන් නොසෙල්වී ඉතා දිගු වේලාවක් එක තැනම රැඳී සිටී. පෞෂික මෙන්ම වෘක්ෂීය හැසිරීමද දක්වයි. ගස්මත සංචරණයේදී සිය ග්‍රාහක වලිගය අතුරුවල ඔතාගෙන සිටිනු දැකිය හැක. නොදිත් පිහිනීමට මෙන්ම සැලකිය යුතු වේලාවක් ජලය යට කිමිදී සිටීමේ හැකියාවද ඇත. සෙමින් සංචරණය කරයි. වරකට බිත්තර 10-109ක් පමණ දමන අතර ගැහැණු සතා විසින් බිඳු රැකීම සිදු කරයි.

ආහාර

ගෙම්බන්ගේ සිට වැඩුණු මුවන් දක්වා විශාල පරාසයක සතුන් ගොදුරු කර ගනී. කුඩා ළමුන් ගිල දැමූ අවස්ථාවන්ද වාර්තා වේ. ගොදුර වෙලා, සංකූචනය කොට ගිල දමයි. අවුරුදු 2ක් පමණ නිරාහාරව සිටිය හැකි බවට වාර්තා ඇත ^[102]. කුඩා අලි පැටවෙකු පිඹුරෙකු විසින් වෙලාසිටි පුවතක් 1952 නොවැම්බර් මස තුන්වන දින Daily Press පුවත්පතේ පලකර තිබූ බව දැරණියගල සඳහන් කර ඇත ^[22]. මීට අමතරව පිඹුරන් පලතුරු ආහාරයට ගත් අවස්ථාද වාර්තා වී ඇත ^[87].

වෘ

නිර්වෘ සර්පයෙකු වුවද, ඇතුළට වක්වූ, විශාල දත් හේතුවෙන් සපාකැමෙන් සැලකිය යුතු තරමේ තුවාල සිදුකළ හැක.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

ලංකාව පුරා ඉහළ කඳුකරයේ හැර අන් ප්‍රදේශවල නිවර්තන වර්ෂා වනාන්තරවල සිට මුහුදුබඩ ලඳු කැලෑ දක්වා පරිසර පද්ධති රැසක පිවිසී ^[87] ත්‍රිකුණාමලයට නුදුරු මුහුදේ කුඩා දූපතකින් ^[97] මෙන්ම හෝන්තේන් ^[18] පිඹුරන් වාර්තා වී ඇත. මෙම උප විශේෂයේ දර්ශක සිදුරුගහ (ශ්‍රී ලංකා ජාතික භෞතික විද්‍යාඥයාගේ නැමියන්ගේ ආරාමය (NIMS 14/B), JLNCSI

Python molurus molurus (ශ්‍රී ලංකාවේ) Indian Rock Python

ප්‍රධාන රූපය - වැඩිහිටි සතෙක් (දෙතිවල සත්ත්ව උදාහරණය) : වමේ ඉහළ - හඳු පැහැති වර්ණ ප්‍රභේදය (රොඩ්වර්ක් කැමරේ අභයගුමිය) : දකුණේ පහළ - හිස මත පිහිටි කෙලි තුගන හැඩැති සලකුණ [සියල්ල RS]

විජලොපිඩේ කුලය : Family Typhlopidae Merrem, 1820
(පණුජලය/ කණුජලය)

මෙරටට මුල් කාලීන සම්ප්‍රජනියක් පෙන්වන මෙම කුලය, *Typhlops* සහ *Ramphotyphlops* නම් ගණ දෙකකට අයත් විශේෂ දහයකින් මෙරට නියෝජනය වේ. මේ අතුරින් ලොව පුරා (cosmopolitan) ව්‍යාප්තියක් පෙන්වන *Ramphotyphlops braminus* සහ ශ්‍රී ලංකාවට හා ඉන්දියාවට පොදු වූ *T. porrectus* යන විශේෂ දෙක හැර අන් විශේෂ අට මෙරටට ආවේණික වේ. මෙම විශේෂ අට අතුරින් විශේෂ පහක් ටේලර් විසින් 1944දී ත්‍රිකුණාමලය ප්‍රදේශයෙන් කොයාගෙන ඇති අතර [96], එම විශේෂ පහ ඉන්පසුව මෙරටින් වාර්තා වී නැත. ඒ අතුරින් දැර්ශක නිදර්ශකයෙන් පමණක් හඳුනා ගෙන ඇති *T. violaceus* සහ *T. veddae* නම් විශේෂ දෙක වේ. දැනට මෙම නිදර්ශක ඇමෙරිකාවේ Field Museum of Natural History සහ Kansas Museum යන නිදර්ශක එකතුවන සුරක්ෂිත කර ඇත. ඊට අමතරව ස්මිත් විසින් 1943 දී නම්කළ, දැනට එකම නිදර්ශකයකින් පමණක් හඳුනාගත් *T. ceylonicus* දැර්ශක නිදර්ශකය දැනට ඉන්දියාවේ කල්කටා නුවර Zoological Survey of India නිදර්ශක එකතුවෙහි තැම්පත් කර ඇත. එබැවින් මෙම කුලයේ බොහොමයක් සාමාජිකයින්ගේ මෙරට තත්ත්වය ගැටළු සහගත වන අතර මහේන්ද්‍ර [74] ඇතුළු විද්‍යාඥයින් රැසකගේ මතය මොවුන් බහුතරයක් වෙනම විශේෂ නොව, *Ramphotyphlops braminus* විශේෂයේම විවිධ වෙනස්කම් (විකෘති ආදිය) බවයි. කෙසේ වෙතත්, දැනට හාවිතා වන සුවි මඟින් හඳුනා ගත නොහැකි පණුජලයන් නිදර්ශක රැසක් මෑත කාලීනව මෙරටින් හමු වී ඇත.

ඉතා ප්‍රාථමික, නොදියුණු සර්පයින් කාණ්ඩයක් වන මොවුන්, ඉතා කුඩා (බොහෝවිට මි.මී. 150ට අඩු), පණු-ආකාර (worm-like), සිලින්ඩරාකාර, ඒකාකාර මහතකින් යුත් ගරීර සහිතය. කොරල අතිපිහිත නොවන අතර දිලසෙනසුලය. ඇතැම් විශේෂවල වල්ග, කුඩා මොට කණ්ටකයකින් කෙලවර වේ. මෙම කණ්ටකය තම ආරක්ෂාවට මෙන්ම සංචරණයේදී ආධාරකයක් ලෙසද යොදා ගැනේ. ඇස් පාරගමය කොරල වලින් වැසී ඇත. යටි හනු දත් රහිත වේ.

පාංශු සර්පයින් වන අතර බුරුල් පස්, දිවායන කොලරොඩු, ගල් ගොඩවල් ආදිය යට හමුවේ. කුඩා කෘමීන් සහ ඔවුන්ගේ බිත්තර, කිටයින් සහ පිළවුන් ආදිය ගොදුරු කර ගනී. නිර්විෂැතිය. සපා නොකයි. ගරීර බොහෝ විට දුඹුරු පැහැතිය. නිගාවර විය හැක. එක් විශේෂයක් කෞමරොද්භවනය (parthenogenesis) පෙන්වන අතර අනෙක් විශේෂ බිත්තර දමයි. කලබල වූ විට දුර්ගන්ධවත් ස්‍රාව පිටකිරීම සහ වලිග කෙළවරින් ඇතිම සිදු කරයි.

ශ්‍රී ලංකාවේ බී-ජලය/ කණුජලය හඳුනා ගැනීම සඳහා සුවියක්
(මූලික වශයෙන් Taylor, 1947ට අනුවය)

(මෙම සුවිය භාවිතයට පෙර අදාළ නිදර්ශකයේ මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි සංඛ්‍යාව සහ ගරීරය දිගට දේහ කොරල සංඛ්‍යාව ගණනය කර තිබීම සුවිය භාවිතය පහසු කරවයි)

1. මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 18: නාස් කොරලය බෙදී හෝ බෙදී නැත 2
මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 20 හෝ 22: නාස් කොරලය බෙදී ඇත 4
2. නාස් කොරල අසම්පූර්ණව බෙදී ඇත: අධෝ අක්ෂි ඵලක කොරල නොමැත: ඵල්ගය අග කුඩා කණ්ටකයකි: ඇස පැහැදිලිව දිස්වේ: ගරීරයේ දික් අතට දේහ කොරල 388-440ක් පිහිටයි ..... **ස්වෝලික්ස්කාගේ සිහින් කණුජලා *Typhlops porrectus***
නාස් කොරල සම්පූර්ණයෙන් බෙදී ඇත: අධෝ අක්ෂි ඵලක කොරල ඇත: ඵල්ගය අග කණ්ටකයක් නොමැත: ඇස පැහැදිලිව දිස් නොවේ 3

3. නාස් කොරල, තුණ්ඩ කොරලයට පිටුපසින් එකිනෙක ස්පර්ශ නොවේ: ගරිරයේ දික් අතට දේහ කොරල 298-360ක් පිහිටයි: සිරුරේ මුළු දිග, එහි විෂ්කම්භය මෙන් 40-50 ගුණයක් පමණ වේ ..... **හින් කණුලල්ලා** *Typhlops mirus*
 නාස් කොරල, තුණ්ඩ කොරලයට පිටුපසින් එකිනෙක ස්පර්ශ වේ: ගරිරයේ දික් අතට දේහ කොරල 330ක් පිහිටයි: සිරුරේ මුළු දිග, එහි විෂ්කම්භය මෙන් 35 ගුණයක් පමණ වේ ..... **ස්මිත්ගේ කණුලල්ලා** *Typhlops ceylonicus*
4. මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල සේල 20 5
 මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල සේල 22: ගරිරයේ දික් අතට දේහ කොරල 260-280ක් පිහිටයි: ඇස පැහැදිලිව දිස්වේ: ඉහළ කළු පැහැය හා උදරීය ලා පැහැය, පැහැදිලි පාර්ශ්වික සීමාවකින් වෙන් වේ ..... **කඩර කණුලල්ලා** *Typhlops leucomelas*
5. එක් පැත්තක නාස් කොරල දෙක එක්වන සිනුම (nasal suture), පූර්ව අසම්භව ඵලක කොරලයට යොමුවේ 6
 එක් පැත්තක නාස් කොරල දෙක එක්වන සිනුම (nasal suture), දෙවන අධ්‍යධර කොරලයට යොමුවේ 9
6. සිරුර දිගට දේහ කොරල 280ට වැඩිය 8
 සිරුර දිගට දේහ කොරල 275ට අඩුය 7
7. ගරිරයේ දික් අතට දේහ කොරල 229-261: උප ගල්කමය ගුණි පැහැදිලිය: ඇස පැහැදිලිව දිස්වේ: හිස ක්‍රිමි පැහැතිය: පෘෂ්ඨයට දිස්වන්නේ තුණ්ඩ කොරලයේ කෙටි කොටසක් පමණි ..... **ලක් කණුලල්ලා** *Typhlops lankaensis*
 ගරිරයේ දික් අතට දේහ කොරල 245: උප ගල්කමය ගුණි අපැහැදිලිය: ඇස පැහැදිලිව දිස් නොවේ: පෘෂ්ඨයට තුණ්ඩ කොරලය පැහැදිලිව දිස්වේ: දුම් පැහැයට හුරුය ..... **දම් කණුලල්ලා** *Typhlops violaceus*
8. ගරිරයේ දික් අතට දේහ කොරල 244-350: හිසේ පිහිටි උප ගල්කමය ගුණි පැහැදිලි උර සහිතය: ඇස සාමාන්‍යයෙන් පිටතට දිස්වේ ..... **දඹුලු කණුලල්ලා** *Ramphotyphlops braminus*
9. ගරිරය සාපේක්ෂව සිහින්ය: ගරිරයේ දික් අතට දේහ කොරල 290කට වැඩිය 10
 ගරිරය පෘෂ්ඨමත්ය: ගරිරයේ දික් අතට දේහ කොරල 261-273: ගෙල හරහා දිවෙන ලා දුඹුරු පටිය: ඇස පැහැදිලිව දිස්වේ ..... **මැල්කම්ගේ කණුලල්ලා** *Typhlops malcolmi*
10. ගරිරයේ දික් අතට දේහ කොරල 298-326: පෘෂ්ඨයට ලා දුඹුරු වන අතර මුඛය වටා ඇති කොරල ක්‍රිමි පැහැතිය: හොම්බ කෙළවර වටකුරුය: ඉහළ (අපර) නාස් කොරල, පහළ (පූර්ව) නාස් කොරලයට වඩා විශාලය: 4 වන අධ්‍යධර කොරලය, 3 වන අධ්‍යධර කොරලය මෙන් දෙගුණයක් පමණ විශාලය: මුඛයේ ඇතුල් කෙළවර ඇසට බොහෝ ඉදිරියෙන් කෙළවර වේ ..... **ටේලර්ගේ කණුලල්ලා** *Typhlops tenebrarum*
 ගරිරයේ දික් අතට දේහ කොරල 295: හිස කෙටිය: හිසේ උප ගල්කමය ගුණි පැහැදිලිව දිස් නොවේ: මුඛයේ ඇතුල් කෙළවර ඇසට තරමක් ආසන්නව කෙළවර වේ ..... **වැද්දෙගේ කණුලල්ලා** *Typhlops veddae*

දැනට භාවිතා වන සුඵ් මඟින් හඳුනා ගත නොහැකි මෙරටින් හමුවූ පණුරල්ලන් නිදර්ශක කිහිපයක් [WHT]

Ramphotyphlops braminus (audin, 1803)

දුමුටු කණුළල්ලා Brahminy Blind Snake/ Flowerpot Snake

වෝල් (1921), ස්මිත් (1943), ටේලර් (1950), දැරණියගල (1955)- *Typhlops braminus*

: පී. එම්. ඩී. එම්. ඩී සිල්වා (1980)- *Typhlops bramina*

හඳුනා ගැනීම

දේහය - ඉතා කුඩා, දිගටි, සිහින්, දිලිසෙන සිරුර. පැහැදිලි ගෙලක් රහිත, වටකුරු හොම්බක් සහිත, ගර්ථය තරමටම පළල්, කුඩා හිස. හිසේ පිහිටි උප ගල්කමය ග්‍රන්ථි (subsquamous glands) පැහැදිලි දැර සහිතය. හොම්බ පාර්ශ්විකව උල් නොවේ. කෙටි, මොට වලිගය කෙළවර කුඩා කණ්ටකයකි. කුඩා ඇස පාර්ශ්වමය කොරලවලින් වැසී ඇත. නමුත් පිටතට දිස්වේ. පාර්ශ්විකව පිහිටි නාස් වීචර.

කොරල - සුමුදු, ඉතා කුඩා දේහ කොරල: මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 20: ගර්ථයේ දික් අතට දේහ කොරල 244-350ක් පිහිටයි: උදරීය කොරල හැඩයෙන් පර්ශුක කොරල වලට සමානයි. හිසේ කොරල මදක් විශාලය: තුණ්ඩ කොරලය ඉදිරියේදී පළල් වන අතර ක්‍රමයෙන් පෘෂ්ඨීයව සිහින් වේ: එය පෘෂ්ඨීයව ඇස් මට්ටමට තෙක් නොවිහිදෙන අතර හිසේ පළලින් 1/3ක් පමණ වේ: පුරෝලලාට, ලලාට හා අන්තර් පාර්ශ්ව (inter parietal) කොරල එක සමානයි: අධ්‍යක්ෂිත කොරල ඊට ඉදිරියෙන් සහ පසුපසින් පිහිටි කොරල වලට (pre & post parietals) විශාලත්වයෙන් සමානයි: නාස් කොරල බෙදී ඇත: ශංඛක කොරල 1: අධ්‍යධර කොරල 4: අධෝ අක්ෂි එලක කොරල නොමැත: එක් පැත්තක නාස් කොරල දෙක එක්වන සිහුම පූර්ව අක්ෂි එලක කොරලයට යොමුවේ.

වර්ණය - පෘෂ්ඨීයව තද දුඹුරු හෝ කළු. උදරීයව තරමක් ලා පැහැතිය. හොම්බ, වල්ගය කෙළවර සහ කණ්ටකය ලා පැහැතිය.

දිග

උපතේදී මි.මි. 35ක් පමණ, වැඩුණු සතුන් මි.මි. 150-170.

හැසිරීම

බුරුල් පස තුළ, දිරාගත කොලරොඩු අතර, ගල් හෝ කොටක් යට දිවිගෙවයි. වැසි සමයන්හිදී වැඩි වශයෙන් පොළොව මතුපිට දක්නට ලැබේ. ගස් නැගීමේ මෙන්ම පිහිනීමේ හැකියාවද ඇත. ඇතැම් විට නිවාස තුළද හමු වේ. කලබල වූ විට ඉතා වේගවත් සංචරණයක් දක්වන අතර ගර්ථයෙන් දුර්ගන්ධ සුවායක් නිකුත් කරයි. මෙම සුවාය විලෝපිකයින්ට සහ කුහුඹුවන්ට විකර්ෂකයක් (repellent) ලෙස ක්‍රියාකරයි. ඇතැම්විට කුඩා රංචු වශයෙන්ද හමුවේ. මෙම විශේෂයේ පිරිමි සතුන් හමු නොවන අතර, ගැහැණු සතුන් සංසර්ගයකින් තොරව කොමරෝද්භවිතව (pathenogenically) වර්ධන වී 2-8ක් දමයි. ලොව කොමරෝද්භවිතව ප්‍රජනනය සිදුකරන එකම සර්ප විශේෂය මොවුන් වේ [77].

ආහාර

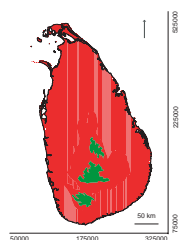
කුඹියන් හා වේයන් ඇතුළු කුඩා කෘමීන් සහ ඔවුන්ගේ කිටයින්. අනන්ඩේල්ට අනුව (Annandale, 1907) දළඹුවන්ගේ මලපහද (caterpillar droppings) ආහාරයට ගන්නා බව වාර්තා වේ [44].

විෂ

නිර්විෂැතිය. සපා කැමට තැන් නොකරයි.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

දුමුටු කණුළල්ලා ලොව වැඩිම ව්‍යාප්තියක් පෙන්වන සර්ප විශේෂය ලෙස සැලකේ [102]. ඔවුන් මෙරට මු.ම.උ.මි. 1500ක් තෙක් ලංකාව පුරා ප්‍රදේශවල, නිවර්තන වර්ෂා වනාන්තරවල සිට මුහුදුබඩ ලඳු කැලෑ දක්වා පරිසර පද්ධති රැසක පිවත් වේ.

Ramphotyphlops braminus යනු කඹුරු මැද - නිකේ පාර්ශ්වික සමාන රූපය : වමේ පහළ - නිකේ උදරීය සමාන රූපය : වැඩුණු සහෙක් : වමේ මැද - නිකේ පාර්ශ්වික සමාන රූපය : වමේ පහළ - නිකේ උදරීය සමාන රූපය : දකුණේ පහළ - වලිග කෙළවර : පහළ මැද : නිකේ කොටල සැකැස්ම (වෙල්ලි 1921 අනුව) [සියළු ඡායාරූප TMC]

Typhlops ceylonicus Smith, 1943 **ස්මිත්ගේ කණුරුලා Smiths Blind Snake**

ලක්ෂණ බහුතරයක ඇති සමාන බව සේතුවෙන් දැරණියගල (1955) මෙම විශේෂය *T. mirus* විශේෂයම බව දක්වා ඇත.

හඳුනා ගැනීම

දේහය

ඉතා කුඩා, දිගටි, සිහින්, දිලිසෙන සිරුර. සිරුරේ මුළු දිග, එහි විෂ්කම්භය මෙන් 35 ගුණයක් පමණ වේ. වටකුරු හොම්බක් සහිත, පැහැදිලි ගෙලක් රහිත, ශරීරය තරමටම පළල්, කුඩා හිස. හොම්බ පැහැදිලිව ඉදිරියට නොදැකේ. කෙටි, මොව වලිගය. වල්ගය කෙළවර කණ්ටකයක් නොමැත. කුඩා ඇස පාරාගමය කොරල වලින් වැසී ඇත. ඇස පැහැදිලිව පිටතට දිස් නොවේ. පාර්ශ්විකව පිහිටි නාස් විවට.

කොරල

මධ්‍ය දේහයේ තරස් කොරල පේලි 18: ශරීරයේ දික් අතට දේහ කොරල 330ක් පිහිටයි. සම්පූර්ණයෙන් බෙදුණු නාස් කොරල, තුණ්ඩ කොරලයට පිටුපසින් එකිනෙක හා ස්පර්ශ වී ඇත: එහි පහළ සිතුව දෙවන අධ්‍යධර කොරලය හා සමපාත වේ: තුණ්ඩ කොරලය නිසේ පළලින් 1/2ක් පමණ වේ: අක්ෂි ඵලක හා පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල කුඩාය: අධෝ අක්ෂි ඵලක කොරල 1: අක්ෂි ඵලක කොරලය සිව්වන අධ්‍යධර කොරලය හා ස්පර්ශ වේ.

චර්ණය

පෘෂ්ඨයට දඹුරු. උදරියව තන පැහැයට හුරු සුදු.

දිග

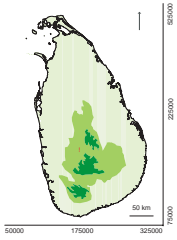
දර්ශක නිදර්ශකය මි.මි. 140.

විෂ

නිර්විෂැතිය.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙරටට ආවේනික විශේෂයකි. ජේරාදෙනිය ප්‍රදේශයෙන් හමු වූ එකම නිදර්ශකයක් පමණක් ඇත. දැනට මෙම දර්ශක නිදර්ශකය බ්‍රිතාන්‍යය ස්වභාව විද්‍යා කෞතුකාගාරයේ (British Museum of Natural History) තැම්පත් කට ඇත (BMNH 1946.1.11.42). IUCN SL – HT

Typhlops ceylonicus සමිත්ගේ කණුල්ල Smiths Blind Snake

ඉහළ - තිසේ පෘෂ්ඨීය සමිප රූපය : මැද - තිසේ පාර්ශ්වික සමිප රූපය : පහළ - BMNH 1946.1.11.42
තිදර්ශකය [සියල්ල DG]

Typhlops lankaensis Taylor, 1947 ලක් කණඋල්ලා Lanka Blind Snake

කඳුනා ගැනීම

දේහය

ඉතා කුඩා, දිගටි, සිහින්, දිලිසෙන සිරුර. වටකුරු හොම්බක් සහිත, පැහැදිලි ගෙලක් රහිත. ගර්භය තරමටම පළල්, කුඩා හිස. හිස වඩාත් ඕවලාකාරය. හිසේ පිහිටි උප ගල්කමය ග්‍රන්ථි (subsquamous glands) පැහැදිලි දැර සහිතය. හොම්බ පාර්ශ්විකව කුන්ද්‍රැස්ස් ලෙස (wedge-shaped) උල්ව පිහිටයි. කෙටි, මොට වලිගය කෙළවර කුඩා කණ්ටකයකි. ඇස පැහැදිලිව පිටතට දිස්වේ. පාර්ශ්විකව පිහිටි නාස් ව්‍යව.

කොරල

මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල ජේලි 20: ගර්භයේ දික් අතට දේහ කොරල 229-261ක් පිහිටයි. තුණ්ඩ කොරලය පෘෂ්ඨීයව පළමුව ක්‍රමයෙන් පළල් වී ඉන් පසුව ක්‍රමයෙන් පටු වේ. එය ඇස් මට්ටමට නොවිහිදේ: පෘෂ්ඨීයව පෙනෙන්නේ තුණ්ඩ කොරලයේ කෙටි කොටසකි: නාස් කොරල සම්පූර්ණයෙන් බෙදී ඇති අතර පූර්ව කොටස දිගින් හා විශාලත්වයෙන් වැඩිය: පුරෝලලාට කොරලය, ලලාට කොරලයට වඩා කුඩාය: අක්ෂි ඵලක කොරලය, පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරලයට වඩා පළලින් වැඩිය: අධ්‍යධර කොරල කොරල 4: අපර අක්ෂි ඵලක කොරල 1: අධෝ අක්ෂි ඵලක කොරල නොමැත: එක් පැත්තක නාස් කොරල දෙක එක්වන සිඳුම පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරලයට යොමුවේ.

චර්ණය

පෘෂ්ඨීයව අළු මිශ්‍ර දුඹුරු වන අතර ඇතැම් විට ඇතැම් පෘෂ්ඨීය කොරල ජේලි ලා පැහැති දැරයක් සහිතය. හිසේ පාර්ශ්වික හා උදරීය කොටස් ක්‍රීම් පැහැති වන අතර, ගුදය ප්‍රදේශය ලා පැහැතිය. වල්ගය අග පිහිටි කණ්ටකය අළු පැහැතිය.

දිග

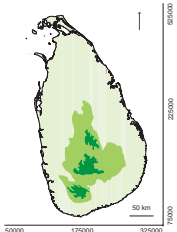
වැඩුණු සතුන් මි.මී. 100-120.

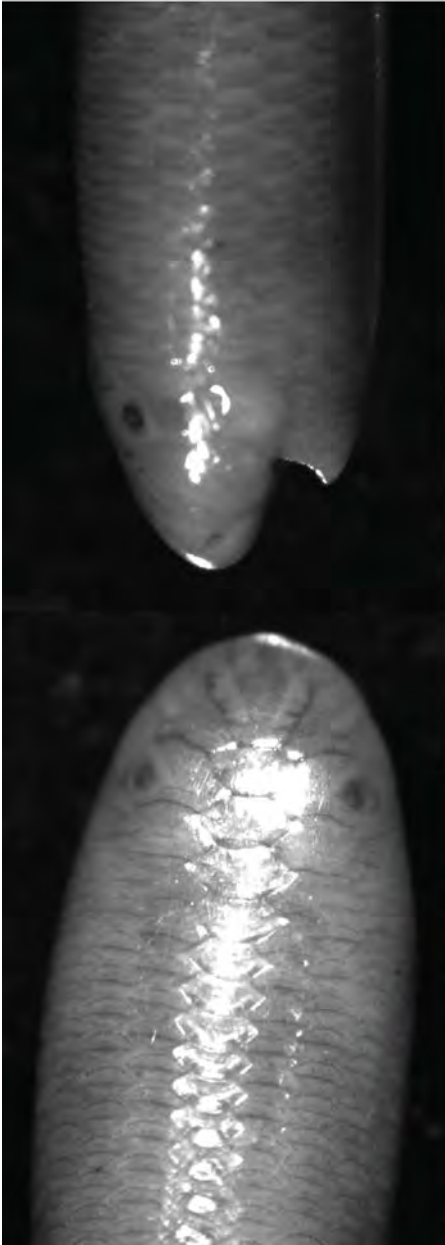
විෂ

හිර්විෂැතිය.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙරටට ආවේනික විශේෂයකි. 1944දී ටේලර් විසින් ත්‍රිකුණාමලයට සැතපුම් 12ක් උතුරින් පිහිටි කළුපුවක් අසලින් සහ වනාන්තරයක කොලරොඩු අතරින් මොවුන් සොයාගෙන ඇත ^[96]. දැනට මෙම නිදර්ශක ඇමෙරිකාවේ Field Museum of Natural History (FMNH) කෞතුකාගාරයේ තැම්පත් කර ඇත. IUCN SL – HT.

Typhlops lankaensis ලත් කකුරළු Lanka Blind Snake

වමේ ඉතල - නිසේ පෘෂ්ඨීය සමිප රූපය [SG] : දකුණේ ඉතල - නිසේ පාර්ශ්වික සමිප රූපය [SG] : වමේ පතල - FMNH 100134 නිදර්ශකය [AW] : දකුණේ පතල - නිසේ කොරල සැකැස්ම (වේලර් 1947 අනුව)

Typhlops leucomelas Boulenger, 1890 කඩර කණැල්ල Pied Blind Snake

හඳුනා ගැනීම

දේහය

ඉතා කුඩා, දිගටි, වඩාත් පෘෂ්ඨමත්, දිලිසෙන සිරුර. වටකුරු හොම්බක් සහිත, පැහැදිලි ගෙලක් රහිත, ශරීරය තරමටම පළල්, කුඩා හිස. හිස වඩාත් ඔවලාකාරය. හොම්බ පාර්ශ්විකව කුකුළුකැයක් ලෙස (wedge-shaped) උල්ව පිහිටයි. කෙටි, මොට වලිගය කෙළවර කුඩා කණ්ටකයකි. ඇස පැහැදිලිව පිටතට දිස්වේ. පාර්ශ්විකව පිහිටි නාස් විවර.

කොරල

මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල ජේලි 22: ශරීරයේ දික් අතර දේහ කොරල 260-280ක් පිහිටයි. තුණ්ඩ කොරලය පෘෂ්ඨයට පළමුව ක්‍රමයෙන් පළල් වී ඉන් පසුව ක්‍රමයෙන් පටු වේ, එය නාස් කොරල සම්පූර්ණයෙන් වෙන් කරන අතර ඇස් මට්ටම ආසන්නයටම විහිදේ: පුරෝලලාට කොරලය, ලලාට කොරලයට වඩා පළලින් වැඩිය: ශංඛක කොරල 2: නාස් විවරය බෙදුනු නාස් කොරලය අතරමැදි පිහිටන අතර, අපර නාස් කොරලය, පළමු සහ දෙවන අධ්‍යධර කොරල හා ස්පර්ශ වේ: අධෝ අක්ෂි ඵලක කොරල නොමැත: අපර අක්ෂි ඵලක කොරල 2: අධ්‍යධර කොරල 4.

චර්ණය

පෘෂ්ඨයට තද දුඹුරු හෝ කළුය. උදරියව ලා පැහැ. මෙම කලාප දෙක පාර්ශ්විකව පැහැදිලිව සිමාවී, වෙන් වී පෙනේ.

දිග

වැඩුණු සතුන් මි.මී. 100-130.

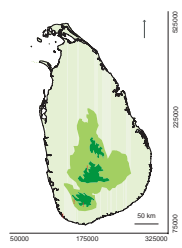
විෂ

නිර්විෂැති. සපා කෑමට තැත් නොකරයි.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙරටට ආවේනික විශේෂයකි. පහතරට සහ මැදරට තෙත් කලාපයේ හමුවේ. (ගාල්ල, ලිඳල, කන්තලිය, හෙළුව).

IUCN SL – TR.

Typhlops leucomelas කඹර කණුරුලා **Pied Blind Snake**
ප්‍රධාන රූපය - වැඩුණු සතෙක් [RS] : වමේ ඉතළ - නිසේ කොරල සැකැස්ම (වෙල් 1921 දී දක්වා ඇති පරිදි ඔව්ලෝගර්ට අනුව)

Typhlops malcolmi Taylor, 1947

මැල්කම්ගේ කණඋල්ලා Malcolm's Blind Snake

හඳුනා ගැනීම

දේහය

ඉතා කුඩා, දිගටි, පෘෂ්ඨමත්, දිලිසෙන සිරුර. වටකුරු හොමිඩක් සහිත, පැහැදිලි ගෙලක් රහිත, ශරීරය තරමටම පළල්, කුඩා නිස. හොමිඩ පාර්ශ්විකව උල් නොවේ. කෙටි වලිගය කෙළවර කුඩා, මොට කණ්ටකයකි. කුඩා ඇස පාර්ශ්වය කොරලවලින් වැසී ඇතිමුත් පැහැදිලිව පිටතට දිස්වේ. පාර්ශ්විකව පිහිටි නාස් විවර.

කොරල

මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 20: ශරීරයේ දික් අතට දේහ කොරල 261-273ක් පිහිටයි. තුණ්ඩ කොරලය දිගටිය, කෙළවරදී පටුවේ, ඇස මට්ටම ආසන්නයටම විහිදේ: නාස් කොරල සම්පූර්ණයෙන් බෙදී ඇත, තුණ්ඩ කොරලයට පිටුපසින් එකිනෙක ස්පර්ශ නොවේ: පුරෝලලට කොරල අකෂි එලක කොරලයට වඩා තරමක් කුඩාය: පාර්ශ්ව කොරල 2: අන්තර් පාර්ශ්ව කොරල 2: පූර්ව අක්ෂි එලක කොරලය හා අධ්‍යක්ෂිත කොරල අතර සිහුම ඇස හා යාන්තමින් ස්පර්ශ වේ: අපර අකෂි එලක කොරල 1: අධ්‍යධර කොරල 4 (4 වන කොරලය 3 වන කොරලය මෙන් දෙගුණයක් විශාලය): අපර අක්ෂි එලක කොරල 1: එක් පැත්තක නාස් කොරල දෙක එක්වන සිහුම, දෙවන අධ්‍යධර කොරලයට යොමුවේ.

වර්ණය

පෘෂ්ඨය ව මැද පිහිටි කොරල පේලි අවේ කොරල තද දුඹුරු පැහැතිය. පාර්ශ්විකව පුල්ලි සහිතය. උදරිය ව ම පැහැති වන අතර පුල්ලි රහිතය. ගෙල හරහා ම දුඹුරු පටියකි.

දිග

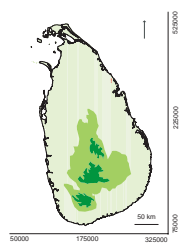
වැඩුණු සතුන් මි.මි. 80-100.

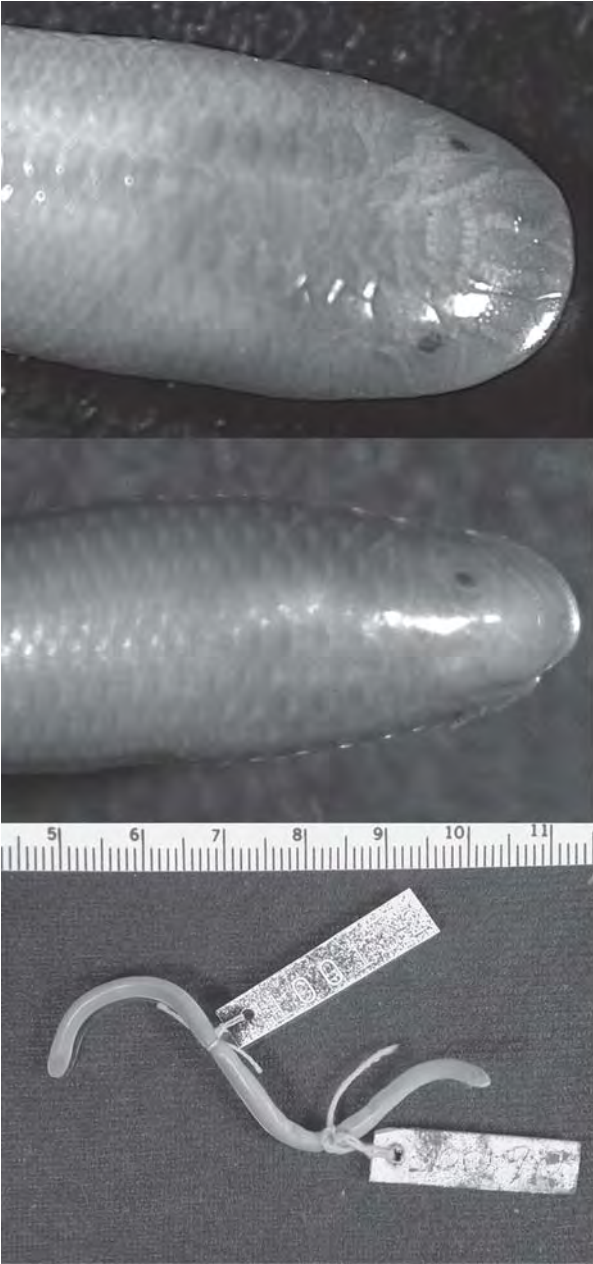
විෂ

නිර්විෂ්කරිය.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙරටට ආවේනික විශේෂයකි. 1944දී චේලර් විසින් ත්‍රිකුණාමලයට සැතපුම් 12ක් උතුරින් පිහිටි වැලි සහිත පෙදෙසකින් සොයාගත් නිදර්ශක දෙකක් පමණක් ඇත ^[96]. දැනට මෙම නිදර්ශක ඇමෙරිකාවේ Field Museum of Natural History (FMNH) සහ University of Kansas Natural History Museum යන කෞතුකාගාරවල තැම්පත් කර ඇත.

Typhlops malcolmi මැල්කොම්ගේ කැකුළු Malcolim's Blind Snake

ඉහළ - හිසේ පෘෂ්ඨය සමස්ත රූපය [SG] : මැද - හිසේ පාර්ශ්වික සමස්ත රූපය [SG] : පහළ - FMNH 100132 නිදර්ශනය [AW]

Typhlops mirus Jan, 1860 නිත් කණුල්ලා Jan's Blind Snake

කඳුනා ගැනීම

දේහය

ඉතා කුඩා, දිගටි, දිලිසෙන සිරුර. සිරුරේ මුළු දිග, එහි විෂ්කම්භය මෙන් 40-50 ගුණයක් පමණ වේ. වටකුරු හොම්බක් සහිත, පැහැදිලි ගෙලක් රහිත, ගර්භය තරමටම පළල්, කුඩා හිස. හොම්බ වඩාත් ඉදිරියට නෙරා ඇත. හොම්බ පාර්ශ්විකව උල් නොවේ. වලිගය කෙටිය, මොට කෙළවරක් සහිතය, වල්ගය කෙළවර කණ්ටකයක් නොමැත. ඇස පැහැදිලිව පිටතට දිස් නොවේ. නාස් විවර පාර්ශ්විකව පහළට වන්නට පිහිටන බැවින් පෘෂ්ඨයව බැඳුවට නොපෙනේ.

කොරල

මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල ජේලි 18: ගර්භයේ දික් අතට දේහ කොරල 298-360ක් පිහිටයි. තුණ්ඩ කොරලය පෘෂ්ඨයව ඒකාකාර පළලින් යුක්තවන අතර, ඇස් මට්ටම අසලටම ළඟා වේ: පුරෝලලාට කොරලය, තුණ්ඩ කොරලය හා සම්බන්ධ වේ: නාස් කොරල සම්පූර්ණයෙන් බෙදී ඇති අතර එය ප්‍රමාණයෙන් ඉතා විශාලය, නමුත් ඒවා තුණ්ඩ කොරලයට පිටුපසින් එකිනෙක හා ස්පර්ශ නොවේ: පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල හා අක්ෂි ඵලක කොරල කුඩාය, නමුත් පැහැදිලිව පෙනේ: නිකට කොරලය, යටි අධර්ම කොරල වලට වඩා සුළු වශයෙන් විශාලය: ගංඛක කොරල 2: අධ්‍යධර කොරල 4 (පළමු අධ්‍යධර කොරලය දෙවන අධ්‍යධර කොරලයට වඩා කුඩාය): අධ්‍යධර කොරල 3ක් අධෝ අක්ෂි ඵලක කොරලය හා ස්පර්ශ වේ:

ඵර්ණය

පෘෂ්ඨයව තද දුඹුරු හෝ කළු. උදරියව සහ හොම්බ ප්‍රදේශය ලා පැහැතිය.

දිග

වැඩුණු සතුන් මි.මි. 120-140.

හැසිරීම

බුරුල් පස තුළ, දිරායන කොලරොඩු, ගල් හෝ කොටන් යට දිවිගෙවයි. ගස් නැගීමේ හැකියාවද ඇත. කලබල වූ විට වේගවත් සංචරණයක් දක්වන අතර පමිබාලියෙන් දුර්ගන්ධ ස්‍රාවයක් නිකුත් කරයි.

ආහාර

ගැඹවිලුන් හා කුඩා කෘමීන්.

විෂ

නිර්විෂැතිය. සපා කෑමට තැත් නොකරයි.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙරටට ආවේනික විශේෂයකි. පහතරට හා මැදරටට අයත් තෙත් හා අතරමැදි කලාපයේ. (මහනුවර, ජයාදෙනිය, නමුණුකුල, ගන්නෝරුව, කොළඹ, ගිරිතලේ, ගම්පොළ). IUCN SL – TR.

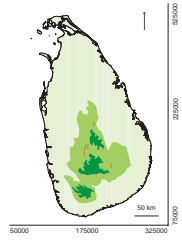

image missing

Typhlops mirus හිත් කොළඹේ Jan's Blind Snake

ප්‍රධාන රූපය සහ දකුණේ මැද - වැඩුණු සතුන් [RS] : දකුණේ පහළ - හිසේ කොටල සැකැස්ම (වෝල් 1921 දී දක්වා ඇති පරිදි ගණිතරූප අනුව)

Typhlops porrectus Stoliczka, 1871

පිටොලික්ස්කාගේ සිතින් කණඋල්ලා Stoliczka's Slender Blind Snake

හඳුනා ගැනීම

දේහය

ඉතා කුඩා, දිගටි, දිලිසෙන සිරුර. සිරුරේ මුළු දිග, එහි විෂ්කම්භය මෙන් 49-60 ගුණයක් පමණ වේ. වටකුරු හොම්බක් සහිත, පැහැදිලි ගෙලක් රහිත, ගර්භය තරමටම පළල්, කුඩා හිස. හොම්බ පාර්ශ්විකව උල් නොවේ. නාස් විවර පාර්ශ්විකව පිහිටයි. කෙටි, මොට වලිගය කෙළවර කුඩා කණ්ටකයකි. ඇස පැහැදිලිව පිටතට දිස්වේ. පාර්ශ්විකව පිහිටි නාස් විවර.

කොරල

මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 18: ගර්භයේ දික් අතට දේහ කොරල 388-440ක් පිහිටයි. තුණ්ඩ කොරලය බොහෝදුරට ඒකාකාර පළලකින් යුක්ත වන අතර, එය ඇස මට්ටමටම නොවිහිදේ: නාස් කොරල අසම්පූර්ණව බෙදී ඇති අතර ඒවා තුණ්ඩ කොරලයට පිටුපසින් එකිනෙක හා ස්පර්ශ නොවී හෝ ඉතා සුළු වශයෙන් ස්පර්ශ වී හෝ ඇත: අක්ෂි ඵලක කොරලයේ පහත දාරය 3 හා 4 වන අධර්ශ කොරල මැද පිහිටයි: අක්ෂි ඵලක හා පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරල, නාස් කොරලයට වඩා කෙටිය: අධෝ අක්ෂි ඵලක කොරල නොමැත.

චර්ණය

පෘෂ්ඨියව තද දුඹුරු මිශ්‍ර කළු. හොම්බ, නිකට හා ගුදය ප්‍රදේශ ලා පැහැතිය.

දිග

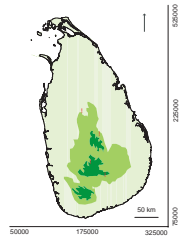
වැඩුණු සතුන් මි.මී. 250-280.

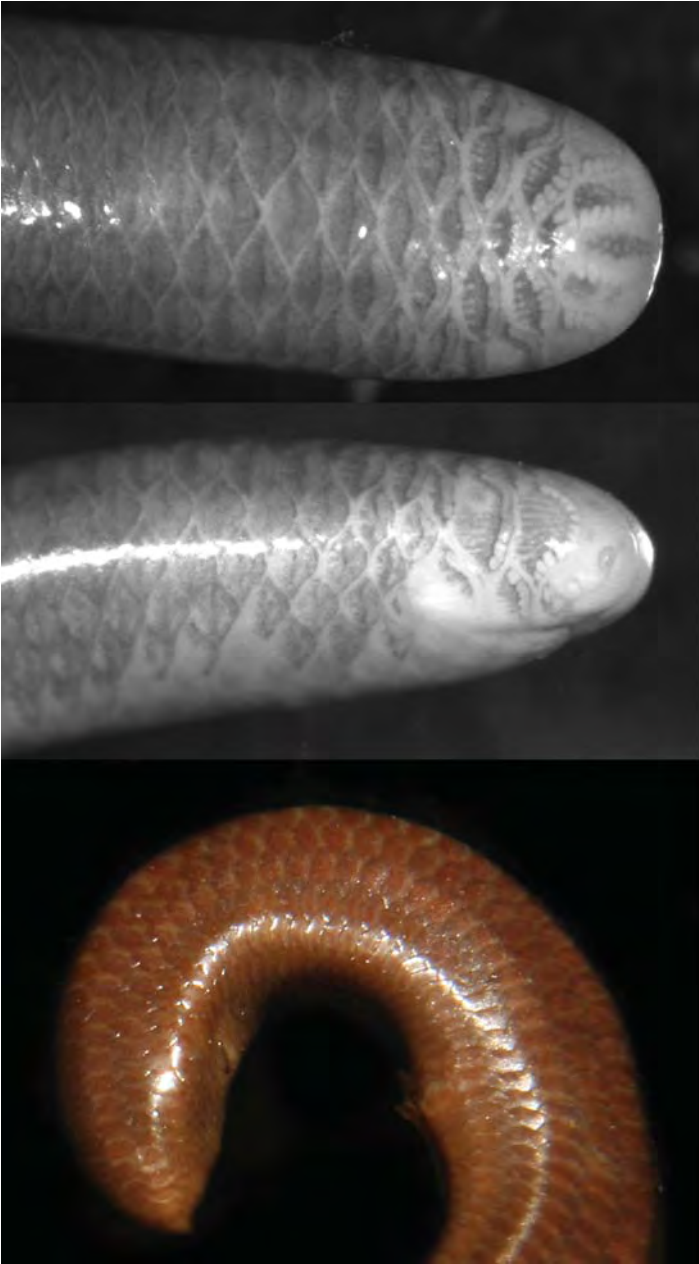
විෂ

නිර්විෂැතිය.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

වාර්තාගත ස්ථාන අනුව මෙරට පහතරට හා මැදරටට අයත් තෙත් හා විශලි කලාපවල ව්‍යාප්තව ඇතැයි සැලකිය හැක. (කලාවැව [76], පුන්ඩළු ඔය [91], හපුතලේ [22], නකල්ස් [39]). IUCN SL – TR.

***Typhlops porrectus* ස්ටොලික්ස්කාගේ සිහින් කණුල්ලා Stoliczka's Slender Blind Snake**

ඉහළ - නිසේ පෘෂ්ඨය සමීප රූපය [SG] : මැද - නිසේ පාර්ශ්වික සමීප රූපය [SG] : පහළ - චලිත කෙළවර [RS]

Typhlops tenebrarum Taylor, 1947 වේලර්ගේ කණැල්ලා Taylor's Blind Snake

හඳුනා ගැනීම

දේහය

ඉතා කුඩා, සිහින්, දිගටි, දිලිසෙන සිරුර. පැහැදිලි ගෙලක් රහිත, ශරීරය තරමටම පළල්, කුඩා හිස. හොම්බ කෙළවර වටකුරුය. ඇස පැහැදිලිව පිටතට දිස් නොවේ. මුඛයේ ඇතුල් කෙළවර ඇසට බොහෝ ඉදිටියෙන් කෙළවර වේ. කෙටි, මොට වලිගය කෙළවර මොට කණ්ටකයකි.

කොරල

මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 20: ශරීරයේ දික් අතට දේහ කොරල 298-326ක් පිහිටයි. තුණ්ඩ කොරලය පෘෂ්ඨීයව පළමුව ක්‍රමයෙන් පළල් වී ඉන් පසුව ක්‍රමයෙන් පටු වේ, එය මුඛය කෙළවර තෙක් විහිදේ: පුරෝලලාට කොරලය මඟින්, නාස් කොරල සම්පූර්ණයෙන් බෙදා වෙන් කරයි: ඉහළ (අපට) නාස් කොරල, පහළ (පූර්ව) නාස් කොරලයට වඩා විශාලය: පුරෝලලාට හා ලලාට කොරල හැඩයෙන් හා ප්‍රමාණයෙන් බොහෝ සමානය, එම කොරල දෙකම අධ්‍යක්ෂිත කොරල වලට වඩා කුඩාය: අධ්‍යධර කොරල 4 (4 වන කොරලය, 3 වන කොරලය මෙන් දෙගුණයක් විශාලය): එක් පැත්තක නාස් කොරල දෙක එක්වන සිහුම, දෙවන අධ්‍යධර කොරලයට යොමුවේ.

වර්ණය

පෘෂ්ඨීයව ලා දුඹුරු වන අතර තද දුඹුරු පැල්ලම් සහිතය. පාර්ශ්විකව හා උදරීයව ලා පැහැතිය. මුඛය අවට ක්‍රීම් පැහැතිය.

දිග

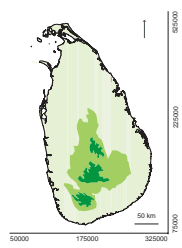
වැඩුණු සතුන් මි.මී. 70-110

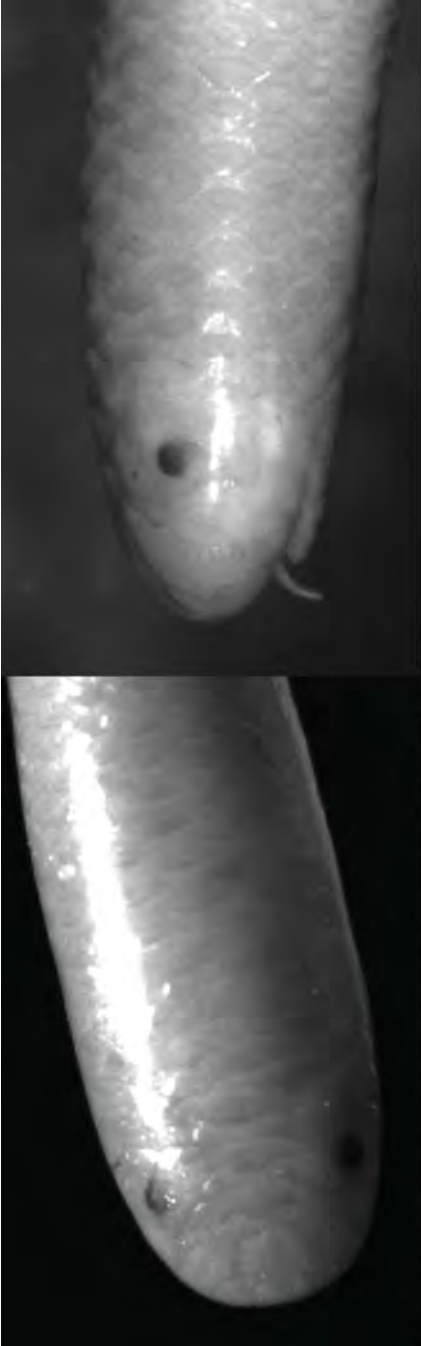
විෂ

හිරවිෂැතිය.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙරටට ආවේනික විශේෂයකි. 1944දී වේලර් විසින් ත්‍රිකුණාමලයට සැතපුම් 12ක් උතුරින් පිහිටි පෙදෙසකින් මොවුන් වාර්තා කර ඇත^[96]. දැනට මෙම නිදර්ශක ඇමෙරිකාවේ Field Museum of Natural History (FMNH) සහ University of Kansas Natural History Museum යන කෞතුකාගාරවල තැම්පත් කර ඇත.

Typhlops tenebrarum වෙලර්ගේ කැකැල්ල Taylor's Blind Snake

වමේ ඉහළ - හිඳේ පහළින් සිටින සමාන රූපය [SG] : දකුණේ ඉහළ - හිඳේ පහළින් සිටින සමාන රූපය [SG] : වමේ පහළ - FMNH 120238 හිඳැරකය [AW] : දකුණේ පහළ - හිඳේ කොටල සැකැස්ම (වෙලර් 1947 අනුව)

Typhlops veddae Taylor, 1947 වැද්දෙගේ කණැල්ලා Veddha's Blind Snake

හඳුනා ගැනීම

දේහය

ඉතා කුඩා, දිගටි, සිහින්, දිලිසෙන සිරුර. හිස කෙටිය, හොම්බ ඉදිරියට නෙරා ඇත. හොම්බ පාර්ශ්විකව උල්වන නමුත් පෘෂ්ඨියව වටකුරුය. කෙටි, මොට වලිගය කෙළවර කුඩා කණ්ටකයක් වැනි කොරලයකි. ඇස පැහැදිලිව පිටතට පෙනේ. මුඛයේ ඇතුල් කෙළවර ඇස සමීපයට විහිදේ.

කොරල

මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල ජේලි 20: ගර්ථයේ දික් අතට දේහ කොරල 295ක් පිහිටයි. හිසේ කොරල ඉතා කුඩා කණ්ටිකා දරයි: තුණ්ඩ කොරලය පෘෂ්ඨියව පළමුව ක්‍රමයෙන් පළල් වී ඉන් පසුව ක්‍රමයෙන් පටු වේ: තුණ්ඩ කොරලය හිසේ පළලින් 1/3ක් පමණ වන අතර ඇසට බොහෝ ඉදිරියෙන් කෙළවර වේ: නාස් කොරල බෙදී ඇත, නමුත් ඒවා තුණ්ඩ කොරලයට පිටුපසින් එකිනෙක හා ස්පර්ශ නොවේ: ලලාට කොරලය, පුරෝලලාට කොරල හා අන්තර් පාර්ශ්ව කොරල හැඩයෙන් හා ප්‍රමාණයෙන් සමානය: යටි අධර්ම කොරල 2: පූර්ව අක්ෂි ඵලක කොරලය හා අක්ෂි ඵලක කොරලය විශාලත්වයෙන් සමානය: අධෝ අක්ෂි ඵලක කොරල නොමැත: එක් පැත්තක නාස් කොරල දෙක එක්වන සිහුම, දෙවන අධ්‍යක්ෂ කොරලයට යොමුවේ.

වර්ණය

ගර්ථය අළු පැහැතිය (lavender gray): උදරියව තරමක් තද පැහැති පුල්ලි ඇත. ලා පැහැති කොටස් නොමැත.

දිග

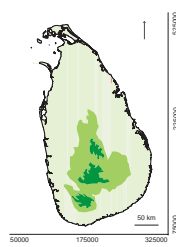
දර්ශක නිදර්ශකය මි.මී. 90.5.

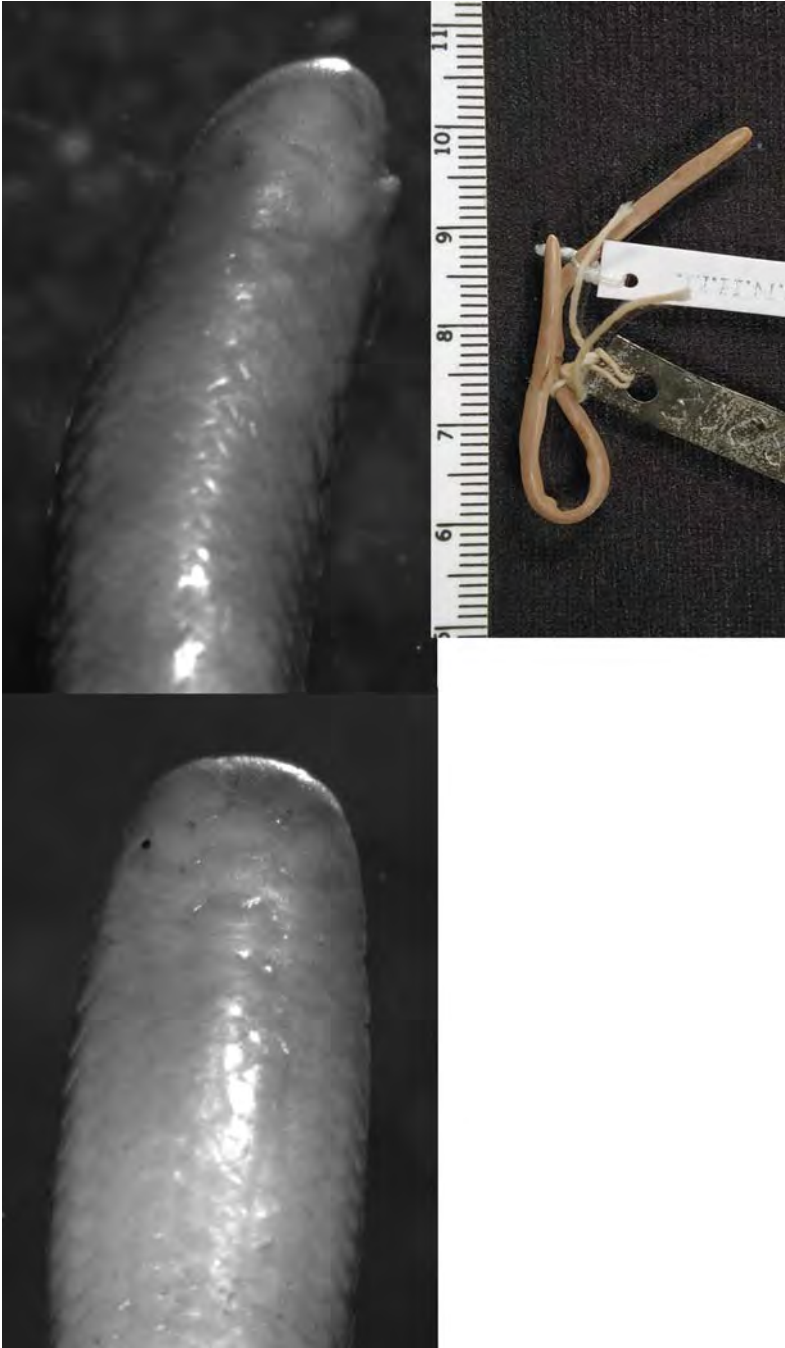
විෂ

නිර්විෂැතිය.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙරටට ආවේනික විශේෂයකි. 1944දී ටේලර් විසින් ත්‍රිකුණාමලයට සැතපුම් 12ක් උතුරින් පිහිටි පෙදෙසකින් සොයාගත් එක් නිදර්ශකයක් පමණක් ඇත ¹⁹⁶¹. දැනට මෙම දර්ශක නිදර්ශකය ඇමෙරිකාවේ Field Museum of Natural History (FMNH) ස්වභාව විද්‍යා කෞතුකාගාරයේ තැම්පත් කර ඇත.

Typhlops veddae වැද්දාගේ කණුවේ Veddha's Blind Snake

වමේ ඉහළ - හිසේ පෘෂ්ඨීය සමීප රූපය [SG] : දකුණේ ඉහළ - හිසේ පාර්ශ්වික සමීප රූපය [SG] : වමේ පහළ - FMNH 100033 හිදරහකය [AW] : දකුණේ පහළ - හිසේ කොටල සැකැස්ම (වෙලින් 1947 අනුව)

Typhlops violaceus Taylor, 1947

දම් කණඳල්ලා Violet Blind Snake

හඳුනා ගැනීම

දේහය

ඉතා කුඩා, දිගටි, සිහින්, දිලිසෙන සිරුර. හිස ඕවලාකාරය. හොම්බ පාර්ශ්විකව තරමක කුසද්දියක හැඩය ගනී. චලිතය කෙටිය, අග මොටය, කෙළවර කණ්ටකයක් නැත. ඇස පැහැදිලිව පිටතට දිස් නොවේ. පාර්ශ්විකව පිහිටි නාස් විවර.

කොරල

මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 20: ශරීරයේ දික් අතට දේහ කොරල 245ක් පිහිටයි. තුණ්ඩ කොරලය දිවක හැඩය (tongue-shaped) ගන්නා අතර, ඇස් මට්ටමට නොවිඳිදේ; තුණ්ඩ කොරලය පෘෂ්ඨීයව පැහැදිලිව පෙනේ: ලලාට කොරල පුරෝලලාට කොරලයට වඩා විශාලය: අධ්‍යක්ෂිත කොරල හිසේ පිහිටි විශාලතම කොරල වේ: නාස් කොරල සම්පූර්ණයෙන් බෙදී ඇත: පූර්ව අඝ්ථි ඵලක කොරල අඝ්ථි ඵලක කොරලයට වඩා විශාලය, දිගුය: අධ්‍යධර කොරල 4: එක් පැත්තක නාස් කොරල දෙක එක්වන සිනුම පූර්ව අඝ්ථි ඵලක කොරලයට යොමුවේ.

ඵර්ණය

පෘෂ්ඨීයව හා උදරීයව අඳුරු දම් (violet) මිශ්‍ර ලැවැන්ඩර් (lavender). මුඛය අවට කොරල තරමක් ලා පැහැතිය.

දිග

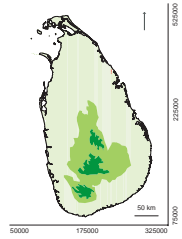
දර්ශක නිදර්ශකය මි.මී. 111.

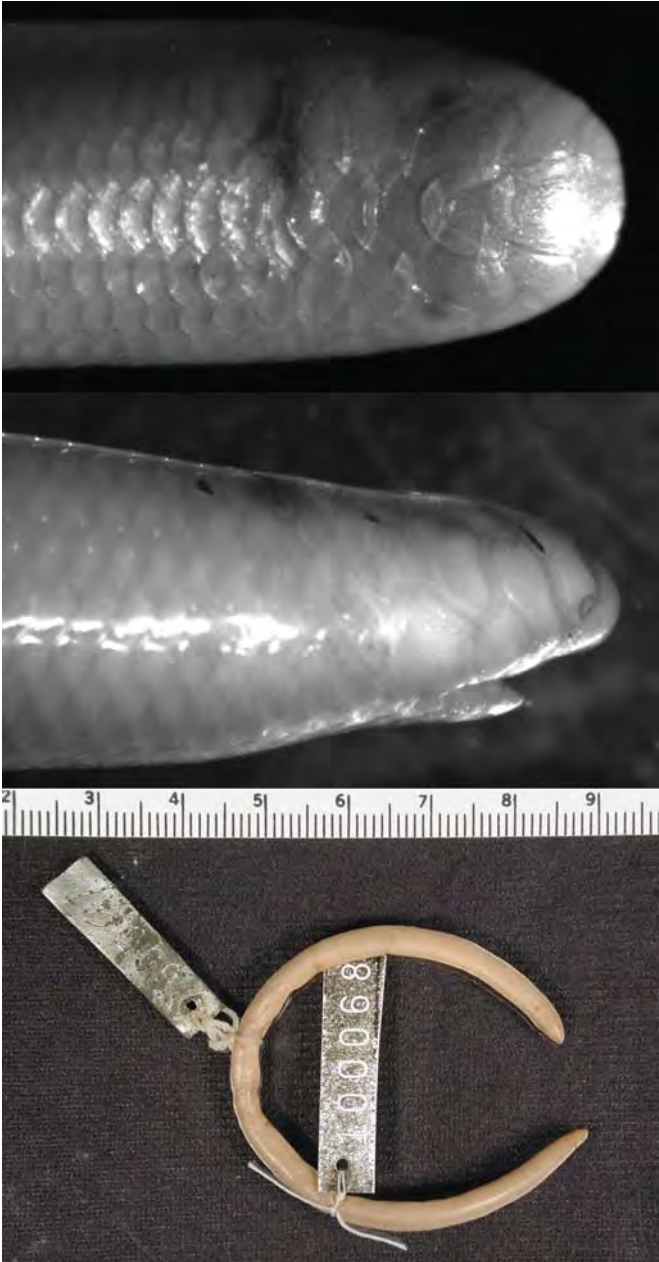
විෂ

හිර්විෂැතිය.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙරටට ආවේනික විශේෂයකි. 1944දී ටේලර් විසින් ත්‍රිකුණාමලයට සැතපුම් 12ක් උතුරින් පිහිටි වනාන්තර පෙදෙසක කොලරොඩු අතරින් සොයාගත් එක් නිදර්ශකයක් පමණක් ඇත ^[96]. දැනට මෙම දර්ශක නිදර්ශකය ඇමෙරිකාවේ Field Museum of Natural History (FMNH) ස්වභාව විද්‍ය කෞතුකාගාරයේ තැම්පත් කර ඇත.

Typhlops violaceus දූෂි කණාලුලා Violet Blind Snake

ඉහළ - හිසේ පෘෂ්ඨය සමීප රූපය [SG] : මැද - හිසේ පාර්ශ්වික සමීප රූපය [SG] : පහළ - FMNH 100068 නිදර්ශනය [AW]

ගුරෝපෙල්ටිඩේ කුලය : Family Uropeltidae Müller, 1832
(තුඩුල්ලක්/ වල්ගා ඇඬයන්)

මෙම කුලය ශ්‍රී ලංකාවට සහ දකුණු ඉන්දියාවට සීමාවී ඇති අතර, මෙරට හමුවන විශේෂ සියල්ලම (විශේෂ දහතුනක් සහ උප විශේෂයක්) මෙරටට ආවේණික වේ. මේ අතුරින් *Pseudotyphlops philippinus* විශේෂය, අවශිෂ්ට විශේෂයක්ද (Relict species) වේ. මෙරට හමුවන විශේෂ අතුරින් *Platyplecturus madurensis ruhunae* සහ *Uropeltis ruhunae* විශේෂ දෙක, දර්ශක නිදර්ශක දෙක පමණක් පදනම් කර ගනිමින් 1954දී දැරණියගල විසින් නම් කරන ලදී. නමුත් නිදර්ශක ලබාගැනීමේදී ඇතිවී ඇති තත්ත්වයක් හේතුවෙන් (අදාළ විශේෂ යටතේ විස්තර කර ඇත), මොවුන්ගේ මෙරට තත්ත්වය ගැටළු සහගතය. මීට අමතරව *Rhinophis porrectus* විශේෂය පිළිබඳවද විවිධ මත ගොඩ නැගී තිබේ. මේ අනුව වොල් (1921), නිකොල්ස් (1929), ටේලර් (1950), ඩී සිල්වා (1980) සහ ඩී සිල්වා (1990) මෙම විශේෂය වෙනම විශේෂයක් බවත්, ස්මිත් (1943), දැරණියගල (1955) සහ ගැන්ස් (1966), මෙම විශේෂය *Rhinophis punctatus* විශේෂයම බවත් දක්වා ඇත [22], [29], [44], [52], [82], [91], [97], [101]. කෙසේ වුවද, මෙම තත්ත්වය පිළිබඳව ස්ථිර නිගමනයකට එළඹීමට තවතවත් නිදර්ශක අවශ්‍ය වේ. කලකට ඉහතදී *Rhinophis trevelyanus* ලෙස හැඳින්වූ විශේෂය වර්තමානයේ *Rhinophis homolepis* නමින් හඳුන්වයි. එලෙසම, දැනට භාවිතා වන සුවි මඟින් හඳුනා ගත නොහැකි මෙම කුලයට අයත් සත්ත්ව නිදර්ශක කිහිපයක් මෑත කාලීනව මෙරටින් හමු වී ඇත.

මෙම සර්පයින් කුඩා, දිලිසෙන ගරිර, කුඩා ඇස් සහිත උල් වූ හිස් සහ ලාක්ෂණික වලිග පලිහකින් (tail shield) කෙළවර වන වල්ගා සහිතය. ඇතැම් විශේෂ වල හොම්බ කෙළවරේ නෞතලයක් (keel) පිහිටයි. පාංශු සර්පයින් වන අතර බොහොමයක් විශේෂ සිසිල් පරිසරයන්හි ඇති බුරුල් පස්, දිරායන කොලරොඩු. ගල් ගොඩවල් ආදිය යට හමුවේ. නිශාවරය. ගැඹවිඳුන් හා කෘමීන් ගොදුරු කර ගනී. ඇතැම් විශේෂ දිස්ත්‍රික් වර්ණ සහිතය. නිර්විෂැරිතය. සපා නොකයි. පැරවුන් හෝ බිත්තර දමයි. ගැහැණු සතුන් ගරිර ප්‍රමාණයෙන් විශාලය.

ශ්‍රී ලංකාවේ වෙසෙන Uropeltidae වංශික වැඩුණු සතුන් හඳුනා ගැනීම සඳහා ක්ෂේත්‍ර සුවිසක්

(මෙම සුවිස භාවිතයට පෙර අදාළ නිදර්ශකයේ මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි සංඛ්‍යාව සහ උදරීය කොරල සංඛ්‍යාව ගණනය කර තිබීම, සුවිස භාවිතය පහසු කරවයි)

1. ගංඛක පලිහක් සහ අධෝ අක්ෂි එලක කොරල පිහිටයි. වල්ගය කෙළවර වරාඊකයක් (scute) සහිත වන අතර දෙපසින් දාර (ridges) දෙකක් නිර්මාණය වන පරිදි පාර්ශ්විකව පැතලි වී ඇත. ඇස පැහැදිලිව කොරල වලින් වෙන්වී පිහිටයි.
..... **මදුරාසි බිංදල්ලා *Platyplecturus madurensis ruhunae***
ගංඛක පලිහක් හෝ අධෝ අක්ෂි එලක කොරල නොපිහිටයි. ඇස, අක්ෂි එලක කොරලක් තුල පිහිටයි. 2
2. වලිගය උල්වේ. වලිග පලිහ කුඩා වන අතර එහි වැඩි කොටසක් පෘෂ්ඨීයව පිහිටන අතර, එය උදරීය කොටස හා හමුවන මායිම, දාරයක් (ridge) ලෙස දිස්වේ. එම දාරය මත කුඩා, මොට කණ්ටක දෙකක් සහ ඉතා කුඩා කණ්ටක කිහිපයක් පිහිටයි.
..... 3 (***Uropeltis*** ගණය)
වලිගය උල් නොවේ. වලිග පලිහ විශාල වන අතර කුඩා කටු සහිතය. 5
3. මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 19. තුණ්ඩ කොරලය මඟින් නාස් කොරල සම්පූර්ණයෙන් වෙන් නොකරයි. .... **රුහුණු එකවුල්ලා *Uropeltis ruhunae***
මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 17. තුණ්ඩ කොරලය මඟින් නාස් කොරල සම්පූර්ණයෙන් වෙන් කරයි. 4

4. උදරීය කොරල 190ට අඩුය. පෘෂ්ඨීයව කළු හෝ තද දුඹුරු. කහ පැහැති පුල්ලි හා තිත් ගර්භය පුරා විසිරී ඇත. ඇතැම්විට මෙම පුල්ලි, පාර්ශ්වික රේඛා ලෙස පෙළගැසී ඇත. උදරීයව කළු පැහැවන අතර කහ තිත් සහිතය.
 ..... **කළු වකුල්ලා *Uropeltis melanogaster***
 උදරීය කොරල 190ට වැඩිය. පෘෂ්ඨීයව තද නිල් මිශ්‍ර කළු. පෘෂ්ඨීයව මැද පිහිටි කොරල පේලි හතේ කොරලවල මධ්‍ය කොටස කහ පැහැතිය. මෙම සලකුණු ගර්භය දිගට ඉටි සේ පිහිටයි. පාර්ශ්විකව කහ පැහැති පැල්ලම් හෝ සිරස්, පළල් පටි සහිතය. උදරීයව ලා පැහැති වන අතර ගුද කොරල කහ පැහැතිය ..... **ඉටි වකුල්ලා *Uropeltis phillipsi***
5. වලිග පලිහ පැහැලිය, ව්‍යාකාරය, ආනතව සිටින සේ කපා දැමූ වැනි ස්වභාවයක් ගනී. පලිහ මැද පිහිටි මෙම දැති වඩාත් කැපී පෙනේ.
 ..... **මහ බී-උල්ලා *Pseudotyphlops philippinus***
 වලිග පලිහ උත්තල හැඩැතිය, තරමක් ගෝලාකාර, ඉතා කුඩා කටු රැසක් සහිතය.
 ..... 6 (***Rhinophis*** ගණය)
6. උදරීය කොරල 205ට අඩුය. 7
 උදරීය කොරල 205ට වැඩිය. 11
7. මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 19.
 ..... **දැරණියගලයේ වල්ලා ඇඛය *Rhinophis tricoloratus***
 මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 17. 8
8. තද දුඹුරු පැහැති නිසේ 'V' හැඩැති කහ පැහැති සලකුණකි. නෞතලයක් රහිත හොම්බ.
 ..... **ගෝමර භූචුල්ලා *Rhinophis blythii***
 තද දුඹුරු පැහැති කිසිදු සලකුණක් නොදරයි. 9
9. තුණ්ඩ කොරලය පැහැදිලි නෞතලයක් සහිතය. 10
 තුණ්ඩ කොරලය පැහැදිලි නෞතලයක් රහිතය. නමුත් තුණ්ඩ කොරලය තරමක් පාර්ශ්විකව පැහැලිව පිහිටිය හැක. .... **තපෝ භූචුල්ලා *Rhinophis drummondhayi***
10. ගර්භය දෙපස කහ හෝ සුදු ත්‍රිකෝණාකාර සලකුණු පිහිටයි.
 ..... **දෙපත් භූචුල්ලා *Rhinophis homolepis***
 ගර්භය දෙපස පැහැදිලිව දිස්වන සලකුණු කිසිවක් නොපිහිටයි.
 ..... **කුවියර්ගේ වල්ලා ඇඛය *Rhinophis philippinus***
11. උදරීය කොරල 230ට අඩුය. තරමක් විශාල ගර්භය.
 ..... **උල් භූචුල්ලා *Rhinophis oxyrhynchus***
 උදරීය කොරල 230ට වැඩිය. කුඩා ගර්භය. 12
12. කළු පුල්ලි සහිත තැඹිලි පැහැ පටියක් ගර්භය දිගට පෘෂ්ඨීයව පිහිටයි.
 ..... **තම්බපන්ති වල්ලා ඇඛය *Rhinophis dorsimaculatus***
 ලා පැහැති පටි දෙකකින් සීමාවූ තද පැහැ පටියක් ගර්භය දිගට පෘෂ්ඨීයව පිහිටයි.
 13
13. උදරීය කොරල 250ට වැඩිය. සිරුරේ මුළු දිග, එහි විෂ්කම්භය මෙන් 76 ගුණයක් පමණ වේ. .... **දිග් භූචුල්ලා *Rhinophis porrectus***
 උදරීය කොරල 250ට අඩුය. සිරුරේ මුළු දිග, එහි විෂ්කම්භය මෙන් 47.5 ගුණයක් පමණ වේ. .... **තිත් භූචුල්ලා *Rhinophis punctatus***

Platyplecturus madurensis ruhunae Deraniyagala, 1954
මදුරාසි බිංදුල්ලා Madurai Shieldtail
ස්මිත් (1943)- *Platyplecturus madurensis*

හඳුනා ගැනීම

දේහය - කෙටි, පෘෂ්ඨමත්, සිලින්ඩරාකාර සිරුර. පැහැදිලි ගෙලක් රහිත, කුඩා, පෘෂ්ඨෝදරියව පැහැලි හිස. නොතලයක් රහිත වටකුරු හොමිබ. වෘතාකාර කණිනිකාවක් සහිත පැහැදිලිව දිස්වන ඇස. වලිගය පෘෂ්ඨෝදරියව පැහැලිවන අතර මොට නෙට්මකින් කෙළවර වේ. පැහැදිලි වලිග පලිහක් නොමැත. නමුත් වල්ලය කෙළවර වරැටකයක් (scute) සහිත වන අතර දෙපසින් දාර (ridges) දෙකක් නිර්මාණය වන පරිදි පාර්ශ්විකව පැහැලි වී ඇත. වලිගය හිසේ ශීර්ෂ ඵලක සහිත කොටසට වඩා ප්‍රමාණයෙන් විශාලය.

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ උරස් කොරල පේලි 15: දේහ කොරල අතිපිහිත නොවේ: උදරීය කොරල 166 (අවසාන කොරලය ත්‍රිකෝණාකාරය, තරමක් විශාලය) (*P. madurensis* විශේෂයේ 158-176): පෝච්ඡ උදරීය කොරල 10 (බෙදුනු) (*P. madurensis* විශේෂයේ 10-15). පෘෂ්ඨියව පෙනෙන තුණ්ඩ කොරලයේ කොටසේ සහ නාස් කොරල වල දිගෙහි එකතුව, ලලාට කොරලයේ දිගට සමානය: නාස් කොරල බෙදී නොමැත: අධ්‍යක්ෂිත කොරල, අපර අක්ෂි ඵලක කොරල සහ ගංඛක කොරල එක බැගින් පිහිටයි: අධ්‍යක්ෂිත කොරල, පුරෝලලාට කොරල වලට වඩා කෙටිය: අධ්‍යධර කොරල 4 (4 වන කොරලය, 3 වන කොරලය මෙන් දෙගුණයක් දිගු වන අතර 3 වන කොරලය ඇස හා ස්පර්ශ වේ): යටි අධ්‍යධර කොරල 4 (පළමු යටි අධ්‍යධර කොරල දෙක නිකට කොරලයට පිටුපසින් සමීබන්ධ වේ).

වර්ණය - පෘෂ්ඨියව තනි දුඹුරු. උදරීයව දුඹුරු පැහැය තරමක් ලා වන අතර පුර්ව කොටසේ උදරීය කොරල සුදු ලපයක් සහිතය. උදරීය කොරල පෙළට දෙපසින් පිහිටි පර්ශුක කොරල පේලි තුනේ කොරල වලද සුදු පුල්ලිය බැගින් පිහිටයි. මෙම කොරල පේලි හතේ පිහිටි පුල්ලි, ශරීරයේ දික් අතට ඇති රේඛා මෙන් දිස් වේ. අධ්‍යධර කොරල හා යටි අධරීය කොරල සුදු හිත් සහිතය. කණිනිකාව දුඹුරු පැහැතිය. වලිගය දෙපස සුදු පුල්ලි වලින් සැදී රේඛා දෙකකි.

දිග - දර්ශක නිදර්ශකය මි.මි. 348.

හැසිරීම

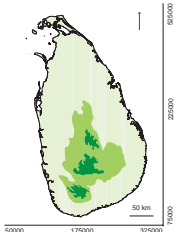
ඉන්දියාවේ හමුවන *Platyplecturus madurensis* විශේෂයේ සතුන් වරකට පැටවුන් 4-5ක් බිහි කරයි.

විෂ

නිර්විෂැතිය.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙරටට ආවේනික උප විශේෂයක් ලෙස සලකන අතර ගාල්ල ප්‍රදේශයෙන් සොයාගත්බව සඳහන් වේ. පී. ඒබ්‍රහම් පියතුමා (Rev. P. Abraham) විසින් එකම නාප්තයක බහා, කොළඹ කෞතුකාගාරයට එවූ, ඉන්දියාවේ මඩුාස් නුවරින් සහ ගාල්ලෙන් රැස් කළ, ගාල්ලේ ඇලෝසියස් විදුහලට අයත් නිදර්ශක එකතුවක තිබී සොයාගත් එකම නිදර්ශකයක් පමණක් ඇත. එබැවින් මෙම නිදර්ශකය හමු වූ නිශ්චිත ස්ථානය (මැඩු)ස් නුවර හෝ ගාල්ලද යන්න) සැක සහිතය. මෙම දර්ශක නිදර්ශකය ශ්‍රී ලංකා ජාතික කෞතුකාගාරයේ තැම්පත් කර ඇත (NMSL R.S. 51). නමුත් ශ්‍රී ලංකාවෙන් රැස්කළ බව පමණක් සඳහන්වන *P. madurensis* විශේෂයේ නිදර්ශකයක් බ්‍රිතාන්‍යය ස්වභාව විද්‍ය කෞතුකාගාරයේද (British Museum of Natural History) තැම්පත් කර ඇත (David Gower pers. com.). *P. madurensis* විශේෂය ඉන්දියාවට ආවේනික බවත්, මෙවැනි උප විශේෂයක් මෙරට හමු නොවන බවත් ඇතැම් විද්‍යාඥයින්ගේ මතයයි.

Platyplecturus madurensis ruhunae ඉදරාකී මී-උල්ලා Madurai Shieldtail

වමේ ඉහළ - හිසේ සමීප රූපය : වමේ පහළ - වල්හය කෙළවර වර්ධනය : දකුණේ ඉහළ - දකුණේ පහළ - උදරීය කොටස වල ස්වාභාවය [සියල්ල RS]

Pseudotyphlops philippinus (Müller, 1832)

මහ බිංදුල්ලා Large Shieldtail

මෝල් (1921, දැරණියගල (1955)- *Uropeltis grandis*

හඳුනා ගැනීම

දේහය

මෙම කුලයේ විශාලතම සාමාජිකයා වේ. තරමක් දිගු, පෘෂ්ඨමත්, සිලින්ඩරාකාර සිරුර. පැහැදිලි ගෙලක් රහිත, මධ්‍යම ප්‍රමාණයේ, උල් වූ, පෘෂ්ඨෝදරීයව පැහැලි හිස. ඇස පාරගමය පටලයකින් වැසී ඇත. හොමිඩ නෞතලයක් සහිතය. පෘෂ්ඨෝදරීයව ආනතව, පැහැලියට සිටින සේ කපා දැමූ වැනි වෘතාකාර වලිග පලිභේ රථ දැනි වැනි නෙරිම් රැසක් ඇත. පලිග මැද පිහිටි මෙම දැනි වඩාත් කැපී පෙනේ. වලිග පලිග ප්‍රමාණයෙන් හිසේ ශීර්ෂ ඵලක සහිත කොටසට වඩා විශාල හෝ ඒ හා සමාන විය හෝ හැක.

කොරල

මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 19: දේහ කොරල අභිජිහිත නොවේ: උදරීය කොරල 129-149: පෝච්ඡ උදරීය කොරල 4-9 (පිරිමි සතුන්ගේ මෙම කොරල සංඛ්‍යාව වැඩිය). මොට නෞතලයක් සහිත තුණ්ඩ කොරලය, නාස් කොරල දෙක බාග දුරක් තෙක් වෙන් කරයි: තුණ්ඩ කොරලයට හා පාර්ශ්ව කොරල වලට වඩා දිගු, ෂඩාභාකාර ලලට කොරලය: අන්තර් නාස් කොරල නොමැත.

චර්ණය

වැඩුණු සතුන් පෘෂ්ඨීයව දිලිසෙනසුලු තනි දුඹුරු. හිස කහ පැහැතිය. උදරීයව ලා දුඹුරු හෝ කහ. පැටවුන් පෘෂ්ඨීයව කහ තිත්ද, උදරීයව තද දුඹුරු පැහැති තිත්ද දරයි.

දිග

උපතේදී මි.මි. 100 පමණ, වැඩුණු සතුන් මි.මි. 350-400.

හැසිරීම

වියළි පස් තුළට කාරාගෙන යා නොහැක. සුමුදු මතුපිටවලදී, ගැබ්විලකු මෙන් සංචරණය කරයි.

ආහාර

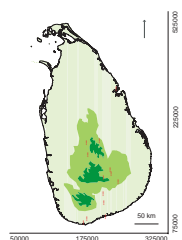
ප්‍රධාන වශයෙන් ගැබ්විලුන්. ඊට අමතරව කෘමීන්, සළඹයින් හා කුඩා පාංශු උභයජීවීන්.

වීෂ

හිර්විෂැතිය. සපා කෘමට තැන් නොකරයි.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙරටට ආවේනික සහ අවශිෂ්ට විශේෂයකි. තෙත් හා අතරමැදි කලාපයේ ඉතා ඉහළ කඳුකරයේ හැර අන් ප්‍රදේශවල හමුවේ. (මහනුවර, නකල්ස්, කිරිින්ද, විරකැටිය, මාතලේ, නමුණුකුල, පමිබෙගමුව, මාතර, තිබුල්කැටිය, ත්‍රිකුණාමලය, බදුල්ල, බුත්තල, හල්දුමුල්ල).

***Pseudotyphlops philippinus* මහ මිංචල්ලා Large Shieldtail**

ප්‍රධාන රූපය - වැඩුණු සහෙකුගේ කිලිටුකකයක් (FMNH 121454) : එමේ ඉහළ - නිසේ පෘෂ්ඨය සමීප රූපය : එමේ මැද - නිසේ පාර්ශ්වික සමීප රූපය : එමේ පහළ - වලිග පලිග [සියල්ල AR]

Rhinophis blythii Kelaart, 1853 හෝමර තුඩුල්ලා Blyth's Shieldtail

හඳුනා ගැනීම

දේහය

කුඩා, කෙටි, සිලින්ඩරාකාර සිරුර. පැහැදිලි ගෙලක් රහිත, සිඝ්‍රයෙන් උල් වූ, පෘෂ්ඨෝදරීයව පැහැලි හිස. ඇස පාරගම පටලයකින් වැසී ඇත. නොතලයක් රහිත හොම්බ. නමුත් තුණ්ඩ කොරලය තරමක් පාර්ශ්විකව පැහැලිව පිහිටිය හැක. උත්තල හැඩැති, තරමක් ගෝලාකාර, ඉතා කුඩා ගැටිති රැසක් සහිත වලිග පලිහකින් කෙළවර වන, කෙටි වලිගය. වලිග පලිහ, හිසේ ශීර්ෂ ඵලක සහිත කොටසට වඩා ප්‍රමාණයෙන් බොහෝ කුඩාය.

කොරල

සුමුදු, දිලිසෙන ගරිර කොරල: දේහ කොරල අතිපිහිත නොවේ: මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 17: උදරීය කොරල 148-168 (පිරිමි: 148-155, ගැහැණු: 159-168): පෞච්ඡ උදරීය කොරල 3-9 (පිරිමි: 5-9, ගැහැණු: 3-5). තුණ්ඩ කොරලය නොතලයක් නොදරන අතර, පුරෝලලාට කොරල අඩක් දුරට වෙන්කරයි: තුණ්ඩ කොරලය, ලලාට කොරලයට දිගින් බොහෝදුරට සමාන: ලලාට කොරලය පළලට වඩා දිගින් වැඩිය: පාර්ශ්ව කොරල, ලලාට කොරලයට වඩා කෙටිය: පූර්ව අඝ්‍රි ඵලක, අපර අඝ්‍රි ඵලක, ලොරියල්, ශංඛක සහ අධ්‍යක්ෂිත කොරල හෝ නිකට නිව්ටක් නොමැත.

වර්ණය

පෘෂ්ඨීයව තද දුඹුරු. ගරිරයේ සැම කොරලයකම කහ පැහැ පුල්ලියක් හෝ දැරයක් පිහිටයි. ගරිරය දෙපස පිහිටි කහ පැහැති ත්‍රිකෝණාකාර සලකුණු (මේවා ගරිරයේ පූර්ව කොටසේදී වඩාත් පැහැදිලි වන අතර ඇතැම් විට පාර්ශ්වික රේඛාවකින් එකිනෙක සම්බන්ධව පිහිටයි). ඇතැම්විට පළමුව පිහිටි ත්‍රිකෝණාකාර සලකුණු දෙක, ගෙලට ඉහළින් අනෙක්පස සලකුණ හා යාවේ. තද දුඹුරු පැහැති හිසේ ඇති 'E' හැඩැති කහ පැහැති සලකුණ (මෙහි කෝණය තුණ්ඩ කොරලය මත පිහිටයි). කහ පැහැති වළල්ලක් සහිත කළු පැහැ වලිගයේ ඇතැම්විට උදරීයව කහ පැහැ අමතර පැල්ලමක්ද පිහිටිය හැක. උදරීයව තද දුඹුරු වන අතර, කහ පැහැ දැර හෝ පුල්ලි වඩාත් විශාලව පිහිටයි.

දිග

උපතේදී මි.මි. 95-100, වැඩුණු සතුන් මි.මි. 250-350.

තැපැල්ල

පාංශු සර්පයෙකි. දිරායන කොලරොඩු හා බුරුල් පස් ආශ්‍රිතව හමුවේ. ඇතැම් විට වගාවේ ආශ්‍රිතවද වාර්තාවේ. තනිතනිව හෝ කුඩා රංචු වශයෙන් දිවිගෙවයි. ගැහැණු සතුන් වඩාත් සුලබය. බුරුල් පස තුළට වේගයෙන් හාරායෑමට හැක. වරකට පැටවුන් 3-6ක් පමණ බිහිකරයි.

ආහාර

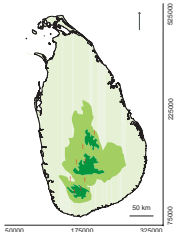
ගැඩවිලුන් හා කෘමීන් (විශේෂයෙන් වේයන්).

විෂ

නිර්විෂැති. සපා කෑමට තැත් නොකරයි.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙරටට ආවේනික විශේෂයකි. තෙත් කලාපයේ (විශේෂයෙන් මධ්‍යම, සධරගමු සහ උළු පලාත්වල) කඳුකර ප්‍රදේශවල හමුවේ. (මහනුවර, ගිනිගත්තේන, සිංහරාජ, පුන්ඩුවකය, බලන්ගොඩ, නකල්ස්, රත්නපුර, රක්වාන). IUCN SL – TR.

Rhinophis blythii බ්ලිත් වින් ෂීල්ඩ් ටේල් ඉඳුල්ලා Blyth's Shieldtail

ඉඩාන රූපය - වැඩුණු සතෙක් (හිනිගත්තේන) [DK] : වමේ පහළ - නිසේ පාර්ශ්වික සමීප රූපය [RS] : දකුණේ ඉහළ - උදරීය පෙනුම [RS]

Rhinophis dorsimaculatus Deraniyagala, 1941 තම්බපත්ති වල්ලා ඇඬයා Orange Shieldtail

හඳුනා ගැනීම

දේහය

කුඩා, කෙටි, සිලින්ඩරාකාර සිරුර. පැහැදිලි ගෙලක් රහිත, සිඹුයෙන් උල් වූ, පෘෂ්ඨෝදරීයව පැහැලි හිස. ඇස පාරගමය පටලයකින් වැසී ඇත. හොම්බ පැහැදිලි නොතලයක් සහිතය. උත්තල හැඩැති, තරමක් ගෝලාකාර, ඉතා කුඩා ගැටිති රැසක් සහිත වලිග පලිහකින් කෙළවර වන, කෙටි වලිගය. වලිග පලිහ, හිසේ ශිර්ෂ ඵලක සහිත කොටසට වඩා ප්‍රමාණයෙන් කුඩාය, කුඩා ගැටිති රාශියක් සහිතය.

කොරල

මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 16-17; දේහ කොරල අතිපිහිත නොවේ; උදරීය කොරල 238; පෞච්ඡ උදරීය කොරල 6 (නොබෙදුනු). අඩ ත්‍රිකෝණාකාර ලලාට කොරලය පාර්ශ්ව කොරල වලට වඩා කෙටිය; තුණ්ඩ කොරලය, හිසේ ශිර්ෂ ඵලක සහිත කොටසින් අඩකට වඩා දිගුය; තුණ්ඩ කොරලය පැහැදිලි, විශාල නොතලයක් දරන අතර, නාස් කොරල සම්පූර්ණයෙන්මද, පුරෝලලාට කොරල අඩක් දුරටද වෙන්කරයි; අධ්‍යධර කොරල 4 (4 වන කොරලට විශාලතම ශිර්ෂ කොරලය වේ); පූර්ව අඝ්‍රි ඵලක, අපර අඝ්‍රි ඵලක, ලොරියල්, ශංඛක සහ අධ්‍යක්ෂිත කොරල හෝ නිකට හිටිටක් නොමැත.

ඵර්ණය

කළු පැහැති දේහ කොරල කහ දාරයක් දරයි. පෘෂ්ඨීයව කොරල පේලි 5-6ක් පළල තැඹිලි පටිය. එම පටිය මැද පිහිටි පේලි තුනේ කොරල කළු පුල්ලි දරන අතර ශරීරයේ මැද කොටසට මදක් ඉදිරියෙන් සිට මෙම පුල්ලි එක්වී නිසට වඩා විශාල පුල්ලි 40ක් පමණ සාදයි. 6 හෝ 7 වන පර්ශුක කොරල පේලි තනි කහ පැහැතිය. හිස හා වල්ල පලිහ දුඹුරු පැහැතිය, තැඹිලි සලකුණු සහිතය.

දිග

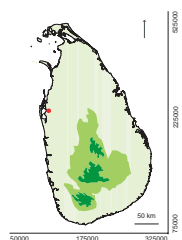
වැඩුණු සතුන් මි.මි. 350ක් පමණ.

විෂ

නිර්විෂැතිය.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙරටට ආවේනික විශේෂයකි. මෙතෙක් හමු වී ඇති බවට සලකන්නේ 1938දී සහ 1941දී වයඹ වෙරළබඩ අර්ධ ගුණක කලාපයේ මරුවිකට්ටු ප්‍රදේශයෙන් සොයාගත් නිදර්ශක දෙකක් පමණි [20]. මින් එක් නිදර්ශකයක් (NMSL 5B/F1), ශ්‍රී ලංකා ජාතික කෞතුකාගාරයේ තැම්පත් කර ඇති බව කෞතුකාගාර වාර්තා වල සඳහන් වුවද, අප එය සොයාගැනීමට අපොහොසත් විය. ඉන්පසුව පුත්තලම කළුපුව ආශ්‍රිත ප්‍රදේශයෙන් වාර්තා වූ බව මධ්‍යම පරිසර අධිකාරියේ තෙත්බිම් වාර්තාවක [12] දක්වා ඇතිමුත්, මෙම වාර්තාව පිළිගැනීමට තරම් සාක්ෂි ඉදිරිපත් කර නොමැත. හමුත් ආචාර්ය කාල් ගැන්ස් හට අයත් මෙරට සර්පයින්ගේ ජායාරූප එකතුවක තිබී හමුවූ මෙහි දක්වා ඇති රූපය, *R. dorsimaculatus* විශේෂයට අයත් සතෙකුගේ බවට අනුමාන කළ හැක. කෙසේවෙතත් මෙම නිදර්ශකය හමුවූ ස්ථානය හෝ එය එකතුකර තැම්පත් කළේද යන්න දක්වා නොමැත. IUCN SL – HT.

Rhinophis dorsimaculatus තම්බපණ්ණී වල්ලා අරකයා Orange Shieldtail
 ප්‍රධාන රූපය - අදාළ විශේෂයාට අයත් යැයි අනුමාන කළ හැකි සත්ත්වයෙක් [WHT] : වමේ පහළ - දැරණියගල (1955) දැක්වා ඇති අදාළ විශේෂයේ චිත්‍රය

Rhinophis drummondhayi Wall, 1921 තපෝ තුඩුල්ලා Drummond-Hay's Shieldtail

හඳුනා ගැනීම

දේහය

කුඩා, කෙටි, සිලින්ඩරාකාර සිරුර. පැහැදිලි ගෙලක් රහිත, සිඝ්‍රයෙන් උල් වූ, පෘෂ්ඨෝදරීයව පැතලි හිස. ඇස පාරගමන පටලයකින් වැසී ඇත. නොතලයක් රහිත නොමිඩ. නමුත් තුණ්ඩ කොරලය තරමක් පාර්ශ්විකව පැතලිව පිහිටිය හැක. උත්තල හැඩැති, තරමක් ගෝලාකාර, ඉතා කුඩා ගැටිති රැසක් සහිත වලිග පලිහකින් කෙළවර වන, කෙටි වලිගය. වලිග පලිහ, හිසේ ශීර්ෂ ඵලක සහිත කොටසට වඩා ප්‍රමාණයෙන් කුඩාය.

කොරල

මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල ජේලි 17: දේහ කොරල අතිපිහිත නොවේ: උදරීය කොරල 170-191: බෙදුණු ගුද කොරලය: පෞච්ඡ උදරීය කොරල 4-8 (බෙදුණු හා නොබෙදුණු කොරල සහිතය). තුණ්ඩ කොරලය පාර්ශ්විකව පැතලිය නමුත් නොතලයක් රහිතය, දිගින් ලලාට කොරලයට සමානය: ලලාට කොරලය පළලට වඩා දිගින් වැඩිය: නාස් කොරල සම්පූර්ණයෙන්ම තුණ්ඩ කොරලයෙන් වෙන්වී ඇත: පුරෝලලාට කොරල, 2 හා 3 අධ්‍යධර කොරල හා ස්පර්ශ වේ: අධ්‍යධර කොරල 5: පූර්ව අභෂි ඵලක, අපර අභෂි ඵලක, ලොරියල්, ශංඛක සහ අධ්‍යක්ෂිත කොරල හෝ නිකට හිවිටක් නොමැත.

ඵර්ණය

පෘෂ්ඨීයව රතට හුරු දුඹුරුය. සැම දේහ කොරලයක්ම දුඹුරු පැල්ලමක් දරණ අතර කහ දාරයක් සහිතය. ශරීරය දෙපස කහ හෝ ලා දුඹුරු ත්‍රිකෝණාකාර සලකුණු ඇතැම් විට ඇත. තද දුඹුරු පැහැ හිස කිසිදු සලකුණක් නොදරයි. වලිගයේ කහ පැහැති සම්පූර්ණ හෝ අර්ධ වළල්ලකි. දුඹුරු පැහැ උදරයේ කහ පැහැති දාර වඩා පැහැදිලිව පෙනේ. කලාතුරකින් මුළු ශරීරයම කහ පැහැති සතුන්ද හමුවේ.

දිග

වැඩුණු සතුන් මි.මී. 250-300.

හැසිරීම

අන් තුඩුල්ලන් මෙනි. නමුත් ගැහැණු සතුන්ගේ පැහැදිලි වැඩිකමක් පෙන්වයි. අණ්ඩප්ලාබ්ධ වන අතර වරකට පැටවුන් 2-5ක් බිහි කරයි.

ආහාර

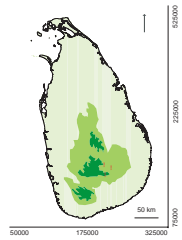
වේයන් සහ කුඩා පත්තයන් ආදිය.

විෂ

නිර්විෂැතිය. සපා කැමට තැත් නොකරයි.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙරටට ආවේනික විශේෂයකි. මු.ම.ප.මී. 1200ක් පමණ වන ඌව පහන හා මධ්‍යම කඳුකරයේ ප්‍රදේශවල හමුවේ. රතු පැහැයට හුරු පස් සහිත ස්ථානවල වඩා සුලබය. (හල්දුමල්ල, නමුණුකුල, ඌව පහන).

Rhinophis drummondhayi යෝ ආශ්‍රිතව Drummond-Hay's Shieldtail
 වමේ ඉතල - පැණිතිය පෙනුම (NMSL 01720 නිදර්ශනය) [RS] : වමේ පතල - නියේ පැණිතිය සමඟ රූපය [RS] : දකුණේ ඉතල - උදරය පෙනුම [RS] : දකුණේ
 පතල - ගැහැනු විසින් මෙම විශේෂයේම වර්ණ ප්‍රභේදයේ ලෙස හඳුන්වාදුන් සහතිකයක් [WHT]

Rhinophis homolepis (Hemprich, 1820)

දෙපත් තුඩුල්ලා Hemprich's Shieldtail

චෝල් (1921), පී. එච්. ඩී. එච්. ඩී සිල්වා (1980),
ඇ. ඩී සිල්වා (1990)- *Rhinophis trevelyanus*

හඳුනා ගැනීම

දේහය

කුඩා, කෙටි, සිලින්ඩරාකාර සිරුර. පැහැදිලි ගෙලක් රහිත, සිඝ්‍රයෙන් උල් වූ. පෘෂ්ඨයේ දැරියව පැතලි හිස. ඇස පාරාගමය පටලයකින් වැසී ඇත. හොඹඩ සුළු නොතලයක් සහිතය. උත්තල හැඩැති, තරමක් ගෝලාකාර, ඉතා කුඩා ගැටිති රැසක් සහිත වලිග පලිහකින් කෙළවර වන, කෙටි වලිගය. වලිග පලිහ ප්‍රමාණයෙන් තිස් ගිරිඹ වලක සහිත කොටසට වඩා කුඩා හෝ ඊට සමාන හෝ විය හැක.

කොරල

මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 17: දේහ කොරල අතිපිහිත නොවේ: උදරීය කොරල 180-204: පෞච්ඡ උදරීය කොරල 2-5. උත්තල හැඩැති වල්ග අග පලිහේ ඉතා කුඩා දැති දිග අතට පේලි ලෙස ඇත. තුණ්ඩ කොරලය සුළු නොතලයක් දරණ අතර ලලාට කොරලයට වඩා දිගුය: තුණ්ඩ කොරලය, නාස් කොරල සම්පූර්ණයෙන්මද, පුරෝලලාට කොරල අඩක් දුරටද වෙන්කරන අතර එය තිස් ගිරිඹ වලක සහිත කොටසට දිගින් සමාන හෝ ඉන් අඩකට වඩා කෙටි හෝ වේ: ලලාට කොරලය හා පාර්ශ්ව කොරල දිගින් සමානය: පූර්ව අසම් වලක, අපර අසම් වලක, ලොටියල්, ශංඛක සහ අධ්‍යක්ෂිත කොරල හෝ නිකට නිව්ටක් නොමැත.

වර්ණය

පෘෂ්ඨයට කළු මිශ්‍ර දුඹුරු. ශරීරයේ කොරල ලා කහ/සුදු දාරයක් සහිතය. ශරීරය දෙපස ලා කහ/සුදු පැහැති ත්‍රිකෝණාකාර සලකුණු 23ක් පමණ බැගින් ඇති පේලි දෙකකි. මේවා ගෙල ප්‍රදේශයේදී වඩාත් විශාලය. හිස, ගෙල සහ වලිගය ප්‍රදේශ වඩාත් තද පැහැතිය. තුණ්ඩ කොරලය, උඩුතොල ආශ්‍රිත කොරල සහ අපර නාස් කොරලය ලා පැහැතිය. වලිගයේ කහ පැහැති වළල්ලකි. වලිග පලිහ නම් කහ හෝ කළු සලකුණු සහිතව කහ පැහැති විය හැක. උදරීය කොරලවල ලා කහ/සුදු පැහැ දාරය වඩාත් කැපී පෙනේ.

දිග

උපතේදී මි.මී. 90 පමණ, වැඩුණු සතුන් මි.මී. 200-250.

හැසිරීම

වරකට පැටවුන් 2-4ක් ප්‍රසූත කරයි. ගැහැණු සතුන් වඩාත් සුලබය. ඇතැම්විට පස් අඩි කිහිපයක් ගැඹුරින්ද හමුවේ.

ආහාර

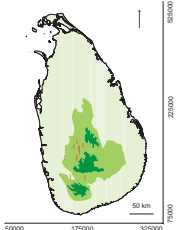
වේයන් ඇතුළු කෘමීන් සහ ගැඩවිලුන්.

විෂ

නිර්විෂැතිය. සපා කැමට තැත් නොකරයි.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්වය

මෙරටට ආවේනික විශේෂයකි. ඌව, සබරගමු හා මධ්‍යම පලාත්වලට අයත් පහතරට සහ මැදරට ප්‍රදේශවල හමුවේ. තද දුඹුරු පැහැයට හුරු පස් සහිත ස්ථානවල වඩා සුලබය. (හත්තාන, බලංගොඩ, අම්බුළුවාව, සිංහරාජ, රත්නපුර, යටියන්තොට, පේරාදෙණිය, වැලිගල්ල, ගම්පොල, ගිනිගත්තේන, නාවලපිටිය). IUCN SL – TR.

Rhinophis homolepis දෙපන් ආශ්‍රිත Hemprich's Shieldtail

ප්‍රධාන රූපය - වැඩුණු සතෙක් (බෙලිලෙන) : වමේ ඉහළ - නිශේ පාර්ශ්වික සමීප රූපය : දකුණේ ඉහළ - වලිග පලිග
[සුයල්ල RS]

Rhinophis oxyrhynchus (Schneider, 1801)
උළු තුඩුල්ලා Schneider's Shieldtail

හඳුනා ගැනීම

දේහය

මෙරට වෙසෙන විශාලතම තුඩුල්ලන් විශේෂය වේ. මධ්‍යම ප්‍රමාණයේ, සිලින්ඩරාකාර ගර්ඊය. විශාල, ත්‍රිකෝණාකාර හරස්කඩක් සහිත පැහැදිලි නෞතලයක් සහිත නොමිඩ. ඇස පාරගමන පටලයකින් වැසී ඇත. උත්තල හැඩැති, තරමක් ගෝලාකාර, ඉතා කුඩා කටු හෝ ගැටිති රැසක් සහිත වලිග පලිහකින් කෙළවර වන කෙටි වලිගය. වලිග පලිහ ප්‍රමාණයෙන් තිස් ගිරිඹ වලක සහිත කොටසට සමානය. ඉතා කුඩා ඇස්.

කොරල

මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 17-19: දේහ කොරල අතිපිහිත නොවේ: උදරීය කොරල 211-227: බෙදුනු ගුද කොරලය: පෞච්ඡ උදරීය කොරල 5-8 (පළමු කොරලය බෙදීද ඉතිරිය නොබෙදීද ඇත). පැහැදිලි නෞතලයක් සහිත තුණ්ඩ කොරලය මගින්, නාස් කොරල සම්පූර්ණයෙන්මද, පුරෝලවාට කොරල අඩක් දුරටද වෙන්කරයි: තුණ්ඩ කොරලය, තිස් ගිරිඹ වලක සහිත කොටසින් අඩකට වඩා දිගුය: පාර්ශ්ව හා ලවාට කොරල දිගින් සමානය: පූර්ව අක්ෂි වලක, අපර අක්ෂි වලක, ලොටියල්, ශංඛක සහ අධ්‍යක්ෂිත කොරල හෝ නිකට නිව්ටක් නොමැත.

වර්ණය

සැම දේහ කොරලයකම මූලය (base) තද දුඹුරු පැහැති වන අතර, කොරල ලා අළු හෝ සුදු පැහැති දාරයක් සහිතය. හිස දුඹුරු පැහැ වන අතර කිසිදු සලකුණක් නොදරයි. තුණ්ඩ කොරලය තැඹිලි පැහැතිය. ගුදය ප්‍රදේශයේ හා වල්ගයේ සුදු හෝ කහ පැහැති පැල්ලම් තිබිය හැක. ඇතැම් විට වල්ග පලිහ සුදු පැහැ විය හැක. උදරීය කොරල කැපිපෙනෙන සුදු දාරයක් දරයි.

දිග

වැඩුණු සතුන් මි.මී. 400-550.

ආහාර

කෘමීන්, ගැඩවිලුන් සහ පත්තැයන්.

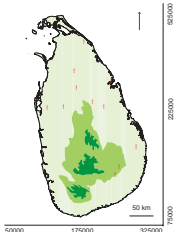
විෂ

නිර්විෂැතිය. සපා කෑමට තැත් නොකරයි.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙරටට ආවේනික විශේෂයකි. පහතරට වියළි කලාපයේ හමුවේ. තද දුඹුරු පැහැයට හුරු පස් සහිත ස්ථානවල වඩා සුලබය. (අම්පාර, වවුනියාව, මුලතිව්, ත්‍රිකුණාමලය, පොළොන්නරුව, අනුරාධපුර, ගල්ඔය, මොණරාගල, බුත්තල, විල්පත්තු, රාජාගනේ).

IUCN SL – TR.

Rhinophis oxyrhynchus ජේ ක්‍රමයේ Schneider's Shieldtail

ප්‍රධාන රූපය - වැඩුණු සතෙක් [WHT]; වමේ ඉතළ - කිසි පාරිශ්‍රිත සමීප රූප [WHT සහ RS] ; දකුණේ ඉතළ - වලිග පලික [RS]

Rhinophis philippinus (Cuvier, 1829)

කුවීයර්ගේ වල්ගා ඇඬයා Cuvier's Shieldtail

වෝලී (1921)- *Rhinophis planiceps* මහේන්ද්‍ර (1984) විසින් මෙම විශේෂය *R. homolepis* විශේෂය යටතේ, *R. h. philippinus* නම් උප විශේෂයක් ලෙස දැක්වා ඇත [74].

හඳුනා ගැනීම

දේහය

කුඩා, කෙටි, සිලින්ඩරාකාර සිරුර. පැහැදිලි ගෙලක් රහිත, සිසුයෙන් උල් වූ, පෘෂ්ඨෝදරීයව පැහැලි ඉතා කුඩා හිස. ඇස පාරාගමය පටලයකින් වැසී ඇත. හොඹිබ සුළු නොහලයක් සහිතය. ජේලි වලට සැකසුනු ඉතා කුඩා ගැටිති රැසක් සහිත, උත්තල හැඩැති, තරමක් ගෝලාකාර වලිග පලිහකින් කෙළවර වන, කෙටි වලිගය. වලිග පලිහ ප්‍රමාණයෙන් හිසේ ශීර්ෂ වලක සහිත කොටසට සමානය.

කොරල

මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල ජේලි 17: දේහ කොරල අතිපිහිත නොවේ: උදරීය කොරල 153-182: බෙදුනු ගුද කොරලය: පෞච්ඡ උදරීය කොරල 3-6 (අවසන් කොරලය හැර අනෙක්වා බෙදී ඇත). තුණ්ඩ කොරලය සුළු නොහලයක් සහිතය, ලලාට කොරලයට වඩා දිගුය: තුණ්ඩ කොරලය මඟින්, නාස් කොරල සම්පූර්ණයෙන්මද, පුරෝලලාට කොරල අඩක් දුරටද වෙන්කරන අතර එය හිසේ ශීර්ෂ වලක සහිත කොටසට දිගින් සමාන හෝ ඉන් අඩකට වඩා කෙටි හෝ වේ: පාර්ශ්ව කොරල ලලාට කොරලය තරම්ම දිගුය: අධ්‍යධර කොරල 4: යටි අධරීය කොරල 3: පූර්ව අක්ෂි වලක, අපර අක්ෂි වලක, ලොරියල්, ශංඛක සහ අධ්‍යක්ෂිත කොරල හෝ නිකට හිටිත් නොමැත.

වර්ණය

පෘෂ්ඨීයව තද දම් පැහැයට හුරුය. පහතින්ම පිහිටි පර්ශුක කොරල හා උදරීය කොරල සුදු දාරයක් සහිතය. හිස කළු පැහැතිය, කිසිදු සලකුණක් නොදරයි. ඇතැම්විට ගෙලෙහි කහ පැහැ සලකුණක් පිහිටයි. ගුද කොරලය, වලිගයේ දෙපස සහ වල්ග පලිහ කහ පැහැයට හුරුය.

දිග

උපතේදී මි.මී. 90-95, වැඩුණු සතුන් මි.මී. 190-250.

හැසිරීම

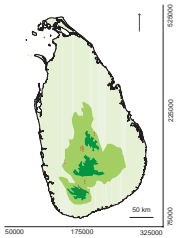
කලබල වූ විට දඟර ගැසී, හිස දඟරය තුළ හොවා ගනී. එසේම වල්ගය කෙළවර ඉහළට ඔසවා වනයි. බුරුල් පස තුළට වේගයෙන් භාරායමට හැක. පැටවුන් බිහි කරයි.

විෂ

නිර්විෂැතිය. සපා කෑමට හැත් නොකරයි.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙරටට ආවේනික විශේෂයකි. පහතරට මෙන්ම මැදරට තෙත් හා අතරමැදි කලාපයේ, (විශේෂයෙන් සබරගමුව ප්‍රදේශයේ) හමුවේ. තද දුඹුරු පැහැයට හුරු පස් සහිත ස්ඵානවල වඩා සුලබය. (හත්තාන, ගන්නෝරුව, නකල්ස්, උඩවත්තකැලේ බලංගොඩ, යටියන්තොට, බුළුතොට, රක්වාන). IUCN SL – TR.

Rhinophis philippinus කුඩිප්පේ වල්ලා ඇකා Cuvier's Shieldtail

ප්‍රධාන රූපය - වැසුණු සහෙක් (ගන්තෝරුව) : වමේ පහළ - හිසේ පෘෂ්ඨික සහ පාර්ශ්වික සමීප රූපය : දකුණේ ඉහළ - වලිග පලිහ (සියල්ල RS)

Rhinophis porrectus Wall, 1921

දිග් තුඩුල්ලා Willey's Shieldtail

ස්මිත් (1943), දැරණියගල (1955) සහ ගැන්ස් (1966) මෙම විශේෂය *R. punctatus* විශේෂයම බව දක්වා ඇති වුවත්, ටේලර් (1950), චෝල් (1921), ඩී සිල්වා (1980) සහ මහේන්ද්‍ර (1984) මොවුන් වෙනම විශේෂයක් ලෙස සලකා ඇත.

හඳුනා ගැනීම

දේහය

තරමක් දිගට, සිහින්, සිලින්ඩරාකාර සිරුර. සිරුරේ මුළු දිග, එහි විෂ්කම්භය මෙන් 76 ගුණයක් පමණ වේ. පැහැදිලි ගෙලක් රහිත, සිඝ්‍රයෙන් උල් වූ, පෘෂ්ඨෝද්ධියව පැතලි ඉතා කුඩා හිස. කුඩා ඇස පාදගමන පටලයකින් වැසී ඇත. තියුණු නොතලයක් සහිත හොම්බ. උත්තල හැඩැති, තරමක් ගෝලාකාර, ඉතා කුඩා ගැටිති රැසක් සහිත වලිග පලිහකින් කෙළවර වන, කෙටි වලිගය. වලිග පලිහ ප්‍රමාණයෙන් කිසේ ශීර්ෂ ඵලක සහිත කොටසට සමානය.

කොරල

මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල ජේලි 17: දේහ කොරල අතිපීනිත නොවේ: කශේ කොරල, පර්ශුක කොරල වලට වඩා පළලින් මදක් වැඩිය: උදරීය කොරල 281: උදරීය කොරල කශේ කොරල වලට වඩා පළලින් මදක් අඩුය: බෙදුණු ගුද කොරලය: පෞච්ඡ උදරීය කොරල 6. තුණ්ඩ කොරලය තියුණු නොතලයක් සහිතය, කිසේ ශීර්ෂ ඵලක සහිත කොටසින් අඩකට වඩා දිගුය: ලලාට කොරලය, තුණ්ඩ කොරලය මෙන් අඩක් පමණ දිගුවන අතර එය පාර්ශ්ව කොරල වලට වඩාද කෙටිය: ලලාට සහ පුරෝලලාට කොරල ප්‍රමාණයෙන් සමානය: පූර්ව අක්ෂි ඵලක, අපර අක්ෂි ඵලක, ලොරියල්, ශංඛක සහ අධ්‍යක්ෂිත කොරල හෝ නිකට නිවිටක් නොමැත.

ඵර්ණය

පෘෂ්ඨියව තද දුඹුරු. දේහ කොරල සුදු දාරයක් සහිතය. ගෙලේ සිට ගුදය සීමාවට, කශේ කොරල දිගේ දිවෙන තද පැහැති සිහින් ඉර. මෙම ඉර දෙපසින් කොරල 2 බැගින් පමණ වන පටියක් (6, 7 සහ 11, 12 පර්ශුක කොරල ජේලි) සුදු/කහ පැහැවන අතර ඊටත් පිටින් කළු පැහැති පටියකි. හිස තද දුඹුරුය. හොම්බ කෙළවර අඳුරු තැඹිලි පැහැය හැරැහුවිට වෙනත් පැහැදිලි සලකුණු නොමැත. වලිග පලිහ අඳුරු තැඹිලි වන අතර කළු පටියක් දරයි.

දිග

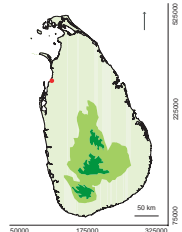
දර්ශක නිදර්ශකය මි.මී. 355.

විෂ

හිර්විෂැතිය.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙරටට ආවේනික විශේෂයකි. විලි විසින් 1903දී පුත්තලම සහ හලාවත අතර පිහිටි මදුරන්කුලිය ප්‍රදේශයෙන් එකතු කළ එකම නිදර්ශකයක් පමණක් ඇත ^[105]. හමුවී ඩ්‍රිතාන්‍යය ස්වභාව විද්‍ය කෞතුකාගාරයේ (British Museum of Natural History) තැම්පත් කර ඇති මෙම දර්ශක නිදර්ශකය (BMNH 1946.1.16.70) රැස්කළ ස්ථානය මරදන්කඩවල ලෙස සටහන්ව ඇත.

Rhinophis porrectus දික් කුඹුල්ලා Willey's Shieldtail

ප්‍රධාන රූපය - BMNH 1946.1.16.70 දර්ශන නිදර්ශකය : වමේ පතල - නිශේ පාර්ශ්වික සමීප රූපය : දකුණේ ඉතල - නිශේ පෘෂ්ඨීය සමීප රූපය [සියල්ල DG]

Rhinophis punctatus Muller, 1832 තින් තුඩුල්ල Muller's Shieldtail

හඳුනා ගැනීම

දේහය

කුඩා, කෙටි, සිලින්ඩරාකාර සිරුර. සිරුරේ මුළු දිග, එහි විෂ්කම්භය මෙන් 47.5 ගුණයක් පමණ වේ. පැහැදිලි ගෙලක් රහිත, සිඝ්‍රයෙන් උල් වූ, පෘෂ්ඨයේ දැරියව පැහැලි, කුඩා හිස. ඉතා කුඩා ඇස පාරගමය පටලයකින් වැසී ඇත. නොමිඩ නොතලයක් සහිතය. උත්තල හැඩැති, තරමක් නෝලාකාර, ඉතා කුඩා ගැටිති රැසක් සහිත වලිග පලිහකින් කෙළවර වන, කෙටි වලිගය. වලිග පලිහ ප්‍රමාණයෙන් තිස් ගිර්ෂ ඵලක සහිත කොටසට සමානය.

කොරල

මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල ජේලි 17: දේහ කොරල අතිපිහිත නොවේ: උදරීය කොරල 236-246 (පර්ශුක කොරල තරම්ම පළල්ය): පෞච්ඡ උදරීය කොරල 5-7. තුණ්ඩ කොරලය වියාල, තියුණු නොතලයක් සහිතය, එය තිස් ගිර්ෂ ඵලක සහිත කොටසින් අඩකට වඩා දිගුය: තුණ්ඩ කොරලය මඟින් නාස් කොරල සම්පූර්ණයෙන්මද, පුරෝලලට කොරල අඩක් දුරටද වෙන්කරයි: ලලට කොරලය, තුණ්ඩ කොරලය මෙන් අඩක් පමණ දිගුවන අතර එය පාර්ශ්ව කොරල වලට වඩාද කෙටිය: පූර්ව අඝ්‍රි ඵලක, අපර අඝ්‍රි ඵලක, ලොටියල්, ගංඛක සහ අධ්‍යක්ෂිත කොරල හෝ හිකට හිවිටක් නොමැත.

ඵර්ණය

පෘෂ්ඨයව කළු/තද දුඹුරු. දේහ කොරල ලා කහ/සුදු දාරයක් සහිතය. කශේ කොරල පෙළට දෙපසින් පිහිටි පර්ශුක කොරල ජේලි දෙක (8 සහ 10 පර්ශුක කොරල ජේලි) ලා කහ/ ලා රෝස හෝ සුදු පැහැතිය. හිස තද දුඹුරු පැහැද, නොමිඩ තැඹිලි පැහැද වන අතර හිස මත වෙනත් සලකුණු නොමැත. වල්ගය යට කහ පැහැතිය. වලිග පලිහ අදුරු දුඹුරු පැහැවන අතර කහ හෝ තැඹිලි පැහැ හරස් පටියක් සහිතය.

දිග

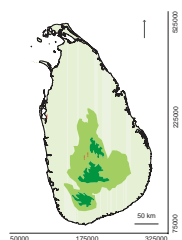
වැඩුණු සතුන් මි.මී. 300-350.

විෂ

නිර්විෂැතිය. සපා කැමට තැත් නොකරයි.

වනජීවී කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙරටට ආවේනික විශේෂයකි. මධ්‍යම සහ වයඹ පළාත්වලට අයත් ස්ථාන කිහිපයකින් හමුවී ඇත. කහ පැහැයට හුරු පස් සහිත ස්ථානවල වඩා සුලබය. (මහනුවර, ජේරාදෙනිය, පුත්තලම).

Rhinophis punctatus හිත් කුඩුල්ලා Muller's Shieldtail
 ප්‍රධාන රූපය - වැඩුණු සතෙක් [WHT] : දකුණේ ඉහළ - හිස් පාර්ශ්වික සමීප රූපය [RS] : දකුණේ මැද - වලිග පලික [RS]

Rhinophis tricoloratus Deraniyagala, 1975 දැරනියගලයේ වල්ගා ඇඬයා Deraniyagala's Shieldtail

හඳුනා ගැනීම

දේහය

කුඩා, කෙටි, සිලින්ඩරාකාර සිරුර. පැහැදිලි ගෙලක් රහිත, සිඝ්‍රයෙන් උල් වූ, පෘෂ්ඨෝදරීයව පැතලි නිස. ඇස පාරගමය පටලයකින් වැසී ඇත. නොතලයක් රහිත නොමිඩ. උත්තල හැඩැති, තරමක් නෝලාකාර, ඉතා කුඩා ගැටිති රැසක් සහිත වලිග පලිහකින් කෙළවර වන, කෙටි වලිගය. වලිග පලිහ ප්‍රමාණයෙන් තිස් ගිරිඡ වලක සහිත කොටසට වඩා විශාලය.

කොරල

මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 19: දේහ කොරල අභිපිතිත නොවේ: උදරීය කොරල 154: වකිනෙක අභිපිතිත වූ පූර්ව ගුද කොරල දෙකකි: පෞච්ඡ උදරීය කොරල 3 (2 හා 3 පළලින් වැඩිය). තුණ්ඩ කොරලය නොතලයක් රහිතය, එය ලලාට කොරලයට වඩා දිගුය, පුරෝලලාට කොරල සම්පූර්ණයෙන් බෙදා වෙන් නොකරයි: ලලාට කොරලය දිගට වඩා පළලින් වැඩිය: අධ්‍යධර කොරල 4 (4 වන කොරලය ඇස හා ස්පර්ශ වේ): යටි අධරීය කොරල 4: පූර්ව අසඹි වලක, අපර අසඹි වලක, ලොටියල්, ගංඛක සහ අධ්‍යක්ෂිත කොරල හෝ නිකට හිච්ටක් නොමැත.

වර්ණය

පෘෂ්ඨීයව, ගර්චයේ පූර්ව කොටස නිල් මිශ්‍ර අළු පැහැද, අපර කොටස දුඹුරු මිශ්‍ර කහ පැහැද වේ. පාර්ශ්විකව හා උදරීයව රන් පැහැයට හුරු හිරියල් (crimson) පැහැතිය. දේහ කොරල තද දුඹුරු දාරයක් සහිතය. ගෙල දෙපස ප්‍රදේශයේ ක්‍රමයෙන් කුඩා වන සුදු පැහැති පාර්ශ්වික පුල්ලි 4 බැගින් ඇත. ගර්චය දෙපස තද පැහැති පුල්ලි 13කින් සැදී පේලිය බැගින් පිහිටයි. වල්ගය කෙළවර සුදු පැහැති සම්පූර්ණ වළල්ලක් හා කළු පැහැති අසම්පූර්ණ වළල්ලකි. වල්ග පලිහ රතු මිශ්‍ර දුඹුරු.

දිග

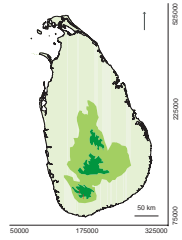
වැඩුණු සතුන් මි.මි. 250 පමණ.

විෂ

නිර්විෂැතිය. සපා කැමට තැත් නොකරයි.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙරටට ආවේනික විශේෂයකි. දර්ශක නිදර්ශකය සිංහරාජ වනාන්තරයේ මියන්පලාව ප්‍රදේශයෙන් සොයාගන්නා ලදී [26]. මෙම දර්ශක නිදර්ශකය ශ්‍රී ලංකා ජාතික කෞතුකාගාරයේ තැම්පත් කර ඇත (NMSL 1978.5.1). පසුකාලීනව පී. ඩී. කරුණාරත්න විසින් මෙම විශේෂය සිංහරාජ වනාන්තර ප්‍රදේශයේ සුලබ බව දක්වා ඇත [66]. පහතරට වර්ෂා වනාන්තර වල ව්‍යාප්තව ඇතැයි අනුමාන කළ හැක. (සිංහරාජ, කන්තලිය). IUCN SL – TR.

Rhinophis tricoloratus දැරනියගලේ වල්ලා ඇඬු Deraniyagala's Shieldtail

ප්‍රධාන රූපය - තරුණ සතෙක් (කන්තෙලිය) : වමේ පතළ - තෝරින් වැසුණු සතෙක් : වමේ ඉතළ - හිසේ පෘෂ්ඨය සහ පාර්ශ්වික සමීප රූපය : දකුණේ ඉතළ - වමේ පලිඟ [සිලේලේ MWV]

***Uropeltis melanogaster* (Gray, 1858)**

කළු වකටුල්ලා Gray's Earth Snake/ Black-bellied Earth Snake

වෝල් (1921)- *Silybura melanogaster*; දැරණියගල (1955)- *Uropeltis* (*Siluboura*) *melanogaster*

හඳුනා ගැනීම

දේහය

කුඩා, පෘෂ්ඨමත්, තරමක් පැතලි හෝ අර්ධ සිලින්ඩරාකාර ගර්ඊය. පැහැදිලි ගෙලක් රහිත, කෙටි, උල් වූ නිස. ඇස පාරගම පටලයකින් වැසී ඇත. භෞමික නොතලයක් රහිතය. වලිග පලිහෙන් වැඩි කොටසක් පෘෂ්ඨියව පිහිටන අතර, එය උදරීය කොටස හා හමුවන මායිම, දාරයක් (ridge) ලෙස දිස්වේ. එම දාරය මත පැහැදිලි කණ්ටක දෙකක් පිහිටයි. වලිග පලිහ, නිසේ ශීර්ෂ ඵලක සහිත කොටසට වඩා ප්‍රමාණයෙන් බොහෝ කුඩාය.

කොරල

මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 17; දේහ කොරල අභිපිතිත නොවේ; උදරීය කොරල 141-168; බෙදුනු ගුද කොරලය: පෝච්ඡ උදරීය කොරල 6-10 (බෙදුනු). නොතලයක් රහිත තුණ්ඩ කොරලය: ලලාට කොරලය පළලට වඩා දිගින් වැඩිය, තුණ්ඩ කොරලය තරම් දිගුය: පාර්ශ්ව කොරල, ලලාට කොරලයට වඩා කෙටිය: තුණ්ඩ කොරලය මතින් නාස් කොරල සම්පූර්ණයෙන් බෙදා වෙන් කරයි.

ඵර්ණය

පෘෂ්ඨියව කළු හෝ තද දුඹුරු. කහ පැහැති පුල්ලි හා තිත් ගර්ඊය පුටා විසිර ඇත. ඇතැම්විට මෙම පුල්ලි, පාර්ශ්වික රේඛා ලෙස පෙළගැසී ඇත. නොවැඩුණු සතුන්ගේ දේහ කොරල කහ/ ලා කොළ දාරයක් සහිතය. උදරීයව කළු පැහැවන අතර කහ තිත් සහිතය. සිරුරේ දෙකෙළවර කළු, දුඹුරු හෝ තද දැමි පැහැයට පුරාය.

දිග

උපතේදී මි.මි. 90-100, වැඩුණු සතුන් මි.මි. 250-300.

ආහාර

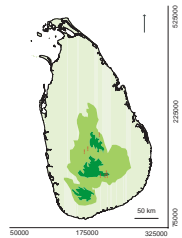
වේයන් ඇතුළු කෘමීන් සහ ගැඩවිලුන්.

විෂ

නිර්විෂැතිය. සපා කැමට තැත් නොකරයි.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙරටට ආවේනික විශේෂයකි. මධ්‍යම කඳුකරයේ හමුවේ. (මහනුවර, පේරාදෙණිය, බෙරගල, හල්දමුල්ල, කොස්ලන්ද, බණ්ඩාරවෙල, නකල්ස්). නකල්ස් කඳුකරයේ හමුවන මෙම විශේෂයට අයත් යැයි දැනට සලකන සතුන්, නව විශේෂයක් විය හැකි බව ඇතැමුන්ගේ අදහසයි.

Uropeltis melanogaster හැට් චැප්මැන්ගේ **Gray's Earth Snake**
ප්‍රධාන රූපය - වැසුණු සහෙක් [WHT] : වමේ පහළ - හිස සහ වලලු පලික [RS]

Uropeltis phillipsi (Nicholls, 1929)

ඉරි වකවුල්ලා Phillip's Earth Snake

දැරණියගල (1955)- *Uropeltis* (*Siluboura*) *phillipsi*

හඳුනා ගැනීම

දේහය

කුඩා, පෘෂ්ඨමත්, තරමක් පැතලි හෝ අර්ධ සිලින්ඩරාකාර ශරීරය. පැහැදිලි ගෙලක් රහිත, කෙටි, උල් වූ නිස. ඇස පාරගමය පටලයකින් වැසී ඇත. හොඹිම නොතලයක් සහිතය. චලිත පලිහෙන් වැඩි කොටසක් පෘෂ්ඨියව පිහිටන අතර, එය උදරීය කොටස හා හමුවන මායිම, දාරයක් (ridge) ලෙස දිස්වේ. එම දාරය මත කුඩා, කණ්ටක දෙකක් සහ ඉතා කුඩා කණ්ටක කිහිපයක් පිහිටයි. චලිත පලිහ, නිසේ ශීර්ෂ ඵලක සහිත කොටසට වඩා ප්‍රමාණයෙන් බොහෝ කුඩාය.

කොරල

මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 17: දේහ කොරල අතිපිහිත නොවේ: උදරීය කොරල 197-226 පෞච්ඡ උදරීය කොරල 6-9. නොතලයක් සහිත තුණ්ඩ කොරලය මඟින් නාස් කොරල සම්පූර්ණයෙන් වෙන් කරයි: තුණ්ඩ කොරලය, ලලාට කොරලය තරමටම දිගුය.

චර්ණය

පෘෂ්ඨියව තද නිල් මිශ්‍ර කළු. පෘෂ්ඨියව මැද පිහිටි කොරල පේලි හතේ කොරලවල මධ්‍ය කොටස කහ පැහැතිය. මෙම සලකුණු ශරීරය දිගට ඉරි සේ පිහිටයි. පාර්ශ්විකව කහ පැහැති පැල්ලම් හෝ සිරස්, පළල් පටි සහිතය. උදරීයව කළු පැහැයට හුරු අතර ගුද කොරල කහ පැහැතිය.

දිග

වැඩුණු සතුන් මි.මී. 200.

හැසිරීම

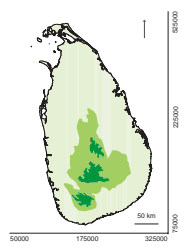
බුරුල් පස තුළ, දිරායන කොලරොඩු අතර, ගල් හෝ කොටන් යට දිවිගෙවයි. කලබල වූ විට වේගවත් චලන දක්වන අතර ශරීරයෙන් දුර්ගන්ධ ස්‍රාවයක් නිකුත් කරයි.

වීෂ

නිර්විෂැතිය. සපා කෑමට තැත් නොකරයි.

වනජීවී කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙරටට ආවේනික විශේෂයකි. නකල්ස් කඳු වැටියට අයත් මාතලේ දිස්ත්‍රික්කයේ ප්‍රදේශ කිහිපයකින් හමු වී ඇත. (ගම්මඩුව, හුනස්ගිරිය).

Uropeltis philippsi ඉටි වකවුල්ලා Phillip's Earth Snake

ප්‍රධාන රූපය - වැසුණු සතෙක් (හකල්ස්) [WHT] : දකුණේ ඉහළ - හිස් පෘෂ්ඨීය සමීප රූපය [WHT] : දකුණේ මැද - වලිග පලිහ [RS]

Uropeltis ruhunae Deraniyagala, 1954

රුහුණ වකඩුල්ල Southern Earth Snake
දැරණියගල (1955)- Uropeltis (Siluboura) ruhunae

හඳුනා ගැනීම

දේහය

කුඩා, පෘෂ්ඨමත්, තරමක් පැතලි හෝ අර්ධ-සිලින්ඩරාකාර ගර්භය. පැහැදිලි ගෙලක් රහිත, කෙටි, ඉදිරියට නෙරා ඇති හිස. ඇස පාරාගමය පටලයකින් වැසී ඇත. හොඹිඛ ඉදිරියට නෙරා ඇත. වලිග පලිහෙන් වැඩි කොටසක් පෘෂ්ඨියව පිහිටන අතර, එය උදරිය කොටස හා හමුවන මායිම, දාරයක් (ridge) ලෙස දිස්වේ. එම දාරය මත මොට නොතල 3ක් හා මොට නෙරීම් කිහිපයක් පිහිටයි. වලිග පලිහ, හිසේ ශීර්ෂ ඵලක සහිත කොටසට වඩා ප්‍රමාණයෙන් බොහෝ කුඩාය.

කොරල

මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 19: දේහ කොරල අතිපිහිත නොවන අතර ෂඩාශ්‍රාකාරය: පූර්ව කෙළවරේ කොරල සුමුදු වන අතර අපර කෙළවරේ කොරල මොට නොතල 3-4ක් සහිතය: උදරිය කොරල 160: පෞච්ඡ උදරිය කොරල 10 (බෙදුනු). වටකුරු තුණ්ඩ කොරලය: පුරෝලලාට කොරල වලට වඩා විශාල නාස් කොරල: තුණ්ඩ කොරලය මඟින් නාස් කොරල සම්පූර්ණයෙන් වෙන් නොකරයි (මෙටට හමුවන මෙම ගණයේ අනෙක් සාමාජිකයින් දෙදෙනාගේම තුණ්ඩ කොරලය මඟින් නාස් කොරල සම්පූර්ණයෙන් වෙන් කරයි): අධ්‍යධර කොරල 4 (3 සහ 4වන කොරල ඇස හා ස්පර්ශ වන අතර, 4 වන කොරලය විශාලය): යටි අධරිය කොරල 4 (පළමු යටි අධරිය කොරල කිහිපය එකිනෙකට සම්බන්ධ අතර ඒවා නිකට කොරලයට වඩා විශාලය): වලිග පලිහ වටකුරුය, මොට නොතල 3ක් හා මොට නෙරීම් කිහිපයක් සහිතය.

ඵර්ණය

ගර්භයේ පූර්ව කොටස නිල් පැහැයට හුරු කොළ පැහැතිද, අපර කොටස දුඹුරු පැහැතිද වේ. හිස කහ මිශ්‍ර කොළ පැහැතිය. ඇසට සමාන විශාලත්වයකින් යුත් ලා නිල් පැහැති හිත් 6 කින් සැදී හිත් පේලි 33ක් ගර්භය දිගට හරස් අතට පිහිටයි. පූර්ව කොටසේදී මෙම හිත් එකිනෙකට එක්වී හරස් රේඛා ලෙස දිස්වේ. ඉහළ දාරය දැනී සහිත වන කහ පැහැති පටි දෙකක් හිස දෙපසින් ආරම්භ වී, ගෙලට මදක් පිටුපසින් එකිනෙක හා සම්බන්ධ වී, ගර්භය දිගට දිව යයි. මෙම කහ පටිය මත කළු පැහැති හරස් පටි 22ක් දැකිය හැක.

දිග

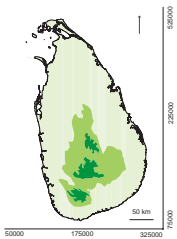
දර්ශක නිදර්ශකය මි.මී. 268.

විෂ

නිර්විෂැතිය.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙරටට ආවේනික විශේෂයක් ලෙස සලකන අතර ගාල්ල ප්‍රදේශයෙන් සොයාගත් බව සඳහන් වේ. පී. ඒබ්‍රහම් පියතුමා (Rev. P. Abraham) විසින් එකම නාප්තයක බහා, කොළඹ කෞතුකාගාරයට එවූ, ඉන්දියාවේ මැඩුස් නුවරින් සහ ගාල්ලෙන් රැස් කළ, ගාල්ලේ ඇලෝසියස් විදුහලට අයත් නිදර්ශක එකතුවක තිබී සොයාගත් එකම නිදර්ශකයක් පමණක් ඇත. මෙම දර්ශක නිදර්ශකය ශ්‍රී ලංකා ජාතික කෞතුකාගාරයේ තැම්පත් කර ඇත. එබැවින් මෙම නිදර්ශකය හමු වූ නිශ්චිත ස්ථානය (මැඩුස් නුවර හෝ ගාල්ලද යන්න), සැක සහිතය. IUCN SL – HT.

***Uropeltis ruhunae* රුහුණු වනවිල්ලේ Southern Earth Snake**

වමේ ඉතල - දර්ශක නිදර්ශකයේ පෘෂ්ඨය සෙනුම : වමේ පතල - නිශේ පෘෂ්ඨය සමීප රූපය : දකුණේ ඉතල - දර්ශක නිදර්ශකයේ උදරීය සෙනුම : දකුණේ පතල - වලිග පලික [සියලුම RS]

වයිපෙරිඩේ කුලය : Family Viperidae Boie, 1827
(පොළඟන් සහ වල-පොළඟන්)

පරිණාමයෙන් වඩාත් දියුණු විෂ සහිත සර්ප කාණ්ඩය වේ. පරිණාමයෙන් වඩාත් දියුණු විෂ සහිත සර්ප කාණ්ඩය වේ. සත්‍ය විෂ ග්‍රන්ථියකට සම්බන්ධ වූ, මුඛයේ ඉදිරිපස පිහිටි, ජේශි පටලයකට සම්බන්ධව ඉදිරියට හා පසුපසට සෙලවිය හැකි, විශාල විෂ දළ යුගලයකින් (හෝ යුගල කිහිපයකින්) යුක්ත Solenoglyphous වර්ගයේ විෂ පද්ධතියක් සහිතය. ලොව දිගුම විෂ දළ සහිත සර්ප විශේෂය වන Gaboon Viper (*Bitis gabonica*) මෙම කුලයට අයත් වේ.

මෙම කුලයේ සර්පයින් හට ලාඝණිකවූ, පැතලි, ත්‍රිකෝණාකාර, විශාල හිසවල් පිහිටයි. හිස කුඩා කොරල රැසකින් ආවරණය වී ඇත. සිරස්, ඉලිප්සාකාර කණිනිකාවක් සහිත විශාල ඇස් සහිතය. තාප සංවේදී ලෝරියල් පිළවල (Loreal pits) පිහිටීම මත ඇතැම් සාමාජිකයින් වල-පොළොඟන් (Pit Vipers) ලෙස, Crotalinae නම් වෙනම උප කුලයකට ඇතුළත් කර ඇත. ගර්ඊය ඉතා පෘෂ්ඨමත් වන අතර වලිගය කෙටිය. උදරිය කොරල පළල්ව පිහිටයි.

කුඩා හෝ මධ්‍යම ප්‍රමාණයේ පෘෂ්ඨමත් ගර්ඊ සහිතය. මේ අතර මීටර් 0.5කට අඩු දිගකින් යුත් වැලි පොළොඟන්ගේ සිට, මීටර් 3.5ක් පමණ වන Bushmaster (*Lachesis muta*) දක්වා විශාල දේහ පරාසයක සර්පයින් අයත් වේ. ඇතැම් විශේෂ ග්‍රාහක වලිග සහිතය. ඛනුතරයක් විශේෂ දුඹුරු පැහැයට නුරු අතර එතරම් ක්‍රියාශීලී නොවේ.

මෙම කුලයට අර්ධ පාංශු (උදා. *Atractaspis* ගණය), භෞමිය (උදා. *Daboia* ගණය), වෘක්ෂීය (උදා. *Trimeresurus* ගණය) සහ අර්ධ ජලජ (උදා. *Agkistrodon piscivorus* විශේෂය) සාමාජිකයින් අයත් වන අතර ඛනුතරයක් විශේෂ නිශාචර වේ. බොහොමයක් පොළොඟන් විශේෂ අණ්ඩප්ලබුජ වන අතර පැටවුන් බිහිකරයි. බිජුලන විශේෂ බොහෝවිට බිත්තර ආරක්ෂා කිරීම සිදු කරයි.

මෙම කුලය, ඔස්ට්‍රේලියාව හා ඒ ආසන්න දූපත් සහ පොලිනේසියාව හැර ලොව අන් ප්‍රදේශවල නියෝජනය වේ. නමුත් අප්‍රිකානු කලාපයේ වල-පොළොඟන් හමු නොවේ.

ශ්‍රී ලංකාව තුළ ගණිතමය අයත් පොළොඟන් විශේෂ හයක් හමුවේ. මේ අතුරින් වෘක්ෂීය පලා පොළඟා හැර අන් විශේෂ භෞමීය වේ. තිත් පොළඟා සහ වැලි පොළඟා උග්‍ර විෂැති ලෙසද, තෙලිස්සන් හා පලා පොළඟා මද විෂැති ලෙසද සැළකේ. මෙරට තෙලිස්සන්ගේ නාමකරණය නුදුරු අනාගතයේදී වෙනස්කම් කිහිපයකටම බඳුන් විය හැක.

පලා පොළඟෙකුගේ (*Trimeresurus trigonocephalus*) හිසෙහි පිහිටන ලෝරියල් පිළ RS]

Daboia russelii russelii (Shaw & Nodder, 1797)

තිත් පොළකා/ දැර පොළකා Indian Russell's Viper

වෝල් (1921), ස්මිත් (1943), ටේලර් (1950), පී. එච්. ඩී. එච්. ඩී සිල්වා (1980)- *Vipera russelli* : දැරණියගල (1955), ඇ. ඩී සිල්වා (1990)- *Vipera russelli pulchella*

හඳුනා ගැනීම

දේහය

කෙටි, පෘෂ්ඨමත්, සිලින්ඩරාකාර ශරීරය, ගෙල හා ජම්බාලියට පසු පුද්ගලයේදී මදක් සිහින් වී ඇත. පැහැදිලි ගෙලක් සහිත, විශාල, ත්‍රිකෝණාකාර, පෘෂ්ඨෝදරියව පැහැලි වූ හිස. මදක් ඉහළට එසවනු නොමිඛ. සිරස්, ඉලිප්සාකාර කණිනිකාවක් සහිත විශාල ඇස්. විශාල, විවෘත නාස් විවර. කෙටි, ශරීරයට සාපේක්ෂව ඉතා සිහින් වලිගය.

කොරල

මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල ජේලි 27-33; පෘෂ්ඨීය කොරල රළුය, පැහැදිලි නොතලයක් සහිතය: උදරීය කොරල 153-180: නොබෙදුනු ගුද කොරලය: පෝච්ඡ උදරීය කොරල 41-68 (බෙදුනු). පළල් තුණ්ඩ කොරලය හොඹු ගැටයක් සහිතය: අධ්‍යක්ෂිත කොරල සිහින්ය, බෙදී නොමැත: හිසේ අත් කොරල කුඩාය, නොතල සහිතය: නාස් කොරල බෙදී නැත: අන්තර් නාස් කොරල 2: අධ්‍යධර කොරල 10-12 (අධෝ) අක්ෂි එලක කොරල ජේලි කිහිපයකින් ඇසෙන් වෙන්වී ඇත).

චර්ණය

කහ පැහැයට හුරු ලා දුඹුරු පැහැති ශරීරයේ දිගු අතට දම්වැලක ආකාරයට සැකසුනු පැහැදිලි පුල්ලි ජේලි තුනක් දක්නට ලැබේ. පෘෂ්ඨීය පුල්ලි ජේලිය ද්විපාර්ශ්වික පුල්ලි වලට වඩා ප්‍රමාණයෙන් විශාලය. මෙම පුල්ලි තද දුඹුරු පැහැති වන අතර කළු දාරයකින් හා ඊටත් පිටත් පිහිටි සිහින් සුදු දාරයකින්ද වටවී ඇත. හිස මත සුදු පැහැති 'E' සලකුණක් හා දුඹුරු පැහැති පුල්ලි දෙකක්ද, හිස දෙපස දුඹුරු පැහැති සලකුණු කිහිපයක්ද ඇත. උදරීයව සුදු පැහැතිය, දුඹුරු තිත් සහිතය. පැටවුන්ගේ ශරීර සලකුණු වඩාත් දීප්තිමත්ව හා පැහැදිලිව දිස්වේ.

දිග

උපතේදී මි.මී. 200 පමණ, වැඩුණු සතුන් මි.මී. 800-1300. (තිත් පොළොකුන් බොහෝ විට පිඹුරු පැටවුන් ලෙස වරදවා හඳුනා ගනු ලැබේ. නමුත් පිඹුරුන්ගේ ශරීරයේ දිගට නිශ්චිත හැඩයක් නොමැති, එකිනෙකට යා නොවූ අල්ලි රටාවක් පිහිටන අතර, හිස කුඩා විශාල ශිර්ෂ එලක වලින් ආවරණය වී ඇත).

හැසිරීම

ප්‍රධාන වශයෙන් නිශාවට වුවද දිවා කාලයේදීද සැරිසරනු දැකිය හැක. භෞමිය සර්පයෙකු නමුත් වැසි සමයේදී වැඩි කාලයක් කුඩා පඳුරු මත ගතකරයි. සාමාන්‍යයෙන් සෙමින් සංචරණය කළද, කලබල වූ විට ඉතා වේගවත් විය හැක. ප්‍රකෝප වූ විට දුහර ගැසී, පිඹීමින් සපා කැමට තැන් කරයි. නිදහසේ වෙසෙන තිත් පොළොකුන්, තැළුනු මකුණන් හෝ මී ගාකයේ (*Madhuca longifolia*) මල් වලට සමාන ගන්ධයක් පිටකරන බව දැරණියගල (1955) දක්වා ඇත [22]. අණ්ඩිජලාබුජ්ජනවය පෙන්වන අතර සාමාන්‍යයෙන් වරකට පැටවුන් 5-30ක් පමණ බිහිකරයි. පැටවුන් 63ක් බිහිකළ අවස්ථාවක්ද වාර්තා වී ඇත [99].

ආහාර

ප්‍රධාන වශයෙන් මීයන්, ඊට අමතරව කුරුල්ලන්, කටුස්සන්, ගෙම්බන් ආදිය, බොහෝවිට සැහව සිට ගොදුරු කැනැගෙති. මාස 5ක් පමණ වුවද නිරාහාරව සිටිය හැක [14]. මොවුන්ගේ පැටවුන් ඉහත සඳහන් ගොදුරුවලට අමතරව ආත්‍රපෝඩාවන්ද ආහාරයට ගනී. ඇතැම්විට ස්වභාවිකක්ෂණය පෙන්වයි (විශේෂයෙන් පැටවුන්).

විෂ

උග්‍ර විෂැතිය. සොලෙනොග්ලයිෆස් (Solenoglyphous) වර්ගයේ විෂ දළ පිහිටයි. විශ්ලී කලාපයේ වී ගොවිත්තට වැඩිම දෂ්ඨන ප්‍රමාණයක් වාර්තා වන අතර ඒවායින් 98%ක් අවස්ථාවන්හිදී විෂ ගර්භනවීම (envenomation) සිදු වී ඇත. රුධිර පද්ධතියට (haemototoxins), ස්නායු පද්ධතියට (neurotoxins), වකුගඩු වලට (nephotoxins) මෙන්ම ජෛව වලටද (myotoxins) බලපාන විවිධ විෂ වර්ග රැසක් අඩංගුය. එම නිසා විෂ ගර්භන වූ විට පද්ධති කිහිපයකම ක්‍රියාකාරීත්වයට බලපෑම් එල්ල වේ (multisystemic manifestation).

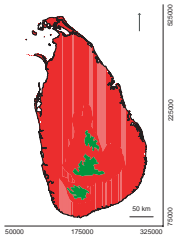
ස්වාභීය රෝග ලක්ෂණ - දෂ්ඨ මුඛයෙන් අධික ලෙස ලේ ගැලීම (රක්තපාතය), දෂ්ඨනය සිදුවූ ගාත්‍රය හෝ අවයවය ඉදිමීම සහ දිය පටිටා (blisters) මතු වීම.

ගෘහිත රෝග ලක්ෂණ - රුධිර නාල පුපුරායාම, විදුරුමස්, නාසය, ඇසපිය වලින් මෙන්ම මළ හා මුත්‍රා සමඟද ලේ ගැලීම (melaena, haematuria etc.), ලේ වමනය (haemetemesis), අක්ෂි ජෛශ් දුර්වල වීම (ophthalmoplegia), සමට යටින් රුධිර ලප ඇතිවීම, ස්ත්‍රී/පුරුෂ ලිංග තුළින් සහ අන්‍යයන්තර අවයව තුළට රක්තපාතය සිදුවීම, වකුගඩු ක්‍රියා විරහිතවීම.

නිසි ප්‍රතිකාර ලබානොදුන්නොත් රෝගියා මරණයට පත්විය හැක.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

ඉහළ කඳුකරයේ හැර, මු.ම.උ.මී. 1500ක් පමණ වනතෙක් පිහිටි අන් ප්‍රදේශවල සුලබව හමුවේ. වර්ෂා වනාන්තරවල සිට මුහුදුබඩ ලඳු කැලෑ දක්වා පරිසර පද්ධති රැසක පිවිත් වුවද විශ්ලී කලාපීය තෘණබිම් සහ ලඳුකැලෑ වල වඩාත් සුලබය. මිනිස් ජනාවාස සහ වගාබිම් ආශ්‍රිතවද හමුවේ.

Daboia russelii russelii හිත් පොළඟා Indian Russell's Viper
 ඉහළ - පැටවෙක් (කුරුණෑගල) : පහළ - පැටවුන්ගේ ගර්භයේ පිහිටන වර්ණ රටාව [සියල්ල RS]

Daboia russelii russelii හි **පොළොකු Indian Russell's Viper**
 ඉඩාහ රූපය - වැඳුණු සතෙක් (අනුරාධපුර) : වමේ පතළ - 'V' සලකුණ දිස්වන වැඳුණු සතෙකුගේ හිස් සමීප රූපයක් [සියල්ල RS]

Echis carinatus carinatus (Schneider, 1801)

වැලිපොළොක South Indian Saw-scaled Viper

වෝල් (1921), වේලර් (1950), පී. එච්. ඩී. එච්. ඩී සිල්වා (1980)-

Echis carinatus : දැරණියගල (1955)- *Echis carinata* sinhaleya

හඳුනා ගැනීම

දේහය - කුඩා, පෘෂ්ඨමත්, රළු, සිලින්ඩරාකාර ගර්චය. කැපිපෙනෙන ගෙලක් සහ කෙටි, වටකුරු නොමිඛක් සහිත අර්ධ අණ්ඩාකාර (subovate) හිස. සිරස්, ඉලිප්සාකාර කණිනිකාවක් සහිත විශාල ඇස්. කුඩා නාස් විවර. කෙටි වලිගය.

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 25-37; දැනී සහිත පැහැදිලි නොහලයක් ඇති දේහ කොරල: පහළම පර්ශුක කොරල පේලියේ කොරල විශාලය: උදරීය කොරල 132-195 (සුමුදුය): නොබෙදුනු ගුද කොරලය: පොච්ඡ උදරීය කොරල 21-48 (නොබෙදුනු). හිස මුදුනේ කොරල කුඩාය, පැහැදිලි නොහල සහිතය: නාස් කොරලය විශාල පූර්ව කොටසකට හා කුඩා අපර කොටසකට බෙදී ඇත: අන්තර් නාස් කොරල 2: අධ්‍යධර කොරල 10-12 (4වන කොරලය විශාලය).

එර්ණය - පෘෂ්ඨියව අළු, ලා දුඹුරු හෝ තද දුඹුරු පැහැති විය හැක. මැදින් හා වු සුදු පැහැති බිත්කු පේලි දෙකක් ගර්චය දෙපසින් වලිගය කෙළවර තෙක් පිහිටයි. පෘෂ්ඨියව එම බිත්කු හමුවන ස්ඵටනවලදී සලකුණු වඩාත් පළල්ය. හිසමත ලා පැහැති කහිරු ලකුණක් (+) හෝ කුරුළු පාදයක හැඩයගත් සලකුණක් ඇත. උදරීයව ලා පැහැතිවන අතර තද දුඹුරු හිත් දක්නට ලැබේ.

දිග - උපතේදී මි.මී. 50-80, වැඩුණු සතුන් මි.මී. 300-500.

හැසිරීම

සවස් සහ රාත්‍රී කාලයේදී වඩාත් ක්‍රියාශීලිය. ප්‍රධාන වශයෙන් භෞමිය වුවද වැසි සමයේදී වැඩි කාලයක් කුඩා පදුරුමත ගතකරයි. ඉතා ඉක්මනින් කිපෙන මෙම සර්පයින් කලබල වූ විට කොරපොතු එකිනෙක ඇතිල්ලීමෙන් ශබ්දයක් පිටකරයි. බොහෝවිට සපාකැමට පෙළුමේ. වේගවත් වලහයන් දක්වයි. වැලිමත ලිස්සායාමේ තැකියාව ඇත. දිවා කාලය කොලරොඩු, ගල් ගොඩවල් ආදිය යට ගත කරයි. රාත්‍රී කාලයේදී උණුසුම ලබාගැනීම සඳහා තාට පාරවල් ආශ්‍රිතව ගැවසෙනු දැකිය හැක. ඇතැම් ඉතා වියළි ප්‍රදේශවල ලිං වටා බොහෝවිට ගැවසේ [44]. ඇතැම්විට කුඩා රංචු වශයෙන් කොලරොඩු අතර හමුවේ. වරකට පැටවුන් 3-12ක් පමණ බිහිකරයි.

ආහාර

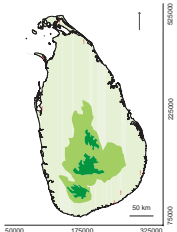
කුඩා කෂීරපායින්, සර්පයින්, කටුස්සන්, ගෙම්බන් හා කෘමීන්. ස්වභාවික ඝෂණයද වාර්තා වී ඇත.

විෂ

ලොව වෙසෙන උග්‍රතම විෂැති සර්පයෙකි. ප්‍රධාන වශයෙන් රුධිර පද්ධතියට බලපාන විවිධ විෂ අඩංගුය. නමුත්, මෙරටින් දුෂ්ඨන කිහිපයක්ම වාර්තා වී තිබුනද, එමගින් එකදු මරණයක්වත් සිදු වී නොමැත. දුෂ්ඨනයකින් පසු දින කිහිපයක් පවතින ඉදිමුම සහ වේදනාව, ඇසි පිය කඩා හැලීම (ptosis) සහ දැඩි හිසරදය පැවතිය හැක. ඉන්ද්‍රියානු උප විශේෂයන්ගේ මෙන් නොව, මෙරට හමුවන උප විශේෂයේ විෂ මගින් මරණයක් සිදුවීමේ හැකියාව ඉතා අල්ප බව විශ්වාස කෙරේ [21], [22], [25].

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

උතුරු, වයඹ, නැගෙනහිර සහ ගිණිකොන දිග වෙරළබඩ කලාපයේ ස්ථාන කිහිපයකින් වාර්තා වී ඇත. වැලි කඳු හා ශුෂ්ක කලාපීය ලදු කැලෑ ආශ්‍රිතව හමුවේ. (බුන්දල, මන්නාරම, තලෙයිමන්නාරම, පානම, යාපනය, මුලතිව්, පලටුපාන, පුත්තලම, යාල, කුමණ, පුලියන්කුලම). යාපනය අර්ධද්වීපයේ මණ්ඩායිතිවු, පුන්කුඹුතිවු, නයිනතිවු සහ ඩෙල්ෆි යන දූපත්වලින්ද වාර්තා වී ඇත [41].

Echis carinatus වැසිපාලයා South Indian Saw-scaled Viper

ප්‍රධාන රූපය - වැසිපාලයා සතෙක් (මුම්බායිහි ඉන්දියාව) : දකුණේ ඉහළ - වැසිපාලයා සතෙක් (මහනාම) : දකුණේ මැද : හරිතරයේ පිහිටන වර්ණ රටාව : දකුණේ පහළ - කිරිපයක සලකුණ දිස්වන හිසේ සම්ප රූපයක් [සියල්ල RS]

ශ්‍රී ලංකාවේ හමුවන තෙලියකන් (*Hypnale* spp.) හඳුනා ගැනීම සඳහා සුචියක්

1. සම්පූර්ණ හොමිඩ කෙළවර තියුණු ගැටිත්තක් ලෙස හෝ සුළු වශයෙන් ඉහළට පිහිටි තුණ්ඩ නෙරීමක් ලෙස හෝ කිසිදු පැහැදිලිව දිස්වන නෙරීමකින් තොරව හෝ පිහිටයි. ලිංගික අවයවයේ සැම කොටසක්ම සුමුදුය ..... **පොළොං තෙලියක *Hypnale hypnale***
 හොමිඩ කෙළවර, මැදට වන්නට පිහිටන, ඉතා කුඩා කොරල කිහිපයකින් සැදී ගැටිත්තකි. ලිංගික අවයවය කුඩා කණ්ටිකා සහිතය 2
2. උදරීය කොරල 116-142: පෞච්ඡ උදරීය කොරල 27-42
 ..... **මුකලන් තෙලියක *Hypnale nepa***
 උදරීය කොරල 120-126: පෞච්ඡ උදරීය කොරල 28-33
 ..... **කුඩා මුකලන් තෙලියක *Hypnale walli***

(a) පොළොං තෙලියක *Hypnale hypnale*, (b) මුකලන් තෙලියක *Hypnale nepa* සහ (c) කුඩා මුකලන් තෙලියකගේ *Hypnale walli* හිසෙහි පෘෂ්ඨය සහ පාර්ශ්වික රූප [සියල්ල RS]

Hypnale hypnale (Merrem, 1820)

පොළොං තෙලිස්කා/ කුණකටුවා/ ගැට පොළොකා Merrem's Hump-nosed Pit Viper

වෝල් (1921), ස්මිත් (1943)- *Ancistrodon hypnale* : වේලර් (1950), දැරණියගල (1955), පී. එච්. ඩී. එච්. ඩී සිල්වා (1980)- *Agkistrodon hypnale*

හඳුනා ගැනීම

දේහය - කුඩා, පෘෂ්ඨමත්, සිලින්ඩරාකාර ගර්භය. පැහැදිලි ගෙලක් සහිත, පැහැලි, ත්‍රිකෝණාකාර හිස. තොම්බ ක්‍රමයෙන් උල්වන අතර එහි සම්පූර්ණ කෙළවර තියුණු ගැටිත්තක් ලෙස හෝ සුළු වශයෙන් ඉහළට පිහිටි තුණ්ඩ තෙට්මක් ලෙස හෝ කිසිදු පැහැදිලිව දිස්වන තෙට්මකින් තොරව හෝ පිහිටයි [81]. හිස දෙපසින්, ඇස හා නාස් සිදුරු අතර පිහිටි ලොරියල් පිළි (loreal pits). ඉලිප්සාකාර සිරස් කණිනිකාවක් සහිත මධ්‍යම ප්‍රමාණයේ ඇස්. කුඩා නාස් සිදුරු. වටකුරු උදුරය. කෙටි වලිගය. දෙබඩ් ලිංගික අවයවයේ (hemipenis) සෑම කොටසක්ම සුමුදුය.

කොරල - සුළු නොතලයක් සහිත හෝ සුමුදු දේහ කොරල: මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පෙළී 15-17; උදරීය කොරල 134-157; නොබෙදුනු ගුද කොරලය: පෞච්ඡ උදරීය කොරල 30-48 (බොහෝවිට බෙදී ඇත); පිරිමි සතුන්ගේ උදරීය කොරල සංඛ්‍යාව වැඩි නමුත් පෞච්ඡ උදරීය කොරල සංඛ්‍යාව අඩුය. තුණ්ඩ කොරලය කෙළවර තියුණුව හෝ සුළු වශයෙන් ඉහළට එසවී ඇත: පැහැදිලි අන්තර් නාස් කොරල නොමැත: පුරෝලලාට කොරල අත් තෙලිස්සන්ට කාපේක්ෂව විශාලය, ඒවා කුඩා කොරල පෙළකින් ලලාට කොරලයෙන් වෙන්වී ඇත: අධ්‍යක්ෂිත කොරල, ලලාට කොරලය තරම්ම විශාලය: අපර නාස් කොරලය බොහෝවිට නාස් කොරලයට නාවී ඇත: පහළින්ම ඇති ශංඛක කොරල ජේලිය අත් ඒවාට වඩා විශාලය: පූර්ව අඝ්ඵ වලක කොරල 3: අපර අඝ්ඵ වලක කොරල 1-2: අධ්‍යධර කොරල 7-8 (කිසිවක් ඇස හා ස්පර්ශ නොවේ).

වර්ණය - පෘෂ්ඨීය වර්ණය බෙහෙවින් වෙනස් විය හැක. අළු, දුඹුරු හෝ තැඹිලි පැහැති ගර්භයේ තද දුඹුරු හෝ කළු පැහැති පුල්ලි හෝ ත්‍රිකෝණාකාර සලකුණු 20-35ක් පමණ දෙපසින් පිහිටයි. හිස පෘෂ්ඨීයව ලා පැහැතිද, පාර්ශ්විකව තද පැහැතිද වන අතර මෙම කලාප දෙක සුදු පැහැති, සිහින් රේඛාවකින් වෙන්වී ඇත. ගෙලෙහි ඇතැම්විට තද පැහැති පටි දක්නට ලැබේ. උදුරය ලා පැහැතිය. ඇතැම් සතුන්ගේ උදුරයේ තද දුඹුරු ඉතා කුඩා හිත් විසිරී ඇත. **දිග** - උපතේදී මි.මී. 120-150, වැඩුණු සතුන් මි.මී. 250-230.

හැසිරීම

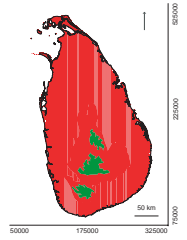
නිශාවර මෙන්ම දිවාචර හැසිරීමේදී පෙන්වයි. ප්‍රධාන වශයෙන් භෞමිය වුවද කුඩා ගස් මතට නැගීමේ හැකියාවද ඇත. කොලරොඩු, දර්ගොඩවල් සහ කොටත් ආදිය යට ගුලිවී, හිස ආනතව (බොහෝවිට අංශක 45කට ආසන්නව) තබාගෙන සැකව සිටී. කලබල වූ විට ගර්භය පෘෂ්ඨෝදරීයව පැහැලි කිරීම සහ වලිග කෙළවර සෙලවීම සිදු කරයි. නමුත් පිඹින ශබ්ද පිට නොකරයි. සාමාන්‍යයෙන් පහසුවෙන් පහරදීමට නොපෙළඹෙන අලස සර්පයෙකි. වරකට පැටවුන් 4-18ක් පමණ බිහිකරයි.

ආහාර

හුනන්, සිකනලුන්, කුඩා කෂීරපායින්, ගෙම්බන්, කුඩා බිත්තර. පැටවුන් ගොදුරු ආකර්ෂණය කර ගැනීමට තම වලිගය ඇමක් සේ යොදාගෙන සොලවනු දැකිය හැක.

විෂ

මද විෂැතිකය. මෙරට විෂ සහිත සර්පයින්ගෙන් සිදුවන වැඩිම සර්ප දෂ්ඨන ප්‍රමාණයකට (~27% ක්) හේතුවන්නේ පොළොං තෙලිස්සන්ය [37]. **ස්ථානීය රෝග ලක්ෂණ** - දෂ්ඨ කළ ස්ථානයේ අධික වේදනාව, නොකඩවා රුධිරය ගැලීම, ඉදිමීම හා දියපට්ටා (haemorrhagic blisters) මතු වීම සිදුවිය හැක. **ධාර්මික රෝග ලක්ෂණ** - ඇතැම්විට වකුගඩුවල බාහිකය කුණුවීම (renal cortical necrosis) හේතුවෙන් වකුගඩුව අකර්ණීය (acute renal failure) සිදුවීමෙන් රෝගියා මරණයට පත්විය හැක. එමනිසා, ඇතැම්විට මොවුන් උග්‍ර විෂැති සර්ප විලේෂයක් ලෙසද සලකයි. නමුත් විෂේනි සාන්ද්‍රණය අනුව, මද විෂ විලේෂයක් ලෙස සැලකීම වඩාත් උචිතය.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

ඉතා ඉහළ කඳකරයේ හැර දිවයිනේ අත් පදේශවල හමුවේ. හෙත් කලාපයේ වඩාත් සලබය.

Hypnale hypnale පොළොං හෙලිස්සා Merrem's Hump-nosed Pit Viper

වැඩුණු සතුන්ගේ විවිධ වර්ණ පිහිටි (වමේ ඉහළ - සේවාදේශීය [RS], දකුණේ ඉහළ - ගිනිගත්තේන [DK], වමේ පහළ - මහනුවර [RS]) : දකුණේ පහළ - මුළු පරිසරයම සමුද්‍ර වූ දෙබිඹි ලිංගික අවයවය [RS]

Hypnale nepa (Laurenti, 1768)

මුකුලන් තෙලිස්සා Millard's Hump-nosed Pit Viper

චෝල් (1921)- *Ancistrodon millardi* : සමීන් (1943)- *Ancistrodon nepa* :
ටේලර් (1950), දැරණියගල (1955), පී. එච්. ඩී. එච්. ඩී සිල්වා (1980)- *Agkistrodon nepa*

හඳුනා ගැනීම

දේහය - කුඩා, පෘෂ්ඨමත්, සිලින්ඩරාකාර ගර්ඊය. පැහැලි, ත්‍රිකෝණාකාර, පැහැදිලි ගෙලක් සහිත හිස. ක්‍රමයෙන් උල්වන හොම්බ කෙළවර ඉතා කුඩා කොරල රැසකින් සැදී, වඩාත් පැහැදිලිව දිස්වන ගැටිත්තකින් යුක්තය. එය හොම්බ කෙළවරේ මැදට වන්නට පිහිටයි (පොළොං තෙලිසාගේ සමීපුර්ණ හොම්බ කෙළවර මදක් ඉහළට එසවී ඇත). හිස දෙපස, ඇස හා නාස් සිදුරු අතර පිහිටි ලොරියල් පිදු (loreal pits). ඉලිස්සාකාර සිරස් කණිනිකාවක් සහිත මධ්‍යම ප්‍රමාණයේ ඇස්. කුඩා නාස් සිදුරු. වටකුරු උදරය. කෙටි වලිගය. දෙකට බෙදුනු දෙකට බෙදුනු ලිංගික අවයවයේ (hemipenis) පුර්ව භාගය කුඩා කණ්ටිකා සහිතය (spinous).

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල ජේලි 17: උදරීය කොරල 116-142: නොබෙදුනු ගුද කොරලය: පෞච්ඡ උදරීය කොරල 27-42 (බෙදුනු). හොම්බ කෙළවර පිහිටි ගැටිත්ත ඉතා කුඩා කොරල 7-15කින් සැදී ඇත: පුරෝලලාට කොරල 2 (පොළොං තෙලිස්සාට සාපේක්ෂව කුඩාය): අධ්‍යක්ෂිත කොරල, ලලාට කොරලයට වඩා දිගුය: නාස් කොරලය බෙදී නොමැත: අන්තර් නාස් කොරල එකිනෙකින් වෙන් වී ඇත: පුර්ව අභෂි ඵලක කොරල 3: අපර අභෂි ඵලක කොරල 1-3: ගංබක කොරල 2 (පහළ කොරලය වීශාලය): අධ්‍යධර කොරල 7.

වර්ණය - ඔලිව්, ලා දුඹුරු හෝ තද දුඹුරු ගර්ඊයේ තද දුඹුරු පැහැති ඔවලාකාර හෝ ත්‍රිකෝණාකාර සලකුණු 17-26ක් පමණ ඇත. හිස දෙපස තද පැහැති පටි දෙකක් ගෙල තෙක්ද, තවත් තද පැහැති පටියක් උඩු තොලේ සිට උතුර දක්වා ද වීහිදේ. නිකට සහ යටි අධරීය කොරල කළු හෝ තද දුඹුරු වන අතර යටි අධරීය කොරල වලට පිටුපසින් සුදු පුල්ලි දෙකකි. උදරීයව සුදු හෝ අළු පැහැ වන අතර රතු හෝ දුඹුරු තිත් පැවතිය හැක.

දිග - වැඩුණු සතුන් මි.මී. 300-350.

හැසිරීම

නිශාවර මෙන්ම දිවාවර හැසිරීමද පෙන්වයි. ප්‍රධාන වශයෙන් හොම්බ වුවද කුඩා ගස් මතට නැගීමේ හැකියාවද ඇත. කොලරොඩු, දරගොඩවල් සහ කොටන් ආදිය යට ගලවී, හිස ආනතව (බොහෝවිට අංශක 45කට ආසන්නව) තබාගෙන සැකව සිටී. කලබල වූ විට ගර්ඊය පෘෂ්ඨෝදරීයව පැහැලි කිරීම සහ වලිග කෙළවර සෙලවීම සිදුකරයි. සපාකැමට තැත් කිරීමේදී මද දුරක් ඉදිරියට පැනීමේ හැකියාව ඇත. නමුත් සාමාන්‍යයෙන් අලස සර්පයෙකි. වරකට පැටවුන් 4-6ක් පමණ බිහිකරයි.

ආහාර

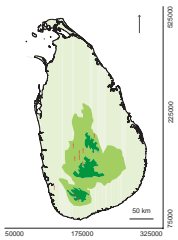
සීකනලුන්, ගෙම්බන් සහ මීයන්.

විෂ

මදවිෂ්කරිය. ස්ථානීය රෝග ලක්ෂණ - දෂ්ඨ කළ ස්ථානය අවට දින කිහිපයක් යනතෙක් පවතින වේදනාව හා ඉදිමුම [28].

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙරටට ආවේනික විශේෂයකි. මධ්‍යම සහ සබරගමු පළාත්වලට අයත් කඳුකර ප්‍රදේශවල කඳුකර හා උප කඳුකර වර්ෂා වනාන්තරවල සහ පහතරට තෙත් කලාපය පුරා හමුවේ. (පේරාදෙණිය, ගම්පොල, කන්තලිය, නකල්ස්, හන්තාන, සිංහරාජ වනය, පල්ලේපොල, දොළොස්බාගේ, හක්ගල, මතුගම). IUCN SL – TR.

Hypnale nepa මුහුදුස් තෙලිස්සා; **Millard's Hump-nosed Pit Viper**

වැඳුණු සතුන්ගේ විවිධ වර්ණ පැහැද (වමේ ඉහළ - කැන්තෙලිය [RS], දකුණේ ඉහළ - හමේ පහළ - ගිඹිලන්ගේන [DK], දකුණේ පහළ - ගිඹිලන්ගේන [RS])

Hypnale walli (Gloyd, 1977)

කුඩා මුකලන් තෙලිස්සා Wall's Hump-nosed Pit Viper

හඳුනා ගැනීම

දේහය

කුඩා, වඩාත් පෘෂ්ඨමත්, සිලින්ඩරාකාර ගර්භය. පැහැලි, ත්‍රිකෝණාකාර, පැහැදිලි ගෙලක් සහිත හිස. ක්‍රමයෙන් උල්වන හොම්බ කෙළවර ඉතා කුඩා කොරල කිහිපයකින් සැදී, වඩාත් පැහැදිලිව දිස්වන ගැටිත්තකින් යුක්තය. එය හොම්බ කෙළවරේ මැදට වන්නට පිහිටයි. හිස දෙපස, ඇස හා නාස් සිදුරු අතර පිහිටි ලොරියල් පිදු (loreal pits). ඉලිප්සාකාර සිරස් කණිනිකාවක් සහිත මධ්‍යම ප්‍රමාණයේ ඇස්. කුඩා නාස් සිදුරු. වටකුරු උදුරය. කෙටි වලිගය. දෙබඩ් ලිංගික අවයවයේ (hemipenis) මුලය කොටස කුඩා කණ්ටිකා සහිතය (spinous).

කොරල

බොහෝවිට සුමුදු දේහ කොරල: මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 17: ඇතැම් සතුන්ගේ කගේ කොරල පෙළ විශාලය, ෂඩාශ්‍රාකාරය: උදරීය කොරල 120-126: පෞච්ඡ උදරීය කොරල 28-33 (බෙදුනු). හොම්බ කෙළවර පිහිටි ගැටිත්ත ඉතා කුඩා කොරල 10-15කින් සැදී ඇත: අන්තර්නාස් සහ පුරෝලලාට ප්‍රදේශය කුඩා කොරල 14-21කින් ආවරණය වී ඇත: ලලාට කොරලය සහ අධ්‍යක්ෂිත කොරල අතර කුඩා, ත්‍රිකෝණාකාර cuneate කොරලයකි: ලොරියල් කොරලය විශාලය: පූර්ව අසම් ඵලක කොරල 2-3: අපර අසම් ඵලක කොරල 2-3: නාස් කොරලය බෙදී නොමැත: අධ්‍යධර කොරල 7-8 (4 සහ 5වන කොරල අතර දියමන්තියක හැඩය ගත් කුඩා කොරලයකි).

වර්ණය

ඇතැම් සතුන් පෘෂ්ඨියව තනි තද දුඹුරු පැහැතිවන අතර සමහරෙක්ගේ ගර්භය දිගට තද පැහැ ඕවලාකාර හෝ ත්‍රිකෝණාකාර සලකුණු යුගල (ඇතැම්විට කළු පැහැ සිහින් දුර සහිතව) 18-24ක්ද වලිගයේ යුගල 3-8ක්ද ඇත. මුකලන් තෙලිස්සාගේ මෙන් හිස දෙපස තද පැහැති පටිය බැගින් දක්නට ලැබේ. ඇතැම් සතුන්ගේ ගර්භය දිගට, පාර්ශ්විකව දුඹුරු පැහැ පටු රේඛාව බැගින් පිහිටයි. පහළම පර්ශුක කොරල පේලියේ දුඹුරු තිත් ඇත. හිස මත තද දුඹුරු පැහැ අසමාකාර සලකුණු පැවතිය හැක. පාර්ශ්ව කොරල තැඹිලි පැහැ පුල්ලිය බැගින් දරයි. උදරීයව ක්‍රමී පැහැ වන අතර දුඹුරු තිත් පැවතිය හැක.

දිග

වැඩුණු සතුන් මි.මි. 200-250.

හැසිරීම

වාර්තාගත විස්තර ඉතා අල්පය. නමුත් බොහෝවිට අන් තෙලිස්සන් විශේෂයන්ට සමානවිය හැක. වරකට පැටවුන් 4-10ක් පමණ බිහිකරයි.

ආහාර

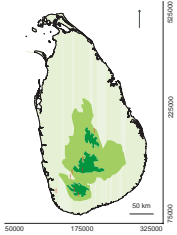
සිකනලුන්, හූනන් සහ ගෙම්බන්.

විෂ

මද විෂැතිය.

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙරටට ආවේනික විශේෂයකි. සබරගමු, මධ්‍යම හා ඌව ප්‍රදේශවල උප කඳුකර සහ කඳුකර වර්ෂා වනාන්තර කිහිපයකින් වාර්තා වී ඇත. (නකල්ස්, සිරිපාද, ගිලිමලේ, රත්නපුර, හක්ගල, සිංහරාජ, කන්තලිය, උඩුගම). තෝටන්තැන්න ආශ්‍රිත ප්‍රදේශයේ නීරික්ෂණය කර ඇති සතුන්ද බොහෝවිට මෙම විශේෂයේ විමට හැකියාව ඇත. IUCN SL – TR.

Hypnale walli **ආචාර්ය ඉකලන් චන්ද්‍රිකා වාලිගේ** Wall's Hump-nosed Pit Viper

ප්‍රධාන රූපය - වැඩුණු සතෙක් (සක්ගල) [MW] : වමේ ඉහළ - WHT 6515 නිදර්ශනය (ආශ්‍රිතය) [RS] : වමේ පහළ - මූලය කොටස කැබැටිකා සහිතය වූ දේවිඩි ලිංගික අවයවය [RS]

Trimeresurus trigonocephalus (Sonnini & Latreille, 1801) පළු පොළකා Sri Lankan Green Pit Viper

හඳුනා ගැනීම

දේහය - මධ්‍යම ප්‍රමාණයේ, දිගටි, පෘෂ්ඨිමත්, සිලින්ඩරාකාර සිරුර. පැහැදිලි ගෙලක් සහිත, පැහැලි, ත්‍රිකෝණාකාර හිස. හිස දෙපස පිහිටි ලොරියල් පිදු (loreal pits), කෙටි, පළල්ව වටකුරු වූ හොම්බ. මධ්‍යම ප්‍රමාණයේ ඇස්. කෙටි, ග්‍රාහක වලිගය.

කොරල - මධ්‍ය දේහයේ හරස් කොරල පේලි 17-19; දේහ කොරල සුළු මධ්‍ය නොතලයක් සහිතව හෝ රහිතව පිහිටයි: උදරීය කොරල 142-170; නොබෙදුණු ගුද කොරලය: පෞච්ඡ උදරීය කොරල 53-69 (බෙදුණු). හිසේ කොරල බහුතරයක් කුඩාය, සුමුදුය: අන්තර් නාස් කොරල විශාලය, එකිනෙක ස්පර්ශ වී ඇත: අධ්‍යක්ෂිත කොරල 2-3, විශාලය: නාස් කොරලය අර්ධ වශයෙන් දෙකට බෙදී හෝ නොබෙදී පවතී: පූර්ව අක්ෂි වලක කොරල 3: අපර අක්ෂි වලක කොරල 2-3: අධ්‍යධර කොරල 9-10: යටි අධරීය කොරල 3-4.

වර්ණය - ශාක මත දැඩියම් කිරීමට ඔබ්බ, ගෝපක (cryptic) ශරීර වර්ණ රටාවක් සහිතය. පෘෂ්ඨික දිස්තිමත් කොළ හෝ කහ මිශ්‍ර කොළ පැහැතිය. කළු පැහැති විවිච්ඡ සලකුණු ඇතැම්විට ශරීරය පුරා දැකිය හැක. තෙත් කලාපයේ හමුවන සර්පයින්ගේ මෙම සලකුණු වඩාත් පැහැදිලිව දිස්වේ. හිස දෙපස ඇස හරහා දිවෙන කළු පැහැති පළල් පටියකි. බොහෝවිට මෙම පටියෙන් පහළ කොටස කහ පැහැතිය. වලිගය අග කළු පැහැති වන අතර උදරය ලා කොළ හෝ කහ පැහැතිය. ඇස හරහා දිවෙන කළු පටිය හා වලිගය අග කළු පැහැතිය හැරුණ විට මුළු ශරීරයම කොළ පැහැති සතුන්ද හමුවේ.

දිග

උපතේදී මි.මි. 200-250, වැඩුණු සතුන් මි.මි. 600-750.

හැසිරීම

මෙරට වෙසෙන එකම වෘක්ෂීය පොළොකුන් විශේෂය වේ. ශාක මත සිටියදී තම ග්‍රාහක වලිගය ගසේ අත්තක ඔතාගෙන සිටී. නිශාචර මෙන්ම දිවාචර හැසිරීම්ද පෙන්නවනුත් අලස සර්පයෙකි. උදෑසන කාලයේදී ගස්මත අවිච්ඡ තැපීම සිදු කරයි. සමහරවිටදී රාත්‍රී කාලයේ ආහාර සොයා යෑමට බිමට බසී. කලබල වූ විට දහර ගැසෙන අතර. වලිගය කෙළවර කොළවමින් සසා කැමට තැත් කරයි. කලතුරකින් පිඹින ගබ්ද පිට කරයි. වරකට පැටවුන් 5-25ක් බිහි කරයි.

ආහාර

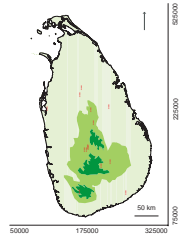
මීයන්, ගෙම්බන්, කටුස්සන්.

විෂ

මදවිෂ්කරීය. දෂ්ඨන වාර්තා වී ඇතද එමඟින් මරණ වාර්තා වී නොමැත. රෝග ලක්ෂණ: දෂ්ඨ කළ ස්වාභය අවට දින කිහිපයක් යනතෙක් පවතින වේදනාව, දිය පට්ටා (blisters) මතුපිට හා ඉදිමුම. ඊට අමතරව, ඇසි පිය කඩා හැලීම (ptosis) ^[35], අදාල ප්‍රදේශයේ වසා ගැටිති ඉදිමීම (lymphadenopathy) මෙන්ම වකුගඩු සහ හෘදයේ විවිධ ආබාධ (polyuric renal failure & cardiac electrophysiological dysfunction) ඇති වූ අවස්ථාද වාර්තා වේ ^[69].

ව්‍යාප්ති කලාපය, හමුවී ඇති ප්‍රදේශ සහ තත්ත්වය

මෙරටට ආවේනික විශේෂයකි. ඉතා ඉහළ කඳුකරයේ හා අර්ධ ශුෂ්ක කලාපවල හැර අන් ප්‍රදේශවල. තෙත් කලාපයේ වඩාත් සුලබය. වගාවම් ආශ්‍රිතවද හමුවේ. (මහනුවර, පේරාදෙණිය, ගල්ඔය, හත්තෘත, සිංහරාජ වනය, පුත්තලම, අනුරාධපුරය, පොළොන්නරුව. බදුල්ල, හබරණ, වැලිමඩ, මින්නේරියණි, නව්වදුව. යාල). IUCN SL – TR.

Trimeresurus trigonocephalus පළාතා Sri Lankan Green Pit Viper

වැඩුණු සතුන්ගේ විවිධ වර්ණ ප්‍රභේද (වමේ ඉහළ - උඩවත්තැන්ගලේ [RS], දකුණේ ඉහළ - ගන්නෝරුව [RS], දකුණේ පහළ - ගිනිගරිහේන [DK])

විමර්ශන ග්‍රන්ථ නාමාවලිය

1. අධ්‍යයන ප්‍රකාශන දෙපාර්තමේන්තුව 1993. පාචිනාමික ගබ්ද මාලාව - සත්ත්ව විද්‍යාව (ඉංග්‍රීසි - සිංහල)
2. Amarasekera, N., Jayawardena, A., Ariyaratnam, A., Hewage, U.C. & de Silva, A. 1994. Bite of a sea snake (*Hydrophis spiralis*): a case report from Sri Lanka. *J Trop Med Hyg.*, 97(4): 195-198.
3. Bachman, E.S. 1985. Distribution and variability of the Sri Lankan pipe snake (*Cylindrophis maculatus*). *J. Bombay Nat. Hist. Soc.*, 82(1): 322-327.
4. Bagla, P. 11th Feb 2003. Poultry Eggs May Yield Snake Antivenin, Experts Say. *National Geographic News*.
<http://news.nationalgeographic.com/news/2003/02/0211_030211_snakeeggs.html >
5. Bahir, M.M. 1999. Scaring the enemy – The Slender Coral Snake. *Sri Lanka Nature*, September 1999.
6. Bellairs, A. d' A. & Underwood, G. 1951. The origin of snake. *Biol. Rev.* Cambridge, 26(2): 193-237.
7. Captain, A. 2003. Checklist of Indian Snakes with English Common. pdf file.
8. CEA/ Euroconsult. 1992. Wetland Site Report – Thabbowa Reservoir (Book No. 75). pp 53.
9. CEA/ Euroconsult. 1994. Wetland Site Report & Conservation Management Plan – Anaivilundawa Tanks (Book No. 79).
10. CEA/ Euroconsult. 1994. Wetland Site Report – Nachchaduwa Tank (Book No. 36). pp 86.
11. CEA/ Euroconsult. 1995. Wetland Site Report & Conservation Management Plan – Koggala Lagoon (Book No. 66). pp 82.
12. CEA/ Euroconsult. 1995. Wetland Site Report – Puttalam lagoon, Dutch Bay & Portugal Bay (Book No. 34). pp 117.
13. Cozzi, C.A. 1980. The Absence of Sea Snakes in the Atlantic Ocean. *Bulletin Maryland Herpetological Society*, 16(3): 113-118.
14. Daniel, J.C. 2002. *The book of Indian Reptiles and Amphibians*. Oxford University Press, Oxford. pp.238.

15. Das, I. 1996. *Biogeography of the reptiles of South Asia*. Krieger Publishing Co. Florida.
16. Das, I. 1997. Checklist of the Reptiles of India with English Common Names. *Hamadryad*, 22(1): 32-45.
17. Das, I. & de Silva, A. 2005. *A Photographic guide to snakes and other reptiles of Sri Lanka*. New Holland Publishers (UK) Ltd. pp. 144.
18. Davies, A.M.M. 1953. Python at Horton Plains. *Loris*, 6(3): 122.
19. Deoras, P.J. 1981. *Snake of India*, 4th ed. National Book Trust, India. pp 152.
20. Deraniyagala, P.E.P. 1941. A new fossorial snake (*Rhinophis dorsimaculatus*) from Ceylon. *J. Bombay Nat. Hist. Soc.*, XLII: 800-802.
21. Deraniyagala, P.E.P. 1951. Some new races of the snakes *Eryx*, *Calliopsis* & *Echis*. *Spolia Zeylanica*, 26(2): 147-150.
22. Deraniyagala, P. E. P. 1955. *A colored atlas of some vertebrates from Ceylon. Vol. 3 ; Serpentine Reptilia*. Ceylon National Museums, Colombo. pp. 121+49 plates.
23. Deraniyagala, P.E.P. 1958. *The Pleistocene of Sri Lanka*. Ceylon National Museums, Colombo. pp. vii+164.
24. Deraniyagala, P.E.P. 1960. A new red color variety *leucohaematus* of the cat snake *Boiga forsteni*. *Spolia Zeylanica*, 29(1): 37.
25. Deraniyagala, P.E.P. 1960. The effects of the venom of *Echis carinata sinhaleya* the Saw Scaled Viper of Ceylon. *Spolia Zeylanica*, 29(1): 33-34.
26. Deraniyagala, P.E.P. 1975. A new fossorial snake of the genus *Rhinophis* Hemprich. *Spolia Zeylanica*, 33(1&2): 535-536.
27. de Silva, A. 1975. Ophiophagus habit of *Boiga forsteni*. *Loris*, 13(5): 299.
28. de Silva, A. 1989. *Hypnale nepa* bite – first record. *Proceedings of the Kandy Society of Medicine*, 11: 8-10.
29. de Silva, A. 1990. *Color guide to the snakes of Sri Lanka*. R & A Publishing Limited, England. pp. vi + 129.
30. de Silva, A. 1990. *Calliopsis melanurus singheleus* bite – first record. *Proceedings of the Kandy Society of Medicine*, 12: 16-18.

31. de Silva, A. 1990. First record of a cobra (*Naja naja*) with a monocellate marking from Sri Lanka. *The Snake*, 22: 134-135.
32. de Silva, A. 1994. An Account of the Sea snakes (Serpentes: Hydrophiida) of Sri Lanka. pp. 234-249. *In: Gopalakrishnakone, P., (ed.) Sea Snake Toxinology.*
33. de Silva, A. 1997. A non-venomous Colubrid bite-case report. *Lyriocephalus*, 3(2): 29.
34. de Silva, A. 2001. *The Herpetofauna of Sri Lanka: An historical overview, current status with checklists.* ARROS. pp. 91.
35. de Silva, A. & Alloysius, D.J. 1983. Moderately & Mildly venomous snakes of Sri Lanka. *Ceylon Medical journal*, 28(3): 118-127.
36. de Silva, A. & Periera, L. 1987. A large *Bungarus ceylonicus* Gunther. *The Snake*, 19(2): 143.
37. de Silva, A. & Ranasinghe, L. 1983. Epidemiology of snake-bite in Sri Lanka : a review. *Ceylon Medical Journal*, 28(3): 144-154.
38. de Silva, A. & Velarathne, S. 2005. *Dryocalamus gracilis* (Scarce Bridal Snake): Additional observations. *The Diversity of Dumbara Mountains – Lyriocephalus special edition*, 6(1&2): 329-330.
39. de Silva, A., Goonewardena, S., Bauer, A., Austin, C., Drake, J. & de Silva, P. 2005. Notes on the snakes inhabiting the Knuckles massif with special reference to *Uropeltis melanogaster* (Gray, 1858) and *Uropeltis phillipsi* (Nicholls, 1929). *The Diversity of Dumbara Mountains – Lyriocephalus special edition*, 6(1&2): 149-162.
40. de Silva, K.H.G.M. & de Silva, P.K. 1988. An ecological study of the Mangrove fauna in the West coast of Sri Lanka. *Ceylon J. Sci. (Bio. Sci.)*, 19&20: 36-66.
41. de Silva, P.H.D.H. 1957. On a Zoological collecting tour of the islands off Jaffna. *J. Bombay Nat. Hist. Soc.*, 54: 322-334.
42. de Silva, P.H.D.H. 1969. Taxonomic studies on Ceylon snakes of the family Colubridae. *Spolia Zeylanica*, 31(2): 431-546.
43. de Silva, P.H.D.H. 1971. Taxonomic studies of Ceylon snakes of the family Colubridae, Part – II Genus *Aspidura*. *Spolia Zeylanica*, 32(1): 107-114.
44. de Silva, P.H.D.H. 1980. *Snake Fauna of Sri Lanka - with special reference to skull, dentition and venom in snakes.* National Museums of Sri Lanka. pp. 472.

45. Ditmars, R.L. 1946. *Snakes of the World*. Macmillan Company, New York. pp. xiii+207.
46. Dowling, H.G. 1960. The curious feeding habits of the Java wart snake. *Animal Kingdom*, 63: 13-15.
47. Ekaratne, K., Fernando, R.H.S.S., de Silva, S., Bambaradeniya, C.N.B. & de Silva, D. 2003. *A comparison of the Conservation and Legal Status of the Fauna & Flora of Sri Lanka*. IUCN Sri Lanka country office.
48. Fayrer, J. 1872. The Thanatophidia of India being a description of the venomous snakes of the Indian Peninsula with an account of the influences of their poison on life and a series of experiments. pp. x+156.
49. Ferguson, W. 1877. *Reptile Fauna of Ceylon. Letter on a collection sent to the Colombo Museum*. Government printers, Ceylon. pp. 42.
50. Field Museum of Natural History. June 2006. Amphibian and Reptile Collection Database
<<http://fm1.fieldmuseum.org/collections/search.cgi?dest=herps>>
51. Fry, B.G., Lumsden, N.G., Wuster, W., Wickramaratna, J.C., Hodgson, W.C. & Manjunatha Kini, R. 2003. Isolation of a Neurotoxin (á colubritoxin) from a nonvenomous Colubrid: Evidence for Early Origin of Venom in Snakes. *Journal of Molecular Evolution*, 57: 446-452.
52. Gans, C. 1966. Liste der rezenten Amphibien und Reptilien, Uropeltidae. *Das Tierreich*, 84: 1-29.
53. Gans, C. 1989. *Aspidura* in the Maldives. *Herpetological Journal*, 1: 421.
54. Gans, C. & Fetcho, J. R. 1982. The Sri Lankan genus *Aspidura* (Serpentes, Reptilia, Colubridae). *Annals of Carnegie Museum*, 51(14): 271-316.
55. Green, E.E. 1905. On the nesting of the snake *Bungarus ceylonensis*. *Spolia Zeylanica*, 3(10): 158.
56. Green, H.W. 1997. *Snakes – the evolution of mystery in nature*. University of California Press, London. pp xiii+351.
57. Gunawardena, J. 1995. Legal protection of Reptiles and Amphibians in Sri Lanka. *Lyriocephalus*, 1(1&2): 88-91.
58. Gyi, Ko Ko 1970. A Revision of Colubrid snakes of sub family Homalopsinae, *Uni. of Kansas Mus. of Nat. Hist.*, 20(2): 47–223.

59. Hartline, P.H. 1971. Physiological basis for detection of sound and vibration in snakes. *J. Expl. Biol.*, 54: 349-371.
60. Haly, A. 1886. *First report of the collection of snakes in the Colombo Museum*. National Museums, Colombo. pp. 18.
61. Hora, S.L. & Jayaram, +++++ K.C. Remarks on the distribution of snakes of peninsular India with Malayan affinities. *Poc. Nat.Inst. Sci., India*, XV(8): 399-402.
62. IUCN Global Red List. June 2006. Species information – *Python molurus* <<http://www.redlist.org/search/details.php?species=19023&tab=summ>>
63. IUCN Sri Lanka 2000. *The 1999 List of threatened Fauna & Flora of Sri Lanka*. IUCN Sri Lanka. pp. 113.
64. Jayne, B.C., Voris, H.K. & Ng, P.K. 2002. Snake circumvents constraints on prey size. *Nature*, 11;418(6894):143.
65. Karunaratne, K.E.de S. & Panabokke, R.G. 1972. Sea snake poisoning – Case report. *J. Trop. Med. Hyg.*, 75(5): 91-94.
66. Karunaratne, P.B., Peiris, T. & Raheem, R. 1981. A research project in the Sinharaja forest. *Loris*, 15(6): 326-327.
67. Kularatne, S.A.M. 2004. *Handbook on the management of snake bite in Sri Lanka*. Published by the author. pp. 88.
68. Kularatne, S.A.M. & de Silva, A. 1998. A bite by a non-venomous Colubrid snake: *Elaphe helena* (Daudin,1803). pp. 339-340. In: de Silva, A. ed. *Biology and Conservation of the Amphibians, Reptiles and their Habitats in South Asia*. ARROS.
69. Kularatne, S.A.M. & Pathirage, M. 2005. Life threatening envenoming by Green Pit Viper (*Trimeresurus trigonocephalus*) bite. *The Diversity of Dumbara Mountains – Lyriocephalus special edition*, 6(1&2): 327-328.
70. Kunte, K. 1998. *Ahaetulla nasuta* Feeding on Tadpoles. *Hamadryad*, 22(2): 124-125.
71. Laidlaw, F.F. 1902. Amphibia and Reptiles. pp. 119-122. In: Gardiner, J.S., (ed.) *The Fauna and Geography of the Maldives and Laccadive Archipelagoes*. Cambridge University Press.

72. Lobo, A.S., Vasudevan, K. & Pandav, B. 2005. Trophic ecology of *Lapemis curtus* (Hydrophiinae) along the west coast of India. *Copia*, 2005(3): 637-641.
73. Mahendra, B.C. 1939. The Zoogeography of India in the light of herpetological studies. *Science and Culture*, 4(7).
74. Mahendra, B.C. 1984. Handbook of the Snakes of India, Ceylon, Burma, Bangladesh and Pakistan. *The Annals of Zoology*, 22: pp. xvi + 412.
75. Mc Dowell, S.B. 1972. The genera of sea snakes of the *Hydrophis* group (Serpentes: Elaphidae) *Transactions of the Zoological Society of London*, 32: 189-247.
76. Mehely, L.V. 1897. Zur herpetologic Von Ceylon. *Termeszetrazzi Fuzetek*, 20: 55-70.
77. Merel, J.C., Van Dijk, P.P., Nabhitabhata, J. & Thirakhupt, K. 1998. A *Photographic guide to snakes and other reptiles of Peninsular Malaysia, Singapore & Thailand*. New Holland Publishers (UK) Ltd.
78. Millard, W.S. & Gleadow, F. 1906. A large Dhaman (*Zamensis mucosus*). *J. Bombay Nat. Hist. Soc.*, XVII: 245.
79. Murthy, T.S.N. 1990. *Records of the Zoological Survey of India – Illustrated guide to the snakes of the Western Ghats, India*. Occasional paper No. 114. Zoological Survey of India.
80. Nanayakkara, G.L.A. 1987. An experiment with Wolf snakes of genus *Lycodon*. *Loris*, 17(5): 215, June 1987.
81. Nanayakkara, G.L.A. 1989. Variation of the rostral appendage of *Hypnale hypnale* of Sri Lanka. *The Snake*, 21(1): 41-43.
82. Nicoles, L. 1929. The identification of the land snakes of Ceylon. *Cey. J. Sci. (Med. Sci.)*, 2(3): 91-157.
83. O'Shea, M. & de Silva, A. 2003. *Dryocalamus gracilis* (Scarce Bridal Snake) Sri Lanka: Northern Central Province. *Herpetological Review*, 34(3): 264.
84. Porej, D. 2001. Herpetofauna of the Muthurajawela Marsh, Sri Lanka, with notes on Natural history. *Herpetological Natural History*, 8(1): 27-35.
85. Rasmussen, A.R. 1992. Rediscovery and redescription of *Hydrophis bituberculatus* Peters, 1872 (Serpentes: Hydrophiidae). *Herpetologica*, 48(1): 85-97.

86. Rasmussen, A.R. 1997. **Systematics of sea snakes: a critical review.** *In:* Thorpe, R.S., Wüster, W. & Malhotra, A., (eds.) *Venomous snakes - ecology, evolution and snakebite*, Clarendon Press (Oxford). *Symp. zool. Soc. Lond.* 70: 15-30.
87. Saha, B.K. 1983. Python eats mango. *Hamadryad*, 8(3): 10.
88. Samarawickrama, V.A.M.P.K., Samarawickrama, V.A.P., Wijesena, N.M. & Orlov, N.L. 2005. A New Species of Genus *Boiga* (Serpentes: Colubridae: Colubrinae) from Sri Lanka. *Russian Journal of Herpetology*, 12(3): 213–222.
89. Sharma, B.D. 1980. A rare case autotomy seen in *Amphiesma stolata* (Linn., Serpentes: Colubridae). *The Snake*, 12: 60.
90. Sievers, W. 1980. The King Cobra – First observation in Sri Lanka? *Loris*, 15(30): 175-176, June 1980.
91. Smith, M. A. 1943. *Fauna of British India – Ceylon & Burma. Reptilia and Amphibia Vol III – Serpentes.* Taylor & Francis Ltd. pp. xii+583.
92. Socha, J.J. & LaBarbera, M. 2005. Effects of size and behavior on aerial performance of two species of flying snakes (*Chrysopelea*). *The Journal of Experimental Biology*, 208: 1835-1847.
93. Socha, J.J. & Sidor, C.A. 2005. *Chrysopelea ornata*, *C. paradisi* (Flying Snakes) Behavior. *Herpetological Review*, 36(2): 190-191.
94. Somaweera, R. 2004. The Sri Lankan Colubrid snakes. *Sri Lanka Naturalist*, 6(3&4): 32-46.
95. Somaweera, R., Ukuwela, K. & Alagoda, T. 2006. A Note on specimens of *Gerarda prevostiana* (Colubridae: Serpentes) Collected from Sri Lanka. *Cey. J. Sci. (Bio. Sci.)*, 35(1): 91-93.
96. Taylor, E.H. 1947. Comments on Ceylonese snakes of the Genus *Typhlops* with description of new species. *The University of Kansas Science Bulletin*, 31(2): 283-298.
97. Taylor, E.H. 1950. The Snakes of Ceylon. *University of Kansas Science Bulletin*, 33(2): 519-603.
98. Ukuwela, K. 2004. Observation on a cannibalistic habit of *Boiga ceylonensis* (Reptilia: Serpentes: Colubridae). p. 161. *In:* de Silva, A., (ed.) *The Herpetofauna of Sri Lanka: Current research (Lyriocephalus special edition)*. ARROS. 5(1&2).

99. Wall, F. 1906. The breeding of Russell's viper (*Vipera russelli*). *J. Bombay Nat. Hist. Soc.*, 16: 292-312.
100. Wall, F. 1909. Remarks on some forms of *Dipsadomorphus*. *Rec. Indian Mus.*, 3(1): 151-155.
101. Wall, F. 1921. *Ophidia Taprobanica or the Snakes of Ceylon*. Governmental Press, Ceylon. pp. 581.
102. Whitaker, R. 2006. *Common Indian Snakes – A field guide* (revised Ed.) Macmillan India Ltd. pp. 138.
103. Whitaker, R. & Captain, A. 2004, *Snakes of India*, Draco Books, India. pp. 481.
104. Wickramasinghe, L.J.M & Rodrigo, R.K. 2005. Taxonomy and current status of marine snake fauna of Sri Lanka (presentation). IUCN- Sri Lanka.
105. Willey, A. 1903. Some rare snakes of Ceylon. *Spolia Zeylanica*, 1(3): 81-89.
106. Willey, A. 1906. Terrestrial Colubridae of Ceylon. *Spolia Zeylanica*, 3(12): 227-234.
107. Wilson, L.D. 1967. Generic reallocation and review of *Coluber fasciolatus* Shaw (Serpentes: Colubridae). *Herpetologica*, 23(4): 200-275.
108. Wuster, W. 1998. The Cobras of the genus *Naja* in India. *Hamadryad*, 23(1): 15-32.
109. Zimmerman, K. & Heatwole, H. 1990. Cutaneous Photoreception: A new sensory Mechanism for reptiles. *Copia*, 3: 860-862.
110. Zug, G.R., Vitt, L.J. & Caldwell, J.P. 2001. *Herpetology*, 2nd ed. Academic Press San Diego, London. pp. xiv+630.

රුවිර කෝමවිර : මහනුවර ත්‍රිත්ව විද්‍යාලයේ මූලික අධ්‍යාපනය ලැබූ මොහු පාසල් වකවානුවේ සිටම මෙරට උරගයින් පිළිබඳව අධ්‍යනයන්ට යොමුවී ඇති අතර මෙරට වනජීවීන් පිළිබඳව පර්යේෂණ සිදුකරන ආයතන කිහිපයකටම සම්බන්ධව කටයුතු කර ඇත. මොහු දැනට ජේරාදෙනිය විශ්ව විද්‍යාලීය සත්ව විද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුවට සම්බන්ධව සේවය කරන අතර තම ආචාර්ය උපාධිය සඳහා සර්ප විෂේෂ වෛද්‍ය විද්‍යාත්මක යෙදීම් අලලා පර්යේෂණ සිදුකිරීමට බලාපොරොත්තුව සිටී. ශ්‍රී ලංකාවේ උරගයින් පිළිබඳව පළවී ඇති සවිස්තරාත්මකව වෙබ් අඩවියේ (SriLankaReptile.com-<http://www.pdn.ac.lk/socs/zaup/reptiles/> නිර්මාතෘ වන රුවිර, අන්තර්ජාතික ස්වභාව සංරක්ෂණ සංගමයේ කිඹුලන් පිළිබඳව පර්යේෂණ කමිටුව ඇතුළු දෙස් විදෙස් සංගම් කිහිපයකම සාමාජිකයෙක්ද වේ. මහනුවර ත්‍රිත්ව විද්‍යාලීය ස්වභාව විද්‍යා සංගමයේ මෙන්ම ජේරාදෙනිය විශ්ව විද්‍යාලීය සත්වවේදීන්ගේ සංගමයේද කිටපු සහාපතිවරයෙකු වන මොහු, අන්තර්ජාතික ස්වභාව සංරක්ෂණ සංගමය හා එක්ව මෙරට සර්පයින්ගේ රතු දත්ත ලැයිස්තු සකස් කිරීමටද දායක වී ඇත. මීට අමතරව රුවිර තම කාලය මෙරට උරගයින් පිළිබඳව පාසල් සහ විශ්ව විද්‍යාල සිසුන් දැනුවත් කිරීමටද, වන ජීවීන් ජායාරූප ගත කිරීමටද යොදාගනියි.

වනජීවී උරුම හා ප්‍රකාශනයකි

ISBN 955-911-35-2

9 789559 114352